

KÄSIKIRJOJA

Työeläkkeen laskentaopas 2007

PÄIVITETTY HELMIKUUSSA 2009

Eläketurvakeskuksen käsikirjoja 2009:I

KÄSIKIRJOJA

Työeläkkeen laskentaopas 2007

PÄIVITETTY HELMIKUUSSA 2009

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Telephone +358 10 7511 • Fax +358 9 148 1172

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Tfn 010 7511 • Fax (09) 148 1172

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 Eläketurvakeskus Finland

Tel. +358 10 7511 • Fax +358 9 148 1172

Helsinki 2009

ISBN (PDF) 978-951-691-108-6

ISSN 1795-9578

LUKIJALLE

Vuoden 2007 työeläkkeen laskentaopasta on päivitetty helmikuussa 2009. Päivityksessä ei oppaaseen ole lisätty uusi asioita, vaan tarkennettu muutamia kohtia. Tarkennuksia on tullut mm. uuden eläkkeen karttumiseen kertasuoritetun eläkkeen aikana, julkisen puolen vapaakirjoihin jos vanhuuseläkkeelle siirtyy ennen 65 vuoden ikää, elinaiakartoimen soveltamiseen ja työttömyyseläkkeen alkamiseen.

TEL, LEL ja TaEL yhdistettiin työntekijän eläkelaiksi (TyEL) 1.1.2007. Tässä oppaassa käsitellään ne eläkkeenlaskentasäännöt, joita sovelletaan eläkkeisiin, jotka alkavat vuonna 2007 tai sen jälkeen.

Lakisääteinen työeläkevakuutus antaa turvaa vanhuuden, työkyvyttömyyden, perheenhuoltajan kuoleman ja ikääntyvän henkilön työttömyyden varalta. Laskentaopassa käydään läpi eri eläkemuodot.

Vuoden 2007 opas eroaa edellisistä työeläkkeen laskentaoppaista rakenteeltaan. Tässä oppaassa on siirrytty eläkelakikohtaisuudesta eläkelajikohtaisuuteen. Jokaisessa luvussa käydään läpi eläkelajien yhteiset laskentaperiaatteet ja lakikohtaiset eroavuudet pääpiirteissään. Oppaaseen on otettu mukaan yksityiskohtia, jotka eivät ole välttämättömiä eläkkeen laskennan ymmärtämiselle, mutta saattavat olla hyödyllistä lisätietoa eläkelaitosten työntekijöille. Tällaiset yksityiskohdat on sisennetty ja kirjoitettu pienemmällä kirjasintyypillä.

Työeläkkeen laskentaopas 2007 on tarkoitettu oppikirjaksi sosiaalivakuutusta opiskeleville ja käsikirjaksi eläkkeenlaskennan perustietoja tarvitseville. Oppaan lopussa on mainittu tärkeimmät lähteet syvempää tietoa tarvitseville.

Oppaan suunnitteluun ovat osallistuneet Eläketurvakeskuksen suunnitteluosastolta kehityspäällikkö Marjukka Hietaniemi ja eläkelaskentapäällikkö Johanna Kujanpää, Valtiokonttorista jaostopäällikkö Pasi Ahonen ja Kuntien eläkevakuutuksesta eläketiedottaja Hannele Kantanen.

Oppaan on kirjoittanut Johanna Kujanpää ja laskentaesimerkkien tekemiseen ja tarkastamiseen ovat osallistuneet eläkelaskentayksiköstä eläkelaskennan asiantuntijat Mikko Putilin, Annika Wermundsen ja Leila Virtanen. Opasta ovat ETK:sta kommentoineet useat henkilöt, samoin kommentointiin on osallistunut usean eläkelaitoksen edustajia, joille kaikille suuri kiitos yhteistyöstä.

Helsingissä toukokuussa 2007

Marjukka Hietaniemi

Johanna Kujanpää

SISÄLTÖ

1	Johdanto	11
2	Eläkkeen laskenta pähkinäkuoressa.....	13
2.1	Vuoden 2004 säännökset.....	13
2.2	Vuoden 2005 säännökset.....	14
3	Eläkkeeseen oikeuttavat ansiot ja eläkkeen karttuminen	17
3.1	Eläkkeeseen oikeuttavat työansiot.....	17
3.2	Eläkkeen perusteena olevat työansiot vuodesta 2005 alkaen ..	18
3.2.1	Ansioiden monistaminen vanhuuseläkkeessä julkisella puolella.....	20
3.2.2	YEL-yrittäjien eläkkeen perusteena olevat ansiot	21
3.2.3	MYEL-yrittäjien eläkkeen perusteena oleva työtulo	28
3.3	Eläkkeen perusteena olevat työansiot ennen vuotta 2005.....	29
3.4	Eläkkeen karttuminen työansioista.....	32
3.4.1	Eläkkeen karttuminen työansioista ajalta ennen vuotta 2005.....	32
3.4.2	Eläkkeen karttuminen työansioista vuodesta 2005 alkaen	34
3.4.3	Vapaakirjan yhteensovitus vuoden 2005 säännösten mukaan julkisella puolella.....	40
3.4.4	Eläkkeen karttuminen työstä ja yrittäjätoiminnasta eläkkeen rinnalla.....	47
3.4.5	TEL-suojaosuuden laskeminen	49
3.4.6	Työntekijä on täyttänyt eläkeiän ennen 1.1.2005.....	52
3.5	Eläkkeeseen oikeuttavat palkattomat ajat.....	54
3.5.1	Eläkkeen karttumisen edellytys	54
3.5.2	Eläkkeen perusteena käytettävä ansio.....	55
3.5.3	Muut kuin todellisen ansioperusteen mukaan määrätyt etuudet.....	55
3.5.4	Etuusansioiden suhteuttaminen	55
3.5.5	Edeltävän etuuden perusteella määrätty sosiaalietuus.....	56
3.5.6	Etuusansioiden tarkistaminen	56
3.5.7	Palkattomilta ajoilta ansaittu eläke	57
3.5.8	Eläkkeen aikana maksetut palkattomat etuudet.....	59
3.5.9	Etuusansiot tulevan ajan ansiossa	60
3.6	Eläkesuhteen ansiot	61
3.6.1	Vuoden 2004 säännösten mukainen eläkesuhde	61
3.6.2	Vuoden 2005 säännösten mukainen eläkesuhde	63
3.6.3	Eläkkeen karttuminen osa-aikaeläkesuhteesta.....	64
3.7	Ensisijaisten etuuksien vähentäminen eläkkeestä 1.1.2007 alkaen	64
3.8	Eläkkeiden tarkistaminen työeläkeindeksillä	68

4	Vanhuuseläke	70
4.1	Oikeus vanhuuseläkkeeseen	70
4.1.1	Yksityinen puoli	70
4.1.2	Julkinen puoli	71
4.1.3	MEL	71
4.2	Vanhuuseläkkeen määrä	72
4.3	Vanhuuseläke entisin perustein	78
4.4	Varhennettu vanhuuseläke	80
4.5	Vanhuuseläkkeen ja varhennetun vanhuuseläkkeen vertailu julkisella puolella	81
4.5.1	Varhennettu vanhuuseläke vanhojen säännösten mukaan julkisella puolella (5 vuoden varhennus)	82
4.5.2	Kolmen vuoden varhennus julkisella puolella 1940–1959 syntyneille	82
4.6	Lykätty vanhuuseläke	84
4.7	Muun eläkkeen muuttuminen vanhuuseläkkeeksi	86
4.8	Muutokset vanhuuseläkkeessä	87
4.8.1	Eläkeaikana karttuneen eläkkeen lisääminen eläkkeeseen	87
4.8.2	Vanhuuseläkkeen lakkauttaminen tietyssä tilanteessa	87
4.9	Elinaikakertoinen soveltaminen vanhuuseläkkeen alkaessa	88
4.9.1	Elinaikakerroin alennetussa eläkeiässä	88
4.9.2	Milloin elinaikakerrointa ei sovelleta	88
5	Työkyvyttömyyseläke	89
5.1	Oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen	89
5.2	Työkyvyttömyyseläkkeen määrä	90
5.2.1	Yksityinen puoli	90
5.2.2	Julkinen puoli	91
5.3	Työkyvyttömyyseläke entisin perustein	93
5.4	Työkyvyttömyyseläkkeen muuttuminen vanhuuseläkkeeksi	94
5.5	Kertakorotus	94
5.6	Tuleva aika	94
5.6.1	Viiden vuoden tarkastelu-aika tulevan ajan ansioita laskettaessa	95
5.6.2	Tulevan ajan ansion laskennan voimaantulo	96
5.6.3	YEL:n ja MYEL:n mukainen tulevan ajan ansio	97
5.6.4	Eläke-aika tulevan ajan ansiossa	97
5.6.5	Palkattoman ajan etuudet tulevan ajan ansiossa	97
5.6.6	Työkyvyttömyyden alkamisvuoden ansiot tulevan ajan ansiossa (Poikkeussääntö)	98
5.6.7	Nuorten tulevan ajan ansiot	99
5.6.8	Lapsenhoitoajan vaikutus tulevan ajan ansioihin	100
5.7	Etuudet	101
5.7.1	Työkyvyttömyyseläke ja kuntoutustuki	101
5.7.2	Yksilöllinen varhaiseläke (YVE)	105
5.7.3	Kuntoutusraha	106
5.7.4	Kuntoutusavustus	106
5.7.5	Kuntoutuskorotus	106

6	Työttömyyseläke	108
6.1	Oikeus työttömyyseläkkeeseen	108
6.2	Työttömyyseläkkeen eläketapahtuma ja alkaminen.....	109
6.3	Työttömyyseläkkeen määrä.....	109
6.3.1	Ansaittu eläke	110
6.3.2	Työeläkelisä ja yhteensovitus.....	110
6.3.3	Eläkkeen karttuminen eläkesuhteesta.....	110
6.3.4	Tulevan ajan eläke	111
6.3.5	Tulevan ajan oikeuden kiinnittäminen 31.12.2006.....	111
6.4	Ennen vuotta 1945 syntynyt suojattu työntekijä	118
6.5	Työttömyyseläke ja eläkkeen muutostilanteet.....	119
7	Perhe-eläke	125
7.1	Oikeus perhe-eläkkeeseen.....	125
7.1.1	Leskeneläkkeen saamisen edellytykset	125
7.1.2	Lapseneläkkeen saamisen edellytykset	126
7.2	Perhe-eläkkeen määrä	126
7.2.1	Leskeneläkkeen määrä	128
7.2.2	Elinaikakerroin leskeneläkkeen vähentämisessä	132
7.2.3	Lapseneläkkeen määrä	133
7.3	Perhe-eläkkeen kertasuoritus.....	133
7.3.1	Kertasuorituksen perusteeksi otettava edunsaajan eläke	134
7.3.2	Kun eläke maksetaan kertasuorituksena vain osalle edunsaajista	134
7.3.3	Avioliiton solmimisen vuoksi lakkautettavan leskeneläkkeen kertasuoritus.....	135
7.4	Perhe-eläkkeen yhteensovitus ja LITA-vähennys	135
8	Osa-aikaeläke.....	138
8.1	Osa-aikaeläkkeen saamisen edellytykset	138
8.1.1	Yksityinen puoli.....	138
8.1.2	Julkinen puoli.....	140
8.1.3	Yrittäjä	141
8.2	Osa-aikaeläkkeen eläketapahtuma	142
8.3	Vakiintunut ansiotaso vuonna 2007 alkavissa osa-aikaeläkkeissä	142
8.4	Ansionalenema	143
8.5	Osa-aikaeläkkeen määrä.....	144
8.6	Eläkkeen karttuminen osa-aikaeläkkeen ajalta	148
8.7	Osa-aikaeläkkeen keskeyttäminen, lakkautus ja uudelleen laskenta	149
8.8	Ammatillisen erityiseläkeiän valinneiden oikeus osa-aikaeläkkeeseen julkisella puolella.....	150
8.9	Osa-aikaeläkkeen jälkeen myönnettävä eläke	151
8.9.1	Vanhuuseläke osa-aikaeläkkeen jälkeen, vuonna 1946 ja sitä ennen syntyneet.....	151
8.9.2	Vanhuuseläke osa-aikaeläkkeen jälkeen, vuonna 1947 ja sen jälkeen syntyneet	151
8.9.3	Työkyvyttömyyseläke tai työttömyyseläke osa-aikaeläkkeen jälkeen.....	154

9	EU/ETA-eläkkeenlaskenta	159
9.1	Kansallinen eläke	159
9.2	Teoreettinen eläke.....	160
9.3	Pro rata -eläke	161
9.4	EU-eläkkeen yhteensovitus.....	163
9.5	Korotettu karttuma.....	163
9.6	Tuleva aika	165
9.6.1	Tulevan ajan edellytys.....	165
9.6.2	Tulevan ajan ansio EU-tilanteessa.....	165
9.7	EU-perhe-eläke	167
9.7.1	Leskeneläke	167
9.7.2	Lapseneläke	168
10	Vastuunjako.....	171
10.1	Työeläkkeiden rahoituksesta.....	171
10.1.1	Yksityisen puolen osittain rahastoiva järjestelmä.....	171
10.1.2	Yrittäjät	172
10.1.3	Julkinen puoli.....	172
10.1.4	Palkattomat ajat.....	172
10.2	Vastuunjako eläkelaitosten kesken	172
10.3	Eläkkeen jakaminen osiin vastuunjakoa varten	174
10.3.1	Vanhuuseläke.....	175
10.3.2	Työkyvyttömyyseläke, yksilöllinen varhaiseläke ja kuntoutustuki	176
10.3.3	Kuntoutusraha	180
10.3.4	Työttömyyseläke	180
10.3.5	Osa-aikaeläke ja perhe-eläke	181
10.3.6	MEL-ylite	181
10.3.7	Rekisteröidyn TEL- ja YEL-lisäedun mukaiset eläkkeet	181
11	Kertasuoritus.....	184
11.1	Työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen myönnettävä vanhuuseläke	184
11.2	Rajamäärä korotetaan palkkakertoimella.....	185
11.3	Kertasuorituksen laskeminen	185
11.4	Kertasuorituksen laskemisen ajankohta.....	185
12	Viivästyskorotus	187
13	Lisäesimerkit	189

Liitteet	203
Liite 1	Indeksit, palkkakerroin ja vähennyskerroin..... 204
Liite 2	Lapsikorotusprosentit ja vähennetty leskeneläke 205
Liite 3	Työeläkelisään oikeuttavat ja jälkikarenssiaikaa jatkavat etuudet vuoden 2004 säännösten mukaan laskettaessa . 206
Liite 4	TEL:n mukaisen eläkepalkan laskenta 208
Liite 5	TEL-eläkepalkka vuoden 2004 säännösten mukaan..... 212
Liite 6	LEL:n, TaEL:n ja TEL:n piiriin kuulumisen rajat..... 222
Liite 7	Työttömyyseläke eläkeuudistuksissa.....
Liite 8	YEL:n, MYEL:n ja TyEL:n vakuuttamisen rajat..... 223
Liite 9	VaEL:n mukaisen eläkkeen laskennan eroja TEL:iin..... 224
Liite 10	KuEL:n mukaisen eläkkeen laskennan eroja TEL:iin..... 226
Liite 11	Alennetun eläkeiän kertoimet..... 228
Liite 12 A	Vanhuus- ja leskeneläkkeen kertasuorituskertoimet 229
Liite 12 B	Työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituskertoimet 230
Liite 12 C	Kuntoutustuen kertasuorituskertoimet 231
Liite 12 D	Lapseneläkkeen kertasuorituskertoimet 232
Liite 13	Ansaintarajat eläkkeellä ollessa..... 233
Liite 14	Voimassa olevat sosiaaliturvasopimukset 1.1.2007 234
Lisätietoa	237
	Eläkkeen laskentaa käsitteleviä ETK:n yleiskirjeitä 237
	Eläkkeen laskentaa käsitteleviä ETK:n tiedotteita 242
	Työeläkelakipalvelussa julkaistut ohjeistot 1.1.2005 alkaen 244
	Muita teoksia 245

1 Johdanto

Suomessa maksetaan työnteosta kertyviä työeläkkeitä sekä asumiseen perustuvia kansaneläkkeitä. Työeläkkeitä maksetaan sekä yksityiseltä että julkiselta puolelta ja työeläketurva kattaa kaiken ansiotyön aivan vähäistä ansiotoimintaa lukuun ottamatta. Eläkkeensaaja voi myös saada korvauksia työtapaturmasta työnantajan tapaturmavakuutuksen perusteella tai liikennevahingosta liikennevakuutuksen perusteella. Näitä niin sanottuja LITA-korvauksia voidaan maksaa myös eläkkeinä lyhytaikaisten korvausten jälkeen.

Työeläkkeitä ovat:

- Työntekijän eläkelain mukainen TyEL-eläke (ennen vuotta 2007 TEL, LEL ja TaEL)
- Merimieseläkelain mukainen MEL-eläke
- Yrittäjän eläkelain mukainen YEL-eläke
- Maatalousyrittäjän eläkelain mukainen MYEL-eläke sekä maatalouden erityiseläkkeet (sukupolvenvaihdoseläke, luopumistuki, luopumiskorvaus)
- Kunnallisen eläkelain (KuEL) mukainen eläke
- Valtion eläkelain (VaEL) mukainen eläke
- Suomen Pankin eläkesäännön nojalla myönnetty eläke
- Kansaneläkelaitoksen eläkeohjesäännön tai eläkesäännön mukainen eläke tai kansaneläkelaitoksen hallituksen jäsenen eläke
- Evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain (KiEL) nojalla myönnetty eläke
- Ortodoksisesta kirkkokunnasta annetun lain nojalla myönnetty eläke
- Ahvenanmaan maakuntaeläke

Vuonna 2007 tai sen jälkeen voidaan vielä myöntää TEL:n, YEL:n ja MYEL:n lisäeläkejärjestelyjen mukaisia eläkkeitä, jotka perustuvat ennen vuotta 2001 tehtyihin lisäeläkejärjestelyihin. Samoin julkisella puolella voidaan edelleen myöntää lisäeläkkeitä, vaikka niiden karttuminen on päättynyt vuoden 1994 loppuun.

Työ on työeläketurvan lähtökohta, työeläke lasketaan työansioista. Työeläkemaksuja maksetaan suhteessa henkilön työansioihin. Jos työansioita ei ole,

turvaa asumisperusteinen kansaneläke eläkeajan vähimmäistasoisen toimeentulon.

Työeläkkeen määrään vaikuttavat vuosiansiot ja ikään sidottu eläkkeen karttumisprosentti. Eläke lasketaan 1.1.2005 alkaen saaduista kaikista eläkelakien alaisista työansioista ja yrittäjätyötuloista sekä 1.1.2005 mennessä karttuneesta eläkkeestä.

Työuran aikana karttuneet eläkkeet ja eläkkeelle siirtymisen jälkeen maksussa olevat eläkkeet tarkistetaan automaattisesti ansiotasossa ja kuluttajahinnoissa tapahtuneiden muutosten perusteella.

Jatkossa käytettäviä käsitteitä ovat muun muassa:

Työansio = palkka ym. sekä yrittäjäeläkevakuutusten työtulo

Työntekijä = toisen palveluksessa oleva henkilö

Työsuhde = sekä yksityisen puolen työsuhde että julkisen puolen virka- ja palvelusuhde tai toimeksiantosuhde

Vakuutettu = työeläkelakien mukaan vakuutettu työntekijä ja yrittäjä

Vapaakirja = eläkkeen myöntämistä odottava eläkeoikeus päättyneestä työskentelystä

Eläkesuhde = eläkkeen aika, josta karttuu uutta eläkettä

Eläkejakso/eläkeaika = eläkkeen aika, joka vaikuttaa samaan aikaan tehdystä työstä karttuvaan eläkkeeseen

2004 säännökset = ennen vuotta 2005 voimassa olleet työeläkelakien säännökset

2005 säännökset = vuodesta 2005 voimassa olleet työeläkelakien säännökset

PTEL = työntekijän työeläkemaksu

2 Eläkkeen laskenta pähkinäkuoressa

Vuoden 2005 alussa tulivat asteittain voimaan uudet eläkkeen karttumista, laskentaa ja saamisen edellytyksiä koskevat säännökset.

Ennen vuotta 2005 olivat voimassa niin sanotut vuoden 2004 säännökset. Vuoden 2004 laskentasäännöksiä käytetään laskettaessa vuoden 2004 jälkeen alkavaa eläkettä 31.12.2004 saakka sekä laskettaessa eläkettä tietyissä suojatilanteissa myöhemminkin.

2.1 Vuoden 2004 säännökset

Vuoden 2004 säännösten mukaan työntekijä oli vakuutettava sen vuoden alusta, jolloin hän täytti 14 vuotta. TEL-vakuutusmaksujen maksaminen päättyi 65-vuotispäivään, mutta LEL- ja TaEL-vakuutusmaksut oli maksettava myös yli 65-vuotiaista työntekijöistä, vaikka työntekijälle ei enää karttunut uutta eläkettä yli 65-vuotiaana tehdystä työstä. Yrittäjä oli vakuuttamisvelvollinen 18 ja 65 ikävuoden välillä.

TEL-, YEL- ja MYEL-eläkkeen karttuminen alkoi työntekijän 23-vuotispäivästä ja LEL- ja TaEL-eläkkeen karttuminen 23 vuoden iän täyttämiskuukauden alusta. MEL:ssä eläkkeen kartumiselle ei ollut alarajaa. Eläkettä karttui 1,5 prosenttia vuodessa.

Sekä työntekijän että yrittäjän eläkkeen karttumisprosentti oli 2,5 sen vuoden alusta, jona henkilö täytti 60 vuotta. Tulevan ajan ja eläkesuhteen karttumisprosentit olivat 1,5 vuodessa 50-vuotispäivään asti, 1,2 vuodessa 50-vuotispäivää seuraavasta päivästä 60 vuoden iän täyttämispäivään ja 0,8 vuodessa 60-vuotispäivää seuraavasta päivästä eläkeiän täyttämiseen, enintään 65 vuoden iän täyttämispäivään. Tulevalta ajalta ja eläkesuhteesta karttui eläkettä kuitenkin 1,5 prosentin mukaan, jos vuonna 1942 tai sitä ennen syntyneellä työntekijällä oli oikeus työttömyyspäivärahaan 1.1.1996. Työskentely täysitehoisella työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeellä oloaikana ei kartuttanut eläkettä.

TEL-eläke laskettiin jokaisesta työsuhteesta erikseen työsuhteen keston ja eläkepalkan perusteella. Eläkepalkka laskettiin enintään työsuhteen kymmenen viimeisen kalenterivuoden ansioiden perusteella. LEL:n ja TaEL:n ansaittu eläke

laskettiin alemman rajamäärän ylittävistä ansioista ja tulevan ajan eläke ylemmän rajamäärän ylittävistä ansioista. Eläkettä laskettaessa eläkepalkka ja LEL- ja TaEL-ansiot tarkistettiin työikäisen TEL-indeksillä ja niistä vähennettiin 1.1.1996 alkaen työntekijän työeläkemaksuprosenttia vastaava määrä (PTEL-vähennys). Yrittäjien eläke laskettiin indeksillä tarkistetusta eläkkeen perusteena olevasta työtulosta.

Eläke yhteensovitettiin eli rajattiin 60 prosenttiin yhteensovituserusteesta.

Varhennettu vanhuuseläke myönnettiin aikaisintaan 60 vuoden iässä. Eläkettä vähennettiin jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkettä varhennettiin ennen eläkeiän täyttämiskuukautta seuraavan kuukauden alkua. Varhennusvähennysprosentti oli 0,4 prosenttia kuukaudessa ja se laskettiin eläkkeelle siirtymishetkeen mennessä karttuneesta, yhteensovitetusta eläkkeestä.

Jos henkilö lykkäsi vanhuuseläkkeelle siirtymistään yli 65 vuoden iän täyttämisen, yhteensovitettuun vanhuuseläkkeeseen laskettiin lykkäyskorotus. Korotus oli 0,6 prosenttia eläkkeen määrästä kuukautta kohden.

Työttömyys-, koulutus- ja kuntoutusajoilta eläkettä karttui työeläkelisän kautta. Yrittäjille työeläkelisää karttui vain kuntoutusajoilta.

Liitteissä 9 ja 10 kerrotaan merkittävimmät poikkeukset julkisella puolella edellä kerrotuista säännöksistä.

2.2 Vuoden 2005 säännökset

Vuoden 2005 laskentasäännöksiä sovelletaan vanhuuseläkkeisiin vuodesta 2005 alkaen sekä työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeisiin, joiden eläketapahtuma on vuonna 2006 tai sen jälkeen.

Työeläkelakeihin 1.1.2005 voimaan tulleiden muutosten mukaisesti eläke lasketaan koko työuran ansioiden ja iän mukaan porrastettujen karttumisprosenttien perusteella. Työeläkettä karttuu pääsääntöisesti kaikesta työnteosta 18 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta 68 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun. Myös vakuuttamisvelvollisuus noudattaa näitä rajoja.

Eläkettä laskettaessa aikaisempien vuosien ansiot korotetaan eläkkeen alkamishetken tasoon sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamalla palkkakertoimella, jossa palkkojen muutosten osuus on 80 prosenttia ja hintojen muutosten 20 prosenttia.

Vanhuuseläkkeelle voi siirtyä joustavasti 62 ja 68 ikävuoden välillä. 63–68-vuotiaana vanhuuseläkkeelle siirtyvälle maksetaan siihen mennessä koko yksityisen puolen työuran ajalta karttunut eläke ilman varhennusvähennystä.

Myös julkisen alan työ- tai virkasuhteista karttuneen eläkkeen saa 63-vuotiaana. Vuoteen 1995 mennessä karttunutta peruseläkettä vähennetään, jos aikanaan päättäneestä julkisen alan työsuhteesta karttunut eläke alkaa ennen 65 vuoden ikää. Vähennys ei koske 1960 ja sen jälkeen syntyneitä.

Varhennetun vanhuuseläkkeen ikäraja on 62 vuotta ja varhennusvähennys 0,6 prosenttia kutakin varhentamiskuukautta kohden. Varhennusvähennys lasketaan jokaiselta kuukaudelta, jolla ikä alittaa 63 vuotta. Jos vanhuuseläke alkaa myöhemmin kuin 68 vuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, korotetaan eläkettä 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkaminen lykkääntyy.

Varttuneessa iässä tehtyjen työvuosien osuutta eläkkeen kertymässä painotetaan siten, että eläke karttuu vuosityöansioista 1,5 prosentin mukaisesti 53 ikävuoden täyttämiskuukauden loppuun asti, jonka jälkeen prosentti nousee kymmeneksi vuodeksi 1,9:ään. Ikävuoden 63 jälkeen karttumisprosentti on 4,5. Eläkkeen aikaisista ansioista eläkettä karttuu pääsääntöisesti 1,5 prosenttia vuodessa. Kuitenkin, jos yrittäjä siirtyy vanhuuseläkkeelle tai varhennetulle vanhuuseläkkeelle tai jää vanhuuseläkkeelle rekisteröidyn lisäturvan alennetussa eläkeiässä, YEL:n ja MYEL:n mukainen vakuuttamisvelvollisuus ja eläkkeen karttuminen päättyy. Yrittäjä voi kuitenkin vakuuttaa itsensä vapaaehtoisesti YEL:n tai MYEL:n mukaan. Jos lisäturvan eläkeikä on alle 60 vuotta, yrittäjä on vakuuttamisvelvollinen yritystoiminnastaan 60 vuoden ikään asti YEL:n perusturvan osalta.

Vuoden 2005 säännösten mukaisesti myönnettävät työeläkkeet yhteensoviteaan vain liikenne- ja tapaturmavakuutuslain mukaisten korvausten kanssa. Julkisella puolella yhteensovitus tehdään vuoden 2004 loppuun karttuneeseen eläkkeeseen.

Vuoden 2005 säännökset koskevat työntekoa vuoden 2005 alusta lähtien. Ennen vuotta 2005 alkaneet työsuhteet päätetään teknisesti vuoden 2004 lopussa ja niistä siihen mennessä karttunut eläke lasketaan vuoden 2004 säännösten mukaisesti (2004 vapaakirja).

Muu kuin osa-aikaeläke lasketaan kuitenkin sekä vuoden 2005 että vuoden 2004 säännösten mukaan sellaisista TEL-työsuhteista, jotka ovat voimassa

1.1.2005 ja jatkuvat yhtäjaksoisesti eläketapahtumaan saakka (suojattu työsuhte). Edellytyksenä kahden laskutavan soveltamiselle on, että eläketapahtuma sattuu viimeistään vuonna 2011. Tällaisesta suojatusta työsuhteesta karttunutta eläkettä vuoden 2004 säännösten mukaan laskettaessa työsuhteen ei katsota katkenneen 31.12.2004.

Ennen vuotta 1945 syntyneillä työntekijöillä on oikeus varhennettuun vanhuuseläkkeeseen edelleenkin aikaisintaan 60 vuoden iässä. Ennen 62 vuoden iän täyttämistä alkava varhennettu vanhuuseläke varhennetaan vuoden 2004 säännösten mukaisesti.

Vuoden 2005 alusta eläkettä karttuu myös laissa tarkemmin määritellyiltä palkattomilta ajoilta eli palkattomien aikojen etuuksien perusteena olevista työ- ja ansiotuloista. Myös tutkintoon johtanut opiskelu ja alle kolmevuotiaan lapsen hoito kartuttaa eläkettä. Sosiaalietuusjaksoilta karttuu vanhuuseläkettä 1,5 prosenttia vuodessa 18–68 vuoden välillä paitsi työttömyyspäiväraajaksoilta, joilta karttuu eläkettä 18–63 vuoden välillä.

Työkyvyttömyyseläkkeisiin, joissa eläketapahtuma on 1.1.2006 tai sen jälkeen, sisältyy aina tulevan ajan osuus, jos sen saamisen edellytys täyttyy. Se täyttyy, kun vakuutetulla on vähintään vuoden 2007 tasossa 13 823,37 euroa työansioita (12 566,70 vuoden 2004 tasossa) työkyvyttömyyden alkamisvuotta edeltäneiden kymmenen kalenterivuoden ajalta. Tulevan ajan edellytykseen otetaan huomioon myös EU-maissa ansaitut ansiot.

1.1.2006 alkaen vanhuuseläke myönnetään entisin perustein, jos vanhuuseläke alkaa ennen kuin työkyvyttömyyseläkkeen tai työttömyyseläkkeen päättymisestä on kulunut alle kaksi vuotta. Silloin vanhuuseläke määrätään samojen perusteiden mukaan kuin työkyvyttömyys- tai työttömyyseläke.

Myös vuoden 2004 säännösten mukaan myönnetyn työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeen jälkeiseen vanhuuseläkkeeseen sovelletaan vuoden 2005 säännösten mukaista vanhuuseläke entisin perustein -sääntöä.

Jos eläkelaitos maksaa toistaiseksi myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen kertsuorituksena, se maksaa samalla kertsuorituksena myös työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen myönnettävän vanhuuseläkkeen. Myös sellainen täysi työkyvyttömyyseläke, johon sisältyy tulevaa aikaa ja jonka eläketapahtuma on 1.1.2006 tai sen jälkeen, voidaan maksaa kertsuorituksena.

3 Eläkkeeseen oikeuttavat ansiot ja eläkkeen karttuminen

3.1 Eläkkeeseen oikeuttavat työansiot

Työnantajalla on velvollisuus järjestää työntekijälleen työeläketurva, jos työnantajan työntekijälle maksama eläkkeeseen oikeuttava työansio on vähintään 46,08 euroa (41,89 euroa vuoden 2004 tasossa) kuukaudessa vuonna 2007.

Vuosityöansioina otetaan huomioon normaalin aika- ja urakkapalkan lisäksi muun muassa palvelurahat, luontoisedut, erilaiset lisät ja korvaukset, lomarahat, palkkaturvan mukaiset korvaukset, tulospalkkiot, työntekijälle otetun säästöhenkivakuutuksen ja eräin edellytyksin yksilöllisen eläkevakuutuksen vakuutusmaksut. 1.1.2005 alkaen eläkettä laskettaessa otetaan huomioon myös työsuhteen päättyessä maksettava vuosilomakorvaus. Tämä työansio katsotaan sen kalenterivuoden ansioksi, jona se on maksettu (maksuperiaate). Jos työansion katsominen maksuvuoden ansioksi vääristää eläkkeen määrää, työansio voidaan katsoa sen kalenterivuoden ansioksi, jona se on ansaittu. (*Työeläkelakipalvelun ohjeisto Eläkkeen perusteena olevat ansiot*)

Yrittäjätoiminta oikeuttaa eläkkeeseen, jos se kestää vähintään 4 kuukautta ja vuosityötulo on vähintään 6 054,55 euroa vuonna 2007 (5 504,14 vuoden 2004 tasossa). Maatalousyrittäjien työtulon on oltava vähintään 3 027,27 euroa vuonna 2007 (2 752,07 vuoden 2004 tasossa). Yrittäjät voivat ottaa vapaaehtoisen vakuutuksen pienemmälläkin työtulolla ja se oikeuttaa eläkkeeseen samalla tavalla kuin lakisääteinen vakuutus.

Julkisella puolella ei työnantajalle ole alarajaa eläketurvan järjestämisessä.

Eläkkeeseen oikeuttavat ne työansiot ja yrittäjätulot, jotka työntekijä on ansainnut 18 vuoden täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta 68 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun mennessä.

3.2 Eläkkeen perusteena olevat työansiot vuodesta 2005 alkaen

Vanhuuseläkettä laskettaessa työansiot otetaan huomioon vanhuuseläkkeen alkamista edeltävän kuukauden loppuun. Työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeitä laskettaessa työansiot otetaan huomioon eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun, jos henkilöllä on myös tulevan ajan eläkettä. Jos tulevan ajan eläkettä ei ole, työansiot otetaan huomioon eläketapahtumakuukauden loppuun saakka.

Eläke lasketaan 1.1.2005 alkaen kunkin vuoden työansion ja karttumisprosentin perusteella. Kaikki työ- ja yrittäjäsuhteet katkaistaan teknisesti vuoden 2004 loppuun ja siihen mennessä karttunut, vuoden 2004 säännösten mukainen eläke (vuoden 2004 vapaakirja) talletetaan Arekin ansaintajärjestelmään. Työeläkkeen laskentaoppaassa työsuhteella tarkoitetaan siis myös julkisen puolen virka- ja palvelussuhteita tai toimeksiantosuhteita.

Eläkettä laskettaessa vuoden 2004 vapaakirja tarkistetaan eläkkeen alkamishetken tasoon palkkakertoimella vuodesta 2004 alkaen. Vuodesta 2005 alkaen ansaitut vuosityöansiot tarkistetaan niin ikään palkkakertoimella eläkkeen alkamisen tasoon.

Palkkakertoimella tarkistaminen suoritetaan siten, että tarkistettava rahamäärä kerrotaan sen vuoden palkkakertoimella, johon rahamäärä halutaan muuttaa (maksuvuosi) ja jaetaan sen vuoden palkkakertoimella, josta tämä rahamäärä halutaan muuttaa (lähtövuosi). Jos lähtövuosi on vuosi 2004 voidaan rahamäärä kertoa suoraan maksuvuoden palkkakertoimella.

Vuodesta 2005 alkaen tarkistetaan myös työeläkelaisissa säädetyt erilaiset rahamäärät palkkakertoimella. Nimestään ja indekseistä poikkeavasta muodostaan huolimatta palkkakertoimella tarkistaminen tapahtuu täysin samoin periaattein kuin indekseillä tarkistaminen. Vuonna 2004, palkkakerroin on muotoa 1,000. Ansiotason muutoksen paino kertoimessa on 0,8 ja hintatason muutoksen paino 0,2.

Palkkakertoimella tarkistaminen:

$\text{rahamäärä} \times \frac{\text{palkkakerroin maksuvuonna}}{\text{palkkakerroin lähtövuonna}}$

Esimerkki 3.1. Vapaakirjan tarkistaminen palkkakertoimella.

Vuoden 2004 vapaakirja on 2 000 euroa kuukaudessa vuoden 2004 tasossa. Se tarkistetaan 2007 tasoon palkkakertoimella:

$$2\,000,00 \times 1,100 = 2\,200,00 \text{ euroa kuukaudessa}$$

...

Esimerkki 3.2. Vuosiansioiden tarkistaminen palkkakertoimella.

Työntekijä on syntynyt 14.6.1947. Hänellä on ansioita vuosilta 2006–2010 ja hän jää eläkkeelle 1.7.2010. Eläkettä laskettaessa vuosiansiot tarkistetaan eläkkeen alkamisvuoden 2010 tasoon palkkakertoimella. Esimerkissä vuosien 2008–2010 palkkakertoimen arvot ovat arvioita.

Vuosi	Palkka- kerroin	Vuosiansiot ansaintavuonna	Ansiot vuoden 2010 tasossa
2006	1,063	3 108,00 euroa	$3\,108,00 \times \frac{1,184}{1,063} = 3\,461,78 \text{ euroa}$
2007	1,100	10 160,00 euroa	$10\,160,00 \times \frac{1,184}{1,100} = 10\,935,85 \text{ euroa}$
2008	1,113	9 410,00 euroa	$9\,410,00 \times \frac{1,184}{1,113} = 10\,010,28 \text{ euroa}$
2009	1,149	11 400,00 euroa	$11\,400,00 \times \frac{1,184}{1,149} = 11\,747,26 \text{ euroa}$
2010	1,184	7 210,00 euroa	7 210,00 euroa

Palkkakertoimella tarkistamisen jälkeen ansioista tehdään vielä työntekijän eläkemaksuprosenttia vastaava vähennys ennen eläkkeen laskemista.

...

Palkkakertoimella tarkistetuista ja kahden desimaalin tarkkuuteen pyöristetyistä työansioista tehdään työntekijän eläkemaksuprosenttia vastaava vähennys

(PTEL-vähennys), myös kahden desimaalin tarkkuudella. Vähennys tehdään TyEL-ansioista sekä julkisen puolen lakien mukaisista työansioista. Vähennyksen määrä saadaan kertoimen perusteella, jonka ETK vuosittain tiedottaa. Merimieseläkettä ja yrittäjäeläkkeitä laskettaessa ei työntekijän maksuprosenttia vastaavaa vähennystä tehdä. Vähennyskertoimet ovat liitteenä.

PTEL-vähennyksen suuruus riippuu 1.1.2005 alkaen työntekijän iästä. Vähennys 53 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta on 19/15-kertainen alle 53-vuotiaiden eläkemaksuun ja vähennykseen verrattuna. PTEL-vähennys tehdään myös eläkkeen rinnalla saaduista työansioista.

Esimerkki 3.3. Työntekijän työeläkemaksun vaikutus ansioihin.

Työntekijän (alle 53-vuotias) ansiot vuosina 2005 ja 2006 eläketapahtumavuoden 2007 palkkakerrointasossa ovat:

2005	22 750 euroa/vuosi
2006	23 500 euroa/vuosi

Eläkkeen laskennassa käytetään ansioita, joista tehdään työntekijän työeläkemaksuvähennys seuraavasti:

2005	$22\,750 - (22\,750 \times 0,046) = 21\,703,50$ euroa/vuosi
2006	$23\,500 - (23\,500 \times 0,043) = 22\,489,50$ euroa/vuosi

...

3.2.1 *Ansoiden monistaminen vanhuuseläkkeessä julkisella puolella*

Palvelussuhteen päättymisvuodelta karttunut eläke lasketaan edellisen vuoden ansioilla, jos henkilöllä on ollut kyseisen lain mukaisia ansioita vähintään 6 600 euroa vuosittain vuoden 2007 tasossa (6 000 euroa vuoden 2004 tasossa) kolmena peräkkäisenä kalenterivuonna ennen eläketapahtumavuotta. Kun eläketapahtumavuosi on 2007, edellä mainitun ansiorajan on pitänyt täytyä vuosi-

na 2004, 2005 ja 2006. Vuodelta 2004 tarkastellaan vapaakirjautetun palvelussuhteen eläkepalkkaa kerrottuna kahdellatoista.

Kun työntekijä jää vanhuuseläkkeelle tai varhennetulle vanhuuseläkkeelle vuonna 2007 (1.2. tai sen jälkeen), vuoden 2007 karttuma lasketaan vuoden 2006 ansioilla. Jos vuoden 2006 ansio kuitenkin poikkeaa yli 10 prosenttia vuoden 2004 loppuun vapaakirjautetun palvelussuhteen eläkepalkan (= eläkepalkka x 12) ja vuoden 2005 ansioiden keskiansioista, eläkekarttuma lasketaan vuoden 2007 todellisilla ansioilla. Ansioita ei myöskään monisteta, jos eläketahtumavuonna on etuusansioita.

3.2.2 YEL-yrittäjien eläkkeen perusteena olevat ansiot

Vahvistettu työtulo

Yrittäjätoiminnan alkaessa yrittäjälle vahvistetaan vuotuinen työtulo (euroa/vuosi). Yrittäjälle vahvistetaan työtuloksi sellaista palkkaa vastaava summa, joka yrittäjälle olisi kohtuudella maksettava, jos hänen työtään tekemään palkattaisiin vastaavan ammattitaidon omaava henkilö. Työtuloksi voidaan vahvistaa myös sellainen korvaus, jonka voidaan keskimäärin katsoa vastaavan tällaista työtä. Työtuloa ei voi vahvistaa korkeammaksi kuin 137 500 euroa vuonna 2007 (125 000 euroa vuodessa vuoden 2004 tasossa).

Jos yritystoiminnassa tapahtuu oleellinen muutos, yrittäjän on ilmoitettava tästä eläkelaitokselle työtulonsa tarkistamista varten. Takautuvasti työtuloa voidaan muuttaa vain eläkkeen myöntämisen yhteydessä.

Kunkin kalenterivuoden eläkkeen perusteena oleva työtulo on kyseisenä vuonna voimassa olleiden, vahvistettujen ja palkkakertoimella tarkistettujen vuotuisten työtulojen kestoajalla painotettu keskimäärä kyseisenä vuonna. Tämän lisäksi yrittäjä voi vaikuttaa 1.1.2005 alkaen eläkkeen perusteena olevaan työtuloonsa ns. kokonaistyötuloonsa joko maksamalla vakuutusmaksuja enemmän kuin vahvistettu työtulo edellyttää, tai maksamalla vähemmän maksuja kuin vahvistettu työtulo edellyttäisi (ks. *Joustomaksu* myöhemmin tässä luvussa).

Maksamattomat vakuutusmaksut myönteisen eläkepäätöksen myöntövuodelta ja viideltä sitä edeltävältä vuodelta peritään yrittäjän eläkkeestä. Näitä vuosia

edeltäneiltä vuosilta maksamatta jääneet vakuutusmaksut sen sijaan pienentävät pysyvästi eläkkeen perusteena olevaa työtuloa.

Työtuloa pienennetään maksamattomien vakuutusmaksujen suhteessa vuosittain. Jos maksuja ei ole maksettu lainkaan jonakin vuonna, on työtulo tämän vuoden osalta nolla euroa. Jos maksuja on maksettu puolet vaadittavasta määrästä, on työtulo kyseisen vuoden osalta 50 prosenttia vahvistetusta työtulosta. Maksamattomat vakuutusmaksut pienentävät yrittäjän työtuloa vasta vuodesta 1993 lähtien (A 41/97).

YEL-toiminnasta lasketaan eläke erikseen vuoden 2004 loppuun mennessä karttuneesta eläkeoikeudesta. Tätä vapaakirjaa laskettaessa otetaan 31.12.2004 jatkuvina olevista yrittäjätoimintajaksoista huomioon myös sellaiset, jotka 31.12.2004 mennessä eivät ole kestäneet neljää kuukautta, mutta jotka täyttävät lain edellyttämän vähintään neljän kuukauden keston, kun huomioon otetaan jatkumisaika vuoden 2005 puolella.

Jos vapaakirjaushetkellä on avoimia perintäkelpoisia maksamattomia vakuutusmaksuja, ei työtulon todellista määrää vapaakirjaushetkellä vielä tiedetä. Julkisen puolen modifioitua yhteensovitusta varten vapaakirja lasketaan kuitenkin olettaen, että yrittäjä maksaa kaikki vakuutusmaksunsa.

Esimerkki 3.4. Työtulon muutos.

Yrittäjän vahvistettu, palkkakertoimella tarkistettu työtulo vuoden 2007 alussa on 18 678,63 euroa per vuosi. Yrittäjä korottaa työtulonsa 22 000 euroon per vuosi 15.5.2007 alkaen.

Ajanjakso	Ajanjakso
1.1.2007–	15.5.2007–
14.5.2007	31.12.2007
134 päivää	226 päivää

Painotettu työtulo

$$\frac{(18\,678,63 \times 134) + (22\,000,00 \times 226)}{(134 + 226)} = 20\,763,71 \text{ euroa/vuosi}$$

...

Esimerkki 3.5. Yrittäjän kokonaistytulo, vajaa kalenterivuosi.

Yrittäjän vahvistettu palkkakertoimella tarkistettu työtulo vuonna 2007 on 18 678,63 euroa vuodessa. Yrittäjätoiminta päättyy 5.10.2007.

Aika 1.1.2007–5.10.2007 on 275 päivää.

Vahvistettu, koko vuoden työtulo on 18 678,63 euroa.

Kokonaistytulo vuonna 2007:

$$18\,678,63 \times \frac{275}{360} = 14\,268,40 \text{ euroa/vuosi}$$

...

Esimerkki 3.6. Yrittäjän 53 tai 63 vuoden iän täyttämivuosi, työtulon jaksotus, täysi kalenterivuosi.

Yrittäjän vahvistettu, palkkakertoimella tarkistettu työtulo vuonna 2007 on 18 678,63 euroa/vuosi. Yrittäjä täyttää 53 vuotta 5.8.2007. Yrittäjän vakuutusmaksu nousee vasta 53 täyttämivuotta seuraavana vuonna.

Ajanjakso	Ajanjakso
1.1.2007-	1.9.2007-
31.8.2007	31.12.2007
8 kuukautta	4 kuukautta

$$1,5 \text{ prosentin karttumaa vastaava työtulo on } 18\,678,63 \times \frac{8}{12} = 12\,452,42 \text{ euroa}$$

1,9 prosentin karttumaa vastaava työtulo on $18\,678,63 \times \frac{4}{12} = 6\,226,21$ euroa

Ansaittu eläke vuodelta 2007:

$$\frac{(12\,452,42 \times 1,5\%) + (6\,226,21 \times 1,9\%)}{12} = 25,42 \text{ euroa kuukaudessa}$$

...

Esimerkki 3.7. Yrittäjän 53 tai 63 vuoden iän täyttämivuosi, työtulon jaksotus, vajaa kalenterivuosi.

Yrittäjätoiminta alkaa 26.6.2007, vahvistettu työtulo on 22 000,00 euroa/vuosi. Yrittäjä täyttää 53 vuotta 5.8.2007. Yrittäjän vakuutusmaksu nousee vasta 53 täyttämivuotta seuraavana vuonna.

Yrittäjätoiminta on kestänyt: 26.6.2007–31.12.2007, eli 185 päivää

$$\text{Vajaan vuoden työtulo: } 22\,000,00 \times \frac{185}{360} = 11\,305,56 \text{ euroa}$$

Ansiokuukausia on seitsemän, joista kolme kuukautta on 1,5 prosentin karttumalla ja 1,9 prosentin karttumalla on neljä kuukautta.

$$1,5 \text{ prosentin karttumaa vastaava työtulo } 11\,305,56 \times \frac{3}{7} = 4\,845,24 \text{ euroa}$$

$$1,9 \text{ prosentin karttumaa vastaava työtulo } 11\,305,56 \times \frac{4}{7} = 6\,460,32 \text{ euroa}$$

Ansaittu eläke vuonna 2007

$$\frac{(4\,845,24 \times 1,5\%) + (6\,460,32 \times 1,9\%)}{12} = 16,29 \text{ euroa kuukaudessa}$$

...

Joustopmaksu

Vuoden 2005 alusta lukien YEL:n mukaisesti vakuutetulla yrittäjällä on tietyn edellytyksin mahdollisuus maksaa vakuutusmaksua enemmän kuin vahvistettu työtulo edellyttää. Vastaavasti myös maksun vähentäminen on mahdollista. Jouston käytöstä yrittäjän on ilmoitettava eläkelaitokselle. Jousto koskee aina kerrallaan vain yhtä kalenterivuotta, eikä se vaikuta vahvistettuun työtulon määrään. Lisämaksu ja maksun vähennys vaikuttavat sen sijaan eläkkeen perusteena olevaan kokonaistyötuloon niinä kalenterivuosina, joina yrittäjä on käyttänyt joustopmahdollisuutta hyväkseen.

Niiden kalenterivuosien lukumäärää, joina yrittäjä voi käyttää joustopia alaspäin, on rajoitettu. Vuosia, joina pienennettyjä vakuutusmaksuja maksetaan, voi olla kulloinkin tarkasteltavan seitsemän peräkkäisen kalenterivuoden aikana enintään kolme. Seitsemän vuoden tarkastelujaksoon sisältyy aina kulumassa oleva kalenterivuosi. Ylöspäin joustettujen kalenterivuosien määrää ei rajoiteta.

Joustop-oikeutta voi käyttää vain kerran saman vuoden aikana. Siten saman kalenterivuoden aikana ei ole mahdollista joustopia sekä ylöspäin että alaspäin. Joustopille on asetettu myös muita kuin lukumäärällisiä rajoituksia. Eläkkeellä oleva yrittäjä ei voi joustopmaksua maksaa, samoin aloittavan yrittäjän maksualennus ja maksamattomat vakuutusmaksut estävät joustopin. Eläkelaitossiirtovuonna joustop ei ole sallittua. Joustop-oikeuden käyttöä ei myöskään sallita 4,5 prosentin karttuman aikana, eli yrittäjällä ei ole joustop-oikeutta 62 vuoden iän täyttämivuoden jälkeen. Joustopmaksua voi käyttää vain sellaisena kalenterivuonna, jolloin vakuutus on voimassa koko vuoden.

Joustopin määrälle on asetettu ala- ja ylärajat. Rajat on määritelty prosentteina vahvistetun työtulon perusteella määräytyvästä vakuutusmaksusta seuraavasti:

	Vähimmäisjoustop	Enimmäisjoustop
Joustop ylöspäin	+ 10 %	+ 100 %
Joustop alaspäin	– 10 %	– 20 %

Edellisten rajojen lisäksi joustopin vähimmäis- ja enimmäismäärää rajaavat myös YEL:n piiriin kuulumisen alaraja (6 054,55 euroa vuonna 2007) ja laissa säädetty YEL-työtulon ylärajat (137 500 euroa vuonna 2007). Kalenterivuoden aikana

yhteensä maksettujen vakuutusmaksujen määrän tulee olla sellainen, että sitä vastaava kokonaistyötulo ei jää pienemmäksi kuin YEL:n piiriin kuulumisen alaraja eikä toisaalta ylitä YEL-työtulon ylärajaa.

Joustoa koskevien säännösten myötä YEL:iin tuli uusi käsite, kokonaistyötulo. Se tarkoittaa eläkkeen perusteena olevaa työtuloa yksittäisen kalenterivuoden osalta. Niinä vuosina, jolloin yrittäjä ei ole käyttänyt jousto-oikeuttaan, kokonaistyötulo on yhtä suuri kuin yrittäjälle vahvistettu työtulo tai vajaan kalenterivuoden kyseessä ollessa, yrittäjätoiminnan jatkumisaikaa vastaava osuus vahvistetusta työtulosta. Kun yrittäjä on käyttänyt jousto-oikeuttaan, kokonaistyötulos otetaan huomioon vahvistetun työtulon ohella lisämaksun työtuloa korottava vaikutus tai maksun pienennyksen työtuloa pienentävä vaikutus.

Vakuutetun täytettyä 53 vuotta hänen vakuutusmaksuprosenttinsa nousee seuraavan kalenterivuoden alusta lukien.

Esimerkki 3.8. Yrittäjän joustomaksu.

Vahvistettu työtulo on 20 000,00 euroa per vuosi. Vuonna 2007 alle 54-vuotiaan vakuutusmaksuprosentti on 20,8. Yli 53-vuotiaan vakuutusmaksuprosentti vuonna 2007 on 21,9.

Vahvistettu työtulo on 20 000,00 euroa

Vakuutusmaksu (alle 54-vuotiaan) vahvistetusta työtulosta:

$$20\,000,00 \times \frac{20,8}{100} = 4\,160,00 \text{ euroa}$$

Vakuutusmaksu (yli 53-vuotiaan) vahvistetusta työtulosta:

$$20\,000,00 \times \frac{21,9}{100} = 4\,380,00 \text{ euroa}$$

Yrittäjä maksaa lisämaksua 2 000,00 euroa

Henkilön ikä	Laskenta	Kokonaistyötulo
Alle 54-vuotias	$\frac{4\,160,00 + 2\,000,00}{20,8} \times 100$	29 615,38 euroa
Yli 53-vuotias	$\frac{4\,380,00 + 2\,000,00}{21,9} \times 100$	29 132,42 euroa

Yrittäjä vähentää maksuaan 800 euroa

Henkilön ikä	Laskenta	Kokonaistyötulo
Alle 54-vuotias	$\frac{4\,160,00 - 800,00}{20,8} \times 100$	16 153,85 euroa
Yli 53-vuotias	$\frac{4\,380,00 - 800,00}{21,9} \times 100$	16 347,03 euroa

...

Esimerkki 3.9. Eläkkeen karttuminen yrittäjällä vuonna, jona hän täyttää 53 vuotta ja kyseisenä vuonna on joustettu alaspäin.

Yrittäjän täyttäessä 53 vuotta, hänen vakuutusmaksuprosenttinsa säilyy alle 54-vuotiaan maksun tasolla kalenterivuoden loppuun asti, mutta eläkkeen karttumisprosentti muuttuu 53 ikävuoden täyttämiskuukaudta seuraavan kuukauden alusta. Kalenterivuodelle lasketaan yksi kokonaistyötulo ja tätä samaa työtuloa käytetään laskettaessa karttunutta eläkettä 53 vuoden iän täyttämiskuukauden jälkeiselle ajalle ja sitä edeltävälle ajalle.

Yrittäjä täyttää 53 vuotta 5.8.2007. Käytetään esimerkissä 3.8 laskettuja kokonaistyötuloja sekä joustolle ylös että joustolle alas, kun yrittäjä on alle 54-vuotias.

1,5 prosentin karttuma-aika 1.1.2007–31.8.2007 on 8 kuukautta

1,9 prosentin karttuma-aika 1.9.2007–31.12.2007 on 4 kuukautta

Jos joustaa ylös, kokonaistytö tulo on 29 615,38 euroa ja eläke:

$$\frac{\left(29\,615,38 \times \frac{8}{12} \times 1,5\%\right) + \left(29\,615,38 \times \frac{4}{12} \times 1,9\%\right)}{12} = 40,31 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Jos joustaa alas kokonaistytö tulo on 16 153,85 ja eläke:

$$\frac{\left(16\,153,85 \times \frac{8}{12} \times 1,5\%\right) + \left(16\,153,85 \times \frac{4}{12} \times 1,9\%\right)}{12} = 21,99 \text{ euroa kuukaudessa}$$

...

3.2.3 MYEL-yrittäjien eläkkeen perusteena oleva työtulo

Maatalousyrittäjän työtuloa määrättäessä lähtökohtana on viljelmän työtulo. Se lasketaan seuraavasti:

$$\text{Viljelmän työtulo} = \text{peltotyötulo} + \text{metsätyötulo}$$

Työtuloksi vahvistetaan se työtulo, jota maatalousyrittäjän voidaan kohtuudella arvioida jatkuvasti saavan toiminnastaan maatalousyrittäjänä. Maatilataloudessa pellon ja metsän perustyötulo sekä peltotyötulon normaalialue lasketaan koko maatilalla eli viljelmän pinta-alan perusteella. Viljelmän työtulo jaetaan maatilalla työskentelevien maatilatalouden harjoittajien kesken heidän työpanostensa suhteessa.

Kalastajalle vahvistetaan se työtulo, jonka hänen kohtuudella arvioidaan kalastustoiminnastaan jatkuvasti saavan. Työtulo määritellään yksilöllisesti kalastajan työpanoksen perusteella yritystoiminnan laajuus huomioiden.

Pääsääntöisesti eläkkeen perusteena oleva työtulo on maatalousyrittäjälle 1.1.2005 alkaen 18 vuoden iän täyttämisen jälkeen vahvistettujen työtulojen painotettu keskiarvo päivän tarkkuudella laskettuna kuten YEL:ssä.

YEL:sta poiketen MYEL:ssä ei ole mahdollista maksaa 1.1.2005 alkaen joustomaksua. MYEL:n maksamattomat vakuutusmaksut pienentävät työtuloa ja peritään eläkkeestä samoin kuin YEL:ssä. (A 41/97)

3.3 Eläkkeen perusteena olevat työansiot ennen vuotta 2005

TEL:ssä, MEL:ssä ja julkisella puolella työsuhteen eläkepalkka lasketaan pääsääntöisesti kymmenen viimeisen vuoden ansioiden perusteella, tai jos työsuhde on kestänyt enintään kymmenen vuotta, koko työsuhteen ansioiden perusteella. Asiasta on yksityiskohtaisempaa tietoa tämän oppaan liitteessä neljä sekä yksityisen puolen laskennasta aikaisemmissa laskentaoppaissa.

Koska jatkuvan työ- ja yrittäjäsuhteen vapaakirjaus tehdään 31.12.2004, eläkepalkan laskentaan otetaan mukaan myös vuoden 2004 ansiot. Eläkepalkan laskennassa voi olla enintään vuosien 1995–2004 ansiot. Jos työsuhteeseen on tehty automaattinen katkaisu (katso alla) ennen 1.1.2004, eläkepalkan laskennassa voi olla mukana palkkoja myös vuotta 1995 edeltäviltä vuosilta.

Yrittäjillä eläkkeen perusteena oleva työtulo on vahvistettujen työtulojen painotettu keskiarvo. Jos yrittäjällä on maksamattomia vakuutusmaksuja, pienentävät yli viisi vuotta maksamatta olleet vakuutusmaksut työtuloa.

Yli 54-vuotiaalle työntekijälle on tehty edellytysten täytyessä automaattinen katkaisu, jolla on pyritty estämään eläketurvan heikentyminen vanhemmalla iällä ansioiden mahdollisen alenemisen vuoksi. Eläke lasketaan työsuhteesta käyttäen eläkkeen perusteena joko yhtäjaksoisesta työsuhteesta laskettua eläkepalkkaa tai kahden työsuhtejakson perusteella laskettuja eläkepalkkoja ja näistä suurempi kokonaiseläke valitaan. Jos TEL- tai MEL-tösuhteeseen on tehty automaattinen katkaisu, se jää voimaan. Automaattinen katkaisu voidaan tehdä vielä vuoden 2003 lopussa. Sen jälkeen automaattinen katkaisu on mahdollista tehdä vain tilanteissa, joissa suojatusta TyEL/TEL-tösuhteesta lasketaan TEL-suojaisuus

tai yksityisellä puolella suojasäännösten perusteella eläke lasketaan vuoden 2004 säännöksiin. Kunnallisessa eläkelaiissa ei ole automaattista katkaisua. VaEL:ssa palvelusta ei katkaista, jos aikaa työntekijän eläkeikään tai eroamisikään on vähemmän kuin kaksi täyttä kalenterivuotta tai jos palvelus päättyy tai eläketapahtuma sattuu ennen kuin palveluksen normaalista automaattisesta katkaisuaajan kohdasta on kulunut vuosi.

Jos työsuhteeseen on tehty automaattinen katkaisu, vapaakirjauksen yhteydessä verrataan automaattisesti katkaistusta ja sen jälkeisestä, 31.12.2004 pääteytystä työsuhdejaksosta karttuneen eläkkeen yhteismäärää sekä yhtäjaksoisena pidetystä työsuhteesta 31.12.2004 mennessä karttuneen eläkkeen määrää. AREK:n ansaintarekisteriin rekisteröidään tieto työsuhteesta käytetyistä ansioista, joko K0 (yhtäjaksoinen) tai K1/K2 (katkaistuista työsuhdejaksoista korkeampi eläkepalkka).

Jos työntekijä työsuhteen jatkuessa siirtyy täysiaikaisesta työstä osa-aikaiseen tai päinvastoin, työsuhde voidaan teknisesti katkaista. Teknisessä katkaisussa työsuhteen päättymisellä ei ole merkitystä. Näin ollen tekninen katkaisu jää voimaan, vaikka se olisi tehty esimerkiksi vain kuukautta ennen vapaakirjaushetkeä 31.12.2004. Tekninen katkaisu kuitenkin puretaan 31.12.2004 vapaakirjautusta työsuhteesta, jos eläketapahtuma sattuu ennen kuin kaksi vuotta on kulunut katkaisusta.

Ennen vuotta 2005 voimassa olleiden säännösten mukaan YEL:n mukaiseen vakuutukseen oli tehtävä tekninen katkaisu, jos työtulossa tapahtui yritystoiminnan jatkuessa olennaisia muutoksia. Yritystoiminnan yhtäjaksoisuudesta huolimatta YEL:n mukainen vakuutus jatkui työtulon tarkistamisen jälkeen uutena jaksona, jos työtuloa korotettiin vähintään yhdellä kolmanneksella (1/3) tai työtuloa alennettiin yhdellä neljänneksellä (1/4). YEL-vakuutusta pidettiin kuitenkin yhtäjaksoisena, jos yrittäjän toiminta työtulon tarkistuksen jälkeen ei jatkunut vähintään neljää kuukautta tai uuden vakuutusjakson alkamisesta ei ollut ehtinyt kulua neljää vuotta eläketapahtumaan mennessä. Jos yrittäjän eläketapahtuma sattuu ennen kuin neljä vuotta on kulunut teknisestä katkaisusta, se puretaan.

Teknistä katkaisua koskeva säännös on liittynyt YEL:n laskennassa käytettyyn jaksotekniikkaan. Vuoden 2005 säännöksissä ei ole enää teknistä katkaisua. Teknistä katkaisua ei sovelleta 1.1.2005 alkaen jatkuvaan yrittäjätoimintaan

myöskään siinä tapauksessa, että eläkkeen laskenta muuten tehdään vuoden 2004 säännösten mukaan.

TEL-, LEL- ja TaEL-ansioista sekä julkisen puolen työansioista tehdään työntekijän eläkemaksuprosenttia vastaava vähennys (PTEL-vähennys). Merimieseläkettä ja yrittäjäeläkkeitä laskettaessa ei työntekijän maksuprosenttia vastaavaa vähennystä tehdä. Vähennyskertoimet ovat liitteenä (ks. liite 1). PTEL-vähennys tehdään ensimmäisen kerran vuoden 1996 työansioista. Ansiot oikeuttavat eläkkeeseen, jos ne ylittävät kyseisen lain alarajan ennen maksun vähentämistä (A 2/92, A 47/92, A 65/93).

Vuoteen 2005 käytössä ollut **työikäisen TEL-indeksiä** eli **TEL-puoliväliindeksiä** käytetään vielä työaikaisten ansioiden tarkistamiseen niissä tapauksissa, joissa eläke tulee laskettavaksi vuoden 2004 säännösten mukaan. Näitä tilanteita varten myös työeläkelaisissa mainitut rahamäärät tarkistetaan TEL-puoliväliindeksillä, vaikka vuoden 2004 jälkeen rahamäärät pääsääntöisesti tarkistetaan palkkakertoimella. Myös vuoden 2004 säännösten mukaan lasketut vapaakirjat korotetaan vuoden 2004 tasoon puoliväli-indeksillä ja sen jälkeen palkkakertoimella, jos eläke lasketaan vuoden 2005 säännöksiin.

Vuoden 2004 säännösten mukaan eläkettä laskettaessa voi tulla sovellettavaksi harkinnanvarainen eläkepalkan tarkistaminen. Eläkepalkka voidaan siis laskea muiden kuin pääsäännön mukaisten viimeisten vuosien ansioista. Jos ansiot ovat esimerkiksi sairauden takia alentuneet merkittävästi siten, että eläkepalkka ei vastaa työntekijän vakiintunutta ansiotasoa, voidaan eläkepalkka tarkistaa eläketapahtuman yhteydessä harkinnanvaraisesti.

Harkinnanvaraista tarkistusta voidaan vielä soveltaa ajalta ennen vuotta 2005 olevaan työsuhteeseen ennen eläketapahtumaakin, jos pyyntö harkinnanvaraisesti tarkistamisesta tehdään ennen vuotta 2012. Eläkkeen määrä lasketaan vertailua varten kuten työkyvyttömyyseläke laskettaisiin, jos eläketapahtuma olisi se päivä, jolloin pyyntö harkinnanvaraisen tarkistamisen soveltamisesta saapuu eläkelaitokseen.

3.4 Eläkkeen karttuminen työansioista

3.4.1 Eläkkeen karttuminen työansioista ajalta ennen vuotta 2005

Vuoden 2004 lopussa karttuneen eläkkeen määrä lasketaan vuoden 2004 säännösten mukaan kaikista tuona ajankohtana jatkuvista työ- ja yrittäjäsuhteista. Vapaakirjan laskeminen 31.12.2004 tapahtuu pääsääntöisesti samoin kuin silloin, kun työsuhde päättyy. Yksityisen puolen 31.12.2004 mennessä karttuneeseen eläkkeeseen ei tehdä yhteensovitusta, mutta julkinen puoli yhteensovittaa 31.12.2004 mennessä karttuneen eläkkeensä kaikkien työeläkkeiden kesken.

Vapaakirjan määrä lasketaan ja tallennetaan Arekin ansaintarekisteriin. Tätä vapaakirjaa tarvitaan eläketapahtumahetkellä lopullisen eläkkeen määrää laskettaessa sekä myös 31.12.2004 mennessä karttuneen työeläkeläisen laskemista ja julkisen puolen 31.12.2004 yhteensovitusta varten. (*Työeläkeläkipalvelun ohjeistossa Vapaakirjaus 31.12.2004.*)

Yksityisen puolen eläkkeen karttuminen

Vuoden 2004 säännösten mukaan eläkettä karttui henkilön 23-vuotissyntymäpäivästä henkilön 65-vuotissyntymäpäivään. Karttumisprosentti oli yksityisellä puolella 1,5 vuodessa sen vuoden loppuun, kun henkilö oli 59-vuotias. Sen vuoden alusta, kun henkilö täytti kuusikymmentä, karttumisprosentti nousi 2,5:een.

MEL-eläkkeen karttuminen

MEL-pääsäännön mukaan eläkettä karttui 2,0 prosenttia vuodessa sekä ennen että jälkeen 60 vuoden iän täyttämisen. Ajalta ennen 1.6.1956 eläkettä karttui yksi prosentti vuodessa. Vapaakirjaeläkettä karttui 31.12.1990 asti kuten pääsäännön mukaan, mutta sen jälkeen yllä mainittujen yksityisen puolen karttumien mukaan.

Kunnallisen eläkkeen karttuminen

Kunnallisen eläkelain mukaan 1.1.1993 jälkeen alkaneista palvelussuhteista karttui eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa 55 vuoden täyttämiseen asti. Ikävuoden 55 täyttämistä seuraavan kuukauden alusta eläkettä karttui 2,0 prosenttia vuodessa. Ennen vuotta 1993 alkaneissa palvelussuhteissa karttumisprosentti oli

31.12.1994 saakka 2,2 (peruseläke + lisäeläke) ja 1.1.1995 lukien 1,5 ja 2,0 prosenttia (pelkkä peruseläke) kuten uusilla työntekijöillä.

Päättäneissä palvelussuhteissa (pelkkä peruseläke) karttumisprosentti oli 2 palvelusvuotta kohden 31.12.2004 saakka ja siitä eteenpäin 1,5 prosenttia vuotta kohden 55 täyttämiseen saakka ja sen jälkeen 2 prosenttia vuotta kohti.

Kunnallisessa eläkelaissa ei ollut yläkäräjaa eläkkeen karttumiselle.

Valtion eläkkeen karttuminen

1.1.1940 jälkeen syntyneet ja ennen 1.1.2005 valtion palveluksessa olleet valtion työntekijät jaetaan uusiin ja vanhoihin työntekijöihin. Jaolla uusiin ja vanhoihin työntekijöihin on merkitystä erityisesti eläkeiän ja karttumisen määrittelyssä.

Taulukko 3.1. Uusi ja vanha edunsaaja valtiolla.

Vanha edunsaaja	Uusi edunsaaja
<ul style="list-style-type: none"> Työntekijä on ollut 31.12.1992 yhdenjaksoisessa palveluksessa ja Palvelus jatkuu yhdenjaksoisena eläketapahtumaan saakka 	<ul style="list-style-type: none"> Työntekijä on tullut 31.12.1992 jälkeen ensimmäistä kertaa valtion eläkejärjestelmän piiriin. Työntekijä, jonka palvelus katkeaa 31.12.1992 jälkeen yli kuukauden ajaksi ennen uuden VaEL-palveluksen alkamista. 1.1.1999–31.12.2004 jo yhden päivän katko tekee työntekijästä uuden edunsaajan.
Eläkettä karttuu (koskee myös 31.12.1959 jälkeen syntyneitä, joilla yllä esitetyt ehdot täytyvät): <ul style="list-style-type: none"> 31.12.1994 saakka 2,2 prosenttia vuodessa (11/60 prosenttia kuukaudessa) 1.1.1995 lukien 1,5 prosenttia vuodessa (1/8 prosenttia kuukaudessa) 55 vuoden täyttämiskuukautta seuraavan kuukauden alusta 2 prosenttia vuodessa (1/6 prosenttia kuukaudessa) 	Eläkettä karttuu: <ul style="list-style-type: none"> 31.12.1994 saakka 2 prosenttia vuodessa (1/6 prosenttia kuukaudessa) 1.1.1995 lukien 1,5 prosenttia vuodessa (1/8 prosenttia kuukaudessa) 60 täyttämivuoden alusta 2,5 prosenttia vuodessa (5/24 prosenttia kuukaudessa).
Vanhan edunsaajan henkilökohtainen eläkeikä on 63–65 vuotta. 31.12.1959 jälkeen syntyneellä vanhalla edunsaajalla henkilökohtainen eläkeikä on 65 vuotta.	Uuden edunsaajan henkilökohtainen eläkeikä on 65 vuotta.
Vapaakirjan karttumisen katto eli kattopalkka lasketaan sekä uudella että vanhalla edunsaajalla korkeimmasta sellaisen VaEL-vapaakirjan eläkepalkasta, jossa on eläkeaikaa vähintään kaksi vuotta.	

3.4.2 Eläkkeen karttuminen työansioista vuodesta 2005 alkaen

Vuodesta 2005 alkaen eläkkeen karttuminen alkaa vakuutetun 18-vuotispäivää seuraavan kalenterikuukauden alusta ja päättyy sen kuukauden lopussa, jona hän täyttää 68 vuotta. Eläke lasketaan kunkin vuoden työansion ja iän mukaisen karttumisprosentin perusteella.

- **Henkilö 18–52 vuotta**

Eläkettä karttuu 1,5 prosenttia niistä työansioista, jotka vakuutettu on ansainnut 18 ikävuoden täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta sen kuukauden loppuun, jona hän täyttää 53 vuotta. Merimieseläkekassan ollessa myöntävä eläkelaitos karttumisprosentti on 1,6.

- **Henkilö 53–62 vuotta**

Eläkettä karttuu 1,9 prosenttia niistä työansioista, jotka vakuutettu on ansainnut 53 ikävuoden täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta sen kuukauden loppuun, jona hän täyttää 63 vuotta. Merimieseläkekassan ollessa eläkkeen myöntävä laitos karttumisprosentti on 2,0. Julkisella puolella ennen 1950 syntyneillä vanhoilla edunsaajilla karttuu 2,0 prosenttia 55 vuoden iän täyttämisestä 63 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun.

- **Henkilö 63–68 vuotta**

Eläkettä karttuu 4,5 prosenttia niistä työansioista, jotka vakuutettu on ansainnut 63 ikävuoden täyttämiskuukautta seuraavan kalenterikuukauden alusta sen kuukauden loppuun, jona hän täyttää 68 vuotta.

Työansioiden jaksottaminen

Eri karttuma-ajoin kuuluva työansio lasketaan kuukauden tarkkuudella. Ansiot jaetaan eri karttumisprosenttien ajoin niiden kalenterikuukausien suhteessa sellaisena vuonna, kun karttumisprosentti muuttuu.

1.1.2007 alkaen ansaitut työntekijän työansiot katsotaan koko vuoden ansioksi sellaisena vuonna, kun karttumisprosentti muuttuu, vaikka työskentelyä olisikin vähemmän kuin kaksitoista kuukautta. Eli jos työntekijä työskentelee vuodessa 11 kuukautta ja eläkekarttuma lasketaan vuosiansioista, eläkkeen las-

kennassa jakajana on 12 jaettaessa ansioita karttumisprosenttien ajoille vuosina, jolloin karttumisprosentti muuttuu.

Julkisella puolella eläkkeen karttumisprosentin vaihtumisvuonna vuoden karttumisprosentti saadaan laskemalla kuukautta kohden laskettujen karttumisprosenttien keskiarvo kuukausilta vuoden alusta vuoden loppuun tai eläkkeen alkamiseen ja kertomalla tämä luku kahdellatoista. Tällä painotetulla prosentilla eläkkeen karttuminen tuo saman lopputuloksen kuin jaksottaessa vuosiansioita eri karttumisprosenttien ajoille.

Yrittäjillä työansiot otetaan huomioon todellisen vakuutusajan mukaisesti. Jos yrittäjän vakuutus on voimassa vain osan vuotta karttumisprosentin muutosvuonna, esimerkiksi lokakuun loppuun asti, jaksotetaan yrittäjätoiminnan ansio eri karttumisprosentin jaksoille käyttäen jakajana tässä tilanteessa 10:tä.

Vanhuuseläkettä laskettaessa työansiot otetaan kuitenkin huomioon enintään vanhuuseläkkeen alkamista edeltävän kuukauden loppuun.

Esimerkki 3.10. Työansioden jaksottaminen vuonna, jona henkilö täyttää 53 vuotta.

Vuoden aikana ansio on 24 000 euroa. Henkilö täyttää 53 vuotta 17.5.2007. Henkilö on ollut työsuhteessa, joka päättyy 31.10.2007.

1,5 prosentin karttumakuukaudet ovat 1.1.2007–31.5.2007, eli viisi kuukautta
1,5 prosentin karttumajakson ansio on

$$24\,000,00 \times \frac{5}{12} = 10\,000,00 \text{ euroa}$$

Tästä vähennetään alle 53-vuotiaan työntekijän työeläkemaksuprosenttia vastaava vähennys

$$10\,000,00 - (10\,000,00 \times 0,043) = 9\,570,00 \text{ euroa}$$

1,9 prosentin karttumakuukaudet ovat 1.6.2007–31.12.2007, eli seitsemän kuukautta

1,9 prosentin karttumajakson ansio on

$$24\,000 \times \frac{7}{12} = 14\,000,00 \text{ euroa}$$

Tästä vähennetään yli 53-vuotiaan työntekijän työeläkemaksuprosenttia vastaava vähennys

$$14\,000,00 - (14\,000,00 \times 0,054) = 13\,244,00 \text{ euroa}$$

Vuosiansio työntekijän maksuprosenttia vastaavan vähennyksen jälkeen on 22 814,00 euroa.

Karttunut eläke näistä ansioista

$$22\,814,00 \times \frac{5}{12} = 9\,505,83 \text{ euroa}$$

$$22\,814,00 \times \frac{7}{12} = 13\,308,17 \text{ euroa}$$

$$\frac{9\,505,83 \times 1,5\%}{12} = 11,88 \text{ euroa kuukaudessa}$$

$$\frac{13\,308,17 \times 1,9\%}{12} = 21,07 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Vuonna 2007 karttunut eläke yhteensä $11,88 + 21,07 = 32,95$ euroa kuukaudessa.

...

Esimerkki 3.11. *Henkilö on samana vuonna täyttänyt 63, lopettaa työnteon ja jää vanhuuseläkkeelle.*

Henkilö täytti 63 vuotta 23.2.2007, hän lopettaa työnteon 31.5.2007 ja jää vanhuuseläkkeelle 1.6.2007. Vuoden 2007 ansiot ovat työntekijän työeläkemaxiprosenttia vastaava vähennys tehtynä 48 240,00 euroa. Ansiot jaksotetaan eri karttumisprosenttien mukaan. Jakaja on viisi, koska henkilö jää vanhuuseläkkeelle.

1,9 prosentin karttumajakso on 1.1.2007–28.2.2007, eli kahden kuukauden ajalta
1,9 prosentin ansio on

$$48\,240,00 \times \frac{2}{5} = 19\,296,00 \text{ euroa}$$

Karttunut eläke näistä ansioista

$$\frac{19\,296,00 \times 1,9\%}{12} = 30,55 \text{ euroa kuukaudessa}$$

4,5 prosentin karttumajakso on 1.3.2007–31.5.2007, eli kolmen kuukauden ajalta
4,5 prosentin ansio on

$$48\,240,00 \times \frac{3}{5} = 28\,944,00 \text{ euroa}$$

Karttunut eläke näistä ansioista:

$$\frac{28\,944,00 \times 4,5\%}{12} = 108,54 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Vuodelta 2007 karttunut eläke on $30,55 + 108,54 = 139,09$ euroa kuukaudessa.

...

Esimerkki 3.12. Henkilö täyttää 63 vuotta ja lopettaa työnteon, mutta hakee eläkettä alkamaan vasta myöhemmin samana vuonna.

Henkilö täyttää 63 vuotta 20.5.2007 ja lopettaa tuolloin työnteon. Hän hakee vanhuuseläkkeen kuitenkin alkamaan vasta 1.12.2007 alkaen. Vuoden 2007 ansiot ovat työntekijän työeläkemaksuprosenttia vastaava vähennys tehtynä 48 240 euroa.

Vanhuuseläkkeessä työansiot otetaan huomioon vanhuuseläkkeen alkamista edeltävän kuukauden loppuun. Ansiot on jaksotettava eri karttumajaksoihin (1,9 prosenttia ja 4,5 prosenttia). Jakajana käytetään 11 kuukautta, koska vanhuuseläke alkaa 1.12.2007.

1,9 prosentin karttumajakso on 1.1.2007–31.5.2007, eli viiden kuukauden ajalta 1,9 prosentin ansio on

$$48\,240,00 \times \frac{5}{11} = 21\,927,27 \text{ euroa}$$

Karttunut eläke näistä ansioista

$$\frac{21\,927,27 \times 1,9\%}{12} = 34,72 \text{ euroa kuukaudessa}$$

4,5 prosentin karttumajakso on 31.5.2007–30.11.2007, eli kuuden kuukauden ajalta 4,5 prosentin ansio on

$$48\,240,00 \times \frac{6}{11} = 26\,312,73 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Karttunut eläke näistä ansioista

$$\frac{26\,312,73 \times 4,5\%}{12} = 98,67 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Vuodelta 2007 eläke yhteensä on $34,72 + 98,67 = 133,39$ euroa kuukaudessa.

...

Esimerkki 3.13. *Ansioiden jaksotus eläkkeen päättymisvuonna, henkilö täyttää 53 vuotta.*

Henkilön kuntoutustuki päättyy toukokuun loppuun ja hän täyttää 53 vuotta heinäkuussa kuntoutustuen päättymisvuonna. Eläkkeen päättymisvuonna aloitusta työskentelystä saatu ansio katsotaan eläkkeen päättymisen jälkeiseksi ansioksi. Ansiot kohdistetaan ajalle 1.6.–31.12., jolloin 1,5 prosentin aikaa on kaksi kuukautta ja 1,9 prosentin aikaa on viisi kuukautta, yhteensä seitsemän kuukautta. Vastaavasti korotettu työeläkemaksu jakaantuu samalla tavalla, kaksi kuukautta alle 53-vuotiaan maksulla ja viisi kuukautta yli 53-vuotiaan maksulla. Henkilön ansiotulo vuonna 2007 on 12 000,00 euroa.

1,5 prosentin karttumisjakso on 1.6.2007–31.7.2007, eli kahden kuukauden ajalle 1,5 prosentin ansio on

$$12\,000,00 \times \frac{2}{7} = 3\,428,57 \text{ euroa}$$

Ansiosta tehdään alle 53-vuotiaan työeläkemaksuprosenttia vastaava vähennys

$$3\,428,57 - (3\,428,57 \times 0,043) = 3\,281,14 \text{ euroa}$$

Karttunut eläke näistä ansioista

$$\frac{3\,281,14 \times 1,5\%}{12} = 4,10 \text{ euroa kuukaudessa}$$

1,9 prosentin karttumajakso on 1.8.2007–31.12.2007, eli viiden kuukauden ajalta 1,9 prosentin ansio on

$$12\,000,00 \times \frac{5}{7} = 8\,571,43 \text{ euroa}$$

Ansiosta tehdään yli 53-vuotiaan työeläkemaksuprosenttia vastaava vähennys

$$8\,571,43 - (8\,571,43 \times 0,054) = 8\,108,57 \text{ euroa}$$

Karttunut eläke näistä ansioista

$$\frac{8\,108,57 \times 1,9\%}{12} = 12,84 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Vuonna 2007 on ansiotuloista karttunut eläkettä yhteensä
 $4,10 + 12,84 = 16,94$ euroa kuukaudessa.

...

3.4.3 Vapaakirjan yhteensovitus vuoden 2005 säännösten mukaan julkisella puolella

Julkisen puolen peruseläkkeet yhteensovitetaan muiden lakisääteisten peruseläkkeiden kanssa. Tätä kutsutaan toisinaan myös modifioinniksi tai modifioiduksi yhteensovituksiksi. Yhteensovituksessa otetaan huomioon kaikki julkisten ja yksityisten eläkelakien mukaan 31.12.2004 mennessä karttuneet eläkkeet eli päättyneet vapaakirjat sekä 31.12.2004 jatkuvina olevien työsuhteiden tai yrittäjätöimintojen osalta niistä muodostetut 2004-vapaakirjat.

Yhteensovitus tehdään kaikissa eläkelajeissa samalla tavalla. Merkitystä ei esimerkiksi ole sillä, onko TEL-eläkkeessä lisäturvaa tai missä iässä jää vanhuuseläkkeelle. Myös karttuneet YEL-eläkkeet otetaan huomioon, vaikka vakuutusmaksuja ei olisi maksettu.

Mikäli työntekijällä 31.12.2004 on yksityisen sektorin rekisteröidyn lisäedun eläkeikä 63 vuotta alempi, muunnetaan työntekijän kaikki ennen 1.1.2005 ansaitut yksityisen sektorin eläkkeet vastaamaan lisäedun eläkeikää. Sillä ei ole merkitystä, mistä iästä vakuutettu todellisuudessa siirtyy yksityisen sektorin eläkkeelle, eikä modifiointia tehdä uudelleen.

MEL-eläke otetaan vapaakirjan yhteensovituksessa huomioon 1,5 prosentin vapaakirjan mukaisena.

Peruseläkkeen rajausta ja yhteensovitus

Peruseläkkeiden yhteensovitusraja määräytyy syntymäajan perusteella seuraavasti: Lasketaan ensin, kuinka monta päivää on työntekijän 23-vuotispäivästä vuoden 2004 loppuun. Sitten lasketaan, kuinka monta prosenttia saatu luku on luvusta 14 400 (= 40 vuotta). Sen jälkeen otetaan yhtä monta prosenttia luvusta 60.

$$\frac{(23\text{v.} \rightarrow 31.12.2004)}{14\,400} \times 60 = \text{yhteensovitusraja}$$

Jos työntekijän eläkeikä on alempi kuin 63 vuotta, yhteensovitusrajaan lisätään 1/8 prosenttia jokaista kuukautta kohti, jolla eläkeikä alittaa iän 63. Yhteensovitusraja ei kuitenkaan voi olla suurempi kuin 60 prosenttia. Jos työntekijä ei ole valinnut henkilökohtaista eläkeikää, yhteensovitusraja voi olla yli 60 prosenttia.

Jos työntekijä on syntynyt 1940–1944, eikä hänellä ole oikeutta ennen vuotta 1995 karttuneeseen lisäeläkeosuuteen, yhteensovitusrajaa korotetaan 1–5 prosentilla. Vuonna 1940 syntyneillä korotus on viisi prosenttia, vuonna 1941 syntyneillä neljä prosenttia jne.

Ennen yhteensovitusta KuEL-peruseläke rajataan niin, että se on enintään yllä olevalla tavalla lasketun yhteensovitusrajan suuruinen. Rajauksessa yhteensovitusraja lasketaan suurimmasta KuEL-eläkepalkasta sellaisessa työsuhteessa, joka on kestänyt vähintään kaksi vuotta. Jos työntekijällä on rinnakkaisia palvelussuhteita, enimmäismäärää laskettaessa otetaan rinnakkaisuusajalta huomioon se eläke, jonka perusteena oleva palkka on suurin. Valtion peruseläkettä ei rajata ennen yhteensovitusta.

Yhteensovituksessa enimmäismäärä lasketaan korkeimmasta eläkepalkasta sellaisessa palvelussuhteessa, jossa eläkeaikaa on vähintään 31.12.2004 mennessä ollut yksi vuosi. Tällöin voi siis tulla kyseeseen myös muun kuin julkisen palvelussuhteen perusteella laskettu eläkepalkka. Vähintään vuoden kestäneiden rinnakkaisten palvelussuhteiden eläkepalkat lasketaan yhteen. Enimmäismäärän ylittävä osuus vähennetään eläkkeestä. Jos on myönnetty useampia julkisia eläkeitä, ylite vähennetään kaikista julkisista eläkkeistä niiden määrien mukaisessa suhteessa.

Suojaosuus

Ennen vuotta 2005 voimassa olleiden säännösten mukaisten kaikkien peruseläkkeiden enimmäismäärä oli 60 prosenttia. Jos 31.12.2004 lasketut uuden enimmäismäärän mukaiset eläkkeet yhdessä 1.1.2005 lähtien kaiken ansaitun eläkeen ja tulevan ajan eläkkeen kanssa on pienempi kuin mitä olisi ollut vanhan säännön mukainen eläke 31.12.2004, erotus lisätään eläkkeeseen.

Suojaosuutta laskettaessa myös lepäävä tulevan ajan eläke otetaan huomioon.

Hyvitys

Jos henkilölle on myönnetty julkisen puolen vanhuuseläke ennen 63 vuoden ikää ja yhteensovituksessa on otettu huomioon yksityisen sektorin eläkkeitä (joissa eläkeikä on 65 vuotta), jotka ovat pienentäneet julkisen puolen eläkettä, hyvitetään yksityisen eläkkeen aiheuttama pienennys. Hyvitystä maksetaan, kunnes hän saa yksityisen eläkkeensä, kuitenkin enintään 63 vuoden ikään saakka.

Esimerkki 3.14. Hyvitys VaEL:ssa.

Vanhempi konstaapeli on syntynyt 28.8.1948. Hänen eläkeikänsä VaEL:ssa on 58 vuotta, TEL/TyEL eläkeikä on 63 vuotta. Yhteensovitus on tehty eläkkeen myöntämisvuoden tasossa.

Valtion eläke

VaEL 31.12.2004 mennessä

VaEL-perusturvan määrä 1 523,42 euroa

lisäeläkeosuus 131,52 euroa

VaEL-eläkepalkka 2 614,40 euroa

Karttunut eläke 1.1.2005 alkaen 93,15 euroa

Yksityisen puolen karttunut eläke

TEL/TyEL-eläke 7,05 euroa

Modifioitu yhteensovitus

Rajaprosentti $12003/14400 \times 60 + 7,5 = 57,51$ prosenttia

Modifioitu yhteensovitusraja $2\,614,40 \times 57,51 = 1\,503,54$ euroa

VaEL-perusturva + TEL/TyEL $1\,523,42 + 7,05 = 1\,530,47$ euroa

Ylite $1\,530,47 - 1\,503,54 = 26,93$ euroa

Yhteensovitettu VaEL-eläke $1\,523,42 - 26,93 = 1\,496,49$ euroa

Suojaosuus

yhteensovitus 2004-säännöin

yhteensovitusraja $2\,614,40 \times 60\% = 1\,568,64$ euroa

VaEL-perusturva + TEL $1\,530,47$ euroa

ylite 0 euroa

yhteensovitettu VaEL-perusturva $1\,523,42$ euroa

$1\,523,42 - 1\,496,49 = 26,93 < 93,15$ eli suojaosuutta ei makseta
kompensaatio $7,05$ euroa

Myönnettävä eläke yhteensä

$1\,496,49 + 131,52 + 93,15 + 7,05 = 1\,728,21$ euroa kuukaudessa.

VaEL-eläke myönnetään 58-vuotiaana. Kompensaatio poistuu 63-vuotiaana, jolloin henkilön on haettava TEL/TyEL-eläkettä.

...

Lisäeläkeosuuden laskenta

Jos henkilöllä on oikeus ennen vuotta 1995 karttuneeseen lisäeläkeosuuteen, sen enimmäismäärä lasketaan siten, että se on ennen vuotta 2005 voimassa olleen kokonaiseläkkeen henkilökohtaisen enimmäismäärän ja luvun 60 erotus eli 1–6 prosenttia. Lisäeläkettä ei oteta huomioon peruseläkkeen yhteensovituksessa.

Modifioidun yhteensovituksen ulkopuolelle jäävät

Modifioitua yhteensovitusta ei tehdä, jos henkilö lain voimaantullessa (1.1.2005) saa julkisen puolen vanhuuseläkettä. Jos tällaiselle henkilölle myönnetään muun

lain mukainen eläke, tehdään vanhan säännön mukainen yhteensovitus kuitenkin niin, että ylite vähennetään julkisista eläkkeistä. Puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen sotilashenkilöstölle ei myöskään tehdä modifioitua yhteensovitusta.

Esimerkki 3.15. Lisäturvan mukainen vanhuuseläke julkisella puolella.

31.12.2004 mennessä karttunut KuEL-peruseläke on	2 326,42 euroa
31.12.2004 mennessä karttunut TEL-eläke on	46,51 euroa
Yhteensovitusperuste on KuEL-eläkepalkka	3 515,31 euroa

Modifioitu yhteensovitusraja on 59 prosenttia.

Henkilö täyttää 23 vuotta 31.8.1965, siitä 31.12.2004 asti on 14 161 päivää eli

$$\frac{14\,161}{14\,400} \times 60\% = 59,00 \text{ prosenttia}$$

KuEL-eläkkeen rajausta tehdään 59 prosenttiin: $3\,515,31 \times 0,59 = 2\,074,03$ euroa

Ylite saadaan vähentämällä KuEL-eläkkeestä modifioitu yhteensovitusraja

$$2\,326,42 - 2\,074,03 = 252,39 \text{ euroa}$$

KuEL-peruseläke saadaan vähentämällä ylite karttuneesta eläkkeestä

$$2\,326,42 - 252,39 = 2\,074,03 \text{ euroa}$$

Lasketaan yhteen KuEL-eläke ja TEL/TyEL-eläke:

$$2\,074,03 + 46,51 = 2\,120,54 \text{ euroa}$$

Yhteenlasketuista eläkkeistä ylite saadaan vähentämällä yhteismäärästä rajattu

$$\text{KuEL-eläke } 2\,120,54 - 2\,074,03 = 46,51 \text{ euroa}$$

Modifioitu KuEL-eläke on rajattu KuEL-eläke vähennettynä yhteismäärän ylitteellä:

$$2\,074,03 - 46,51 = 2\,027,52 \text{ euroa}$$

1.1.2005 lukien karttunut KuEL-eläke on 85,28 euroa.

Peruseläkkeet ovat vanhan säännön mukaan enintään 60 prosenttia KuEL-eläkepalkasta: $0,6 \times 3\,515,31 = 2\,109,19$ euroa.

Modifioitu KuEL-eläke + TEL/TyEL-eläke on 2 074,03 euroa.

Täysi KuEL-suojaosuus on $2\,109,19 - 2\,074,03 = 35,16$. Koska suojaosuudesta tulee pienempi kuin 1.1.2005 alkaen karttunut eläke, suojaosuutta ei jää maksettavaksi.

Lisäeläkettä voi henkilölle karttua enintään viisi prosenttia yhteensovitusperusteesta (= entisen kokonaiseläkkeen henkilökohtaisen yhteensovitusrajan 65 ja prosenttiluvun 60 erotus). Enimmäismäärä on $5\% \times 3\,515,31 = 175,77$ euroa.

31.12.1994 karttunut KuEL-lisäeläkeosuus on 172,83 euroa (ei ylitettä)

Eläkkeet yhteensä: $2\,027,52$ (KuEL-peruseläke) + $172,83$ (KuEL-lisäeläkeosuus) + $46,51$ (TEL/TyEL + $85,28$ (1.1.2005 lukien karttunut)) = $2\,332,14$ euroa kuukaudessa.

...

Esimerkki 3.16. Lisäturvan mukainen vanhuuseläke.

31.12.2004 mennessä karttunut KuEL-peruseläke on	1 054,67 euroa
31.12.2004 mennessä karttunut KiEL-peruseläke on	479,09 euroa
31.12.2004 mennessä karttunut TEL-eläke on	7,69 euroa
Yhteensä:	1 541,45 euroa

Yhteensovitusperuste KuEL-eläkepalkka	2 235,68 euroa
---------------------------------------	----------------

Henkilö täyttää 23 vuotta 10.3.1967 ja siitä 31.12.2004 asti on 13 611 päivää.

$$\frac{13\,611}{14\,400} \times 60\% = 56,71 \text{ prosenttia}$$

Eläkeikä on 61 vuotta 7 kuukautta ja 9 päivää eli 16 kuukautta alle 63 iän, joten lisätään 1/8 prosenttia jokaista kuukautta kohti.

$$\frac{1 \times 16}{8} = 2,00$$

Modifioitu yhteensovitusraja on $56,71 + 2,00 = 58,71$ prosenttia.

Tehdään KuEL-eläkkeen rajausta 58,71 prosenttiin:

$$2\,235,68 \times 0,5871 = 1\,312,57 \text{ (ei ylitettä)}$$

$$\text{Ylite kokonaiseläkkeestä on } 1\,541,45 - 1\,312,57 = 228,88 \text{ euroa}$$

Ylite jaetaan julkisten eläkelakien eläkkeiden suhteessa

$$\text{KuEL-ylite } 1\,054,67 / 1\,533,76 \times 228,88 = 157,39 \text{ euroa}$$

$$\text{KiEL-ylite } 479,09 / 1\,533,76 \times 228,88 = 71,49 \text{ euroa}$$

$$\text{Modifioitu KuEL } 1\,054,67 - 157,39 = 897,28 \text{ euroa}$$

$$\text{Modifioitu KiEL } 479,09 - 71,49 = 407,60 \text{ euroa}$$

TEL 7,69 euroa

Eläkkeet yhteensä 1 312,57 euroa kuukaudessa

1.1.2005 lukien karttunut eläke 37,26 euroa kuukaudessa

Peruseläkkeet ovat vanhan säännön mukaan 60 prosenttia KuEL-eläkepalkasta:

$$0,6 \times 2\,235,68 = 1\,341,41 \text{ euroa.}$$

$$\text{Modifioitu KuEL + KiEL + TEL} = 1\,312,57 \text{ euroa}$$

Täysi KuEL-suojaosuus $1\,341,41 - 1\,312,57 = 28,84$ euroa. Suojaosuus on pienempi kuin 1.1.2005 karttunut eläke, joten suojaosuutta ei jää maksettavaksi.

$$31.12.1994 \text{ karttunut KuEL-lisäeläkeosuus: } 99,83 \text{ euroa}$$

$$\text{max 4 prosenttia KuEL-eläkepalkasta } 2\,235,68 \quad 89,43 \text{ euroa}$$

$$31.12.1994 \text{ karttunut KiEL-lisäeläkeosuus: } 48,06 \text{ euroa}$$

Hyvitys maksetaan, koska TEL-eläke, 7,69 euroa, on otettu huomioon modifioidinnissa, mutta henkilö ei saa sitä vielä.

Eläkkeet yhteensä: 897,28 (KuEL-peruseläke) + 89,43 (KuEL-lisäeläkeosuus) + 407,60 (KiEL-peruseläke) + 48,06 (KiEL-lisäeläkeosuus) + 37,26 (1.1.2005 lukien karttunut) + 7,69 (hyvitys) = 1 487,30 euroa.

...

3.4.4 Eläkkeen karttuminen työstä ja yrittäjätoiminnasta eläkkeen rinnalla

Pääsääntöisesti kaikesta eläkkeen rinnalla tehdystä työstä karttuu eläkettä 1.1.2005 alkaen vuoden 2005 säännösten mukaisesti 1,5 prosenttia vuodessa. Eläkkeen rinnalla työskentelystä on rajoituksia työttömyys- ja työkyvyttömyyseläkkeissä. Asiasta kerrotaan tarkemmin liitteessä 14.

Vanhuuseläkkeen ja varhennetun vanhuuseläkkeen rinnalla tehdystä työstä karttuu eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa 68 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun. Jos työntekijällä on rinnakkaisia työsuhteita ja hän hakee vanhuuseläkkeen vain osasta niistä, muuttuu jatkuvaksi jääneen työsuhteen karttuma 1,5 prosenttiin eläkkeen alkamiskuukauden alusta.

Työkyvyttömyyseläkkeen aikana ansaittuun eläkkeeseen vakuutetulla on oikeus 63 vuoden iästä tai julkisella puolella 63 vuotta alemmasta henkilökohtaisesta eläkeiästä, kun eläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi tai vanhuuseläke myönnetään entisin perustein. Jos uusi eläke tulee myönnettäväksi uusin perustein, aikaisemman eläkkeen aikaisesta työskentelystä karttunut eläke lisätään tähän uusin perustein myönnettävään eläkkeeseen.

Vuoden 2004 säännösten mukaan määrätyn työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla ansaittuun eläkkeeseen on kuitenkin oikeus vasta 65-vuotiaana tai alennetusta eläkeiästä, jolloin vuoden 2004 säännösten mukainen työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi. Julkisella puolella työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi henkilökohtaisessa eläkeiässä.

Työttömyyseläkettä ei makseta niiltä kalenterikuukausilta, joina eläkkeensaaja on ansiotyössä ja hänen saamansa ansiot ovat vähintään 575,97 euroa vuonna 2007. Myös työttömyyseläkkeen rinnalla tehdystä työstä karttuu uutta eläkettä.

Vuonna 1946 ja sitä aikaisemmin syntyneen henkilön osa-aikaeläkkeen rinnalla tehdystä osa-aikatyöstä eläkettä karttuu vuoden 2004 säännösten mukaan iän mukaisesti 1,5 ja 2,5 prosenttia työsuhteen eläkepalkasta ja 1.1.2005 alkaen vuosiansioista. Kunnallisessa eläkelaissa kaikilla osa-aikaeläkeläisillä on karttumisprosentit iän mukaan 2 prosenttia tai 4,5 prosenttia. Ks. tarkemmin luku 8 Osa-aikaeläke.

Maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeen (SPVL), luopumiskorvauksen (LUKL) ja luopumistuen (LUTUL) aikana uuden eläkkeen karttuminen on ollut mahdollista jo aikaisemminkin kaikkien muiden lakien, muttei MYEL:n mukaan. Mahdollisuus uuden eläkkeen karttumiseen jatkui ennallaan 1.1.2005, mutta karttumasäännökset muuttuivat. Edellä mainitut etuudet rinnastetaan eläkkeeseen, joten karttuma niiden rinnalla tehdystä työstä on 1,5 prosenttia.

Ulkomainen eläke rinnastetaan kansallisiin eläkkeisiin, joten sen rinnalla tehdystä työstä karttuu uutta eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa.

Kuntoutusraha ei ole eläke, vaan se rinnastetaan palkattomiin etuuksiin, jolloin kuntoutusrahan rinnalla tehdystä työstä karttuu eläkettä iän mukaisten karttumisprosenttien mukaisesti. Samoin työskentelystä karttuu iän mukaisin karttumin eläkettä, jos työntekijä saa vain vapaamuotoista lisäeläkettä.

Kertasuoritetun, työkyvyttömyys- ja vanhuuseläkkeen aikana karttumat ovat iänmukaiset ja myös palkattomista etuuksista karttuu eläkettä. Kertasuoritetun työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen ei sovelleta entisin perustein – sääntöä. Jos siis kahden vuoden kuluessa on uusi eläketapahtuma, lasketaan eläke uusin perustein, jolloin kertasuoritetun eläkkeen jälkeen ansaittu eläke tulee maksuun.

Entisin perustein myönnettyjen eläkejaksojen alkamisvuosien ansioista karttuu eläkettä myös iän mukaisten karttumisprosenttien mukaan, jos näiden eläkejaksojen jälkeen myönnetään eläke uusin perustein.

1.1.2007 alkaen eläkkeen päättymisvuonna työansiot ja etuusansiot katsotaan eläkkeen jälkeisiksi ja niistä karttuu eläkettä iän mukaisin karttumisprosenttein seuraavaa uusin perustein myönnettävää eläkettä laskettaessa. Eläkkeen päättyessä vuoden loppuun (31.12.) katsotaan eläkkeen rinnalla työskentelystä saadut

ansiot eläkkeen kanssa rinnakkaisiksi (työansioista karttuma 1,5 prosenttia) ja iän mukaiset korkeammat karttumat alkavat vasta seuraavan vuoden alusta.

Yrittäjätoiminnan katsotaan ajoittuvan vakuutuksen voimassaoloajalle, eikä yrittäjätoiminnan ansioita näin ollen jaksoteta muulle ajalle. Yrittäjien saamat palkattomat etuudet kuitenkin jaksotetaan yllä mainitulla tavalla kuten työntekijöillä.

Jos henkilön ensimmäinen kuntoutustukijakso alkaa ja päättyy saman kalenterivuoden aikana ja eläkkeessä on otettu huomioon tuleva aika, ei eläkkeen jälkeisistä ansioista kartu eläkettä eläketapahtumavuonna. Kyseinen tilanne voi esimerkiksi olla kuntoutustuen lakkautus liian suurten työansioiden johdosta.

3.4.5 TEL-suojaosuuden laskeminen

Suojattu työsuhde

Muu kuin osa-aikaeläke tai sen jälkeinen eläke lasketaan sekä vuoden 2004 säännösten että 2005 säännösten mukaisesti sellaisesta TEL-työsuhteesta, joka oli voimassa 1.1.2005 ja jatkuu yhtäjaksoisena viimeistään 2011 sattuvaan eläketapahtumaan saakka. Eläkettä laskettaessa TEL-työsuhteen katsotaan jatkuvan eläketapahtumaan saakka, jos eläketapahtumaa edeltäneen kalenterikuukauden aikana on tässä samassa TEL-työsuhteessa ansaittuja eläkkeeseen oikeuttavia työansioita. Tällaista TEL-työsuhdetta kutsutaan suojatuksi työsuhteeksi. Suojatun työsuhteen katsotaan olevan yhtäjaksoinen vuoden 2004 säännösten mukaisesti. Esimerkiksi sellainen työsuhde, jossa on enintään vuoden mittainen palkaton jakso työoikeudellisen työsuhteen jatkuessa, on yhtäjaksoinen työsuhde.

Sellainen vähintään kuukauden pituinen, 1.1.2005 jälkeen päättynyt TEL-työsuhde, joka on kestänyt vuoden 2004 puolella alle kuukauden, voi olla suojattu työsuhde. Sen sijaan työsuhde, joka on jatkunut 31.12.2004 jälkeen yli alennetun eläkeiän, mutta alennettu eläkeikä on täytetty ennen 1.1.2005, ei ole suojattu, koska alemman eläkeiän täyttäminen on eläketapahtuma. Täysitehoisen eläkkeen rinnalla ennen 1.1.2005 alkanut työsuhde ei ole suojattu, koska tällaisen työsuhteen vakuuttaminen ja eläkkeen karttuminen alkaa vasta 1.1.2005.

Vuoden 2004 säännösten mukainen vertailueläke suojatusta työsuhteesta

TEL-suojaosuutta laskettaessa työsuhdetta ei katkaista 31.12.2004, vaan eläke lasketaan yhtäjaksoisesta työsuhteesta vuoden 2004 eläkepalkka-, karttuma-, varhennus- ja lykkäyssäännösten mukaisesti ilman työeläkelisää ja yhteensovittusta. Jos eläke alkaa muusta kuin 65 vuoden iästä, eläke lykätään tai varhennetaan 65 vuoden iästä riippumatta siitä, mikä työsuhteen eläkeikä oli 31.12.2004.

Eläkepalkkaa laskettaessa työansiot tarkistetaan työsuhteen päättymisvuoden tasoon työikäisen TEL-indeksillä eli puoliväli-indeksillä. PTEL-vähennys määräytyy maksettujen työntekijän maksujen mukaan eli se on 53 vuotta täyttäneillä korkeampi kuin nuoremmilla. Myös työsuhteen päättyessä maksettava lomakorvaus otetaan huomioon eläkepalkkaa laskettaessa.

Suojattuun työsuhteeseen voidaan tehdä automaattinen ja tekninen katkaisu. Myös eläkepalkan harkinnanvarainen tarkistus ja lapsenhoitoajan eläkepalkka voivat tulla sovellettavaksi suojattuun työsuhteeseen.

Vuoden 2005 säännösten mukainen vertailueläke suojatusta työsuhteesta

31.12.2004 muodostettuun, ilman työeläkelisää laskettuun työsuhteen vapaakirjaan lisätään vuoden 2005 alusta ansaittujen työansioden ja palkattomien etuuk-sien perusteella vuoden 2005 säännösten mukaisesti laskettu eläke. Vanhuuseläkeen ja työkyvyttömyyseläkkeen laskenta eroavat toisistaan. (Ks. luvut 4 ja 5.)

TEL-suojaosuus

Jos suojatusta työsuhteesta vuoden 2004 säännösten mukaisesti laskettu eläke on suurempi kuin vuoden 2005 säännösten mukaisesti laskettu eläke, erotus lisätään vuoden 2005 säännösten mukaiseen eläkkeeseen. Erotusta kutsutaan TEL-suojaosuudeksi ja se ilmoitetaan ETK:n eläkerekisteriin. Uusin perustein myönnettävää eläkettä laskettaessa suojaosuus lisätään uuden eläkkeen määrään palkkakertoimella tarkistettuna.

Jos työntekijällä on useita suojattuja työsuhteita, rinnakkaisista työsuhteista lasketaan yhteinen TEL-suojaosuus joka ilmoitetaan Eläketurvakeskuksen eläkerekisteriin. TEL-suojaosuus lasketaan aina työsuhte-kohtaisesti. Eri työsuhteista saadut suojaosuudet lasketaan yhteen, jolloin saadaan yksi yhteinen suojaosuus.

Työntekijä voi hakea vanhuuseläkkeen tai varhennetun vanhuuseläkkeen eri aikaan rinnakkaisista suojatuista työsuhteista. Ensimmäistä eläkettä myönnettäessä lasketaan päättyvästä työsuhteesta TEL-suojaosuus. Vuoden 2005 säännösten mukaista eläkettä laskettaessa otetaan huomioon myös se eläkkeen määrä, joka on karttunut 31.12.2004 maksetuista, kyseisen työsuhteen ajalle kohdistuvista palkattomista etuuksista.

Työntekijän hakiessa uutta eläkettä eläkkeen rinnalla jatkuneesta työsuhteesta ei vuoden 2005 säännösten mukaista eläkettä laskettaessa oteta huomioon niitä palkattomia etuuksia, jotka ovat olleet mukana aikaisempaa suojaosuutta laskettaessa. Laskennassa ei myöskään oteta huomioon eläkkeen aikaisia palkattomia etuuksia.

Esimerkki 3.17. TEL-suojaosuus.

TEL-suojaosuus on laskettu viimeisestä työsuhteesta. Aikaisempaa eläkekarttumaan ennen viimeistä työsuhdetta ei ole esimerkissä otettu huomioon.

Vuoden 2004 säännösten mukaan laskettu eläke (yhtäjaksoisesta työsuhteesta) on 263,47 euroa kuukaudessa.

Vuoden 2005 säännösten mukaan laskettu eläke (2004 vapaakirja + 31.12.2004 jälkeen ansaituista työansioista karttunut eläke) on 257,34 euroa kuukaudessa.

Vuoden 2004 säännösten mukaan laskettu eläke on suurempi, joten vuoden 2005 säännösten mukaan laskettuun eläkkeeseen lisätään TEL-suojaosuus. Suojaosuus on 2004 ja 2005 säännösten mukaisesti laskettujen eläkkeiden erotus.

TEL-suojaosuus on $263,47 - 257,34 = 6,13$ euroa kuukaudessa

Eläke on $257,34 + 6,13 = 263,47$ euroa kuukaudessa

...

Esimerkki 3.18. TEL-suojaosuus.

Henkilö on syntynyt 1.6.1946, hän jää eläkkeelle täytettyään 65 vuotta 1.7.2011. Automaattista katkaisua ei ole otettu huomioon tässä esimerkissä. Indeksit ja eläkemaksut ovat arvioita vuodesta 2008 alkaen.

Vuosi	Ansainta- vuoden taso	Puoli- väli- indeksi	Palkka- kerroin	Työntekijän eläkemaksu (iänmukainen)	2004 laskenta PTEL- vähennetty (2011 taso)	2005 laskenta PTEL- vähennetty (2011 taso)
1995	19 000	1712			28 056,07	29 123,94
1996	20 000	1760		0,0343	27 741,92	28 797,83
1997	22 000	1791		0,045	29 655,65	30 784,40
1998	23 000	1825		0,047	30 362,32	31 517,96
1999	24 000	1868		0,047	30 953,12	32 131,24
2000	25 000	1903		0,047	31 649,82	32 854,47
2001	26 000	1981		0,045	31 686,14	32 892,17
2002	27 000	2054		0,044	31 768,62	32 977,78
2003	28 000	2103		0,046	32 110,29	33 332,46
2004	29 000	2151	1,000	0,046	32 514,94	33 752,52
2005	30 000	2191	1,028	0,058	32 606,70	33 538,13
2006	35 000	2246	1,063	0,054	37 267,18	38 000,19
2007	40 000	2311	1,100	0,054	41 393,13	41 968,00
2008	45 000	2341	1,113	0,057	45 824,73	46 514,56
2009	50 000	2403	1,149	0,058	49 550,07	50 010,44
2010	55 000	2465	1,184	0,060	53 021,34	53 271,96
2011	30 000	2528	1,220	0,061	28 170,00	28 170,00

Eläke 2004 säännöksiin   2 398,40 euroa kuukaudessa
 Eläke 2005 säännöksiin   2 256,49 euroa kuukaudessa
 Erotus   141,91 euroa kuukaudessa

Eläkkeeseen tulee suojaosuus maksettavaksi.

Eläke on 2 256,49 (2005 säännösten mukaan laskettu osuus) + 141,91 (TEL-suojaosuus) = 2 398,40 euroa kuukaudessa.

...

3.4.6 Työntekijä on täyttänyt eläkeiän ennen 1.1.2005

Jos 65 vuotta täyttänyt yksityisen puolen työntekijä jatkaa työtään samassa työsuhteessa 31.12.2004 jälkeen, tähän työsuhteeseen sovelletaan vuoden 2004

säännöksiä. Eläke karttuu 65 vuoden iän täyttämiseen ja eläkettä lykätään eläkkeelle siirtymiseen saakka vuoden 2004 kertoimella. Eläke myös yhteensovitetaan vuoden 2004 säännösten mukaan. Eläkettä tarkistetaan vuodesta 2005 alkaen työeläkeindeksillä.

Jos 65 vuotta täyttänyt työntekijä, joka ei ole eläkkeellä, aloittaa uuden työsuhteen 31.12.2004 jälkeen, tästä työsuhteesta karttuu eläkettä 4,5 prosenttia vuodessa eläkkeen perusteena olevista ansioista. Ansiot tarkistetaan palkkakertoimella eläkkeen alkamisvuoden tasoon. Työsuhteen jatkuessa 68 vuoden iän täyttämisen jälkeen, eläkettä lykätään vuoden 2005 kertoimella.

Jos työntekijä on täyttänyt rekisteröidyn lisäturvan mukaisen alennetun eläkeiän ennen vuotta 2005 ja jatkaa saman työnantajan palveluksessa 1.1.2005 jälkeen, työnantajan vakuuttamisvelvollisuus päättyy, kun työntekijä täyttää 65 vuotta. Työsuhteesta karttunut eläke lasketaan vuoden 2004 säännösten mukaan.

KVTEL:n, KES:n (kunnallisen eläkelaitoksen eläkesääntö) ja ennen vuotta 2005 voimassa olleen KuEL:n mukaan eläkettä karttui sellaisesta työsuhteesta, joka on alkanut ennen työntekijän 65-vuotispäivää. Eläkkeen karttuminen ei päättynyt 65 vuoden täyttämiseen, vaan karttuminen jatkui niin kauan kuin työsuhde jatkui. Sama periaate koski sekä yli eläkeiän työskenteleviä että jo vanhuuseläkkeelle siirtyneitä. Koska KuEL ei koske ennen vuotta 1940 syntyneitä, heihin sovelletaan edellä mainittuja säännöksiä edelleen. Eläke myös yhteensovitetaan vanhojen sääntöjen mukaan.

Jos vuonna 1940 tai sen jälkeen syntynyt valtion tai kunnan työntekijä on täyttänyt eläkeikänsä ennen vuotta 2005 ja jatkanut työssä 31.12.2004 jälkeen, eläkettä karttuu 1.1.2005 lähtien vuoden 2005 säännösten mukaan. Jos työntekijä on siirtynyt vanhuuseläkkeelle ennen vuotta 2005 ja palannut työhön, eläkettä on karttunut 31.12.2004 saakka yllä mainitun vanhan säännön mukaan ja 1.1.2005 lähtien uuden säännön mukaan. Ennen vuotta 2005 karttunut eläke modifioidaan.

Kun VaEL:ssa 2004 säännösten mukaisen vanhuuseläkkeen eläketapahtuma sijoittuu ajalle ennen 1.1.2005, vaikka henkilö hakisi vanhuuseläkettä vasta vuonna 2005 tai sen jälkeen, määrätään hänen vanhuuseläkkeensä vuoden 2004 säännöksiä soveltaen. Tällöin sovelletaan muun muassa vuoden takautuvuus-säännöstä.

Vanhuuseläkkeen eläketapahtuma on vuoden 2005 säännösten mukaan eläkkeen alkamista edeltävän kuukauden viimeinen päivä. Vuoden 2004 säännösten mukaan vanhuuseläkkeen eläketapahtuma on päivä, jolloin eläkeikänsä täyttänyt työntekijä on eronnut valtion palveluksesta. Käytännössä eläketapahtuma on usein palvelussuhteen viimeinen päivä (jos eläkeikä tuolloin täytetty). Jos palvelus on kuitenkin päättynyt ennen eläkeiän saavuttamista, eläketapahtuman ajankohta on 65 vuoden iän täyttämispäivä.

3.5 Eläkkeeseen oikeuttavat palkattomat ajat

Työeläkettä karttuu työansioden lisäksi myös tiettyjen palkattomien aikojen etuuksien perusteena olevien ansioiden perusteella. Myös kotihoidon tuen saamisen ja tutkinnon suorittamisen perusteella karttuu omaa etuutta kiinteän ansio-perusteen mukaan. Työeläkettä karttuu seuraavien etuuksien perusteella:

- sairauspäiväraha, osasairauspäiväraha
- erityishoitoraha
- äitiys-, erityisäitiys-, isyys-, ja vanhempainrahat (myös osittainen vanhempainraha ja vähimmäistasoiset)
- liikenne- ja tapaturmavakuutuslakien (LITA) ansionmenetyskorvaukset
- vuorottelukorvaus
- ansioon suhteutettu työttömyyspäiväraha (myös vähennetyt ja sovitellut)
- ansioon suhteutettu koulutuspäiväraha
- julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain mukainen koulutustuki
- aikuiskoulutustuki
- työeläkelakien mukainen ja Kelan kuntoutusraha (myös osittainen kuntoutusraha)
- liikenne- ja tapaturmavakuutuslakien (LITA) mukainen kuntoutusraha (myös osittaiset)

3.5.1 Eläkkeen karttumisen edellytys

Palkattomien aikojen etuuksien perusteella ansaittu eläke myönnetään etuuden saajalle, jos työeläkelakien mukaan vakuutettuja työansioita on työuran aikana ennen eläketapahtumavuotta vähintään 13 823,37 euroa vuoden 2007 tasossa

(12 566,70 vuoden 2004 tasossa). Sama euromääräinen edellytys koskee myös lapsenhoidon ja opiskelun karttumasta annettua erillislakia.

Edellä mainittua ansioedellytystä laskettaessa ansiot vuotta 2005 edeltävältä ajalta lasketaan rekisteritietojen perusteella samalla tavalla kuin tulevan ajan edellytyksenä oleva vastaava euromäärä. Ansioedellytystä tutkittaessa ansioita etsitään tulevan ajan edellytyksestä poiketen kuitenkin koko eläketapahtumavuotta edeltävältä vakuutettuna oloajalta.

3.5.2 Eläkkeen perusteena käytettävä ansio

Koska etuuden peruste voi olla vuosi- tai kuukausitasoinen ja etuutta maksetaan yleensä päiväkohtaisesti, etuuden perusteet on muunnettava päiväkohtaisiksi eläkkeen laskemista varten. Etuuden peruste muunnetaan päiväkohtaiseksi kyseisen etuuslajin jakajalla. Päiväkohtainen ansio kerrotaan kyseisen vuoden maksettujen etuuspäivien lukumäärällä, jotka ovat ansaintarekisterissä. Tällöin saadaan eläkkeen perusteena oleva etuusansio (jatkossa lyhyemmin etuusansio) kyseiseltä vuodelta. Eläkettä laskettaessa etuusansioista ei tehdä työntekijän työeläkemaksuvähennystä.

3.5.3 Muut kuin todellisen ansioperusteen mukaan määräytyvät etuudet

Yrittäjien aikuiskoulutustuen ja vähimmäistasoisen vanhempainpäivärahan perusteella eläkettä karttuu perusteesta, joka vuonna 2007 on 575,97 euroa kuukaudessa (523,61 vuoden 2004 tasossa). Myös alle 3-vuotiaan lapsen hoidon ja opiskelun ajalta etuutta karttuu saman etuuden perusteen mukaan. Silloin, kun vanhempainpäiväraha on maksettu työnteon vuoksi vähimmäistasoisena, etuuden peruste on vähimmäispäivärahan määrä.

3.5.4 Etuusansioiden suhteuttaminen

Eläkettä karttuu etuuden perusteesta siltä ajalta, jolta etuutta on maksettu henkilölle itselleen. Silloin, kun etuutta maksetaan omien ansiotulojen tai jonkin muun oman etuuden saamisen vuoksi soviteltuna tai vähennettynä, etuusansiosta otetaan huomioon se osuus, mitä henkilölle maksettu etuus on myönnetystä täydestä etuudesta. Samoin, kun osa etuudesta on maksettu työnantajalle ja osa työnteki-

jälle, etuusansioista otetaan huomioon työntekijälle maksettu osuus koko myönnetystä etuudesta.

Etuutta on voitu maksaa ajalta, jolle myöhemmin myönnetään toinen etuus. Silloin etuusjärjestelmät keskenään hoitavat regressisuoritusten avulla kustannukset toisilleen. Eläkettä karttuu pääsääntöisesti siitä etuudesta, johon henkilöllä olisi oikeus, vaikka ensin maksettu etuus säilyykin verotuksessa henkilön tulona.

3.5.5 Edeltävän etuuden perusteella määrätty sosiaalietuus

Kelan maksamat sairausvakuutuksen päiväraha, kuntoutusraha ja vanhempainpäivärahat voivat määräytyä edeltävän, jonkin toisen sosiaalietuuden määrän perusteella.

Koska jälkimmäisessä etuudessa varsinaista etuuden perusteena olevaa työtuloa ei ole, käytetään tällaisissa tilanteissa jälkimmäisestä etuudesta karttuvan eläkkeen perusteena sitä työtuloa, jonka mukaan jälkimmäinen etuus olisi laskettu, jos edeltävää etuutta ei olisi ollut. Jos kuitenkin edeltävä etuus määräytyy samoin perustein kuin jälkimmäinen (esimerkiksi sairauspäiväraha ja kuntoutuspäiväraha), käytetään silloin tätä edeltävän etuuden perustetta myös jälkimmäisen etuuden perusteena.

3.5.6 Etuusansioiden tarkistaminen

Kunkin vuoden etuuden perusteena oleva ansio tarkistetaan eläkettä laskettaessa palkkakertoimella eläkkeen alkamishetken tasoon samalla tavalla kuin tarkistetaan eläkkeen perusteena oleva työansio.

Etuutta voidaan maksaa useamman vuoden ajan samaan ansioon perustuen, kuten usein kuntoutusrahaa tai työttömyyspäivärahaa. Etuuden maksaja tekee mahdollisen indeksitarkistuksen vuosittain vain etuudensaajalle maksettavaan etuuden määrään, mutta ei etuuden perusteeseen. Etuuden peruste kultakin vuodelta, jolta etuutta on maksettu samaan työtuloon perustuen, on tällöin se ansio, jonka perusteella etuus on ensimmäisen kerran laskettu, eikä siihen tehdä maksun kestäessä indeksitarkistuksia.

Esimerkiksi kolmen vuoden ajan yhtäjaksoisesti maksetun kuntoutusrahan etuuden peruste on rekisterissä samansuuruinen jokaisena kolmena vuotena.

Vasta eläkettä laskettaessa etuuden perusteet eri vuosilta tarkistetaan palkkaker-toimella.

3.5.7 Palkattomilta ajoilta ansaittu eläke

Eläkkeen karttuminen

Etuusansion perusteella karttuu työeläkettä 1,5 prosenttia vuodessa 18 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta enintään eläketapahtumaa edeltävän vuoden loppuun asti tai vanhuuseläkkeessä eläketapahtumakuukauden loppuun saakka. Työttömyyspäivärahat otetaan huomioon enintään sen kuukauden loppuun, kun henkilö täyttää 63 vuotta.

Etuusansioista otetaan ansaittua eläkettä laskettaessa huomioon seuraava osuus:

- Vanhempainpäivärahan etuusansioista 117 prosenttia (työnantajalle maksetuista 17 prosenttia)
- Ansiosidonnaisen työttömyys- ja vuorottelukorvauksen etuusansioista 75 prosenttia
- Muista eläkettä kartuttavista etuusansioista 65 prosenttia.

Esimerkki 3.19. Eläkkeen karttuminen työttömyyspäivärahasta.

Henkilö saa ansioon suhteutettua työttömyyspäivärahaa ajalla 2.5.–31.12.2005 ja 2.1.–3.5.2006. Etuuden peruste on 2 100 euroa kuukaudessa (vuoden 2005 tasossa) ja etuuspäiviä vuonna 2005 on 172 päivää ja 88 päivää vuonna 2006. Eläketapahtuma on vuonna 2007, jolloin myös eläke alkaa.

Kunkin vuoden etuuden peruste tarkistetaan laskentahetken tasoon palkkaker-toimella. Etuuden perusteen avulla lasketaan etuusansio per vuosi ja siitä lasketaan vuosikohtaisesti karttuneen eläkkeen määrää:

Etuuden perusteen tarkistaminen laskentahetken tasoon (2007)

$$\text{Vuosi 2005: } 2\,100,00 \times \frac{1,100}{1,028} = 2\,247,08 \text{ euroa kuukaudessa}$$

$$\text{Vuosi 2006: } 2\,100,00 \times \frac{1,100}{1,063} = 2\,173,10 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Etuusansiot vuonna 2005 ja 2006 vuoden 2007 tasossa:

$$2005 \quad \frac{2\,247,08}{21,5} \times 172 = 17\,976,64 \text{ euroa kuukaudessa}$$

$$2006 \quad \frac{2\,173,10}{21,5} \times 88 = 8\,894,55 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Näistä etuusansioista 75 prosenttia kartuttaa eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa:

Vuonna 2005 karttunut eläke vuoden 2007 tasossa:

$$\frac{17\,976,64 \times 0,75 \times 1,5 \%}{12} = 16,85 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Vuonna 2006 karttunut eläke vuoden 2007 tasossa:

$$\frac{8\,894,55 \times 0,75 \times 1,5 \%}{12} = 8,34 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Eläkettä karttui työttömyyspäivärahakaudelta vuosilta 2005–2006:

$$16,85 + 8,34 = 25,19 \text{ euroa kuukaudessa.}$$

...

Esimerkki 3.20. Eläkkeen karttuminen sovitellusta työttömyyspäivärahasta.

Soviteltua työttömyyspäivärahaa on maksettu ajalta 1.3.–13.5.2007 ja se on 45 prosenttia täydestä päivärahasta. Ansioperuste on 2 500 euroa kuukaudessa ja etuuspäiviä on 53. Eläkettä laskettaessa ansioperuste tarkistetaan laskentahetken tasoon. Esimerkissä laskenta on tehty vuoden 2007 tasossa.

Etuusansio on

$$\frac{2\,500}{21,5} = 116,28$$

$$116,28 \times 0,45 \times 53 = 2\,773,28 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Näistä ansioista 75 prosenttia kartuttaa eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa:

$$\frac{2\,773,28 \times 0,75 \times 1,5 \%}{12} = 2,60 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Eläkettä karttui vuoden 2007 sovitellulta päivärahakaudelta 2,60 euroa kuukaudessa.

...

Vanhuuseläkkeeseen eläketapahtumavuoden etuudet

Silloin, kun vanhuuseläke alkaa 1.2.2007 tai sen jälkeen, myös vanhuuseläketapahtumavuoden etuusansiot otetaan huomioon karttuneen eläkkeen laskennassa. Etuusansiot otetaan huomioon samalla tavalla kuin työansiotkin vanhuuseläkkeen alkamista edeltävän kuukauden loppuun.

Palkattomilta ajoilta ansaittu eläke on viimeisen laitoksen (VILMA-laitoksen) lain mukaista eläkettä. Näin ollen tarvittaessa palkattomista ajoista karttunut eläkettä varhennetaan, lykätään tai muuten muunnetaan kyseisen lain mukaan.

3.5.8 Eläkkeen aikana maksetut palkattomat etuudet

Etuusansioista ei kartu eläkettä lainkaan työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeen eläketapahtumavuoden alun ja eläkkeen päättymistä edeltävän vuoden loppu välisenä aikana. Etuusansioista ei kartu eläkettä myöskään vanhuuseläkkeen ajalta. Etuusansiot kartuttavat eläkettä osa-aika- ja perhe-eläkkeen ajalta.

Jos sosiaalietuutta on maksettu työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeen päättymisvuonna, ja uusi eläke myönnetään aikanaan uusin perustein, etuusansiot tulkitaan eläkkeen jälkeisiksi ja etuusansioista karttuu eläkettä. Pääsääntö on, että silloin, kun sovelletaan iän mukaisia karttumia työstä, myös palkattomista karttuu eläkettä. Ainoa poikkeus on ulkomaan eläke, jonka aikana palkattomista

karttuu eläkettä, vaikka työansioista karttuu uutta eläkettä iästä riippumatta 1,5 prosenttia vuodessa.

3.5.9 Etuusansiot tulevan ajan ansiossa

Tulevan ajan ansiossa etuusansiot otetaan huomioon aina vähintään 100-prosenttisesti. Tulevan ajan ansion laskennassa etuusansiot otetaan pääsääntöisesti huomioon eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun asti kuten työansiotkin. Niissä poikkeustapauksissa, joissa eläketapahtumavuoden ansiot otetaan huomioon tulevan ajan ansiossa, myös etuusansiot otetaan huomioon eläketapahtumavuodelta.

Eräät ei-ansiosidonnaiset työttömyys- ja koulutusetuudet otetaan huomioon vain tulevan ajan ansiota laskettaessa. Tällöin etuuden peruste vuonna 2007 on 1 151,94 euroa kuukaudessa (1 047,22 vuoden 2004 tasossa). Nämä ainoastaan tulevan ajan ansiossa huomioon otettavat etuudet ovat:

- työttömyysturvalain (TTL) mukainen peruspäiväraha
- työmarkkinatuki
- työttömyysturvalain peruspäivärahan jälkeen myönnettävä samansuuruinen sairauspäiväraha
- julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain mukainen perustuki
- Kelan maksama, työttömyysturvalain 10 luvussa tarkoitettu koulutuspäiväraha.

Tulevan ajan ansiossa 1 151,94 euron suuruisena huomioon otetaan siis vain sellaisia etuuksia, joista ei muuten kartu eläkettä. Ne etuudet, joista karttuu eläkettä 575,97 euron (523,61 vuoden 2004 tasossa) kiinteän euromäärän mukaan (yrittäjien aikuiskoulutustuki ja vähimmäistasoisena maksettava vanhempainpäiväraha), otetaan myös tulevan ajan ansiossa huomioon samansuuruisena kuin karttunutta eläkettä laskettaessa.

Lapsenhoidosta ja opiskelusta karttuvasta etuudesta annetun erillislain mukaista etuuden perustetta, joka vuonna 2007 on 575,61 euroa kuukaudessa (523,61 vuoden 2004 tasossa), ei oteta lainkaan huomioon tulevan ajan ansiota laskettaessa.

3.6 Eläkesuhteen ansiot

Eläkesuhde tarkoittaa eläkeaikaa, joka kartuttaa uutta eläkettä. Eläkesuhteen eläkkeen perusteena olevina ansioina käytetään sitä tulevan ajan ansiota, joka kyseisessä eläkesuhteessa oli tulevan ajan perusteena. Vuosien 2004 ja 2005 säännösten mukaisten eläkesuhteiden karttuneen eläkkeen laskenta eroaa hieman toisistaan.

3.6.1 Vuoden 2004 säännösten mukainen eläkesuhde

Vuonna 2007 eläkkeelle jäävälle on voinut karttua eläkettä vuoden 2004 säännösten mukaiselta päättyneeltä täysitehoiselta eläkesuhdejaksolta. Työntekijän omaan ansiotyöhön perustuvia täysitehoisia eläkkeitä ovat tulevan ajan sisältävät työkyvyttömyyseläke, yksilöllinen varhaiseläke ja vuoden 1994 säännösten mukainen työttömyyseläke sekä vuoden 2000 säännösten mukainen lepäävän tulevan ajan sisältävä työttömyyseläke.

Jos tällainen täysitehoinen eläke päättyy ennen eläkeikää esimerkiksi työhön menon vuoksi, syntyy täysitehoisesta eläkejaksosta vapaakirja. Sen suuruutta laskettaessa palkkana käytetään sen työsuhteen palkkaa tai yrittäjätuloa, jonka perusteella tämä täysitehoinen eläke on laskettu. Eläkesuhteesta karttuu uutta eläkettä, jos uusi eläke myönnetään uusin perustein. Eläke myönnetään entisin perustein silloin, kun aiempi eläke on päättynyt ja sattuu uusi eläketapahtuma ennen kuin kaksi vuotta on kulunut entisen eläkkeen päättymisestä. Työkyvyttömyyseläkkeessä katkos voi olla pidempikin, jos uusi työkyvyttömyys aiheutuu samasta sairaudesta kuin aiempi työkyvyttömyys.

Uutta eläkettä kartuttava eläkesuhdeaika alkaa eläketapahtumapäivästä ja päättyy eläkkeen päättymiseen. Eläke karttuu vuoden 2004 säännösten mukaisin karttumisprosenttein. Karttumisprosentti on vuoden 1996 suojatuilla 1,5 prosenttia. Jos eläketapahtuma on ollut 1.1.1996 jälkeen eikä henkilö kuulu vuoden 1996 suojattujen piiriin, karttumisprosentit ovat 1,5, 1,2 tai 0,8 prosenttia iästä riippuen. Osatyökyvyttömyyseläkkeen eläkesuhteen karttumat ovat samat kuin täyden työkyvyttömyyseläkkeen karttumat. Eläkesuhteen ansaittua eläkettä laskettaessa tulevan ajan eläkepalkka tarkistetaan puoliväli-indeksillä vuoden 2004 tasoon ja sen jälkeen palkkakertoimella uuden eläkkeen alkamishetkeen.

Esimerkki 3.21. Uuden eläkkeen karttuminen vuoden 2004 säännösten mukaisesta eläkesuhteesta.

Henkilö on syntynyt 10.4.1943. Hänen TEL- työsuhteensa on alkanut 1.2.1996 ja työsuhde päättyy eläketapahtumaan henkilön tullessa työkyvyttömäksi 31.7.2002. Henkilölle myönnetään työkyvyttömyyden takia kuntoutustuki 1.8.2002 alkaen. Kuntoutustuki päättyy 31.3.2005 henkilön palattua työelämään.

Eläkesuhteesta karttunut eläke lasketaan tulevan ajan perusteena olevalla eläkepalkalla. Eläkepalkka on 2 000 euroa kuukaudessa vuoden 2002 tasossa.

Karttuma täysitehoiselta eläkeajalta:

Eläkepalkka indeksoidaan TEL-indeksillä vuoden 2004 tasoon:

$$\frac{2151}{2054} \times 2\,000,00 = 2\,094,45 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Eläkettä karttuu 1,2 prosentin mukaan ajalta 31.7.2002–10.4.2003

$$\frac{8 \frac{10}{30} \times 2\,094,45 \times 1,2\%}{12} = 17,45 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Eläkettä karttuu 0,8 prosentin mukaan ajalla 11.4.2003 – 31.3.2005

$$\frac{23 \frac{20}{30} \times 2\,094,45 \times 0,8\%}{12} = 33,05 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Karttuma eläkesuhteesta on yhteensä $17,45 + 33,05 = 50,50$ euroa kuukaudessa.

...

3.6.2 Vuoden 2005 säännösten mukainen eläkesuhde

Jos eläke on myönnetty vuoden 2005 säännösten mukaan, uutta eläkettä kartuttava eläkesuhde alkaa eläketapahtumavuoden alusta ja siitä karttuva eläke lasetaan tulevan ajan ansioilla. Vuoden 2005 säännösten mukainen eläkesuhde eläkkeeseen oikeuttavana on mahdollinen aikaisintaan vuonna 2009, koska eläkesuhteesta karttuu eläkettä vain, jos uusi eläke on myönnetty uusien perusteiden. Karttumisprosentit ovat 50 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun 1,5 ja 1,3 seuraavan kuukauden alusta 63 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun.

***Esimerkki 3.22.** Uuden eläkkeen karttuminen vuoden 2005 säännösten mukaisesta eläkesuhteesta.*

Henkilö on syntynyt 6.4.1951. Hänen TEL-työsuhteensa on alkanut 1.3.1996. Henkilö todetaan työkyvyttömäksi 21.5.2006. Työkyvyttömyyseläke alkaa 1.6.2007 sairauspäivärahan ensisijaisuusajan jälkeen.

Työkyvyttömyyseläkkeeseen lasketaan tuleva aika eläketapahtumavuoden alusta 63 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun, eli ajalle 1.1.2006–30.4.2014. Tulevan ajan ansio lasketaan vuoden 2004 loppuun lasketun vapaakirjan ja vuoden 2005 ansioiden perusteella. Vuoden 2004 loppuun lasketun vapaakirjan eläkepalkka on 1 282,50 euroa kuukaudessa ja vuoden 2005 PTEL-vähennetty vuosiansio on 18 810,00 euroa (vuoden 2007 tasossa).

Tulevan ajan ansio:
$$\frac{(1\,282,50 \times 12 + 18\,810,00)}{24} = 1\,425,00 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Henkilö palaa kokopäivätyöhön 2.5.2008 alkaen, joten työkyvyttömyyseläke lakkautetaan 1.5.2008 alkaen. Henkilölle muodostuu eläkkeellä oloajasta eläkesuhde ajalle 1.1.2006–30.4.2008. Eläkesuhteesta karttunut eläke on sama kuin vastaavalta ajalta oleva tulevan ajan eläkkeen karttuma.

Eläkesuhteesta karttunut eläke:

$$\frac{1\,425,00 \times 28 \times 1,3\%}{12} = 43,23 \text{ euroa kuukaudessa.}$$

3.6.3 Eläkkeen karttuminen osa-aikaeläkesuhteesta

Osa-aikaeläkkeen eläkesuhteesta karttuu uutta eläkettä eläkkeen alkamispäivän ja eläkkeen päättymiskuukauden lopun väliseltä ajalta osa-aikaeläkkeen alkaessa määritellystä ansionalenemasta. Eläkettä karttuu yksityisellä puolella 1,5 prosenttia vuodessa ennen 1947 syntyneille. Vuonna 1947 tai sen jälkeen syntyneille karttuu osa-aikaeläkesuhteesta eläkettä 1,5 prosenttia, jos henkilölle lasketaan osa-aikaeläkkeen jälkeen työkyvyttömyyseläkettä ja 0,75 prosenttia, jos lasketaan vanhuuseläkettä osa-aikaeläkkeen jälkeen.

Ennen vuotta 1947 syntyneille karttuu KuEL:n ja VaEL:n mukaan eläkettä kaksi prosenttia vuodessa. Pääsääntö on, että 1947 ja sen jälkeen syntyneille karttuu 0,75 prosenttia vuodessa. Jos kuitenkin työntekijä on syntynyt 1947–1951 ja on jäänyt osa-aikaeläkkeelle ensimmäisen kerran 60 vuotta täytettyään, ansion alenemasta karttuu prosentti vuodessa.

3.7 Ensisijaisten etuuksien vähentäminen eläkkeestä

1.1.2007 alkaen

Vuoden 2005 säännösten mukaan myönnetyt eläkkeet yhteensovitetaan vain tapaturma-, liikenne-, sotilasvamma- ja sotilastapaturmalain (LITA-korvaukset) mukaisten korvausten kanssa. Jos työntekijä saa useamman lain mukaista työeläkettä, ensisijainen etuus vähennetään työeläkkeistä niiden määrien suhteessa. Vuoden 2007 alussa luovutaan yhteensovitustermistä ja TyEL:ssä säädetään yhteensovituksen sijasta ensisijaisten etuuksien vähentämisestä. Vuodesta 2007 alkaen LITA-vähennys tehdään valmiiksi lasketusta eläkkeestä.

Varhennetussa vanhuuseläkkeessä LITA-etuus vähennetään eläkkeestä varhennusvähennyksen jälkeen. Lykättyssä vanhuuseläkkeessä LITA-etuus vähennetään eläkkeestä lykkäyskorotuksen jälkeen. Jos eläkkeessä on alennetun eläkeiän muuntamiseen liittyvää normeerauskorotusta, LITA-vähennys tehdään normeerauskorotuksen sisältävästä eläkkeestä. LITA-etuus vähennetään kuntoutuskorotuksen sisältävästä työkyvyttömyyseläkkeestä. Samoin toimitaan, kun kyseessä on kuntoutusraha.

1.1.2007 alkaen tulee LITA-etuus myöntää eläkkeensaajalle yli neljäksi kuukaudeksi, jotta se vähennettäisiin hänen eläkkeestään. Jos eläkkeensaajalle mak-

setun LITA-etuuden määrä muuttuu yli neljäksi kuukaudeksi, korvauksen muuttunut määrä vähennetään hänen eläkkeestään.

Kun eläke alkaa 1.1.2007 tai sen jälkeen, henkilön saama LITA-etuus vähennetään aina hänen eläkkeestään riippumatta siitä, kuinka kauan etuutta on hänelle maksettu ennen eläketapahtumaa tai onko etuuden määrä muuttunut eläketapahtuman yhteydessä. Näin ollen niin sanotusta kolmen vuoden säännöstä luovutaan 1.1.2007 alkaen. Tarkemmin asiasta työeläkelakipalvelun ohjeistossa *Yhteensovitus ja ensisijaisten etuuksien vähentäminen eläkkeestä*.

Kuitenkin eläkkeeseen, jonka eläketapahtuma on ennen 1.1.2007, sovelletaan kolmen vuoden sääntöä myös TyEL:n voimaantulon jälkeen. Kolmen vuoden säännön mukaan eläkkeitä yhteensovitettaessa ei otettu huomioon sellaista LITA-etuutta, jota henkilö oli saanut vähintään kolmen vuoden ajan välittömästi ennen eläketapahtumaa. Jos LITA-etuuden määrä nousi eläketapahtuman yhteydessä, eläkkeestä vähennettiin vain korotus.

Näin ollen, jos eläkkeessä, jonka eläketapahtuma on ennen vuotta 2007, ei ole otettu huomioon välittömästi ennen eläketapahtumaa vähintään kolme vuotta jatkunutta LITA-etuutta ja tällaisen etuuden määrä nousee 1.1.2007 tai sen jälkeen, otetaan eläkkeen uudessa yhteensovituksessa huomioon vain LITA-etuuden korotus. Myös niissä eläkkeissä, jotka myönnetään entisin perustein sellaisen eläkkeen jälkeen, jonka eläketapahtuma on ennen 1.1.2007, sovelletaan kolmen vuoden sääntöä.

Esimerkki 3.23. LITA-vähennys.

Vanhuuseläke on alkanut 1.5.2007, ja se on 1 375,45 euroa kuukaudessa.

LITA-etuuden määrä on vuoden 2007 tasossa 535,00 euroa kuukaudessa.

Ensisijainen etuus vähennetään suoraan eläkkeestä:

$1\,375,45 - 535,00 = 840,45$ euroa kuukaudessa.

Eläke LITA-vähennyksen jälkeen on 840,45 euroa kuukaudessa.

...

Esimerkki 3.24. *LITA-etuuden jälkeen maksuun jäävä eläke jaetaan lakiosiin.*

Eläke on myönnetty vuoden 2005 säännösten mukaan

Eläkelaki	LITA-vähentämätön eläke euroa kuukaudessa
TyEL	700,00
KuEL	100,00
VaEL	600,00
Yhteensä	1 400,00

LITA-etuus on 1 000,00 euroa kuukaudessa.

Ensisijainen etuus vähennetään suoraan eläkkeestä

$1\,400 - 1\,000 = 400,00$ euroa kuukaudessa.

LITA-vähennyksen jälkeen jää maksettavaksi 400,00 euroa kuukaudessa.

Maksuun jäävä eläke jaetaan lakiosiin niiden suhteessa:

$$\text{TyEL: } \frac{700}{1\,400} \times 400 = 200 \text{ euroa kuukaudessa}$$

$$\text{KuEL: } \frac{100}{1\,400} \times 400 = 28,57 \text{ euroa kuukaudessa}$$

$$\text{VaEL: } \frac{600}{1\,400} \times 400 = 171,43 \text{ euroa kuukaudessa.}$$

...

Esimerkki 3.25. *Yhteensovitus vuoden 2004 säännösten mukaan sekä LITA-vähennys 2005/2007 säännösten mukaan.*

2005/2007 säännösten mukainen ansaittu eläke on 100 euroa kuukaudessa. Vuoden 2004 säännösten mukainen eläke on 1 000 euroa kuukaudessa (yhteensovit-

tamaton). Yhteensovitusperuste on 2 000 euroa kuukaudessa ja yhteensovitusraja 1 200 euroa kuukaudessa. LITA-etuus on 1 800 euroa kuukaudessa.

Vuoden 2004 säännösten mukaisen eläkkeen yhteensovitus:

Eläke ja LITA-etuus yhteensä: $1\,000 + 1\,800 = 2\,800$ euroa kuukaudessa

Ylite: $2\,800 - 1\,200 = 1\,600$ euroa kuukaudessa

2004 säännöksiin myönnettyä eläkettä ei jää maksettavaksi.

LITA-vähennys 2005/2007 säännösten mukaisesta eläkkeestä:

Yhteensovitusrajan ylittävä osuus LITA-etuudesta eli 600 euroa kuukaudessa vähennetään 2005/2007 säännösten mukaisesta eläkkeestä. Koska vähennys on suurempi kuin eläke, 2005/2007 säännösten mukaan myönnettyä eläkettäkään ei jää maksettavaksi.

...

Esimerkki 3.26. *Eläkkeet kuten edellisessä esimerkissä, mutta LITA-etuus on 1 250 euroa kuukaudessa.*

Vuoden 2004 säännösten mukaisen eläkkeen yhteensovitus:

Eläke ja LITA-etuus yhteensä: $1\,000 + 1\,250 = 2\,250$ euroa kuukaudessa

Ylite: $2\,250 - 1\,200 = 1\,050$ euroa kuukaudessa

Vuoden 2004 säännöksiin myönnettyä eläkettä ei jää maksettavaksi.

LITA-vähennys 2005/2007 säännösten mukaisesta eläkkeestä:

Yhteensovitusrajan ylittävä osuus LITA-etuudesta eli 50 euroa vähennetään 2005/2007 säännösten mukaisesta eläkkeestä: $100 - 50 = 50$ euroa kuukaudessa.

2005/2007 säännösten mukaista eläkettä jää maksettavaksi 50 euroa kuukaudessa.

...

3.8 Eläkkeiden tarkistaminen työeläkeindeksillä

Maksussa olevia eläkkeitä tarkistetaan työeläkeindeksillä riippumatta eläkkeensaajan tai edunjättäjän iästä ja siitä, onko eläketapahtuma sattunut ennen vai jälkeen lain voimaantulon. Ansiotason muutoksen paino indeksissä on 0,2 ja hintatason muutoksen paino 0,8.

Indeksitarkistus suoritetaan siten, että tarkistettava rahamäärä kerrotaan sen vuoden indeksipisteluvulla, johon rahamäärä halutaan muuttaa (maksuvuosi) ja jaetaan sen vuoden indeksipisteluvulla, josta tämä rahamäärä halutaan muuttaa (lähtövuosi).

Työeläkeindeksillä tarkistaminen:

$$\text{rahamäärä} \times \frac{\text{työeläkeindeksi maksuvuonna}}{\text{työeläkeindeksi lähtövuonna}}$$

Eläkkeisiin tehdään indeksitarkistus vuosittain 1. tammikuuta lukien. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa lokakuussa työeläkeindeksin arvon seuraavalle vuodelle. Vuoden 2007 työeläkeindeksi on 2127. (*Työeläkelakipalvelun ohjeisto indeksiturva 1.1.2005 alkaen.*)

Esimerkki 3.27. Vanhuuseläkkeen tarkistaminen.

Vuonna 2006 maksussa oleva vanhuuseläke oli 1 500 euroa kuukaudessa. Se tarkistetaan vuoden 2007 tasoon työeläkeindeksillä:

$$1\,500,00 \times \frac{2127}{2081} = 1\,533,16 \text{ euroa kuukaudessa}$$

...

Esimerkki 3.28. Työkyvyttömyyseläkkeen indeksointi.

Työkyvyttömyyseläke on alkanut vuonna 2003.

Työkyvyttömyyseläke on 977,68 euroa kuukaudessa vuoden 2003 työikäisen indeksissä (2103). Se korotetaan vuoden 2004 työikäisen indeksiin (2151):

$$977,68 \times \frac{2151}{2103} = 1\,000,00 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Vuonna 2005 tämä työkyvyttömyyseläke on:

$$1\,000,00 \times \frac{2047}{2028} = 1\,009,37 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Jakajana käytetään lähtövuoden eläkeikäisen indeksiä. Maksussa olevaa eläkettä korotetaan vuosittain seuraavaan vuoteen, eli lähtövuosi ja maksuvuosi ovat aina peräkkäisiä vuosia.

Vuonna 2006 tämä sama työkyvyttömyyseläke on:

$$1\,009,37 \times \frac{2081}{2047} = 1\,026,14 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Vuonna 2007 tämä työkyvyttömyyseläke on:

$$1\,026,14 \times \frac{2127}{2081} = 1\,048,82 \text{ euroa kuukaudessa}$$

...

4 Vanhuuseläke

4.1 Oikeus vanhuuseläkkeeseen

Vanhuuseläke myönnetään aikaisintaan 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta, kuitenkin aikaisintaan eläkkeen hakemista seuraavan kuukauden alusta. Vanhuuseläke voidaan myöntää myös varhennettuna aikaisintaan 62 vuoden iästä tai lykättynä 68 vuoden iän täyttämisen jälkeen. Vanhuuseläke ja varhennettu vanhuuseläke alkavat aikaisintaan sitä seuraavan kuukauden alusta, jona työntekijä on täyttänyt vanhuuseläkkeeseen tai varhennettuun vanhuuseläkkeeseen oikeuttavan iän ja lopettanut työn, jonka perusteella hän hakee vanhuuseläkettä. Yrittäjällä työntöön lopettamista ei edellytetä.

Takautuvasti vanhuuseläke voidaan myöntää kolmelta eläkkeen hakemiskaudelta edeltävältä kuukaudelta ja pätevästä syystä myös pidemmältä ajalta. Jos vanhuuseläke alkaa 1.1.2007 tai sen jälkeen, voidaan YEL- ja MYEL-vanhuuseläke myöntää kolme kuukautta takautuvasti, jos vakuutus on päättynyt.

Työsuhteen jatkuminen ei estä vanhuuseläkkeen myöntämistä silloin, kun sitä haetaan 68 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

4.1.1 *Yksityinen puoli*

Vanhuuseläkkeelle vakuutetulla on oikeus jäädä valintansa mukaan 63 ja 68 vuoden iän täyttämisen välisenä aikana. Tällöin vakuutettu saa eläkkeensä vähentämättömänä.

Vakuutetulla on oikeus saada vanhuuseläke varhennettuna aikaisintaan 62 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta. Merimies voi siirtyä varhennetulle vanhuuseläkkeelle enintään vuotta ennen ansaitsemaansa eläkeikää, aikaisintaan kuitenkin 55-vuotiaana.

Jos vakuutetulla on 1.1.2005 voimassa oleva lisäturvan mukainen alennettu eläkeikä, se säilyy edelleen. Se saattaa oikeuttaa myös perusturvan mukaisen eläkkeen saamiseen 62 vuotta alemmassa iässä. Lisäturvan eläkeiässä on vakuutetulla oikeus saada yksityisen sektorin vapaakirjaeläkkeensä. Hän saa aikaisintaan 60 vuoden iässä julkisen sektorin eläkelakien mukaiset vapaakirjaeläkkeet

KuEL:n mukaisia vapaakirjoja lukuun ottamatta. KuEL:n mukaisen vapaakirja-eläkkeen hän saa aikaisintaan 62 vuoden iässä.

Jos työntekijä siirtyy MEL:n mukaiselle vanhuuseläkkeelle ennen 62 vuoden ikää, yksityisen puolen eläke myönnetään vanhuuseläkkeenä MEL:n mukaisessa eläkeiässä.

Jos vakuutettu lykkää vanhuuseläkkeelle siirtymistä yli 68 vuoden iän täyttämisen, eläkkeeseen lisätään lykkäyskorotus sitä seuraavan kalenterikuukauden alusta, jona henkilö täyttää 68 vuotta.

4.1.2 Julkinen puoli

Julkisella puolella vanhuuseläke voidaan myöntää myös henkilökohtaisessa eläkeiässä, ammatillisessa eläkeiässä tai eroamisiässä.

Vanhuuseläke voidaan myöntää aikaisintaan 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta. Jos työntekijä on valinnut julkisella puolella vanhan ammatillisen eläkeikäjärjestelmän, jossa vanhuuseläkeikä on ollut alle 63 vuotta, alempi eläkeikä säilyy edelleen. Alemman eläkeiän säilymiselle on kuitenkin ehtona, että palvelussuhde jatkuu yhtäjaksoisena eläkkeelle jäämiseen asti. Palvelussuhde katsotaan jatkuvaksi, jos henkilöllä on kyseisen lain mukaisia työansioita 6 600 euroa vuodessa vuoden 2007 tasossa (6 000 vuoden 2004 tasossa) tai jos ei ole, niin palvelussuhteen tulee olla yhtäjaksoinen.

Jos julkisen puolen henkilökohtainen eläkeikä on korkeampi kuin 63 vuotta, on työntekijällä oikeus jäädä vanhuuseläkkeelle ennen kuin henkilökohtainen eläkeikä tulee täyteen. Tällöin eläkkeeseen tehdään vähennys. (ks. Taulukko 3.1)

Julkisella puolella vanhuuseläkkeen myöntäminen edellyttää pääsääntöisesti työsuhteen päättymistä. Jos henkilö on kahdessa tai useammassa julkisen puolen työsuhteessa, eläke myönnetään kaikista työsuhteista, kunhan yksi työsuhde päättyy.

4.1.3 MEL

MEL:sta vanhuuseläkkeen voi saada myös alle 63-vuotiaana, ansaitussa eläkeiässä. Yleistä eläkeikää alhaisemmassa, ansaitussa eläkeiässä eläkkeelle jäämiseen täytyy työntekijän olla työssä eläkeikään asti ja työskennellä viimeisen kolmen vuoden aikana vähintään 18 kuukautta. Ansaittu eläkeikä määräytyy

meripalvelun pituuden mukaan. Päälystöön kuuluva voi jäädä ansaitussa eläkeiässä eläkkeelle aikaisintaan 60-vuotiaana ja miehistöön kuuluva 55-vuotiaana.

Siitä huolimatta, että työntekijän MEL-työsuhde ei jatku MEL:n ansaitun eläkeiän täyttämiseen asti, työntekijä säilyttää oikeutensa siirtyä MEL:stä vanhuuseläkkeelle 63 vuotta alemmasta ansaitusta eläkeiästä, ja eläke määräytyy MEL:n korkeampien karttumisprosenttien mukaisesti, jos:

- MEL-työsuhteen päättymisen on johtunut aluksen myymisestä, liikenteestä poistamisesta tai työvoiman supistamisesta taikka siitä, että työntekijä on irtisanonut työsopimuksensa tai purkanut sen merimieslain 46 tai 49 §:ssä säädetyllä perusteella ja
- työntekijä täyttää siihen mennessä ansaitsemansa ansaitun eläkeiän viiden vuoden sisällä työsuhteen päättymisestä ja
- työntekijällä on työsuhteen päättymisen ja ansaitun eläkeiän täyttämisen väliseltä ajalta oikeus saada yhtäjaksoisesti työttömyysturvalain mukaista päivärahaa tai työmarkkinatukea taikka työttömyyseläkettä. Työttömyyspäivärahan, työmarkkinatuen tai eläkkeen maksamisen keskeytyminen jätetään kuitenkin huomioon ottamatta, jos keskeytyminen ei ole jatkunut yhtäjaksoisena 60 päivää pitempää aikaa tai
- työntekijä on työvoimaviranomaisen tarjoamassa työttömyysturvalain 2 luvun 12 §:ssä tarkoitetussa työssä, josta hän ei voi kieltäytyä menettämättä oikeuttaan työttömyyspäivärahaan tai työmarkkinatukeen, hakien jatkuvasti työvoimaviranomaisen välityksellä työtä suomalaiselta alukselta.

4.2 Vanhuuseläkkeen määrä

Vanhuuseläkkeenä myönnetään eläkkeen alkamishetkeen mennessä karttunut eläke vähentämättömänä 63-vuotiaana. Jos julkisen puolen eläkeikä on korkeampi kuin 63 ja eläke alkaa ennen henkilökohtaista eläkeikää, julkisen puolen eläkkeeseen tehdään vähennys (normeeraus).

Eläkkeenä myönnetään vuoden 2004 säännösten mukaan lasketut eläkkeet sekä lisäksi 1.1.2005 alkaen työansioista, päättyneistä eläkesuhteista ja palkattomista etuuksista karttunut eläke. Eläkkeen aikaisista ansioista karttunut eläke lisätään vanhuuseläkkeeseen vanhuuseläkkeelle siirtymisiässä tai hakemuksesta

siinä iässä, jossa kyseisen sektorin maksussa oleva eläke muuttuu vanhuuseläkeeksi (ks. myöhemmin).

Jos Vilma-periaatteen mukainen viimeinen laitos on myöntämässä ensin toisen sektorin eläkettä ja vasta myöhemmin oman sektorinsa mukaista eläkettä, lisätään palkattomista etuuksista ansaittu eläke vasta tähän myöhemmin myönnettävään eläkkeeseen. Ei-Vilma-tilanteissa viimeinen laitos myöntää palkattomista kattuneen eläkkeen tai rinnakkaisuustilanteissa etusijajärjestyksen mukaisen eläkelain eläkelaitos, jolloin yksityinen puoli myöntää ensisijaisesti.

Esimerkki 4.1. Vanhuuseläke.

Työntekijä on syntynyt 15.2.1943. Hän jää vanhuuseläkkeelle 1.6.2007. 31.12.2004 mennessä kattunut työeläke ja työeläkelisä ovat 720,00 euroa kuukaudessa vuoden 2007 palkkakerrointasossa. Henkilö on saanut myös sairauspäivärahaa vuonna 2005.

Vuodelta 2005 kattunut eläke:

Vuonna 2005 TaEL-ansioita on 18 053,00 euroa vuoden 2007 tasolle tarkistettuna ja työntekijän työeläkemaksuprosenttia vastaava vähennys tehtynä.

Vuonna 2005 kattunut eläke työansioista, karttumisprosentti on 1,9:

$$\frac{18\,053,00 \times 1,9\%}{12} = 28,58 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Henkilö sai myös sairauspäivärahaa 43 päivältä vuonna 2005. Sairauspäivärahojen etuuden peruste on 21 000,00 euroa vuoden 2007 tasossa, jolloin etuusansioiksi tulee:

$$\frac{21\,000,00}{300} \times 43 = 3\,010,00 \text{ euroa}$$

Sairauspäivärahojen etuusansioista otetaan ansaittua eläkettä laskettaessa huomioon 65 prosenttia:

$$\frac{3\,010,00 \times 0,65 \times 1,5\%}{12} = 2,45 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Vuodelta 2006 karttunut eläke:

Vuonna 2006 henkilöllä on TaEL-ansioita jokaiselta kuukaudelta. Työansiot kohdennetaan kalenterivuoden sisällä TaEL:a sovellettaessa työnantajan ilmoituksen mukaisesti. Henkilön työnantaja on ilmoittanut vuodelle 2006 TaEL-ansioita seuraavasti:

Kuukausi	Ansaintavuoden taso	2007 palkkakerroin taso	2007 taso PTEL- vähennettynä
1,9 %:n karttuma-ansioita			
tammikuu	2 500,00	2 587,02	2 447,32
helmikuu	1 000,00	1 034,81	978,93
yhteensä			3 426,25
4,5 %:n karttuma-ansioita			
maaliskuu	1 500,00	1 552,21	1 468,39
huhtikuu	600,00	620,88	587,35
toukokuu	1 700,00	1 759,17	1 664,17
kesäkuu	3 200,00	3 311,38	3 132,57
heinäkuu	3 500,00	3 621,83	3 426,25
elokuu	4 400,00	4 553,15	4 307,28
syyskuu	3 000,00	3 104,42	2 936,78
lokakuu	500,00	517,40	489,46
marraskuu	600,00	620,88	587,35
joulukuu	200,00	206,96	195,78
yhteensä			18 795,38

Tammi- ja helmikuun ansioista eläkettä karttuu 1,9 prosentin mukaan ja maaliskuun jälkeisistä ansioista eläkettä karttuu 4,5 prosentin mukaan vuoden 2007 tasossa:

$$\frac{(3\,426,25 \times 1,9\%) + (18\,795,38 \times 4,5\%)}{12} = 75,91 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Vuodelta 2007 karttunut eläke:

Henkilöllä on TyEL-ansioita vuonna 2007 (eläkkeelle jäämiseen asti) 8 779,20 euroa työeläkemaksuprosenttia vastaava vähennys tehtynä.

Tästä karttuu 4,5 prosentin mukaan eläkettä

$$\frac{8\,779,20 \times 4,5\%}{12} = 32,92 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Vanhuuseläke 1.6.2007 alkaen on

$$720,00 + 28,58 + 2,45 + 75,91 + 32,92 = 859,86 \text{ euroa kuukaudessa.}$$

...

Esimerkki 4.2. Yrittäjän vanhuuseläke.

Yrittäjä on syntynyt 15.3.1943 ja hän jää vanhuuseläkkeelle 1.6.2007.

Työeläkelakien mukaiset vapaakirjat ajalta ennen vuotta 2005 ovat vuoden 2007 palkkakerrointasossa 1 179,93 euroa kuukaudessa.

Karttunut eläke 1.1.2005 alkaen

YEL-työtulo on koko ajan sama 24 672,00 euroa/vuosi vuoden 2007 palkkakerrointasossa.

Vuodelta 2005 karttunut eläke vuoden 2007 tasossa, karttumisprosentti on 1,9:

$$\frac{24\,672,00 \times 1,9\%}{12} = 39,06 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Vuodelta 2006 karttunut eläke vuoden 2007 tasossa:

1,9 prosentin karttuma-aika on 1.1.2006–31.3.2006, eli kolme kuukautta

4,5 prosentin karttuma-aika on 1.4.2006–31.12.2006, eli yhdeksän kuukautta

$$\frac{\left(24\,672,00 \times \frac{3}{12} \times 1,9\%\right) + \left(24\,672,00 \times \frac{9}{12} \times 4,5\%\right)}{12} = 79,16 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Vuodelta 2007 karttunut eläke:

Eläkkeeseen oikeuttava aika 1.1.2007–31.5.2007, eli 150 päivää

$$\text{Vajaan vuoden työtulo: } 24\,672,00 \times \frac{150}{360} = 10\,280 \text{ euroa}$$

$$\text{Eläke: } \frac{10\,280,00 \times 4,5\%}{12} = 38,55 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Vanhuuseläke 1.6.2007 alkaen on

$$1\,179,93 + 39,06 + 79,16 + 38,55 = 1\,336,70 \text{ euroa kuukaudessa.}$$

...

Esimerkki 4.3. Vanhuuseläke.

Valtion vanhuuseläke 63 ja 65 vuoden iässä. Henkilö on syntynyt 16.9.1945.

Valtion henkilökohtainen eläkeikä on 65 vuotta.

Karttuneet peruseläkkeet 31.12.2004 mennessä.

Yksityinen eläke   1 084,85 e/kk

Valtion eläke   39,86 e/kk

(palvelussuhde ajalla 1.12.1973 – 6.11.1974)

Karttuneet eläkkeet 2005 alkaen

Yksityinen eläke   89,20 e/kk

Valtion eläkkeen määrä 63 vuoden iässä

Valtion eläke normeerataan, koska eläke alkaa ennen henkilökohtaista eläkeikää.

Henkilö ei voi saada valtion varhennettua vanhuuseläkettä, koska hänellä ei ollut oikeutta varhennettuun vanhuuseläkkeeseen 31.12.2004.

Normeeraus tehdään ennen modifioitua yhteensovitusta.

Yhteensovittettavat eläkkeet

Yksityinen eläke 1 084,85 e/kk

Normeerattu valtion eläke

(39,86 / 1,106) 36,04 e/kk

Yhteensä 1 120,89 e/kk

Yhteensovitusperuste 2 491,17 euroa

Modifiointiprosentti 54,44

Yhteensovitusraja 1 356,19 euroa

Ylitettä ei muodostu, koska yhteensovittettavat eläkkeet jäävät alle yhteensovitusrajan.

Henkilölle maksettavat eläkkeet

Yksityinen eläke

(1084,85 + 89,20) 1 174,05 e/kk

Valtion normeerattu eläke 36,04 e/kk

Valtion eläkkeen määrä 65 vuoden iässä

Valtion eläkettä ei normeerata, koska henkilö on täyttänyt henkilökohtaisen eläkeikänsä.

Yhteensovittettavat eläkkeet

Yksityinen eläke 1 084,85 e/kk

Valtion eläke (perusturva) 39,86 e/kk

Yhteensä 1 124,71 e/kk

Yhteensovitusperuste 2 491,17 euroa

Modifiointiprosentti 54,44

Yhteensovitusraja 1 356,19 euroa

Ylitettä ei muodostu, koska yhteensovitettavat eläkkeet jäävät alle yhteensovitusrajan.

Henkilölle maksettavat eläkkeet

Yksityinen eläke

(1084,85 + 89,20)   1 174,05 e/kk

Valtion eläke (perusturva)   39,86 e/kk

...

4.3 Vanhuuseläke entisin perustein

Jos vanhuuseläke alkaa ennen kuin työkyvyttömyyseläkkeen tai työttömyyseläkkeen (tai kuntoutusrahan) päättymisestä on kulunut kaksi vuotta, vanhuuseläke määräytyy samojen perusteiden mukaan kuin edellinen eläke. Esimerkiksi, jos ensimmäinen eläke on päättynyt 31.3.2007 ja uusi eläketapahtuma on 31.3.2009, myönnetään toinen eläke entisin perustein.

Myös vuoden 2004 säännösten mukaan myönnetyn täysitehoisen työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeen jälkeiseen vanhuuseläkkeeseen sovelletaan vuoden 2005 säännösten mukaista vanhuuseläke entisin perustein -säännöstä. Säännöstä sovelletaan 1.1.2006 alkaen.

Varhennettu vanhuuseläke voidaan myös myöntää entisin perustein työkyvyttömyyseläkkeen tai työttömyyseläkkeen jälkeen. Eläkkeestä otetaan tällöin pois tuleva aika varhennetun vanhuuseläkkeen alkamisesta tulevan ajan päättämiskään saakka. Karttunut eläke varhennetaan ja tarkistetaan työeläkeindeksillä myöntämivuoden tasoon. Eläkkeen päättymisen ja varhennetun vanhuuseläkkeen alkamisen välisenä aikana tehdystä työstä karttuu eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa. Karttunut eläke lisätään vanhuuseläkkeeseen 63 vuoden iässä tai varhennettuna varhennetun vanhuuseläkkeen alkaessa samoin kuin muu eläkeaikaisen työskentelyn karttuma edellyttäen, että työskentely on päättynyt.

Jos vuoden 2004 säännösten mukaan myönnetyn työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeen jälkeen myönnetään varhennettu vanhuuseläke, lasketaan varhennusvähennys 65 vuoden iästä.

Jos julkiselta puolelta 2004 säännösten mukaisella työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeellä olevalle henkilölle tulee myönnettäväksi vanhuuseläke entisin perustein ennen henkilökohtaista vanhuuseläkeikää, myönnetään vanhojen säännösten mukainen varhennettu vanhuuseläke, jossa tuleva aika on otettu huomioon varhennetun vanhuuseläkkeen alkamiseen ja varhennusvähennys on laskettu vuoden 2004 säännösten mukaan.

Esimerkki 4.4. Vanhuuseläke entisin perustein.

Henkilö oli kuntoutustuella 31.7.2005 asti. Tämän jälkeen hän palasi työhön 1.8.2005. Hän jää vanhuuseläkkeelle tästä työsuhteesta 1.3.2007 täytettyään 63 vuotta helmikuussa 2007. Vanhuuseläke myönnetään entisin perustein, koska on kulunut alle kaksi vuotta kuntoutustuen päättymisestä.

Vanhuuseläke muodostuu siten, että kuntoutustuki tarkistetaan vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon työeläkeindeksillä. Työansiot tarkistetaan vanhuuseläkkeen myöntövuoden tasoon palkkakertoimella ja karttumisprosentti on 1,5 (ansiot tulkitaan eläkkeen kanssa rinnakkaisiksi, koska eläke myönnetään entisin perustein).

Kuntoutustuki oli 1 373,43 euroa kuukaudessa vuonna 2005. Se tarkistetaan työeläkeindeksillä vanhuuseläkkeen myöntövuoden tasoon.

$$1\,373,43 \times \frac{2127}{2047} = 1\,427,11 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Työansiot tarkistettuna palkkakertoimella ja työntekijän työeläkemaksuprosenttia vastaava vähennys tehtynä (käyttäen korotettua PTEL-maksua, koska henkilö on yli 53-vuotias) vuoden 2007 tasossa:

Vuosi	2007 taso, PTEL-vähennetty, euroa
2005	9 071,79
2006	21 144,83
2007	3 398,40
Yhteensä	33 615,02

Lasketaan karttunut eläke työansioista 2005–2007, karttumisprosentti on 1,5.

$$\frac{33\,615,02 \times 1,5\%}{12} = 42,02 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Vanhuuseläke entisin perustein 1.3.2007 on
 $1\,427,11 + 42,02 = 1\,469,13$ euroa kuukaudessa.

...

4.4 Varhennettu vanhuuseläke

Varhennettu vanhuuseläke lasketaan eläkkeen alkamiseen mennessä karttuneesta eläkkeestä. Varhennus tehdään tähän karttuneen eläkkeen määrään. Varhennettua vanhuuseläkettä pienennetään 0,6 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla ikä alittaa 63 vuotta. Varhennusvähennys voi siis olla enintään 7,2 prosenttia. Varhennettu vanhuuseläke jää pysyvästi 63 vuoden iässä myönnettävää eläkettä pienemmäksi, koska eläkkeen määrään tehdään varhennusvähennys ja eläkettä kartuttavaa työskentelyä on vähemmän.

Varhennusvähennystä ei tehdä niissä tilanteissa, joissa 62 vuotta täyttäneelle henkilölle myönnetään vanhuuseläke työttömyyseläkkeen sijaan.

Ennen 1947 syntyneellä osa-aikaeläkeläisellä on oikeus varhennettuun vanhuuseläkkeeseen 60 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Varhennusvähennys tehdään näille henkilöille 2004 säännösten mukaan eli 65 vuoden iästä. Varhennusvähennys on 0,4 prosenttia jokaiselta varhennuskuukaudelta.

Vuoden 2004 säännösten mukaisella osatyökyvyttömyyseläkkeellä olevalla on oikeus myös siirtyä varhennetulle vanhuuseläkkeelle 60-vuotiaana. Julkisella puolella oikeus voi olla alle 60-vuotiaallakin, jolloin varhennusvähennys tehdään vuoden 2004 säännösten mukaan 65 vuoden iästä tai henkilökohtaisesta eläkeiästä.

Merimies voi siirtyä varhennetulle vanhuuseläkkeelle enintään vuotta ennen ansaitsemaansa eläkeikää, aikaisintaan kuitenkin 55-vuotiaana. Varhennus lasketaan joko ansaitusta eläkeiästä tai 63 vuoden iästä. Eläkkeen varhentaminen pienentää eläkettä jokaista varhennettua kuukautta kohti 0,6 prosenttia.

Esimerkki 4.5. Varhennettu vanhuuseläke.

Työntekijä on syntynyt 15.5.1945. Hän hakee vanhuuseläkkeensä varhennettuna 1.7.2007. Vanhuuseläkkeen alkamiseen asti karttunut eläke on 3 309,54 euroa kuukaudessa.

Varhennusvähennys on 0,6 prosenttia ja varhennusaika

1.7.2007–31.5.2008 = 11 kuukautta

Varhennusprosentti on $11 \times 0,6 = 6,6$ prosenttia

Varhennusvähennys on $3\,309,54 \times 0,066 = 218,43$ euroa kuukaudessa

Varhennettu vanhuuseläke 1.7.2008 on $3\,309,54 - 218,43 = 3\,091,11$ euroa kuukaudessa.

...

4.5 Vanhuuseläkkeen ja varhennetun vanhuuseläkkeen vertailu julkisella puolella

Jos julkisen puolen työntekijällä on oikeus samanaikaisesti eri säännösten mukaan sekä vanhuuseläkkeeseen että varhennettuun vanhuuseläkkeeseen (vave) tai vanhan ja uuden mukaiseen varhennettuun vanhuuseläkkeeseen, myönnetään se vaihtoehto, joka on hakijalle edullisin. Vertailu koskee käytännössä vain niitä ennen 1947 syntyneitä, joilla on oikeus vanhojen säännösten mukaiseen varhennettuun vanhuuseläkkeeseen (viiden vuoden varhennus).

Vertailu tehdään kokonaiseläkkeiden kesken, joissa on mukana peruseläke, lisäeläkeosuus, suojaosuus sekä 1.1.2005 alkaen karttunut eläke.

Vertailua ei tehdä, jos henkilö on täyttänyt alemman ammatillisen erityiseläkeiän tai oman porrastetun eläkeiän.

Julkisella sektorilla varhennus laukeaa samasta iästä. Jos esimerkiksi henkilön kunnan palvelun eläkeikä on 63 vuotta ja 9 kuukautta ja valtion palvelun 65 vuotta, niin varhennuksessa käytetään ikää 63 vuotta 9 kuukautta kummankin lain osalta.

4.5.1 Varhennettu vanhuuseläke vanhojen säännösten mukaan julkisella puolella (5 vuoden varhennus)

Tiettyjä ryhmiä suojattiin 1.1.2005 lainmuutoksessa siten, että he säilyttivät täysin vanhojen säännösten mukaisen varhennetun vanhuuseläkkeen. Kyseiseen suojattujen ryhmään kuuluvat sellaiset ennen 1947 syntyneet, jotka ehtivät ennen 1.1.2005 täyttää vanhojen säännösten mukaisen varhennetun vanhuuseläkkeen edellytykset (enintään viisi vuotta henkilökohtaiseen eläkeikään).

Tähän ryhmään kuuluvilla varhennusvähennys on 0,4 prosenttia jokaiselta varhennetulta kuukaudelta ennen henkilökohtaisen eläkeiän täyttämistä (ei tehdä normeerausta ja saavat lisäeläkeosuuden, jos siihen on oikeus). Varhentaminen tehdään eläkeiästä, ei eroamisistä.

4.5.2 Kolmen vuoden varhennus julkisella puolella 1940–1959 syntyneille

Vuosina 1940–1959 syntyneillä on oikeus varhennettuun vanhuuseläkkeeseen kolme vuotta ennen henkilökohtaista eläkeikää (ei eroamisikää).

Tähän ryhmään kuuluvilla varhennusvähennys on 0,6 prosenttia jokaiselta varhennetulta kuukaudelta ennen 63 vuoden iän täyttämiskuukautta seuraavan kuukauden alkua (lisäeläkeosuus menetetään ja tehdään normeeraus, joka tarkoittaa, että jaetaan ennen vuotta 1995 karttunut peruseläke luvulla 1,106, mikä pienentää kahden prosentin karttuman noin 1,8 prosenttiin).

Taulukko 4.1. Vertailutilanteet ja -vaihtoehdot.

Edunsaajan ikä	Vertailuvaihtoehdot	
alle 62-vuotias	vanhojen säännösten mukainen vave	kolmen vuoden vave (normeerattu perusturva, lasketaan vain jos alle kolme vuotta henkilökohtaiseen eläkeikään)
62 vuotta täyttänyt	vanhojen säännösten mukainen vave	uusien säännösten mukainen vave (normeerattu perusturva)
63 vuotta täyttänyt	vanhojen säännösten mukainen vave	vanhuuseläke (normeerattu perusturva)

Esimerkki 4.6. Normeerattu vanhuuseläke.

31.12.2004 mennessä karttunut KuEL-eläke:	472,78
Työeläkelisä 31.1.2.2004:	11,72
<u>1.1.2005 lukien karttunut</u>	<u>5,11</u>
Yhteensä	489,61

31.12.1994 mennessä karttunut KuEL-peruseläke on 111,57 euroa. Se muunnetaan vastaamaan 63 vuoden ikää normeerauskertoimella, joka on 1,106.

$$111,57/1,106 = 100,88$$

Muuntovähennys on $111,57 - 100,88 = 10,69$, jolloin maksettava eläke on 478,92 euroa kuukaudessa.

Lasketaan vertailua varten 2004 säännösten mukainen varhennettu vanhuuseläke. Työeläkelisä lasketaan 2004 säännösten mukaisesti, jolloin sen määrä eroaa vapaakirjauksen työeläkelisästä.

Vave-vertailu:

31.12.2004 mennessä karttunut eläke:	472,78
Työeläkelisä:	11,99
1.1.2005 lukien karttunut eläke:	5,11
<u>KuEL-lisäeläkeosuus:</u>	<u>11,15</u>
Yhteensä	501,03

Varhennusvähennys: $13 \times 0,4 = 5,2 \%$ (eläkeikä 64 v 6 kk 27 pvä → 10.2.2007)	-26,05
Eläke	474,98

Normeerattu vanhuuseläke on parempi, joten se myönnetään hakijalle.

...

4.6 Lykätty vanhuuseläke

Eläkkeen karttuminen päättyy sen kuukauden lopussa, jona työntekijä täyttää 68 vuotta. Eläkkeeseen lasketaan lykkäyskorotus 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkettä lykätään yli 68 vuoden iän.

Jos yksityisen puolen vakuutettu on täyttänyt 65 vuotta ennen 1.1.2005 ja lykkää eläkkeelle siirtymistään 1.1.2005 jälkeen, eläke lasketaan täysin 2004 säännösten mukaisesti. Lykätty eläke tarkistetaan työeläkeindeksillä eläkkeen alkamisvuoden tasoon. Myös jos yksityisen puolen työntekijän työsuhde on päättynyt 65 vuoden iässä ennen 1.1.2005 ja hän hakee vanhuuseläkkeen vasta 68 vuoden täyttämisen jälkeen, eläke lasketaan, yhteensovitetaan ja lykätään vuoden 2004 säännösten mukaisesti.

Jos samalla työntekijällä on ollut uusi työsuhde 1.1.2005 jälkeen, mutta ennen 68 vuoden täyttämistä, ja hän hakee tästäkin työsuhteesta vanhuuseläkkeen lykättynä 68 vuoden iän täyttämisen jälkeen, eläke tästä 1.1.2005 jälkeen alkaneesta työsuhteesta lasketaan 2005 säännöksiin ja korotetaan vuoden 2005 lykkäyskertoimella.

Kunnan palveluksessa sovelletaan KVTEL:ä tai KES:ä, jos työntekijä syntynyt ennen 1940 eli eläke lasketaan täysin 2004 säännösten mukaan. Tämä tarkoittaa, että vakuutetulla ei ole oikeutta lykkäyskorotukseen. Mutta, jos hänen palvelussuhteensa on alkanut ennen 65 vuoden iän täyttämistä, eläkettä karttuu myös työskentelystä yli 65-vuotiaana, niin kauan kuin palvelussuhde jatkuu.

Esimerkki 4.7. Lykätty vanhuuseläke.

Työntekijä on syntynyt 6.11.1939. Hänellä on kaksi työsuhdetta ajoilla 1.9.1960–30.11.2004 ja 1.2.2005–31.5.2008 (vakuuttamisvelvollisuus päättyy henkilön 68 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta). Työntekijä jää vanhuuseläkkeelle 1.6.2008 alkaen. Eläke, yhteensovitus / ensisijaisten etuuksien vähentäminen ja lykkäyskorotus lasketaan vuoden 2004 säännösten mukaan ensimmäisen työsuhteen osalta ja vuoden 2005 säännösten mukaan toisen työsuhteen osalta.

Eläke ensimmäisestä työsuhteesta:

Työsuhdeaika on 1.9.1960–30.11.2004. 65 vuoden iän täyttämispäivään mennessä karttunut, yhteensovitettu TEL-eläke on 1 980 euroa kuukaudessa.

Lykkäysaika on 1.12.2004–31.5.2008, eli 42 kuukautta.

Lykkäysprosentti on 2004 säännösten mukaan 0,6 per lykkäyskuukausi.

Lykkäyskorotusprosentti on $42 \times 0,6 = 25,20$ prosenttia

Lykkäyskorotus on $1\,980 \times 0,252 = 498,96$ euroa kuukaudessa

Vuoden 2004 säännösten mukainen eläke yhteensä on

$1\,980 + 498,96 = 2\,478,96$ euroa kuukaudessa.

Eläke tarkistetaan työeläkeindeksillä eläkkeen alkamisvuoden tasoon (käytetty vuodelle 2008 arvioitua indeksipistelukua 2157).

$2\,478,96 \times \frac{2157}{2028} = 2\,636,65$ euroa kuukaudessa.

Eläke toisesta työsuhteesta:

Työsuhdeaika on 1.2.2005–31.5.2008. Henkilö hakee eläkkeen alkavaksi 1.6.2008. Eläke ja lykkäyskorotus tästä työsuhteesta lasketaan vuoden 2005 säännösten mukaan. Karttunut eläke on 472,50 euroa kuukaudessa vuoden 2008 tasossa. Eläkettä on karttunut 68 vuoden täyttämiskuukauden loppuun (30.11.2007).

Lykkäysaika on 1.12.2007–31.5.2008, eli kuusi kuukautta

Lykkäysprosentti on 2005 säännösten mukaan 0,4 prosenttia lykkäyskuukausi eli $6 \times 0,4 = 2,4$ prosenttia.

Lykkäyskorotus on $472,50 \times 0,024 = 11,34$ euroa kuukaudessa.

Vuoden 2005 säännösten mukainen eläke yhteensä on

$472,50 + 11,34 = 483,84$ euroa kuukaudessa.

Lykätty vanhuuseläke 1.6.2008 alkaen on
 $2\,636,65 + 483,84 = 3\,120,49$ euroa kuukaudessa.

...

4.7 Muun eläkkeen muuttuminen vanhuuseläkkeeksi

Työkyvyttömyyseläkkeessä ja työttömyyseläkkeessä eläketapahtuma-ajankohta määrää pääsääntöisesti sen, sovelletaanko eläkettä määrättäessä vuoden 2004 vai vuoden 2005 säännöksiä eli missä iässä eläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi. Kun työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeen eläketapahtuma on ollut 31.12.2005 tai sitä ennen, muuttuu eläke vanhuuseläkkeeksi 65 vuoden iässä tai sitä alemmassa alennetussa eläkeiässä. Vanhuuseläkkeeksi muuttuminen tarkoittaa, että eläkeaikaiset karttumat voidaan myöntää eläkkeeseen, jos työskentely on päättynyt.

Osa-aikaeläkkeen muuttuminen vanhuuseläkkeeksi tarkoittaa sitä, että karttuma ansionalenemasta päättyy. Osa-aikaeläkkeen muuttuminen vanhuuseläkkeeksi riippuu työntekijän syntymävuodesta. Vuonna 1947 tai sen jälkeen syntyneelle osa-aikaeläkettä maksetaan 68 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun. Osa-aikaeläkkeen saaja voi siirtyä hakemuksesta vanhuuseläkkeelle oman valintansa mukaan 63 ja 68 ikävuoden välissä tai varhennetulle vanhuuseläkkeelle aikaisintaan 62 vuoden iässä. Julkisella puolella normeerattuna eläkkeen saa 63 vuoden iästä omaan henkilökohtaiseen eläkeikään saakka ja omasta henkilökohtaisesta eläkeiästä vanhuuseläkkeen saa täytenä. Vuonna 1946 tai sitä ennen syntyneelle maksetaan osa-aikaeläkettä 65 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun, julkisella puolella 68 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun. Osa-aikaeläkkeellä oleva voi siirtyä vanhuuseläkkeelle 63-vuotiaana ilman varhennusvähennystä tai varhennetulle vanhuuseläkkeelle 60 vuoden iästä alkaen, jolloin varhennus tehdään 65 vuoden iästä.

Työkyvyttömyyseläke ja kuntoutustuki, joissa eläketapahtuma on 1.1.2006 tai sen jälkeen, muuttuu vanhuuseläkkeeksi, kun työntekijä täyttää 63 vuotta. Julkisella puolella se muuttuu vanhuuseläkkeeksi joko 63 vuoden iässä tai sitä alemmassa henkilökohtaisessa eläkeiässä.

4.8 Muutokset vanhuuseläkkeessä

4.8.1 *Eläkeaikana karttuneen eläkkeen lisääminen eläkkeeseen*

Vanhuuseläkeaikana alkaneesta työstä karttunut uusi eläke myönnetään eläkeensaajalle hakemuksesta 68-vuotiaana, jos karttuma on saman sektorin eläkelakien mukaista kuin vanhuuseläke. Jos yksityisten alojen työeläkelakien mukaisella vanhuuseläkkeellä oleva henkilö kuitenkin työskentelee julkisten eläkealojen mukaisessa palvelussuhteessa, hänellä on oikeus saada vanhuuseläkkeellä alkaneesta eläkeaikaisesta työskentelystä karttunut uusi eläke kyseisten lakien mukaan jo ennen 68 vuoden ikää, mikäli työskentely on päättynyt. Jos jokin työskentely jatkuu edelleen vanhuuseläkkeelle siirryttäessä, myönnetään tästä työskentelystä karttuva eläke hakemuksesta työskentelyn päätyttyä.

Eläkettä karttuu vanhuuseläkkeen aikaisista ansioista 1,5 prosenttia. Palkattomien aikojen etuuksista ei kartu eläkettä vanhuuseläkkeen aikana.

Jos kuitenkin tutkinto on suoritettu vanhuuseläkeaikana ennen 68 vuoden iän täyttämistä, myönnetään opiskelusta karttunut eläke 68-vuotiaana vanhuuseläkkeeseen siltä osin kuin laskennallinen tutkinnon suoritus aika on eläkeajan ulkopuolella.

4.8.2 *Vanhuuseläkkeen lakkauttaminen tietyssä tilanteessa*

Jos määräaikaisesti työkyvyttömäksi lähellä 63 vuoden ikää tullut työntekijä haluaa jatkaa työn tekemistä työkyvyttömyytensä päättymisen jälkeen, hän voi hakea vanhuuseläkkeen lakkauttamista. Lakkauttamista on haettava kuukauden kuluessa työkyvyttömyyden päättymisestä. Vanhuuseläke lakkautetaan työkyvyttömyyden päättymiseen.

Lakkautuksen jälkeisestä työskentelystä saaduista ansioista karttuu eläkettä 4,5 prosenttia vuodessa siitä riippumatta, alkaako uusi vanhuuseläke kahden vuoden kuluessa tai vasta myöhemmin edellisen eläkkeen päättymisestä. Lakkautetun vanhuuseläkkeen jälkeinen eläke myönnetään aina uusien perusteiden. Eläkesuhteesta karttuu uutta eläkettä. Eläkeajasta 63 ikävuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta kuntoutustuen päättymiskuukauden loppuun ei kuitenkaan kartu eläkettä.

4.9 Elinaikakertoimen soveltaminen vanhuuseläkkeen alkaessa

Elinaikakerrointa sovelletaan vuoden 2005 säännösten mukaisesti myönnettävään vanhuuseläkkeeseen sen alkaessa vuodesta 2009 alkaen. Tämä tarkoittaa, että ansaittu vanhuuseläkkeen määrä kerrotaan kyseiselle ikäluokalle vahvistetulla elinaikakertoimella. Koska elinaikakerroin määräytyy syntymävuoden mukaan, ei vanhuuseläkkeelle siirtymisajankohdalla ole vaikutusta sen määrään.

Elinaikakerroin vahvistetaan kullekin ikäluokalle sitä vuotta varten, jolloin he täyttävät 62 vuotta. Elinaikakerrointa sovelletaan jo varhennettuun vanhuuseläkkeeseen. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa 62 vuotta täyttävälle ikäluokalle sovellettavan elinaikakertoimen edellisen vuoden marraskuun loppuun mennessä. Elinaikakerrointa sovelletaan vuonna 1947 ja sen jälkeen syntyneisiin henkilöihin. Vuonna 1947 syntyneillä se ei kuitenkaan vaikuta eläkkeen määrään, koska sen arvo heillä on yksi (1).

4.9.1 Elinaikakerroin alennetussa eläkeiässä

Vakuutetulla voi olla alennettu eläkeikä, joka on alle 62 vuotta. Jos hän jää vanhuuseläkkeelle ennen 62 vuoden ikää, sovelletaan hänen vanhuuseläkkeeseensä sen vuoden kerrointa, jolloin hän jää alennetun eläkeiän mukaiselle vanhuuseläkkeelle. Tämä kerroin ei muutu 62 vuoden iässä.

4.9.2 Milloin elinaikakerrointa ei sovelleta

Elinaikakerrointa ei sovelleta vanhuuseläkkeeseen seuraavissa tilanteissa:

- Henkilö on syntynyt ennen vuotta 1948
- Henkilön työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi
- Yksilöllinen varhaiseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi
- Työttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi
- Yksityisen puolen rekisteröidyn lisäeläkkeen määrää laskettaessa.

5 Työkyvyttömyyseläke

5.1 Oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen

18 vuotta täyttäneellä, mutta alle 63-vuotiaalla työntekijällä on oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen, jos hänen työkykynsä arvioidaan olevan heikentynyt sairauden, vian tai vamman vuoksi vähintään kahdella viidesosalla yhtäjaksoisesti ainakin vuoden ajan. Työkyvyttömyyseläke myönnetään täytenä eläkkeenä, jos työntekijän työkyky on heikentynyt vähintään kolmella viidesosalla (3/5). Muussa tapauksessa työkyvyttömyyseläke myönnetään osatyökyvyttömyyseläkkeenä. Täysi työkyvyttömyyseläke ja osatyökyvyttömyyseläke myönnetään joko määräaikaisena tai toistaiseksi. Määräajaksi myönnetty työkyvyttömyyseläke on nimeltään kuntoutustuki.

Työkyvyn heikentymistä arvioitaessa otetaan huomioon työntekijän jäljellä oleva kyky hankkia itselleen ansiotuloja sellaisella saatavissa olevalla työllä, jota työntekijän voidaan kohtuudella edellyttää tekevän. Tällöin otetaan huomioon myös työntekijän koulutus, aikaisempi toiminta, ikä, asuinpaikka ja muut näihin rinnastettavat seikat. Jos työkyky vaihtelee, otetaan huomioon työntekijän vuotuinen ansio.

Jos kysymys on 60 vuotta täyttäneen pitkän ansiotyöuran tehneen eläkkeenhakijan oikeudesta työkyvyttömyyseläkkeeseen, eikä häntä voida pitää edellä mainitut seikat huomioon ottaen työkyvyttömänä, hänen eläkeoikeuttaan arvioitaessa painotetaan työkyvyttömyyden ammatillista luonnetta. Tällöin hakijan jäljellä olevaa toimintakykyä tarkastellaan suhteessa hänen omaan työhönsä.

Täysi työkyvyttömyyseläke alkaa pääsääntöisesti sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan niin sanotun ensisijaisuusajan jälkeen.

Osatyökyvyttömyyseläke ja eräissä tapauksissa myös täysi työkyvyttömyyseläke alkaa työkyvyttömyyden alkamista seuraavan kuukauden alusta. Osatyökyvyttömyyseläke on puolet täydestä eläkkeestä. (25/72, 33/81, A 8/89)

Työkyvyttömyyseläke myönnetään entisin perustein, jos työntekijä tulee uudestaan työkyvyttömäksi kahden vuoden kuluessa siitä, kun edellinen työkyvyttömyyseläke (täysi tai osa) on päättynyt. Saman sairauden vuoksi työkyvyttö-

myöseläke voidaan myöntää entisin perustein, vaikka kaksi vuotta olisi jo kulunutkin.

Se mitä tässä kerrotaan työkyvyttömyyseläkkeestä, koskee työkyvyttömyyseläkettä, jonka eläketapahtuma on 1.1.2006 tai sen jälkeen.

Julkisella puolella on käytössä myös ammattikohtainen työkyvyttömyys. Kun työkyvyttömyyseläkkeelle jäädään suoraan työstä, edellytyksenä on, että työntekijä on sairauden, vian tai vamman vuoksi tullut työkyvyttömäksi hoitamaan omaan ammattiinsa kuuluvia tehtäviä. Jos julkinen palvelu on päättynyt jo ennen työkyvyttömyyden alkua, eläkkeen saamisen edellytykset ovat samat kuin yksityisellä puolella.

Mikäli julkisen puolen työnantaja maksaa eläkettä suurempaa sairausajan palkkaa vielä sairauspäivärahan ensisijaisuusajan päättymisen jälkeen, alkaa eläke vasta palkan maksun päätyttyä. Jos palkka on pienempi kuin eläke, työntekijälle maksetaan erotus.

5.2 Työkyvyttömyyseläkkeen määrä

Työkyvyttömyyseläke koostuu eläketapahtumavuoden alkuun mennessä karttuneesta eläkkeestä sekä tulevan ajan eläkkeen osasta (ks. luku 5.6). Eläkkeenä myönnetään vuoden 2004 loppuun mennessä karttunut eläke sekä lisäksi 1.1.2005 alkaen työansioista, päättäneistä eläkesuhteista ja palkattomista etuuksista karttunut eläke. Tulevan ajan eläkekarttuma alkaa eläketapahtumavuoden alusta. Eläketapahtumavuoden ansioista ei yleensä kartu eläkettä. Jos henkilöllä ei ole oikeutta tulevaan aikaan tai tulevan ajan ansio on nolla, karttuu työansioista eläkettä eläketapahtumakuukauden loppuun.

5.2.1 Yksityinen puoli

Työkyvyttömyyseläke, jonka eläketapahtuma on 1.1.2006 tai sen jälkeen, laskeaan sekä vuoden 2005 säännösten että vuoden 2004 säännösten mukaan sellaisesta TEL/TyEL-työsuhteesta, joka on voimassa 1.1.2005 ja joka jatkuu yhtäjaksoisesti eläketapahtumaan saakka (suojattu työsuhde). Edellytyksenä kahden laskutavan soveltamiselle on lisäksi, että eläketapahtuma on viimeistään vuonna 2011.

Jos työsuhteesta vuoden 2004 säännösten mukaan laskettu eläke on suurempi kuin vuoden 2005 säännösten mukaan laskettu eläke, lisätään erotus vuoden 2005 säännösten mukaan laskettuun eläkkeeseen.

Suojaosuutta varten laskettava vuoden 2005 säännösten mukainen suojatun työsuhteen ansaittu eläke lasketaan eläketapahtumakuukauden loppuun. Eläketapahtumavuodelta karttunut eläke lasketaan käyttäen tulevan ajan palkkaa ja karttumisprosentteja.

5.2.2 Julkinen puoli

Kuten vanhuuseläkkeessä myös työkyvyttömyyseläkkeessä rajataan julkisella puolella ennen 1.1.2005 karttuneen eläkkeen määrä (ks. 3.4.3). Työkyvyttömyyseläkkeeseen ei tehdä normeerausta. (ks. 4.2.).

Esimerkki 5.1. Työkyvyttömyyseläke yksityiseltä puolelta, vanha kunnanpalvelussuhde.

Henkilö on syntynyt 12.1.1949. Hän tulee työkyvyttömäksi vuonna 2007 ja eläke alkaa 1.10.2008.

Työsuhde	Ansio päättymisvuonna	Ansio 2008	Eläke 2008
1.7.1990–31.12.2004	3 320,79	3 732,57	811,83
Vuosi 2005	42 722,19	46 711,81 44 002,53 (-ptel)	69,67
Vuosi 2006	43 837,82	46 353,44 43 850,35 (-ptel)	69,43
Kuntien palvelussuhde			
4.11.1965–30.6.1990	2 388,36	3 898,98	1 436,12

Vapaakirjan työsuhdeaika on 174 kk, joten vuoden 2004 vapaakirja on $3\,732,57 \times 174/800 = 811,83$ e/kk.

Kuntien palvelussuhteesta karttunut eläke:

Vuoden 2008 tasossa palkka 3 898,98. Kuukausia on 23 vuoden iän täyttämistä eteenpäin 221.

$$3\,898,98 \times 221 \times 2 \% / 12 = 1\,436,12 \text{ e/kk}$$

Kunnallisen eläkkeen yhteensovitus:

Vuoden 2004 loppuun mennessä karttunut eläke

Yksityinen puoli	811,83
Kunta	1 436,12
Yhteensä	2 247,95

Korkein palkka on 3 898,98 kunnalta.

Modifioitu yhteensovitusprosentti on $11869/14400 \times 60 \% = 49,45$.

Kunnallisen eläkkeen rajaus: $49,45 \% \times 3\,898,98 = 1\,928,05$.

KuEL-eläke alittaa rajan, joten KuEL:n rajausta ei tehdä.

Eläkkeet yhteensä 2 247,95.

Ylite on $2\,247,95 - 1\,928,05 = 319,90$.

Se vähennetään KuEL-eläkkeestä $1\,436,12 - 319,90 = 1\,116,22$.

Tulevan ajan eläke

Vuosi	Ansiot PTEL-vähennettynä
2004	44 790,84 (Vpk:n eläkepalkka)
2005	44 002,53
2006	43 850,35

Tuleva aika 1.1.2007–31.1.2012 on 61 kk.

$$(44\,790,84 + 44\,002,53 + 43\,850,35) / 36 = 3\,684,55$$

$$3\,684,55 \times 61 \times 1,3\% / 12 = 243,48 \text{ e/kk.}$$

Eläkkeet yhteensä ovat

$$811,83 + 69,67 + 69,43 + 1\,116,22 + 243,48 = 2\,310,63 \text{ e/kk}$$

5.3 Työkyvyttömyyseläke entisin perustein

Työkyvyttömyyseläke myönnetään entisin perustein, jos uusi työkyvyttömyys alkaa ennen kuin edellisen eläkkeen päättymisestä on kulunut kaksi vuotta. Jos myöhempi eläke myönnetään saman sairauden perusteella, se määrätään entisin perustein, vaikka aiemman eläkkeen päättymisestä olisi kulunut yli kaksi vuotta.

Kun työkyvyttömyyseläke myönnetään entisin perustein, eläkkeen määrä pysyy samana. Siihen tehdään tarvittaessa ainoastaan indeksitarkistus. Eläkeaikaisia ja eläkejaksojen välissä mahdollisesti olleita työ- tai virkasuhteita taikka yrittäjätoimintaa ei oteta huomioon, kun työkyvyttömyyseläke määräytyy entisin perustein. Näistä karttunut eläke lisätään vanhuuseläkkeeseen tai uusin perustein myönnettyyn työkyvyttömyyseläkkeeseen.

Vuoden 2004 säännösten mukainen tulevan ajan edellytys entisin perustein myöntämiselle on poistettu. Kuitenkin, jos vuoden 2004 säännösten mukainen vapaakirjaeläke tulee vuoden 2004 jälkeen myönnettäväksi uudestaan, eläke lasketaan vuoden 2005 säännösten mukaisesti, koska vuoden 2004 säännösten mukaan vapaakirjaeläkettä ei voi myöntää entisin perustein.

Työkyvyttömyyseläkkeen jälkeinen vanhuuseläke myönnetään entisin perustein, jos työkyvyttömyyseläkkeen päättymisestä ei ole kulunut yli kahta vuotta vanhuuseläkkeen alkamiseen. Tällaiseen vanhuuseläkkeeseen lisätään työkyvyttömyyseläkkeen aikaisesta ja sen jälkeisestä työskentelystä karttunut eläke.

5.4 Työkyvyttömyyseläkkeen muuttuminen vanhuuseläkkeeksi

Vuoden 2005 säännösten mukaan myönnetty työkyvyttömyyseläke muutetaan vanhuuseläkkeeksi yksityisellä puolella 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

Vuoden 2005 säännösten mukaan myönnetyn julkisen puolen eläkkeen tulevan ajan pääteikä on joko 63 vuotta tai alempi johtuen julkisen puolen eläkeiän siirtymäsäännöksistä. Työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi 63 vuoden iässä tai tätä alemmassa eläkeiässä.

Osatyökyvyttömyyseläke kerrotaan kahdella, kun se muuttuu vanhuuseläkkeeksi ja siihen lisätään osatyökyvyttömyyseläkkeen aikana mahdollisesti vuoden 2005 säännöin karttunut uusi eläke.

5.5 Kertakorotus

Työkyvyttömyyseläkkeeseen lasketaan kertakorotus sen jälkeen, kun työkyvyttömyyseläkkeen alkamisesta on kulunut viisi vuotta. Kertakorotus määräytyy iän mukaan. Kertakorotus tehdään ensimmäisen kerran 1.1.2010.

5.6 Tuleva aika

Työkyvyttömyyseläkkeisiin, joissa eläketapahtuma on 1.1.2006 tai sen jälkeen, sisältyy aina tulevan ajan eläkkeen osuus, jos sen saamisen edellytys täyttyy. Se täyttyy, kun vakuutetulla on työansioita vähintään 13 823,37 euroa vuoden 2007 tasolla (12 566,70 vuoden 2004 tasossa) työkyvyttömyyden alkamisvuotta edeltäneiden kymmenen kalenterivuoden ajalta. Tulevan ajan edellytykseen otetaan huomioon muissa EU-maissa ansaitut ansiot.

Pääsäännön mukaan tulevan ajan eläkkeen perusteena ovat eläketapahtumaa edeltäneiden viiden kalenterivuoden (tarkasteluaika) palkkakertoimella tarkistettut ansiot. Näihin ansioihin otetaan mukaan myös palkattomilta ajoilta maksettavien etuuksien ja eläkesuhteiden palkkakertoimella tarkistettut ansioperusteet. Jos eläkkeenhakijalla ei ole ollut lainkaan työansioita tarkasteluaikana, hänen tulevan ajan eläkkeensä määrä on nolla.

Eläketapahtumavuodelta työansioista ei kartu eläkettä, koska tuleva aika laskeaan eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi eläketapahtumavuoden alusta. Näin tulevan ajan eläkekarttuma korvaa työkyvyttömyyden alkamisvuoden työansioista karttumatta jäävän eläkkeen osan. Jos henkilöllä ei ole oikeutta tulevaan aikaan tai tulevan ajan ansio on 0, karttuu hänelle eläkettä työansioista eläketapahtumakuukauden loppuun.

Tulevalta ajalta eläkettä karttuu 1,5 prosenttia vuodessa 50 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun ja sen jälkeen 1,3 prosenttia vuodessa 63 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun. Julkisella puolella tuleva aika otetaan huomioon 63 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun tai tätä alempaan ammatilliseen eläkeikään.

MEL:ssa tulevan ajan pääteikä voi olla joko 63 vuotta tai ansaittu eläkeikä. MEL:ssa tulevan ajan osalta eläkettä karttuu 1,6 prosenttia siihen asti, kun henkilö täyttää 50 vuotta. Ikävälillä 50–63 vuotta eläkettä karttuu 1,4 prosenttia vuodessa. Edellytyksenä näiden korkeampien tulevan ajan eläkkeen karttumisprosenttien saamiseksi on, että Merimieseläkekassa myöntää työkyvyttömyyseläkkeen ja eläkkeenhakijan MEL:n alaiset työansiot ovat eläketapahtumakuukauden ja sitä edeltäneen 36 kalenterikuukauden aikana vähintään 18 480 euroa (16 800 vuoden 2004 tasossa).

Tuleva aika voi sisältyä myös työkyvyttömyyseläkkeeseen perustuvaan perhe-eläkkeeseen. Työttömyyseläkkeiden tulevan ajan määräytymisestä kerrotaan luvussa 6.

5.6.1 Viiden vuoden tarkastelu aika tulevan ajan ansioita laskettaessa

Tulevan ajan ansio määräytyy pääsääntöisesti eläketapahtumavuotta edeltäneiden viiden viimeisen kalenterivuoden ansioiden perusteella. Tätä viiden vuoden jaksoa kutsutaan tarkasteluajaksi. Työansioihin otetaan mukaan myös palkattomilta ajoilta maksettavien sosiaalietuuksien ansioperusteet ja eläkesuhteen tulevan ajan ansio palkkakertoimella tarkistettuina. Jos eläkkeenhakijalla ei ole työansioita tarkasteluajana, hänen tulevan ajan eläkkeensä määrä on nolla.

5.6.2 Tulevan ajan ansion laskennan voimaantulo

Ensimmäisen kerran tulevan ajan ansio lasketaan tarkasteluajan ansioiden perusteella, kun eläketapahtuma on vuonna 2006. Tällöin tulevan ajan ansioihin otetaan mukaan vuonna 2005 saadut ansiot. Tämän lisäksi niihin otetaan mukaan se eläkepalkka (tai keskipalkka tai eläkkeen perusteena oleva työtulo), jonka mukaan tuleva aika olisi laskettu, jos henkilö olisi tullut työkyvyttömäksi 31.12.2004. Tätä vuoden 2004 säännösten mukaan laskettua eläkepalkkaa käytetään vuoden 2004 ansiona tarkasteluajan ansioita määrättäessä. Eläkepalkka muutetaan vastaamaan koko vuoden ansioita kertomalla se kahdellatoista.

Koska viiden vuoden tarkastelu aika tulee asteittain voimaan, tarkasteluajan keskiansion laskennassa käytetty jakaja muuttuu vuosittain. Tämä jakaja määräytyy sen mukaan, kuinka monta täyttä kuukautta tarkasteluajassa on. Kun eläketapahtuma on esimerkiksi vuonna 2006, huomioon otetaan vuodet 2004 ja 2005 eli ansiot jaetaan 24 kuukaudella.

Taulukko 5.1. Tulevan ajan ansion laskennan voimaantulo.

Et-vuosi	Jakaja	Tulevan ajan ansiovuodet							
2006	24	2004	2005	-	-	-	-	-	-
2007	36	2004	2005	2006	-	-	-	-	-
2008	48	2004	2005	2006	2007	-	-	-	-
2009	60	2004	2005	2006	2007	2008	-	-	-
2010	60	-	2005	2006	2007	2008	2009	-	-
2011	60	-	-	2006	2007	2008	2009	2010	-

Vuoden 2004 ansioista määräytyvä tulevan ajan eläkepalkka lasketaan sen lain mukaan, mistä henkilöllä on kyseisen vuoden lopussa tulevan ajan oikeus. Ansiot otetaan huomioon koko vuotta vastaten, vaikka työsuhte ei olisikaan kestänyt koko vuotta. Jos tulevan ajan oikeutta ei ole 31.12.2004 minkään lain perusteella, vuoden 2004 ansio on nolla tulevan ajan ansiota laskettaessa.

Se, mihin työsuhteeseen tuleva aika liittyisi, jos henkilö olisi tullut työkyvyttömäksi 31.12.2004, tutkitaan vuoden 2004 säännösten mukaan (tulevan ajan liittämisestä ks. *Laskentaopas 2005*).

Jos kuitenkin vakuutetulla on ollut eläkesuhde, joka on jatkunut vuodenvaihteessa 2004/2005 tai joka on päättynyt 31.12.2002 tai sen jälkeen, vuoden 2004 tulevan ajan palkkana käytetään tämän eläkesuhteen eläkepalkkaa.

Tulevan ajan eläkepalkkaa laskettaessa TEL:n tekninen katkaisu puretaan, jos katkaisu on tehty kahden vuoden sisällä ennen vuoden 2004 lopun vapaakirjausta eli 31.12.2002 jälkeen.

5.6.3 YEL:n ja MYEL:n mukainen tulevan ajan ansio

Laskettaessa vuoden 2004 ansiota tulevan ajan ansiota varten YEL:n tekninen katkaisu puretaan, jos katkaisu on tehty neljän vuoden kuluessa ennen vapaakirjausta.

1.1.2007 alkaen tulevan ajan ansiota määritettäessä joustoja ylös- tai alaspäin ei oteta huomioon eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden työtulossa.

MELA laskee MYEL:n tulevan ajan työtulon 1.1.2005 jatkuvista MYEL-työtulojaksoista ja ilmoittaa sen 31.12.2004 vapaakirjauksen yhteydessä ansaintarekisteriin. Tulevan ajan työtulo lasketaan 4–8 viimeisen vuoden keskityötulon mukaan. Mukaan otettavien vuosien lukumäärä riippuu henkilön iästä 31.12.2004 (täysinä vuosina).

Tuleva aika ei voi liittyä yrittäjätoimintajaksoon, joka on jatkunut alle neljä kuukautta 31.12.2004 mennessä.

5.6.4 Eläkeaika tulevan ajan ansiossa

Jos henkilö on saanut eläkettä ja hänelle myönnetään eläkkeen lakkaamisen jälkeen uusi eläke uusin perustein, tarkasteluaikaan kohdistuva eläkesuhde otetaan huomioon tulevan ajan ansioiden laskennassa. Tällöin tulevan ajan ansioina eläkeajalta käytetään aiemman eläkkeen perusteena olevia tulevan ajan ansioita. Myös päättynyt maatalousyrittäjien erityiseläkkeellä oloaika otetaan huomioon.

Pelkästään eläkettä ja/tai sosiaalietuksia tarkasteluaikana saaneen tulevan ajan ansio on nolla. Tulevan ajan ansioon mukaan luettavia työansioita pitää olla, mutta niillä ei ole alarajaa.

5.6.5 Palkattoman ajan etuudet tulevan ajan ansiossa

Eläkettä karttuu palkattoman ajan etuuksista etuuden perusteena olevan työansion (etuuden peruste) perusteella. Eläkettä karttuu etuuslajista riippuen tietystä prosenttiosuudesta eläkkeen perusteena olevasta etuusansiosta.

Tulevan ajan ansioon etuusansio otetaan kuitenkin huomioon vähintään 100-prosenttisesti. Vanhempainpäivärahat otetaan huomioon tulevan ajan ansioon 117-prosenttisesti. Tulevan ajan ansioon otetaan lisäksi mukaan seuraavat vähimmäistasoiset etuudet, joista ei kartu eläkettä:

- Työttömyysturvalain mukainen peruspäiväraha
- Työmarkkinatuki
- Kelan maksama työttömyysturvalain mukainen koulutusraha
- Julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain mukainen perustuki
- Työttömyysturvalain mukaisen peruspäivärahan jälkeen myönnetty samansuuruinen sairauspäiväraha.

Nämä etuudet otetaan huomioon tulevassa ajassa siten, että ne vastaavat 1 151,94 euron kuukausiansiotasoa vuonna 2007 (1 047,22 vuoden 2004 tasossa). Pelkästään palkattomien aikojen etuuksien perusteella ei voida laskea tulevan ajan ansiota. Erillislain (VEKL) mukaista lapsenhoidon ja opiskelun laskennallista etuusansiota ei oteta tulevan ajan ansiossa huomioon, vaikka se kartuttaa erillislain mukaista etuutta.

5.6.6 Työkyvyttömyyden alkamisvuoden ansiot tulevan ajan ansiossa (Poikkeussääntö)

Jos henkilöllä on työansioita vain tarkasteluajan viimeisenä vuotena ja/tai eläketapahtumavuotena, tulevan ajan ansio lasketaan poikkeuksellisesti ottamalla huomioon työkyvyttömyyden alkamisvuoden ansiot eläketapahtumakuukauden loppuun saakka. Eläketapahtumavuoden ansioista ei kartu eläkettä.

Melan erityiseläkkeellä olevan työeläke lasketaan poikkeussäännöksen mukaan, jos tarkasteluaikana on muiden työeläkelakien mukaisia ansioita vain eläketapahtumavuodelta ja/tai edeltävältä vuodelta.

Jos yrittäjätoiminta päättyy kesken kuukauden, lasketaan yrittäjävakuutusjakso kuitenkin päivän tarkkuudella, eli se otetaan huomioon päättymispäivään, ei eläketapahtumakuukauden loppuun.

Tulevan ajan ansio saadaan jakamalla työkyvyttömyyden alkamisvuoden ja/tai työkyvyttömyyden alkamista edeltävän vuoden ansiot enintään 60:llä, vaikka ansioita tarkastellaan viittä vuotta pitemmältä ajalta.

Jos henkilö on tarkasteluaikana saanut vain palkattoman ajan etuuksia ja/tai eläkettä, ja työansioita on eläketapahtumavuotena ja/tai sitä edeltävänä vuotena, tulevan ajan eläke lasketaan myös näissä tilanteissa poikkeussäännöstä soveltaen. Tällöin tulevan ajan ansion laskentaan otetaan mukaan sekä työ- ja etuusansiot eläketapahtumavuodelta ja/tai sitä edeltävältä vuodelta että koko tarkasteluajan palkattoman ajan etuuksien etuusansiot. Samoin otetaan huomioon myös mahdollisen aiemman eläkkeen perusteena oleva tulevan ajan ansio tarkasteluajalta. Kyseessä voi olla esimerkiksi pitkään työmarkkinatuella ollut henkilö, joka työllistyy hetkeksi ennen kuin hän tulee työkyvyttömäksi.

5.6.7 Nuorten tulevan ajan ansiot

Sellaisilla henkilöillä, jotka tulevat työkyvyttömiksi viimeistään sen vuoden aikana, jolloin he täyttävät 23 vuotta, tarkasteluaika on se aika, jonka he ovat ehtineet olla työeläkejärjestelmän piirissä. Tämä on aika 18 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta työkyvyttömyyden alkamiskuukauden loppuun. Nuorten tulevan ajan ansiot lasketaan jakamalla tarkasteluaikana saadut ansiot tähän aikaan sisältyvien kuukausien lukumäärällä, enintään kuitenkin 60 kuukaudella.

Ajalta ennen vuotta 2005 otetaan myös nuorilla huomioon vuoden 2004 säännöksiin laskettu eläkepalkka. Jos alle 23-vuotiaalla työntekijällä on oikeus tulevaan aikaan vuoden 2004 säännösten perusteella (jos hän olisi tullut työkyvyttömäksi 31.12.2004), otetaan tulevan ajan ansion laskentaan mukaan myös vuoden 2004 tulevan ajan eläkepalkka vuositasoiseksi muunnettuna. Jos hän oli täyttänyt 18 vuotta vuoteen 2004 mennessä, tarkasteluaika lasketaan alkavaksi vuoden 2004 alusta.

Jos työntekijä täyttää 18 vuotta vasta vuoden 2004 puolella, hänelle lasketaan vuoden 2004 vuosiansioksi kuukausitasoinen eläkepalkka kerrottuna 18 ikävuoden täyttämisen jälkeisten täysien kalenterikuukausien lukumäärällä. Vuodelta 2004 tarkasteluajan laskenta aloitetaan 18 vuoden täyttämiskuukautta seuraavan kuukauden alusta.

Jos eläketapahtuma sattuu vuonna 2006 tai sen jälkeen, ei alle 18-vuotiaana saatuja ansioita voi olla mukana tulevan ajan ansioissa. Vuoden 2004 ansiota

laskettaessa tosin alle 18-vuotiaana ansaitut ansiot voivat vaikuttaa eläkepalkan tasoon, koska se lasketaan vuoden 2004 säännösten mukaan.

Jos työntekijä tulee työkyvyttömäksi sinä vuonna, jolloin hän täyttää 18 vuotta, ei hän voi saada tulevan ajan eläkettä. Tulevan ajan edellytyksen on täytyttävä eläketapahtumaa edeltävän vuoden loppuun mennessä.

Siirtymäkaudella voi olla mahdollista, että tulevan ajan edellytys on täytynyt alle 18-vuotiaana ennen vuotta 2005 ja henkilö tulee työkyvyttömäksi vuoden 2005 jälkeen 18 vuoden iän täyttämivuonna. Tällöin tulevan ajan eläke voidaan myöntää.

5.6.8 Lapsenhoitoajan vaikutus tulevan ajan ansioihin

Alle kolmevuotiaan lapsen hoitoaika voi vaikuttaa tulevan ajan ansion määräytymiseen. Jos työntekijän tulot ovat pienentyneet alle kolmevuotiaan lapsen hoidon takia, tulevan ajan ansiona voidaan käyttää ansioita, joihin lapsenhoitoaika ei ole vaikuttanut. Tällaisia ansioita otetaan huomioon enintään viimeiseltä kymmeneltä kalenterivuodelta. Lapsenhoidolla tulee olla merkittävä vaikutus eläketurvaan (20 prosenttia), jotta edellä mainittuja ansioita voidaan käyttää.

Tulevan ajan ansion laskennasta jätetään pois vuodet, jotka sisältävät lapsenhoitoaikaa. Viittä kalenterivuotta voidaan etsiä enintään kymmenen vuoden ajalta ennen eläketapahtumavuotta. Jos lapsenhoitoa on useampana kuin viitenä vuotena, otetaan huomioon vain sellaiset vuodet, joihin ei sisälly lapsenhoitoa, siis neljä vuotta tai sitä vähemmän. Jos kaikkina vuosina on lapsenhoitoa, lapsenhoitoajan poikkeussääntöä ei voi soveltaa.

Lapsenhoitoajan poikkeussääntö voi johtaa siihen, että alun perin pääsäännön mukaan laskettavasta tulevan ajan ansiosta tulee nuorten säännöllä laskettava. Työntekijä voi olla yli 23-vuotias, mutta kun lapsenhoitoa sisältävät vuodet jätetään laskennasta pois, tarkasteluaikaa jää alle viisi vuotta työntekijän 18-vuotispäivään asti. Silloin tulevan ajan ansio lasketaan jäljelle jääneistä ansioista nuorten säännön mukaan. Tarkasteluaika on tällöin muuten nuorten säännön mukainen, mutta lapsenhoitoa sisältävät vuodet jätetään pois.

Jos kyseessä on lähtökohtaisesti alle 23-vuotias henkilö, tarkasteluaika on nuorten poikkeussäännön mukainen. Tällöin lapsenhoitoa sisältäneet kalenterivuodet jätetään pois tulevan ajan ansion laskennasta, ja ansio lasketaan jäljelle

jääneiden kuukausien ansioista. Jos lapsenhoitoa on koko tarkasteluaikana, lapsenhoitoajan poikkeussääntöä ei voi soveltaa.

Eläke on laskettava sekä pääsäännön että lapsenhoitoajan poikkeussäännön mukaan, jos lapsen hoidosta on maininta eläkehakemuksessa. Lapsenhoitoajan poikkeussäännön soveltaminen ei edellytä vanhempainetuuden saamista. Tarvittaessa lapsen hoito on jotenkin osoitettava, jos rekistereissä ei ole merkintää vanhempainpäivärahoista.

Jos lapsenhoitoajan poikkeussäännön soveltaminen johtaa eläkkeen määrään, joka on vähintään 20 prosenttia suurempi kuin pääsäännön mukaan laskettu, poikkeussääntöä sovelletaan eläkkeeseen.

Lapsenhoitoaika ajalta ennen vuotta 2005 otetaan huomioon vuoden 2004 säännösten mukaan, kun lasketaan vuoden 2004 tulevaan aikaan mukaan otettava vuosiansio. Vuoden 2005 sääntöjen mukainen 10 vuoden tarkasteluaika tulee voimaan vähitellen vuodesta 2005 lähtien. Ks. lisäesimerkki 13.3.

5.7 Etuudet

5.7.1 Työkyvyttömyyseläke ja kuntoutustuki

Työkyvyttömyyseläke ja kuntoutustuki ovat määrältään samansuuruisia. Työntekijälle maksetaan työkyvyttömyyseläkettä kuntoutustukena, jos hänen työkykynsä on ainakin osittain palautettavissa hoidolla tai kuntoutuksella, joita varten työntekijälle on tehty hoito- tai kuntoutussuunnitelma. Kuntoutustuki on aina määräaikainen. Toistaiseksi myönnettävän työkyvyttömyyseläkkeen tavoin kuntoutustuki voidaan myöntää vain, jos työkyvyttömyys on kestänyt tai sen voidaan arvioida kestävän vähintään vuoden ajan työkyvyttömyyden alusta lukien. Sekä työkyvyttömyyseläke että kuntoutustuki voidaan myöntää myös osaeläkkeen suuruisina, osatyökyvyttömyyseläkkeenä tai osakuntoutustukena.

Vuoden 2004 jälkeen myönnettävä kuntoutustuki tai muu eläke, joka alkaa vuoden 2004 säännösten mukaan myönnetyn kuntoutustuen jatkona, lasketaan maksussa olleen eläkkeen perusteella siten, että siihen tehdään mahdollinen indeksitarkistus tai työkyvyttömyysasteen muuttuessa se kerrotaan kahdella tai puolitetaan. Eläke määräytyy tällöin vuoden 2004 säännösten mukaan.

Esimerkki 5.2. Kuntoutustuki.

Työntekijä on syntynyt 29.1.1956. TEL-työsuhdeaika on 1.8.1980–15.3.2006. Työkyvyttömyys alkaa 16.3.2006.

Työntekijän kuntoutustuki myönnetään sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan ensisijaisuusajan jälkeen ajalle 1.4.2007–31.12.2007. Kuntoutustuki on samansuuruinen kuin toistaiseksi myönnetty työkyvyttömyyseläke. Kuntoutustuki lasketaan vuoden 2005 säännösten mukaan ja siihen lasketaan suojaosuus.

Vapaakirjaus

Eläkkeen perusteena oleva palkka (eläkepalkka)

Vuosi	Ansiot euroa/v	Indeksi	Ansiot v. 2004 ind. 2151	Ansiot PTEL- vähennettynä (1.1.96 alkaen)	Aika päivinä	Keskimäär. kk-ansio
1995	16 150	1712	20 291,27	20 291,27	360	1 690,94
1996	16 250	1760	19 860,09	19 178,89	360	1 598,24
1997	16 300	1791	19 576,38	18 695,44	360	1 557,95
1998	17 800	1825	20 979,62	19 993,58	360	1 666,13
1999	18 000	1868	20 726,98	19 752,81	360	1 646,07
2000	19 000	1903	21 476,09	20 466,71	360	1 705,56
2001	15 200	1981	16 504,39	15 761,69	360	1 313,47
2002	18 200	2054	19 059,49	18 220,87	360	1 518,41
2003	19 400	2103	19 842,80	18 930,03	360	1 577,50
2004	20 100	2151	20 100,00	19 175,40	360	1 597,95
				190 466,69	3 600	

$$30 \times \frac{190\,466,69}{3\,600} = 1\,587,22 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Työsuhdeaika 1.8.1980 – 31.12.2004 = 24 vuotta 5 kuukautta = 293 kuukautta.

$$\text{Eläke työsuhdeajalta } \frac{293 \times 1,5 \% \times 1\,587,22}{12} = 581,32 \text{ euroa kuukaudessa.}$$

31.12.2004 mennessä karttunut, vapaakirjattu eläke vuoden 2007 tasossa palkkakertoimella korotettuna on

$$581,32 \times \frac{1,100}{1,000} = 638,35 \text{ euroa kuukaudessa.}$$

Karttuma 1.1.2005 alkaen:

Vuosi	Ansiot euroa/v	Ansiot 2007 palkkakertoimen kertoimen (1,100) tasossa	Ansiot 2007 palkkakertoimen tasossa PTEL-vähennettynä euroa/vuosi
2005	22 574,77	24 155,88	23 117,18

$$\frac{23\,117,18 \times 1,5\%}{12} = 28,90 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Työsuhteesta karttuneet eläkkeet yhteensä ovat
 $638,35 + 28,90 = 667,25$ euroa kuukaudessa

Tulevan ajan ansio: 1 587,22 (indeksissä 2151)

Vuoden 2004 ansio korotetaan palkkakertoimella vuoden 2007 tasoon

$$1\,587,22 \times \frac{1,100}{1,000} = 1\,745,94 \text{ euroa kuukaudessa}$$

$$12 \times 1\,745,94 = 20\,951,30 \text{ euroa/vuosi}$$

Vuosi	Ansiot
2004	20 951,30 euroa
2005	23 117,18 euroa

$$\frac{20\,951,30 + 23\,117,18}{24} = 1\,836,19 \text{ euroa}$$

Tuleva aika eläketapahtumavuoden alusta 63 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun

2019	01	30
2006	01	01

13 vuotta   0 kuukautta   30 päivää = 157 kuukautta

Henkilö täyttää 50 vuotta 29.1.2006.

1,5 prosentin karttuma-aikaa on kuukausi ja 1,3 prosentin 156 kuukautta.
Eläke tulevalta ajalta

$$\frac{(1 \times 1,5 \% \times 1836,19) + (156 \times 1,3 \% \times 1836,19)}{12} = 312,61 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Kuntoutustuki 1.4.2007 alkaen on $667,25 + 312,61 = 979,86$ euroa kuukaudessa

TEL-suojaosuus

Eläkkeen alkamisvuoden (vuoden 2007) tasoon työikäisen indeksillä tarkistettut ja PTEL-vähennetyt ansiot 1996–2005:

Eläkkeen perusteena oleva palkka (eläkepalkka)

Vuosi	Ansiot euroa/v	Indeksi	Ansiot v. 2007 ind. 2311	Ansiot PTEL- vähennettynä	Aika päivinä	Keskimäär. kk-ansio
1996	16 250,00	1760	21 337,36	20 605,49	360	1 717,12
1997	16 300,00	1791	21 032,55	20 086,09	360	1 673,84
1998	17 800,00	1825	22 540,16	21 480,78	360	1 790,06
1999	18 000,00	1868	22 268,74	21 222,11	360	1 768,51
2000	19 000,00	1903	23 073,57	21 989,11	360	1 832,43
2001	15 200,00	1981	17 732,05	16 934,11	360	1 411,18
2002	18 200,00	2054	20 477,22	19 576,22	360	1 631,35
2003	19 400,00	2103	21 318,78	20 338,12	360	1 694,84
2004	20 100,00	2151	21 595,12	20 601,74	360	1 716,81
2005	22 574,77	2191	23 811,18	22 715,86	360	1 892,99
				205 549,63	3 600	

$$30 \times \frac{205\,549,63}{3\,600} = 1\,712,91 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Työsuhdeaika 1.8.1980–15.3.2006 = 25 vuotta 7 kuukautta 15 päivää
= 307 kuukautta 15 päivää.

$$\frac{307 \frac{15}{30} \times 1,5 \% \times 1\,712,91}{12} = 658,40 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Vuoden 2005 säännösten mukainen, eläketapahtumaan laskettu eläke:

31.12.2004 vapaakirja sekä vuoden 2005 karttuma ovat yhteensä 667,25 euroa kuukaudessa.

Vertailueläkettä varten lasketaan tulevan ajan eläketapahtumavuoden osuus:

$$\frac{3 \times 1,3 \% \times 1\,836,19}{12} = 5,97 \text{ euroa kuukaudessa.}$$

Vuoden 2005 säännösten mukainen eläke on yhteensä:

$$667,25 + 5,97 = 673,22 \text{ euroa kuukaudessa.}$$

Koska vuoden 2004 säännösten mukaan laskettu eläke on pienempi (658,40 euroa kuukaudessa) kuin vuoden 2005 säännösten mukaan laskettu vertailueläke (673,22 euroa kuukaudessa) ei suojaosuutta jää maksettavaksi.

...

5.7.2 Yksilöllinen varhaiseläke (YVE)

Pääsääntöisesti yksityisellä puolella ei enää vuoden 2006 jälkeen tule myönnettäväksi yksilöllisiä varhaiseläkkeitä. Jos henkilö on vuoden 2004 säännösten mukaisella osatyökyvyttömyyseläkkeellä, hän voi saada yksilöllisen varhaiseläkkeen vielä vuosina 2007 ja 2008.

Pääsääntöisesti myöskään julkiselta puolelta ei enää myönnetä yksilöllisiä varhaiseläkkeitä. Julkisella puolella kuitenkin voi yksilöllisen varhaiseläkkeen saada vuosina 1944–1947 syntynyt henkilö, jolla oli oikeus ammatillisen eläkeen valintaan, mutta joka ei valintaa tehnyt.

Yksilöllinen varhaiseläke on lievennetty muoto työkyvyttömyyseläkkeestä. Yksilöllisen varhaiseläkkeen määrä lasketaan samoin kuin uusilla säännöillä myönnetty työkyvyttömyyseläkkeen määrä. Jos eläkkeensaaja tekee ansiotyötä yksilöllisen varhaiseläkkeen rinnalla ja hänen keskimääräinen kuukausiansionsa nousee 252,27 (vuoden 2007 taso) euroon kuukaudessa tai sen yli, eläke muutetaan osaeläkkeen suurueksi. Jos eläkkeensaajan ansiotulo on yli 60 prosenttia ennen yksilöllistä varhaiseläkettä olleesta vakiintuneesta ansiotasosta, eläkkeen maksu keskeytetään ja eläke jätetään lepäämään. Entinen eläke palautetaan maksuun, kun ansiot loppuvat tai laskevat alle rajan. Yksilöllisen varhaiseläkkeen aikana saaduista työansioista karttuu lisää eläkettä ja sen saa, kun eläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi.

5.7.3 Kuntoutusraha

Kuntoutuksen perusetuutena on kuntoutusraha. Kuntoutusrahaa maksetaan työkyvyttömyyden ehkäisemiseksi, työkyvyttömyyden uhkaamalle työntekijälle tai yrittäjälle, jolle eläkelaitos antaa ammatillista kuntoutusta. Kuntoutusrahan määrä on peruseläkkeiden yhteismäärä korotettuna 33 prosentilla. Kuntoutusrahan määrä on siis sama kuin kuntoutustuen ja -korotuksen yhteismäärä. Kuntoutusrahan maksaa kokonaan se yksityisen tai julkisen puolen työeläkelaitos, joka kuntouttaa työntekijää. Kuntoutusrahaa laskettaessa ei oteta huomioon yksityisen puolen lisäeläkkeitä. (A 47/95)

Kuntoutusraha maksetaan täytenä, jos kuntoutuja ei aktiivisen kuntoutuksen aikana ole lainkaan ansiotyössä tai hän on työssä, mutta ansaitsee enintään puolet vakiintuneesta ansiosta. Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös kuukautta lyhyemmältä ajalta, jolloin kuukausieläke jaetaan 30:llä ja kerrotaan maksupäivien lukumäärällä.

Osakuntoutusrahan määrä on puolet täyden kuntoutusrahan määrästä.

5.7.4 Kuntoutusavustus

Kuntoutusavustus ei sisällä korotusta, vaan se on kuntoutujan työeläkkeiden yhteismäärän suuruinen. Kuntoutusavustus voidaan myös maksaa osavavustuksena. Kuntoutusavustusta voidaan maksaa kuntoutuksen odotusajalta ja kuntoutuksen väliaikojen ajalta. Kuntoutusavustusta ei myönnetä, jos henkilölle maksetaan palkkaa tai jos kuntoutuja saa toimeentulonsa muuta kautta, esimerkiksi työttömyyspäivärahan tai sairauspäivärahan avulla. Kuntoutusavustusta voidaan myöntää myös ammatillisen kuntoutuksen suunnitelman laatimista varten. YEL:n ja MYEL:n mukaan voidaan myöntää kuntoutusavustusta työllistymisen tukemiseksi. (*Työeläkelakipalvelun ohjeisto Työeläkekuntoutus.*)

5.7.5 Kuntoutuskorotus

Kuntoutuskorotus on kuntoutustuen tai toistaiseksi myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen saajalle eläkkeen lisäksi maksettava korotus, joka on 33 prosenttia eläkkeestä. Se maksetaan yleensä työeläkelaitoksen järjestämän aktiivisen kuntoutuksen ajalta täysiltä kalenterikuukausilta. Jokainen kuntoutustukea tai työkyvyttömyyseläkettä maksava työeläkelaitos maksaa omaan eläkkeeseensä 33 prosentin

korotuksen. Jos osa kuntoutustuista tai eläkkeistä on maksettu kertasuorituksena, ei niiden osalta lasketa kuntoutuskorotusta. Kuntoutuskorotusta laskettaessa ei oteta huomioon yksityisen puolen lisäeläkkeitä. (A 47/95, A 7/04.)

Kun osatyökyvyttömyyseläkkeellä olevaa henkilöä ryhdytään kuntouttamaan, kuntoutuskorotuksen määrä on 33 prosenttia osatyökyvyttömyyseläkkeestä. Usein kuitenkin osatyökyvyttömyyseläkettä saava henkilö joutuu olemaan poissa työstä kuntoutuksen vuoksi ja tällöin eläke voidaan maksaa kuntoutuksen ajalta täyden eläkkeen suuruisena. Jos eläke maksetaan täyden eläkkeen suuruisena, myös kuntoutuskorotus lasketaan täyden eläkkeen määrästä.

6 Työttömyyseläke

6.1 Oikeus työttömyyseläkkeeseen

Työttömyyseläkkeen voi saada henkilö, joka on

- syntynyt vuonna 1949 tai aikaisemmin,
- täyttänyt 60 vuotta,
- saanut työttömyyskassalta tai Kelalta todistuksen siitä, että työttömyyspäivärahan enimmäismäärä on täyttynyt (500 päivää täyttynyt tai lisäpäivä-oikeus päättynyt 60 vuoden iän täyttämiskauden lopussa),
- saanut työvoimatoimistolta todistuksen, että on työttömänä työnhakijana työvoimatoimistossa eikä hänelle voida osoittaa työtä ja
- on välittömästi eläketapahtumavuotta edeltäneiden 15 kalenterivuoden aikana ollut eläkkeeseen oikeuttavassa työssä yhteensä viisi vuotta. Viiden vuoden kestovaatimus lasketaan kuukausi- tai päivätekniikalla työsuhteen päättymisajankohdan mukaan.

Jos 5/15 kestovaatimus ei täyty, tarkastelujaksoa pidennetään jossain tilanteissa 20 vuoteen. Kestovaatimus on 5/20 vuotta sellaisilla ennen vuotta 1945 syntyneillä henkilöillä, jotka kuuluvat ennen vuotta 2000 voimassa olleiden säännösten piiriin (ks. luku 6.4) tai jotka työttömyyspäivärahan enimmäismäärän saatuaan olivat siirtyneet työmarkkinatuen saajiksi ja saivat työmarkkinatukea 1.1.2000. Jotta henkilöön voitaisiin soveltaa 5/20 sääntöä, on hänellä oltava työeläkelakien piiriin kuuluvaa työskentelyä 15 vuotta. Huomioon otetaan myös alle 23-vuotiaana tehty työ. (A 13/2002, A 24/2002.)

Työssäoloedellytys tutkitaan ennen vuotta 2005 olleen työskentelyn osalta vuoden 2004 säännösten mukaan. Sen jälkeisiltä vuosilta työssäoloedellytys tutkitaan siten, että vakuutettu vuosiansio jaetaan palkkaker-toimella kyseisen vuoden tasoon tarkistetulla entisellä TEL:n rajamäärällä. Eläkkeeseen oikeuttavia kuukausia tulee niin monta, kuin tämä rajamäärä sisältyy vuosipalkkaan, kuitenkin enintään 12 kuukautta vuodessa.

Jos henkilö on syntynyt vuonna 1945 tai sen jälkeen, häneen sovelletaan aina alla selostettuja, 1.1.2000 voimaan tulleita säännöksiä. Ennen vuotta 1945 syntynyt työntekijä voi tietyin edellytyksin saada työttömyyseläkkeen vuoden 1994 säännösten mukaisesti (ks. luku 6.4).

Työttömyyseläke voidaan myöntää 60–61-vuotiaille. Jos henkilö täyttää työttömyyseläkkeen saamisen edellytykset vasta 62 vuotta täytettyään, hänelle ei enää myönnetä työttömyyseläkettä. Sen sijaan hänelle myönnetään työttömyyseläkehakemuksen perusteella vanhuuseläke varhentamattomana. Siihen ei liitetä tulevan ajan eläkkeenosaa.

Työttömyyseläke voidaan hakemuksesta muuttaa varhennetuksi vanhuuseläkkeeksi aikaisintaan 62 vuoden iästä lukien. Varhennus lasketaan 63 vuoden iästä ja vähennys on 0,6 prosenttia kuukaudessa.

6.2 Työttömyyseläkkeen eläketapahtuma ja alkaminen

Työttömyyseläkkeen eläketapahtumana pidetään sitä päivää, jolloin kaikki työttömyyseläkkeen edellytykset täyttyvät. Yleensä tämä on eläkkeen alkamista edeltävän kuukauden viimeinen päivä, jos työvoimatoimiston todistus on kirjoitettu kuukauden kuluessa siitä päivästä, kun työtön on saanut enimmäismäärätodistuksen työttömyyskassalta tai Kelalta. Jos työvoimatoimiston todistuksen päiväys on tätä myöhemmin, on eläketapahtuma sama kuin työvoimatoimiston todistuksen allekirjoituspäivä. (Tiedote 7/2002, A 23/2001.) Myös silloin kun työttömyyseläkkeen saamisedot täyttyvät viimeistään henkilön 62-vuotispäivää edeltävänä päivänä hänelle myönnetään työttömyyseläke, vaikka työttömyyseläke alkaakin vasta henkilön täytettyä 62 vuotta.

Työttömyyseläke alkaa seuraavan kuukauden alusta siitä, kun kaikki eläkkeen saamisen edellytykset ovat täyttyneet (A 4/94, A 37/99, A 6/2000, A 23/2001). Jos työntekijä tulee uudelleen työttömäksi ennen kuin vuosi on kulunut työttömyyseläkkeen keskeyttämisestä, entistä eläkettä aletaan maksaa uudestaan.

6.3 Työttömyyseläkkeen määrä

Työttömyyseläke voidaan myöntää

- ilman tulevaa aikaa
- leppäävän tulevan ajan eläkkeenosan sisältävänä tai
- tulevan ajan eläkkeenosan sisältävänä työttömyyseläkkeenä (ks. luku 6.4).

6.3.1 Ansaittu eläke

Vuodenvaihteessa 2004/2005 jatkuneet työsuhteet päätetään laskennallisesti 31.12.2004 loppuun ja niistä lasketaan vapaakirjat vuoden 2004 säännösten mukaan. Ansaittua eläkettä ovat myös aiemmista työsuhteista ja yrittäjätoiminnoista karttuneet eläkkeenosat. 1.1.2005 alkaen eläkettä karttuu vuoden 2005 säännösten mukaan, jolloin eläke lasketaan vuosiansioiden ja uusien karttumisprosenttien perusteella.

Työttömyyseläketilanteessa työsuhde ei yleensä ole jatkunut eläketapahtumaan saakka, joten TEL-suojaosuutta ei yleensä tule laskettavaksi. Joissakin tilanteissa, esimerkiksi soviteltua päivärahaa saavan työsuhde voi kuitenkin jatkua eläketapahtumaan asti, jolloin tällainen työsuhde voi olla suojattu työsuhde ja suojaosuus lasketaan. Se lasketaan samoin kuin työkyvyttömyyseläkkeeseen (ks. esimerkki 6.1). Työttömyyseläkkeessä TEL-suojaosuus voi tulla laskettavaksi silloin, kun eläketapahtuma on 1.1.2006 tai sen jälkeen.

6.3.2 Työeläkelisä ja yhteensovitus

Työeläkelisä lasketaan ansaintarekisteriin työeläkelisäkertoimena vuoteen 2005 mennessä ansaittujen työeläkelisään oikeuttavien päivien perusteella. Vuodesta 2005 alkaen palkattomilta ajoilta karttuu eläkettä etuuden perusteena olevan ansion perusteella.

Jos työttömyyseläkkeen eläketapahtuma on 1.1.2006 tai sen jälkeen, työeläkeitä ei yhteensoviteta keskenään. LITA-korvaus kuitenkin vähennetään työttömyyseläkkeestä.

6.3.3 Eläkkeen karttuminen eläkesuhteesta

Jos työntekijä palaa vuoden 2005 säännösten mukaisen työttömyyseläkkeen alkamisen jälkeen työhön ja uusi eläke alkaa uusin perustein, eläkesuhteesta karttuu eläkettä eläketapahtumavuoden alusta vuoden 2005 säännösten mukaan. Eläkettä karttuu eläkesuhteesta 1,3 prosenttia tulevan ajan eläkkeen perusteena olevista ansioista.

Jos työntekijä on ollut vuoden 2004 säännösten mukaisella työttömyyseläkkeellä, eläkettä karttuu siitä 2004 säännösten mukaan (ks. luku 3.6.1)

6.3.4 Tulevan ajan eläke

Lepäävän tulevan ajan eläkkeenosan sisältävä työttömyyseläke tarkoittaa sellaista työttömyyseläkettä, johon ei makseta tulevan ajan eläkkeenosaa, vaikka henkilöllä on oikeus tulevaan aikaan. Tällainen työttömyyseläke maksetaan eläketapahtumaan mennessä karttuneen eläkkeen suuruisena. Tulevan ajan eläkkeenosa lisätään vasta tällaisen eläkkeen jälkeen samoin perustein myönnettävään vanhuuseläkkeeseen tai mahdolliseen perhe-eläkkeeseen.

Jos lepäävän tulevan ajan eläkkeenosan sisältävä työttömyyseläke muuttuu työkyvyttömyyseläkkeeksi, lepäävä tulevan ajan eläkkeenosa ei tule maksuun eli eläkkeen määrä ei tällöin muutu. Lepäävä tulevan ajan eläkkeenosa lisätään karttuneeseen eläkkeeseen vasta työkyvyttömyyseläkkeen muuttuessa vanhuus- tai perhe-eläkkeeksi.

Tulevan ajan oikeus tutkitaan joko ensimmäisenä lisäpäivänä, eläketapahtumapäivänä tai ensimmäisen sellaisen työsuhteen ensimmäisenä päivänä, johon sovelletaan lakia 55 vuotta täyttäneen työttömän työllistymisedellytysten parantamisesta (10-työsuhde).

Työttömyyseläkkeen eläketapahtuman ollessa vuonna 2006 oikeus tulevaan aikaan tutkitaan ja tulevan ajan eläkepalkka lasketaan vuoden 2004 säännösten mukaisesti, joten esimerkiksi 10-työsuhteet otetaan huomioon. Jos työttömyyseläke alkaa 1.1.2007 tai sen jälkeen, tulevan ajan oikeus kiinnitetään vuoden 2006 loppuun 2004 säännösten mukaisesti (ks. luku 6.3.5).

Tuleva aika lasketaan kuitenkin muuten vuoden 2005 säännösten mukaan eli eläketapahtumavuoden alusta 63 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun. Tulevan ajan karttuma on 1,3 prosenttia vuodessa.

6.3.5 Tulevan ajan oikeuden kiinnittäminen 31.12.2006

Jos työttömyyseläke alkaa 31.12.2006 jälkeen, tulevan ajan oikeus ja tulevan ajan palkka tai työtulo määräytyy siten kuin se määräytyisi 2004 säännösten mukaan, jos eläketapahtuma olisi 31.12.2006. Henkilöllä on työttömyyseläkkeessään tulevan ajan oikeus, jos hänen työsuhteensa päättymisestä on 31.12.2006 kulunut alle 360 sellaista päivää, jotka eivät jatka jälkikarenssiaikaa.

LEL:ssä ja TaEL:ssa tulevan ajan edellytyksenä on, että työntekijä on ansainnut vähintään ylemmän rajamäärän 540 päivän aikana ennen eläketapahtumaa tai

vastaavaa. Jos LEL- tai TaEL-työskentelyä on rinnakkain MYEL:n kanssa, LEL- tai TaEL-ansioita riittää alempi rajamäärä. Edellä mainitut ansiot sekä rajamäärät tarkistetaan puoliväli-indeksillä työttömyyseläkkeen alkamisvuoden tasoon. Jälkikarenssiaikaa jatkavina otetaan huomioon edelleen vuoden 2004 säännösten mukaiset etuuspäivät (ks. liite 3).

Jos henkilöllä on 31.12.2006 jatkuva työsuhde, katsotaan sen olevan 10-työsuhde, jos se on 31.12.2006 mennessä jatkunut enintään 10 kuukautta ja myös muut 10-työsuhteen edellytykset täyttyvät. Tällaiseen 31.12.2006 enintään 10 kuukautta jatkuneeseen työsuhteeseen ei yleensä liitetä tulevaa aikaa.

TEL:n tulevan ajan eläkepalkka 31.12.2006

Kun TEL-eläkepalkka lasketaan 31.12.2006, myös vuoden 2006 ansiot otetaan eläkepalkkaa laskettaessa mukaan, jos työsuhde on jatkunut koko vuoden tai kyseessä on enintään kolmena kalenterivuotena jatkunut työsuhde. Eläkepalkka lasketaan vuoden 2004 säännösten mukaan. Tällöin huomioon otetaan myös automaattinen katkaisu ja vuoden 1996 lainmuutoksen mukaisten siirtymäsäännösten mukainen eläkepalkan laskenta. Tarvittaessa tehdään myös harkinnanvarainen tarkistus sekä tasoituspalkan laskenta.

Jos TEL:n tekninen katkaisu on tehty 31.12.2004 jälkeen, se puretaan laskettaessa tulevan ajan palkkaa 31.12.2006. Karttuneessa eläkkeessä se puretaan, jos todellinen eläketapahtuma on kahden vuoden sisällä teknisestä katkaisusta. Kun tulevan ajan eläkepalkkaa lasketaan 31.12.2006, siihen sovelletaan indeksiä myöten vuoden 2004 säännöksiä. Ansiot (tai jo laskettu tulevan ajan eläkkeen osuus) tarkistetaan puoliväli-indeksillä työttömyyseläkkeen alkamisvuoden tasoon tulevan ajan eläkkeenosaa laskettaessa.

LEL:n ja TaEL:n tulevan ajan keskipalkka 31.12.2006

LEL:ssä ja TaEL:ssa työskentelyn ei tarvitse kestää koko vuotta, jotta 2006 ansiot voidaan ottaa keskipalkkaa laskettaessa huomioon. Tuleva aika liittyy LEL:iin tai TaEL:iin aina, kun ansiot ylittävät ylemmän rajamäärän.

LEL:n ja TaEL:n mukaista keskipalkkaa laskettaessa laskentaan mukaan otettavien vuosien ajalta vähennetään edelleen työeläkelisään oikeuttavat etuuspäivät. Vaikka työeläkelisää ei enää vuoden 2004 jälkeisten päivien osalta kartu

(paitsi vuoden 1996 ja 2000 suojatuille, joilla laskenta muutenkin menee täysin 2004 säännösten mukaan), on keskipalkkaan mukaan luettavista ansioista vähennettävä ne 31.12.2004 jälkeiset etuuspäivät, joiden mukaan työeläkelisää olisi karttunut vuoden 2004 säännösten mukaan. Koska eläketapahtumavuoden työeläkelisäpäiviä ei oteta huomioon, ei vuoden 2006 työeläkelisäpäiviä vähennetä kalenteriajasta.

Muunnettaessa etuuspäiviä vastaamaan 360 päivää, kerrotaan etuuspäivät 360:llä ja jaetaan kyseisen etuuslajin vuoden maksimipäivien määrällä. Työttömyyspäivärahojen maksimimäärä lasketaan 22 päivän kuukauden mukaan, eli niitä on 264 vuodessa.

Sovitellut työttömyyspäivärahopäivät ovat rekisterissä 2005 alkaen siten, että yksi soviteltu työttömyyspäivä on yksi etuuspäivä. Jos työttömyyseläkettä laskettaessa on LEL:n ja TaEL:n tulevan ajan keskipalkan laskentaan mukaan luetavien vuosien ajasta vuosina 2005–2006 vähennettävä soviteltuja työttömyyspäiviä, muunnetaan ne entisenkaltaisiksi ”pakatuiksi” työeläkelisäpäiviksi kertomalla etuuspäivien lukumäärä kyseisen jakson suhteutusprosentilla.

Yrittäjien tulevan ajan työtulo

YEL:n tekninen katkaisu purkautuu tulevan ajan palkkaa 31.12.2006 laskettaessa, jos katkaisu on tehty 31.12.2002 jälkeen. Sama periaate oli vapaakirjauksen 31.12.2004 yhteydessä.

YEL:n ja MYEL:n tulevan ajan työtulon laskenta noudattaa pääpiirteissään vuoden 2004 laskentaa. Poikkeuksena on työtulojen vuosittainen tarkistaminen 1.1.2005 alkaen palkkakertoimella ja YEL-yrittäjän joustavan työtulon huomioon ottaminen. Tulevan ajan työtuloa laskettaessa vuosittaiset yrittäjätyötulot otetaan huomioon 1.1.2005 alkaen palkkakertoimella tarkistetun suuruksina. Näin lasketut työtulot korotetaan eläkkeen alkamisvuoden tasoon puoliväliindeksillä.

Esimerkki 6.1. Työttömyyseläke myönnetään vuonna 2007.

Työttömyyseläkkeen viimeinen ehto, 60 vuoden ikä, täyttyy kesäkuussa vuonna 2007. Henkilö on jäänyt työttömäksi tammikuussa 2005 ja 500 päivää on

täyttynyt ennen kuin henkilö täyttää 60 vuotta. Henkilö on ollut työttömyyspäivärahaikauden aikana töissä. Siksi päiväraha on maksettu soviteltuna vuosina 2005 ja 2006. Tulevan ajan oikeus on voimassa 501. päivänä. Lasketaan lepäävä tuleva aika, joka liitetään eläkkeeseen, kun työttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi. Henkilö on ollut ansiotyössä työttömyyseläkkeen rinnalla ja myös siitä karttuu uutta eläkettä. Uusi karttuma lasketaan siten, että työttömyyseläkkeen rinnalla olevat ansiot tarkistetaan palkkakertoimella vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon, tehdään iän mukainen PTEL-vähennys ja lasketaan karttunut eläke, karttumisprosentti on 1,5.

Työttömyyseläke alkaa 1.7.2007 ja vanhuuseläke 1.7.2010. Vuoden 2010 ansio on vanhuuseläkkeen alkamiseen mennessä ansaittu.

vuosi	ansainta- vuoden taso	2151 taso – PTEL	2007 puoliväli – PTEL	2007 pkerroin – PTEL	2010 pkerroin – PTEL
1999	14 423,14	15 827,64	17 004,97		
2000	16 923,21	18 229,60	19 585,60		
2001	17 235,06	17 871,96	19 201,34		
2002	17 612,64	17 632,85	18 944,44		
2003	17 901,03	17 467,37	18 766,67		
2004	18 111,32	17 278,20	18 563,42		
2005	2 217,47			2 235,16	
2006	1 703,75			1 667,85	
2007	1 813,52			1 715,59	
2008	1 663,82				1 669,07
2009	1 748,11				1 696,88
2010	773,07				726,69

Eläketapahtumakuukauden loppuun mennessä karttunut eläke:

Vuoden 2004 vapaakirja:

Aika 15.5.1999–31.12.2004, eli 67 kuukautta 16 päivää tai 2026 päivää

Eläkepalkka, laskentavuodet 1999–2004

$$\frac{(15\,827,64 + 18\,229,60 + 17\,871,96 + 17\,632,85 + 17\,467,37 + 17\,278,20)}{2026} \times 30$$

= 1 544,54 euroa kuukaudessa

Eläkkeen karttumisprosentti on 1,5

$$\frac{\left(67 \frac{16}{30} \times 1,5 \% \times 1\,544,54\right)}{12} = 130,38 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Korotetaan palkkakertoimella työttömyyseläkkeen alkamisvuoden tasoon (2007)

$$130,38 \times \frac{1,100}{1,000} = 143,42 \text{ euroa kuukaudessa}$$

1.1.2005 jälkeen karttunut eläke työansioista on vuoden 2007 palkkakerrointasossa.

Eläketapahtumavuoden ansiot korvataan tulevan ajan ansiolla, joten 2007 ansiosta ei karttumaa tule, ei myöskään, kun lasketaan vanhuuseläke työttömyyseläkkeen jälkeen. Karttumisprosentti on tässä iän mukainen 1,9 prosenttia, koska henkilö ei ole vielä eläkkeellä.

$$\frac{(2\,235,16 + 1\,667,85) \times 1,9 \%}{12} = 6,18 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Lisäksi palkattomilta ajoilta karttuu eläkettä ansioon suhteutettujen työttömyyspäivärahojen ja soviteltujen päivärahojen kautta. Etuuden peruste oli 1 372,50 vuonna 2005. Kunkin vuoden etuuden peruste tarkistetaan laskentahetken tasoon palkkakertoimella. Etuuden perusteen avulla lasketaan etuusansio per vuosi ja siitä lasketaan vuosikohtaisesti karttunut eläke.

$$\text{Vuosi 2005 } 1\,372,50 \times \frac{1,100}{1,028} = 1\,468,63 \text{ euroa}$$

$$\text{Vuosi 2006 } 1\,372,50 \times \frac{1,100}{1,063} = 1\,420,27 \text{ euroa}$$

Etuus	Päi- viä	Suh- teu- tus %	Etuusansio 2007 taso	Karttunut eläke 2007 taso
2005	190		$\frac{1\,468,63}{21,5} \times 190 = 12\,978,59 \text{ e}$	$\frac{12\,978,59 \times 0,75 \times 1,5 \%}{12} = 12,17 \text{ e/kk}$
2005	70	45 %	$\frac{1\,468,63}{21,5} \times 0,45 \times 70 = 2\,151,71 \text{ e}$	$\frac{2\,151,71 \times 0,75 \times 1,5 \%}{12} = 2,02 \text{ e/kk}$
2006	185		$\frac{1\,420,27}{21,5} \times 185 = 12\,220,93 \text{ e}$	$\frac{12\,220,93 \times 0,75 \times 1,5 \%}{12} = 11,46 \text{ e/kk}$
2006	75	45 %	$\frac{1\,420,27}{21,5} \times 0,45 \times 75 = 2\,229,49 \text{ e}$	$\frac{2\,229,49 \times 0,75 \times 1,5 \%}{12} = 2,09 \text{ e/kk}$

Työttömyyseläke muodostuu työttömyyseläkkeen eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä työstä karttuneen eläkkeen määrästä ja palkattomien aikojen kautta karttuneen eläkkeen määrästä.

$$143,42 + 6,18 + 12,17 + 2,02 + 11,46 + 2,09 = 177,34 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Työttömyyseläke 1.7.2007 on 177,34 euroa kuukaudessa (+ mahdollisesti aiemmista työsuhteista karttunut eläke)

Vanhuuseläke alkaa henkilön 63 vuoden täyttämispäivää seuraavan kuukauden alusta 1.7.2010. Vanhuuseläke muodostuu lepäävästä tulevasta ajasta 1.1.2007–30.6.2010 (laskettu vuonna 2007). Tulevan ajan eläkkeenosa korotetaan työeläkeindeksillä vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon. Tähän lisätään vuosilta 2008–2010 työttömyyseläkkeen rinnalla ansaittu eläkkeenosa. (Ansiot korotetaan palkkakertoimella vuoden 2010 tasoon ja tehdään iän mukainen PTEL-vähennys. Eläkkeen karttumisprosentti työttömyyseläkkeen rinnalla on 1,5.)

Lepäävän tulevan ajan oikeus tutkitaan ja eläkepalkka lasketaan täysin 2004 säännösten mukaan siten kuin eläketapahtuma olisi 31.12.2006. Eläkepalkka lasketaan vuosilta 1999–2004, 2005 on vajaa vuosi ja 2005 ja 2006 ansiot alle 10 kuukautta, joten katsotaan olevan 10-työsuhde. Eläkepalkka lasketaan vuoden 2007 tasoon TEL-puoliväli-indeksillä:

$$\frac{17\,004,97 + 19\,585,60 + 19\,201,34 + 18\,944,44 + 18\,766,67 + 18\,563,42}{2026} \times 30$$

= 1 659,42 euroa kuukaudessa

Tulevan ajan jakso ja karttuma lasketaan vuoden 2005 säännösten mukaan eli tulevan ajan jakso on eläketapahtumavuoden alusta 63 vuoden iän täyttämiskauden loppuun; 1.1.2007–1.7.2010, eli 42 kuukautta. Tulevan ajan karttumisprosentti on 1,3.

Eläke tulevalta ajalta

$$\frac{1\,659,42 \times 42 \times 1,3\%}{12} = 75,50 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Lepäävän tulevan ajan eläkkeenosa tarkistetaan työeläkeindeksillä vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon:

$$75,50 \times \frac{2249}{2127} = 79,83 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Lisäksi vuosien 2008–2010 ansioista karttuu uutta eläkettä 1,5 prosenttia karttumalla:

$$\frac{(1\,669,07 + 1\,696,88 + 726,69) \times 1,5\%}{12} = 5,12 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Kun työttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi vuonna 2010 lisätään työttömyyseläkkeeseen lepäävän tulevan ajan eläkkeenosa ja työttömyyseläkkeen rinnalla karttunut eläkkeenosa: $79,83 + 5,12 = 84,95$ euroa kuukaudessa (vuoden 2010 tasossa).

...

6.4 Ennen vuotta 1945 syntynyt suojattu työntekijä

Ennen vuotta 1945 syntynyt työntekijä voi saada työttömyyseläkkeen vuoden 1994 säännösten mukaisesti, jos hän **1.1.2000**

- on oikeutettu TTL:n mukaiseen työttömyyspäivärahaan tai työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaiseen koulutustukeen eli hänelle maksetaan työttömyyspäivärahaa tai koulutustukea. Hänellä katsotaan olevan siinäkin tapauksessa oikeus työttömyyspäivärahaan, että
- hänellä on meneillään työttömyyspäivärahan omavastuu-aika,
- hänelle ei makseta työttömyyspäivärahaa sen vuoksi, että hän sai sairauspäivärahaa työttömänä ollessaan tai
- hänelle ei makseta työttömyyspäivärahaa kultaisen kädenpuristuksen ym. työtulon jaksottamisen vuoksi.

Vaikka henkilöllä on vuodenvaihteessa oikeus työttömyyspäivärahaan, oikeus vanhojen säännösten mukaiseen työttömyyseläkkeeseen säilyy kuitenkin vain, jos henkilön irtisanominen on tapahtunut ennen 1.8.1999 (tai ennen 1.7.1999, jos kuuden kuukauden irtisanomisaika). Irtisanomisajankohdalla ei kuitenkaan ole merkitystä, jos henkilö on saanut täyttä, soviteltua tai vähennettyä työttömyyspäivärahaa 100 päivältä vuonna 1999 ennen eläkeoikeudellisen työsuhteen päättymistä tai lomautuksen alkamista tai kyseessä on määräaikaisen työsuhteen päättyminen eli tällöin riittää, että henkilö saa tai hänellä on oikeus työttömyyspäivärahaan 1.1.2000. Jos henkilö on työtön 1.1.2000 ja hän saa **työmarkkinatukea**, hän kuuluu vuoden 2000 säännösten piiriin, ellei hän ole saanut työttömyyspäivärahaa 100 päivältä vuoden 1999 aikana. Rekisterissä on viitetiedot irtisanomisen ajankohdasta, 100 päivästä ja vuodenvaihteessa työttömänä olosta ennen 1945 syntyneillä samoin kuin lisäpäivistä.

- kyseessä oli 10-työsuhde.

Vuoden 1994 säännösten mukaan työttömyyseläkkeen eläketapahtuma on se päivä, jolta työttömälle on ensimmäisen kerran tosiasiallisesti maksettu työttömyyspäivärahaa 60 viikon + yhden kuukauden aikana (tarkastelujakso), joka luetaan työvoimatoimiston todistuksen antamispäivästä taaksepäin. Käytännössä työttömyyspäivärahan maksaja (työttömyyskassa tai Kela) määrittelee eläketapahtuman päivärahatodistukseen siten, että se on ensimmäinen työttömyyspäivärahapäivä 60 viikon aikana todistuksen antopäivästä taaksepäin. Tämä päivä on

eläketapahtumapäivä silloin, kun päivärahan saaja käy työvoimatoimistossa kuukauden kuluessa päivärahatodistuksen antopäiväyksestä.

Vuoden 1994 säännösten mukaan tulevan ajan eläkkeenosa lasketaan mukaan jo työttömyyseläkkeeseen, jos henkilöllä on oikeus tulevaan aikaan. Tällöin työttömyyseläkkeen muuttuminen vanhuuseläkkeeksi eläkeiässä ei vaikuta eläkkeen määrään, ellei eläkkeensaajalla ole eläkkeen aikaisia, eläkkeeseen oikeuttavia ansioita vuodesta 2005 alkaen. Vuoden 1994 säännösten mukaan henkilöllä on oikeus saada työttömyyseläke vielä ennen 65 vuoden täyttämistä.

6.5 Työttömyyseläke ja eläkkeen muutostilanteet

Työttömyyseläke voidaan hakemuksesta muuttaa työkyvyttömyyseläkkeeksi, jos työkyvyttömyyseläkkeen edellytykset täyttyvät. Muutos voidaan tehdä viimeistään sitä edeltävän kuukauden alusta, jolloin työttömyyseläkkeen saaja täyttää 63 vuotta.

Vuoden 2005 säännösten mukainen työttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi 63 vuoden iässä. Näin myös siinä tapauksessa, että työntekijä kuuluu rekisteröidyn lisäturvan piiriin ja työsuhteeseen liittyy alempi eläkeikä. Vanhuuseläkkeeseen lisätään mahdolliset lepäävä tulevan ajan eläkkeenosa sekä eläkeaikaiset karttumat työstä.

Jos edunjättäjän työttömyyseläke määräytyi vuoden 2005 säännösten mukaan, myös sen tai työkyvyttömyyseläkkeeksi muuttuneen työttömyyseläkkeen jälkeen myönnettävä perhe-eläke määräytyy vuoden 2005 säännösten mukaan.

Työttömyyseläkkeen rinnalla mahdollisesti tehdystä työstä karttunut eläke sekä lepäävä tulevan ajan eläkkeenosa lisätään perhe-eläkkeen perusteena olevaan eläkkeeseen.

Ennen 1.1.2000 myönnetyn osatyökyvyttömyyseläkkeen muuttuessa työttömyyseläkkeeksi, eläke muuttuu täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruiseksi, jossa on mukana tulevan ajan eläkkeenosa. 1.1.2000 tai sen jälkeen myönnetyn osaeläkkeen muuttuessa työttömyyseläkkeeksi työttömyyseläkkeeseen sovelletaan vuoden 2000 säännöksiä. Jos työntekijä ei ole voimaantulosäännöksellä suojattu, työttömyyseläkkeenä myönnetään työttömyyseläkkeen eläketapahtumaan saakka karttunut vapaakirjaeläke. Tuleva aika jää lepäämään. Vapaakirjana myönnetään työsuhteista karttuneet eläkkeet sekä osaeläkkeen ajalta karttunut

vapaakirja. Tuleva aika työttömyyseläkkeen alkamiseen on mukana, mutta työttömyyseläkkeen alkamisesta vanhuuseläkeikään oleva tulevan ajan osa poistetaan. KuEL:ssa osatyökyvyttömyyseläkkeen jälkeen myönnettävässä työttömyyseläkkeessä on aina mukana sama tulevan ajan eläke kuin osatyökyvyttömyyseläkkeessä.

Lepäävän tulevan ajan eläkkeenosan sisältävään työttömyyseläkkeeseen lisätään karttuneen eläkkeen perusteella lasketut mahdolliset työeläkelisä ja lapsikorotus, jos eläke on laskettu 2004 säännösten mukaan. Lepäävän tulevan ajan eläkkeenosan perusteella lasketut työeläkelisä ja lapsikorotus lisätään vasta työttömyyseläkkeen jälkeiseen vanhuuseläkkeeseen. Perhe-eläkkeeseen lisätään vain vuoden 2004 säännösten mukainen työeläkelisä, ei lapsikorotusta.

Esimerkki 6.2. Työttömyyseläke siten, että työttömyys alkaa vuonna 2007.

Henkilö jää työttömäksi vuonna 2007. Hän on vielä alle 62-vuotias, kun 500 päivärahopäivää on kulunut. Henkilölle lasketaan karttunut eläke täysin 2005 säännösten mukaan, mutta lepäävää tulevaa aikaa varten lasketaan 31.12.2006 tilanteen mukainen 2004 säännösten mukainen eläkepalkka (puoliväliindeksitasolla). Lepäävä tuleva aika lasketaan kuitenkin 2005 säännöksin siten, että karttumisprosentti on 1,3 ja karttumisaika on työttömyyseläkkeen eläketa-
pahtumasta henkilön 63 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun. Lepäävä tulevan ajan eläkkeenosa korotetaan työeläkeindeksillä vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon.

Vuosi	Ansainta- vuoden taso	2151 PTEL-väh	2009 puoliväli PTEL-väh	2009 palkkak PTEL-väh
2004	23 435,74	22 357,70	24 977,01	25 689,00
2005	24 272,83	22 865,01	25 077,42	25 556,32
2006	25 017,53	23 666,58	25 320,93	25 581,28
2007	22 103,27	20 909,69	21 742,10	21 841,13

Vuosi	Ansainta- vuoden taso	2151 taso	2151 PTEL- väh	2009 puoli- välitaso	2009 puoliväli- PTEL	2009 palkkak	2009 palkkak- PTEL
2004	23435,74	23435,74	22357,7	26181,35	24977,01	26927,67	25689,00
2005	24272,83		22865,01	26621,46	25077,42		25556,32
2006	25017,53		23666,58	26766,31	25320,93		25581,28
2007	22103,27		20909,69	22983,19	21742,10		21841,13

Henkilö on syntynyt 25.11.1947 ja jää työttömäksi syyskuussa vuonna 2007. 500 päivää täyttyy syyskuussa vuonna 2009. Työttömyyseläke myönnetään 1.10.2009 alkaen.

Viimeinen työsuhde 1.2.2004–30.9.2007. Lasketaan 31.12.2004 vapaakirja.

Aika 1.2.2004–31.12.2004 on 11 kuukautta, eli 330 päivää

Vapaakirjan eläkepalkka

$$\frac{22\,357,70}{330} \times 30 = 2\,032,52 \text{ euroa kuukaudessa}$$

31.12.2004 vapaakirjan eläke, karttumisprosentti on 1,5

$$\frac{11 \times 1,5\% \times 2\,032,52}{12} = 27,95 \text{ euroa kuukaudessa}$$

31.12.2004 vapaakirja tarkistetaan työttömyyseläkkeen myöntövuoteen (2009) palkkakertoimella

$$27,95 \times \frac{1,149}{1,000} = 32,11 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Henkilöllä on lisäksi työeläkelisään oikeuttavia päiviä ennen 31.12.2004. Lasketaan 31.12.2004 vapaakirjan työeläkelisiä:

$$\text{Työeläkelisäkuukaudet ennen 1.1.1997} \quad \frac{147}{22} = 6 \text{ kuukautta 15 päivää.}$$

Työeläkelisäkuukaudet 1.1.1997 alkaen $\frac{33}{22} = 1$ kuukautta 11 päivää

”Ylijäämäpäivistä” muodostuu yksi kokonainen kuukausi;

$15 + 11 = 26$, $\frac{26}{22} = 1$ kuukautta 4 päivää. Kuukausi lisätään aikaan ennen 1.1.1997.

Työeläkelisäkuukausia ennen 1.1.1997 on siis seitsemän kuukautta.

Työntekijän 23-vuotispäivästä 25.11.1970 on 409 täyttä kuukautta 31.12.2004 asti.

Työeläkelisäkerroin:

$$\frac{(7 + (0,8 \times 1))}{409 - (7 + 1)} = 0,019451$$

Työeläkelisäkertoimella kerrotaan 31.12.2004 mennessä karttunut eläke (vuoden 2004 tasoisena)

$$27,95 \times 0,019451 = 0,54 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Työeläkelisä korotetaan palkkakertoimella eläkkeen maksuvuoden (2009) tasoon:

$$0,54 \times \frac{1,149}{1,000} = 0,62 \text{ euroa kuukaudessa}$$

31.12.2004 mennessä karttunut eläke ja työeläkelisä ovat vuoden 2009 tasossa $32,11 + 0,62 = 32,73$ euroa kuukaudessa.

Eläke 1.1.2005 jälkeen

1.1.2005 jälkeen työstä ansaittu eläke 2009 palkkakerrointasossa, karttumisprosentti on 1,9

$$\frac{(25\,556,32 + 25\,581,28 + 21\,841,13) \times 1,9\%}{12} = 115,55 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Työttömyyspäivärahan etuuden peruste on vuoden 2007 tasossa 1 972,62 euroa, ja vuoden 2008 tasossa 1 995,93 euroa. Vuoden 2008 palkkakerroin on arvio (1,113).

Vuosi	Päiviä	Etuusansio 2007 tasossa	Karttunut eläke 2007 tasossa
2007	64	$\frac{1\,972,62}{21,5} \times 64 = 5\,871,99 \text{ e}$	$\frac{5\,871,99 \times 0,75 \times 1,5\%}{12} = 5,50 \text{ e/kk}$
2008	260	$\frac{1\,995,93}{21,5} \times 260 = 24\,136,83 \text{ e}$	$\frac{24\,136,83 \times 0,75 \times 1,5\%}{12} = 22,63 \text{ e/kk}$

Eläketapahtumaan mennessä karttunut eläke vuoden 2009 palkkakerrointitasossa on $32,73 + 115,55 + 5,50 + 22,63 = 176,41$ euroa kuukaudessa.

Työttömyyseläkkeeseen liittyy myös lepäävä tuleva aika. Henkilöllä oli 31.12.2006 tulevan ajan oikeus voimassa 2004 säännösten mukaan. Lepäävä tulevaa aikaa varten laskettava eläkepalkka 31.12.2006 tilanteen mukaan 2009 puoliväli-indeksitasossa:

Aika 1.2.2004–31.12.2006, eli 1050 päivää

$$\text{Eläkepalkka} \frac{(24\,977,01 + 25\,077,42 + 25\,320,93)}{1050} \times 30$$

$$= 2\,153,58 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Tuleva aika lasketaan 2005 säännöksiin siten, että tuleva aika alkaa eläketapahtumavuoden (2009) alusta ja päättyy 31.8.2010 henkilön 63-vuotissyntymäpäiväkuukauden loppuun. Lepäävä tuleva aika lasketaan työttömyyseläketapahtumavuoden tasossa (puoliväli-indeksi) ja lepäävän tulevan ajan määrä tarkistetaan vanhuuseläkkeen alkamishetkeen työeläkeindeksillä.

Tulevan ajan aika 1.1.2009–30.11.2010, eli 23 kuukautta

Lepäävän tulevan ajan eläke, karttumisprosentti on 1,3

$$\frac{2\,153,58 \times 23 \times 1,3 \%}{12} = 68,20 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Kun vanhuuseläke myönnetään vuonna 2010, lepäävä tuleva aika tarkistetaan työeläkeindeksillä vanhuuseläkkeen myöntövuoden tasoon

$$68,20 \times \frac{2249}{2203} = 69,62 \text{ euroa kuukaudessa.}$$

...

7 Perhe-eläke

Työeläkelakien mukaista perhe-eläkettä voidaan maksaa työeläkelakien piiriin kuuluneen kuolleen henkilön (edunjättäjän) edunsaajille eli puolisoille ja lapsille tietyin edellytyksin. (*Työeläkelakipalvelun perhe-eläkeohjeisto.*)

Perhe-eläkkeiden määräytyminen riippuu siitä, minkä lainsäädännön mukainen perhe-eläkkeen perusteena oleva edunjättäjän eläke oli. Jos edunjättäjän eläke on määräytynyt vuoden 2004 säännösten mukaan, myös perhe-eläke määräytyy vuoden 2004 säännösten mukaan. Jos edunjättäjän vuoden 2004 säännösten mukaiseen eläkkeeseen on lisätty vuoden 2005 säännösten mukaan karttunutta eläkkeenosaa, myös perhe-eläkkeessä on kummankin lainsäädännön mukaan määräytynyttä osaa.

Vuoden 2004 säännökset perhe-eläkkeissä tarkoittavat sitä, että niihin tehdään edelleen yhteensovitus.

7.1 Oikeus perhe-eläkkeeseen

Perhe-eläkkeen voivat saada leski, entinen puoliso, rekisteröidyn parisuhteen eloon jäänyt osapuoli ja lapset. Perhe-eläke jakaantuu lapseneläkkeeseen ja leskeneläkkeeseen.

7.1.1 Leskeneläkkeen saamisen edellytykset

Leskeneläkeoikeus syntyy avioliiton perusteella. Eläkeoikeus on sekä nais- että miesleskellä. Rekisteröidyn parisuhteen eloon jäänyt osapuoli voi saada leskeneläkkeen periaatteessa samoin ehdoin kuin aviopuoliso, eli rekisteröity parisuhde rinnastetaan avioliittoon. Rekisteröidyssä parisuhteessa olevilla ei kuitenkaan voi olla yhteisiä lapsia, joten rekisteröidyn parisuhteen leskeneläkeoikeus tulee vain alla olevan kohdan 2 mukaan.

Leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen, jos

- (1) leskellä on tai on ollut yhteinen lapsi (oma tai ottolapsi) edunjättäjän kanssa ja avioliitto oli solmittu ennen kuin edunjättäjä oli täyttänyt 65 vuotta,

(2) leskellä ja edunjäntäjällä ei ole ollut yhteistä lasta, mutta

- avioliitto oli solmittu ennen kuin edunjäntäjä oli täyttänyt 65 vuotta ja leski 50 vuotta. Jos lapseton naisleski on syntynyt ennen 1.7.1950 ja avioliitto solmittu ennen 1.7.1990, leskeneläkkeeseen on oikeus vaikka hän olisi avioliiton solmimishetkellä yli 50-vuotias ja
- avioliitto oli kestänyt vähintään 5 vuotta ja
- leski on edunjäntäjän kuollessa täyttänyt 50 vuotta tai leski on saanut työkyvyttömyyseläkettä, joka on jatkunut vähintään kolmen vuoden ajan.

Edunjäntäjän entisellä puolisollla oikeus perhe-eläkkeeseen määräytyy kuten leskellä, jos edunjäntäjä oli kuollessaan velvollinen määrääjoin maksamaan entiselle puolisolleen elatusapua, joka perustuu tuomioistuimen lainvoimaiseen päätöseen tai sosiaalilautakunnan vahvistamaan sopimukseen. Kunnallisen eläkelain mukaan voidaan entiselle puolisolle myöntää leskeneläke jonkin muunkin luotettavan selvityksen mukaan.

7.1.2 Lapseneläkkeen saamisen edellytykset

Lapseneläkkeen saamisen edellytyksenä on, että lapsi on edunjäntäjän kuollessa alle 18-vuotias. Alle 18-vuotiaalla lapsella on aina oikeus lapseneläkkeeseen omien vanhempiensa jälkeen. Ottolapsella on oikeus lapseneläkkeeseen ottovanhempiensa jälkeen.

Lesken lapsella tai ottolapsella voi myös olla oikeus lapseneläkkeeseen edunjäntäjän jälkeen, jos lapsi on asunut edunjäntäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa. Sama koskee myös rekisteröidyn parisuhteen eloon jääneen osapuolen lasta.

Lapsella on kuitenkin oikeus lapseneläkkeeseen vain kahden edunjäntäjän jälkeen samanaikaisesti.

7.2 Perhe-eläkkeen määrä

Perhe-eläkkeen perusteena on edunjäntäjän kuolinhetkellään saama vanhuus-, työkyvyttömyys- tai työttömyyseläke. Jos edunjäntäjä oli ollut työssä yli eläkeiän, perhe-eläkkeen perusteena käytetään lykättyä vanhuuseläkettä. Jos edunjät-

täjä oli varhennetulla vanhuuseläkkeellä, perhe-eläkkeen perusteena käytetään varhennettua vanhuuseläkettä.

Jos edunjättäjä oli kuollessaan osatyökyvyttömyyseläkkeellä, muutetaan eläke täydeksi perhe-eläkettä laskettaessa. Jos edunjättäjä sai kuollessaan sellaista työttömyys- tai työkyvyttömyyseläkettä, johon sisältyi oikeus lepäävän tulevan ajan eläkkeenosaan, perhe-eläke lasketaan työttömyyseläkkeestä, johon tulevan ajan eläkkeenosa on lisätty (A 37/99).

Jos edunjättäjä ei ollut eläkkeellä tai hän oli osa-aikaeläkkeellä, perhe-eläkkeen perusteena käytetään sitä täyttä työkyvyttömyyseläkettä, jonka hän olisi saanut, jos hän olisi tullut työkyvyttömäksi kuolinhetkellään. Perhe-eläke voi olla enintään edunjättäjän täyden eläkkeen (ilman lapsikorotuksia) suuruinen.

Lesken- ja lapseneläkkeiden yhteismäärä on seuraavan taulukon mukainen osuus edunjättäjän eläkkeestä.

Taulukko 7.1. Lesken- ja lapseneläkkeiden määrä.

	Lasten lukumäärä				
	0	1	2	3	4-
Leskeneläke	6/12	6/12	5/12	3/12	2/12
Lapseneläkkeet	-	4/12	7/12	9/12	10/12
Yhteensä	6/12	10/12	12/12	12/12	12/12

Esimerkki 7.1. Perhe-eläke.

Perheen äiti kuolee työsuhteessa ollessaan vuonna 2007. Äidin työkyvyttömyyseläke olisi ollut 810 euroa kuukaudessa, jos hän olisi tullut työkyvyttömäksi kuolinpäivänä. Perheeseen kuului aviomies ja kaksi lasta. LITA-vähentämättömät eläkkeet ovat:

$$\text{Leskeneläke: } \frac{5}{12} \times 810 = 337,50 \text{ euroa kuukaudessa}$$

$$\text{Lapseneläkkeet: } \frac{7}{12} \times 810 = 472,50 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Kummankin lapsen oma LITA-vähentämätön osuus on $472,50 \times 0,5 = 236,25$ euroa kuukaudessa.

LITA-vähentäminen tehdään ainoastaan mahdollisen LITA-korvauksen kanssa. Leskeneläkettä vähennetään lesken omien tulojen perusteella vasta, kun perheen nuorin lapsi täyttää 18 vuotta.

7.2.1 Leskeneläkkeen määrä

Jos edunsaajina on lesken lisäksi lapsia, on täysi leskeneläke taulukon osoittama määrä perhe-eläkkeen pohjana olevasta edunjättäjän eläkkeestä.

Jos leski on yksin edunsaajana, täysi leskeneläke on puolet edunjättäjän eläkkeestä. Eläkkeessä otetaan huomioon lesken ansiot, joka voi pienentää leskeneläkkeen määrää.

Leskeneläkkeen vähentäminen

Leskeneläkkeen vähentäminen omien tulojen perusteella tehdään leskeneläkkeeseen seuraavina ajankohtina:

- Nuorin lapsi täyttää 18 vuotta, jos lapsi asui lesken ja edunjättäjän kanssa samassa taloudessa edunjättäjän kuollessa.
- Edunjättäjän kuolemaa seuraavan seitsemännen kalenterikuukauden alusta alle 65-vuotiaalle leskelle, jos hänellä ei ole vähennyksen estäviä alle 18-vuotiaita lapsia, eikä hän saa omaa eläkettä (leskelle maksetaan alkueläkkeenä täyttä leskeneläkettä kuusi kuukautta).
- Heti leskeneläkkeen alkaessa, jos leski on täyttänyt 65 vuotta tai hän on eläkkeellä, eikä hänellä ole vähentämistä estäviä alle 18-vuotiaita lapsia.

Leskelle maksettava leskeneläke voi olla pienempi kuin se eläke, joka on hänen osuutensa edunjättäjän eläkkeen perusteella lasketusta perhe-eläkkeestä. Tämä johtuu siitä, että lesken omat työeläkkeet, joko hänen jo saamansa eläkkeet tai hänen laskennalliset eläkkeensä voivat vaikuttaa vähentävästi leskeneläkkeeseen.

Jos leski on jo eläkkeellä, vähentämisessä käytettävä lesken työeläke on se tosiasiallinen eläke, jota hän edunjättäjän kuolinhetkellä sai lukuun ottamatta yksityisen puolen lisäeläkkeitä. Jos leski on osatyökyvyttömyyseläkkeellä edunjättäjän kuolinhetkellä, pidetään lesken työeläkkeenä kuitenkin täyttä työkyvyttömyyseläkettä. Lesken oma työttömyyseläke otetaan leskeneläkkeen vähentämisessä huomioon sen määräisenä kuin sitä maksetaan eli ilman tulevan ajan

eläkeosuutta, jos tulevan ajan eläkeosuus on lepäävänä. Myös ulkomailta tai Euroopan yhteisöjen toimielimen tai kansainvälisen järjestön palveluksen perusteella maksettavat eläkkeet otetaan huomioon.

Jos leski ei ole eläkkeellä tai hän on osa-aikaeläkkeellä tai osatyökyvyttömyyseläkkeellä, hänen työeläkkeenään pidetään sitä täyttä työkyvyttömyyseläkettä jonka hän saisi, jos hän olisi tullut työkyvyttömäksi edunjättäjän kuolinhetkellä. Jos leski on jo täyttänyt 63 vuotta työeläkkeenä pidetään lesken vanuuseläkettä Jollei ulkomailta saada tietoa eläkkeen määrästä, lesken laskennallinen eläke lasketaan teoreettisena eläkkeenä. Jos laskennallinen työeläke poikkeaa huomattavasti lesken todellisesta tulotasosta, leskeneläkettä voidaan vähentää lesken todellisten tulojen perusteella (leskeneläkkeen vähentäminen erityistilanteissa).

Kun leski alkaa saada omaa eläkettä, leskeneläke lasketaan uudestaan. Työkyvyttömyyseläkkeen aikaisesta työskentelystä 63-vuotiaana saatu eläkeaikainen karttuma ei aiheuta uutta laskentaa. Jos perhe-eläke alkaa lesken jo ollessa työkyvyttömyyseläkkeellä ja leskellä on eläkeaikaisia ansioita, käytetään eläkkeen vähentämisessä lesken maksussa olevaa työkyvyttömyyseläkettä.

Leskeneläkettä vähennettäessä omien tulojen perusteella leskeneläke pienenee täydestä määrästä (joka on yleensä puolet edunjättäjän eläkkeestä), jos lesken omat työeläkkeet ylittävät vähennyksen perusteen. Vähennyksen peruste määrätään edunjättäjän kaikkien työeläkkeiden, myös ulkomailta maksettavien eläkkeiden yhteismäärän perusteella seuraavasti:

Taulukko 7.2. Leskeneläkkeen vähennyksen peruste.

Vähennyksen peruste vuonna 2007	Ehto
Yläraja 714,66 euroa kuukaudessa	Jos edunjättäjän työeläkkeet olivat 714,66 euroa kuukaudessa tai enemmän
Edunjättäjän työeläke euroa kuukaudessa	Jos edunjättäjän työeläkkeet olivat välillä 357,52–714,66 euroa kuukaudessa
Alaraja 357,52 euroa kuukaudessa	Jos edunjättäjän työeläkkeet olivat enintään 357,52 euroa kuukaudessa

Vähennetty leskeneläke lasketaan seuraavan kaavan mukaisesti:

$$\text{Vähennetty leskeneläke} = \frac{6}{12} \times \text{Edunjättäjän eläke} - 0,5 \times \text{Ylite}$$

Ylite = Lesken oma eläke – Vähennyksen peruste

Leskeneläkkeen vähentäminen omien tulojen perusteella tehdään uudelleen vain, jos leskelle myönnetään muu oma työeläke kuin osa-aikaeläke. Tällöin käytetään samaa vähennyksen perustetta kuin vähennystä ensimmäistä kertaa tehtäessä. Vähennyksen peruste tarkistetaan työeläkeindeksillä uuden vähennysajankohdan tasoon.

Esimerkki 7.2. Leskeneläkkeen vähentäminen.

Aviopuoliso kuolee marraskuussa 2006. Hän oli vuoden 2005 säännösten mukaisella vanhuuseläkkeellä, joten perhe-eläke määräytyy myös vuoden 2005 säännösten mukaan. Edunjättäjän vanhuuseläke oli 1 750 (vuoden 2006 tasossa) euroa kuukaudessa. Leskeneläkkeen vähentäminen tehdään kuuden kuukauden alkueläkkeen jälkeen 1.6.2007, koska leski ei ollut vielä työeläkkeellä ja hän oli alle 65-vuotias edunjättäjän kuollessa. Leskeneläkkeen vähentämisessä lesken omana eläkkeenä otetaan huomioon se eläke, joka leskelle olisi myönnetty työkyvyttömyyseläkkeenä, jos hän olisi tullut työkyvyttömäksi edunjättäjän kuolinpäivänä. Lesken laskennallinen eläke on 1 670 euroa kuukaudessa (vuoden 2006 taso).

$$\text{Leskeneläke 1.12.2006 (alkueläke): } \frac{6}{12} \times 1\,750 = 875 \text{ euroa kuukaudessa}$$

LITA-korvauksia ei ole, joten LITA-vähennystä ei tehdä.

Leskeneläkkeen vähentäminen alkueläkkeen jälkeen 1.6.2007:

Eläkkeen vähennyksen peruste on ylärajan suuruinen ja se korotetaan perusvuodesta 2004 (649,69 euroa kuukaudessa) palkkakertoimella perhe-eläkkeen eläketapahtumavuodelle ja siitä eteenpäin työeläkeindeksillä leskeneläkkeen vähentämisvuodelle eli vuoteen 2007.

$$649,69 \times \frac{1,063}{1,000} \times \frac{2127}{2081} = 705,89 \text{ euroa kuukaudessa}$$

$$\text{Perhe-eläke vuonna 2007: } 875 \times \frac{2127}{2081} = 894,34 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Lesken laskennallinen eläke tarkistetaan työeläkeindeksillä laskentavuodesta (2006) leskeneläkkeen vähentämisen tasoon (1.6.2007).

$$1\,670 \times \frac{2127}{2081} = 1\,706,91 \text{ euroa kuukaudessa}$$

$$\text{Ylite: } 1\,706,91 - 705,89 = 1\,001,02 \text{ euroa kuukaudessa}$$

$$\text{Leskeneläkkeen vähennyksen määrä: } 1\,001,02 \times 0,5 = 500,51 \text{ euroa kuukaudessa}$$

$$\text{Leskeneläkkeen vähentämisen jälkeen perhe-eläke on} \\ 894,34 - 500,51 = 393,83 \text{ euroa kuukaudessa.}$$

...

Entisen puolison eläke

Edunjättäjän entisen puolison eläke kuukaudessa on se osuus leskeneläkkeestä, mitä 60 prosenttia entisen puolison kuukausittaisesta elatusavusta on edunjättäjän koko eläkkeestä, eli

$$\frac{0,6 \times \text{elatusapu}}{\text{edunjättäjän eläke}} \times \text{leskeneläke}$$

Jos edunsaajana on myös leski, entisille puolisoille maksettavat eläkkeet pienentävät leskelle maksettavaa eläkettä. Ne voivat olla enintään puolet leskeneläkkeestä. Entisen puolison eläke voi olla enintään leskeneläkkeen suuruinen silloin, kun edunsaajana ei ole leskeä.

7.2.2 Elinaikakerroin leskeneläkkeen vähentämisessä

Leskeneläke tarkistetaan leskeneläkettä vähennettäessä kyseiselle vuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella. Leskeneläkkeeseen sovelletaan sille vuodelle vahvistettua elinaikakerrointa, josta alkaen leskeneläkkeen vähentäminen tehdään. Elinaikakerrointa käytetään ensimmäisen kerran vuonna 2009 vähennettäviin leskeneläkkeisiin, jolloin sen arvo on yksi.

Jos myöhemmin leskeneläkettä vähennetään uudelleen, vähennetyssä leskeneläkkeessä sovelletaan samaa elinaikakerrointa, jota sovellettiin leskeneläkettä ensimmäistä kertaa vähennettäessä. Jos leskeneläkettä on vähennetty ensimmäisen kerran ennen vuotta 2009, jolloin elinaikakerrointa ei vielä sovelleta, ja uusi vähennys tehdään tämän jälkeen, elinaikakertoimen oletetaan olevan yksi.

Uusi leskeneläkkeen vähennys tehdään kuitenkin uutena vähennysshetkenä voimassa olevan lesken oman eläkkeen määrän mukaan. Jos vähennys on ensimmäisen kerran tehty laskennallisen eläkkeen perusteella ja se tehdään toisen kerran, kun leskelle myönnetään vanhuuseläke, lesken omaan eläkkeeseen tehdään hänen oman syntymävuotensa mukainen elinaikakerrointitarkistus ennen leskeneläkkeen vähentämistä.

Jotta elinaikakerrointa ei sovellettaisi kahteen kertaan, poistetaan edunjättäjän eläkkeestä ennen leskeneläkkeen vähentämistä elinaikakertoimen vaikutus, jos sitä oli sovellettu edunjättäjän eläkkeeseen. Lapseneläkkeeseen elinaikakerroin ei vaikuta.

Jos lesken vanhuuseläke on muunnettu elinaikakertoimella, vanhuuseläke otetaan leskeneläkettä vähennettäessä huomioon elinaikakertoimella tarkistettuna. Jos leski saa muuta eläkettä tai jos hänelle lasketaan laskennallinen eläke ennen vanhuuseläkeikää, eläke otetaan huomioon ilman elinaikakerrointa. Jos leskelle lasketaan laskennallinen eläke vanhuuseläkkeenä (hän ei ole vielä siirtynyt vanhuuseläkkeelle, vaikka siihen olisi iän puolesta mahdollisuus) sovelletaan laskennalliseen eläkkeeseen elinaikakerrointa lesken syntymävuoden mukaisesti.

Leskeneläkkeeseen ei sovelleta elinaikakerrointa seuraavissa tilanteissa:

- Leskeneläkettä vähennetään ennen vuotta 2009
- Leskeneläkettä vähennettäessä uudelleen, kun leskeneläkettä on vähennetty ensimmäisen kerran ennen vuotta 2010 (tai kerroin on yksi)
- Perhe-eläketapahtuma on ennen vuotta 2005.

7.2.3 Lapseneläkkeen määrä

Lapseneläkkeen yhteismäärä lasketaan taulukon 7.1 mukaan. Lapseneläkkeeseen vaikuttaa ainoastaan perhe-eläkkeeseen oikeutettujen lasten lukumäärä. Lapseneläkkeen yhteismäärä jaetaan tasan kunkin lapsen kesken ja kullekin maksetaan erikseen oma osuutensa.

Täysorvon lisää ei enää lasketa sellaisiin perhe-eläkkeisiin, jotka alkavat 1.1.2007 tai sen jälkeen.

Kuitenkin sellaisissa perhe-eläkkeissä, joihin täysorvon lisä on sisältynyt ennen 1.1.2007, täysorvon lisän maksamista jatketaan edelleen niin kauan, kunnes täysorvon lisään oikeutetun lapsen eläke lakkaa. Jos siis täysorvon lisää oli makssussa TyEL:n voimaantullessa, täysorvon lisä määräytyy mahdollisissa eläkkeen muutostilanteissakin edelleen TyEL:iä edeltävien säännösten mukaan. Mahdolliset yhteensovitusmuutokset tehdään täysorvon lisään vuoden 2004 ja/tai 2005 säännösten mukaan aikaisemmin ohjeistetun mukaisesti.

Jos puoliorpo tulee täysorvoksi siten, että täysorvon eläke alkaisi 1.1.2007 tai sen jälkeen, täysorvon lisää ei lasketa eläkkeeseen. Näin siis myöskään tilanteissa, joissa toinen vanhempi kuolee joulukuussa 2006, ei täysorvoksi muuttuneelle lapselle tule enää laskettavaksi lainkaan täysorvon lisää. Uusi täysorvon lisä lasketaan vielä sellaisissa tilanteissa vuoden 2006 jälkeen, joissa eläke alkaa takautuvasti ennen vuotta 2007.

7.3 Perhe-eläkkeen kertasuoritus

Leskeneläke ja lapseneläke ovat erillisiä eläkkeitä. Tästä syystä kunkin edunsaajan eläkettä pidetään erillisenä eläkkeenä myös silloin, kun tarkastellaan, täytyykö kertasuorituksen maksamisen edellytys.

Perhe-eläkkeen kertasuoritus lasketaan siten, että kunkin edunsaajan kertasuorituksen perusteena oleva eläke lasketaan erikseen. Tämä eläke muunnetaan kertasuoritukseksi. Perhe-eläkkeen kertasuoritus on näiden kertasuoritusten yhteismäärä.

Jos eläke maksetaan kertasuorituksena, eläkkeensaajalla ei ole enää oikeutta eläkkeeseen saman eläketapahtuman johdosta niiden työsuhteiden perusteella, joihin kertasuoritus perustui. Sen tähden eläke tulisi maksaa kertasuorituksena

vasta, kun on todennäköistä, että eläkkeeseen ei tule enää muutoksia. Perhe-eläkkeessä tällaisia muutostilanteita ovat:

- edunsaajien lukumäärän muutos
- leskeneläkkeen vähentäminen on tehty laskennallisen eläkkeen perusteella
- perhe-eläkettä on vähentänyt LITA-korvaus, jonka määrän voidaan arvioida muuttuvan jatkossa.

Kertasuoritus voidaan sen sijaan maksaa, jos leski on jo eläkkeellä, joka on otettu huomioon leskeneläkettä vähennettäessä, tai silloin, kun lapseneläkkeen laskaminen ei vaikuta leskeneläkkeen määrään.

Entisen puolison eläkettä koskee sama mikä leskeneläkettäkin.

7.3.1 Kertasuorituksen perusteeksi otettava edunsaajan eläke

Kertasuorituksen perusteeksi otettava edunsaajan eläke saadaan, kun vuotuinen eläke kerrotaan seuraavasta taulukosta ilmenevällä, edunsaajina olevien lasten lukumäärästä riippuvalla kertoimella.

Taulukko 7.3. Kertasuorituskertoimet.

Eläkettä saavien lasten lukumäärä	Lesken ja entisen puolison kerroin	Lasten kerroin
0	1,00	-
1	1,00	1,00
2	1,16	1,04
3	1,80	1,10
4 tai enemmän	2,60	1,24

Kertasuorituksen perusteena oleva eläke muunnetaan kertasuoritukseksi kertomalla se eläkkeensaajan ikää vastaavalla kertoimella. Kertasuorituskertoimet ovat liitteissä 12A–12D.

7.3.2 Kun eläke maksetaan kertasuorituksena vain osalle edunsaajista

Jos leskeneläkkeen määrä LITA-vähennyksen jälkeen on yli kertasuorituksen edellytyksenä olevan rajamäärän, mutta lapseneläke sen sijaan jää alle tämän

rajamäärän, lapseneläke voidaan maksaa kertasuorituksena. Leskeneläkettä sen sijaan maksetaan kuukausittain.

Jos leskeneläkkeen vähentäminen aiheuttaa sen, että esimerkiksi "uus-perheen" lapsettoman lesken perhe-eläkkeen määrä jää alle rajamäärän, se maksetaan kertasuorituksena. Sen sijaan saman edunjäätäjän jälkeen myönnettyt lapseneläkkeet maksetaan edelleenkin kuukausittain, jos niiden määrä on yli kertasuorituksen rajamäärän. Eläkelaitos voi kuitenkin halutessaan maksaa perhe-eläkettä kuukausittain, vaikka erillisten eläkkeiden kertasuorituksen maksamisen edellytykset olisivat olemassa.

7.3.3 Avioliiton solmimisen vuoksi lakkautettavan leskeneläkkeen kertasuoritus

Uuden avioliiton solmimisen vuoksi maksettava leskeneläkkeen kertasuoritus lasketaan täysin eri perustein kuin pienen eläkkeen kertasuoritus.

Jos alle 50-vuotiaan lesken tai edunjäätäjän entisen puolison eläke lakkaa avioliiton solmimisen johdosta, hänelle maksetaan kertasuorituksena määrä, joka on yhtä suuri kuin leskeneläke (tai entisen puolison eläke) olisi ollut kolmen vuoden ajalta. Jos eläkelaitos toimii VILMA-laitoksena, kertasuorituksen perusteena käytetään VILMA-laitoksen maksamaa eläkkeiden yhteismäärää kuukaudessa.

Kertasuoritus lasketaan viimeksi maksetun kuukausieläkkeen perusteella. Se on avioliiton solmimiskuukauden eläke ennen veron ennakonpidätystä. Tässä kolmen vuoden kertamaksussa ei oteta huomioon mahdollista myöhemmin eläkkeeseen tulevaa kertakorotusta.

Joulukuussa avioliiton solmineen lesken kertasuoritus lasketaan joulukuun leskeneläkkeen perusteella ilman vuodenvaihteen indeksikorotusta. Kertasuorituksesta vähennetään se, mikä mahdollisesti on maksettu liikaa avioliiton solmimisen jälkeen.

7.4 Perhe-eläkkeen yhteensovitus ja LITA-vähennys

Perhe-eläkkeiden yhteensovitukseen vaikuttaa se, minkä säännösten mukaan perhe-eläkkeen perusteena oleva edunjäätäjän eläke lasketaan tai oli laskettu. Jos edunjäätäjä oli 2004 säännösten mukaisella eläkkeellä, perhe-eläke yhteensovite-

taan vuoden 2004 säännösten mukaan. PEL-vähennystä ei kuitenkaan tehdä, jos yhteensovitus tehdään 1.2.2006 tai sen jälkeen. Jos taas edunjättäjän eläke oli myönnetty 2005 säännösten mukaan tai edunjättäjä ei ollut eläkkeellä, perhe-eläkkeestä vähennetään vain LITA-etuudet.

Vuoden 2004 säännösten mukaisessa yhteensovituksessa perhe-eläkkeiden yhteismäärä yhteensovitetaan edunjättäjän jälkeen myönnettävien muiden perhe-eläkkeiden (peruseläkkeet, ensisijaiset etuudet) kanssa niin, että perhe-eläke yhteensä ei ylitä yhteensovitusrajaa.

Perhe-eläkkeiden yhteensovituksessa käytettävä yhteensovitusraja saadaan seuraavasti:

$$\frac{\text{perhe - eläke}}{\text{edunjättäjän eläke}} \times 0,6 \times \text{yhteensovitusperuste}$$

Yhteensovitusperuste on sama kuin se, mitä edunjättäjän omassa eläkkeessä on käytetty tai käytettäisiin.

TEL-, LEL-, TaEL-, YEL- ja MYEL-eläkkeen yhteensovitusrajaa laskettaessa ja yhteensovituksessa perhe-eläkettä vähentävinä otetaan valtion perhe-eläkelain ja MEL:n mukaisista perhe-eläkkeistä huomioon vain niiden edunsaajien perhe-eläke, jotka ovat edunsaajina myös TEL:n, LEL:n, TaEL:n, YEL:n tai MYEL:n mukaan.

Perhe-eläkkeen LITA-vähennys tehdään vasta lesken ja lasteneläkkeiden laskennan jälkeen lesken ja lasten eläkkeiden osuuksien mukaisesti. LITA-korvaus kerrotaan lesken ja lasten perhe-eläkkeen osuuksien mukaan (taulukko 7.1) ja nämä lesken ja lasten osuuksien mukaiset LITA-korvaukset vähennetään loppuun asti lasketuista lesken- ja lasteneläkkeestä ennen eläkkeiden jakoa useampien leskien tai lasten kesken.

Sama tulos saadaan kuitenkin, vaikka LITA-vähennys tehdään suoraan perhe-eläkkeestä ennen jakoa lesken- ja lapseneläkkeisiin. Eroa tulee vain tilanteissa, joissa poikkeuksellisesti tehdään leskelle vähennys omien tulojen mukaan, vaikka lapsia on edunsaajina.

Esimerkki 7.3. Perhe-eläke ja LITA-vähennys.

Edunjättäjä kuolee työsuhteessa ollessa kesäkuussa vuonna 2007. Perhe-eläkkeen perusteena oleva työkyvyttömyyseläke on 1 375,25 euroa kuukaudessa. Työkyvyttömyyseläke on laskettu 2005 säännösten mukaan. Edunsaajina ovat leski ja yksi lapsi.

Leskeneläke ennen LITA-vähentämistä on:

$$\frac{6}{12} \times 1\,375,25 = 687,63 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Lapseneläke ennen LITA-vähentämistä on:

$$\frac{4}{12} \times 1\,375,25 = 458,42 \text{ euroa kuukaudessa}$$

LITA-vähentäminen

LITA-vähennys tehdään 2005 säännösten mukaan, koska perhe-eläkkeen perusteena oleva työkyvyttömyyseläke on laskettu 2005 säännösten mukaan. PEL-vähennyksiä ei tehdä, kun perhe-eläke myönnetään 1.2.2006 jälkeen.

LITA-eläke on 600 euroa kuukaudessa.

Perhe-eläke yhteensä on $687,63 + 458,42 = 1\,146,05$ euroa kuukaudessa.

LITA-eläke vähennetään suoraan perhe-eläkkeestä

$$1\,146,05 - 600 = 546,05 \text{ euroa kuukaudessa}$$

LITA-vähennetty perhe-eläke jaetaan edunsaajien kesken seuraavasti:

$$\text{Leski: } \frac{687,63}{1\,146,05} \times 546,05 = 327,63 \text{ euroa kuukaudessa}$$

$$\text{Lapsi: } \frac{458,42}{1\,146,05} \times 546,05 = 218,42 \text{ euroa kuukaudessa}$$

...

8 Osa-aikaeläke

Osa-aikaeläkkeen tarkoituksena on antaa ikääntyvälle työntekijälle mahdollisuus käyttää jäljellä olevaa työkykyään ja työhaluaan hyväkseen joustavasti, mikäli osa-aikatyötä on tarjolla. Vähentämällä työpanostaan voi 58 vuotta täyttänyt henkilö tietyin edellytyksin jäädä osa-aikaeläkkeelle, jolloin eläke korvaa osittain ansioiden menetystä. Osa-aikaeläkkeen alaikäraja on alennettu tilapäisesti 58 vuodesta 56 vuoteen 1.7.1998–31.12.2002. Vuoden 2003 alusta alaikäraja on 58 vuotta vuonna 1947 ja sen jälkeen syntyneillä. (*Työeläkelakipalvelun osa-aikaeläkeohjeisto.*)

8.1 Osa-aikaeläkkeen saamisen edellytykset

Osa-aikaeläke voidaan 1.2.2005 alkaen myöntää 58 vuotta, mutta ei 68 vuotta täyttäneelle henkilölle.

8.1.1 Yksityinen puoli

Edellytyksenä työntekijän osa-aikaeläkkeelle siirtymiselle on, että:

- (1) Henkilöllä on tarkastelujakson aikana TyEL-ansioita vähintään TyEL-minimin verran.

Ennen vuotta 2007 olleet TEL-, LEL- ja TaEL-rajamäärän ylittävät ansiot rinnastetaan 1.1.2007 alkaen TyEL-ansioihin ja niistä voi olla osa-aikaeläkeoikeus TyEL:n perusteella. 1.1.2007 alkavat osa-aikaeläkkeet ovat TyEL-osa-aikaeläkkeitä, jos aiemmin on ollut vain TEL:n, LEL:n tai TaEL:n mukaisia ansioita.

- (2) Henkilöllä on työskentelyä viisi vuotta 15 vuoden aikana. Vuodesta 2007 alkaen 5/15 vuoden työskentelyedellytyksen täyttymistä tarkastellaan ansioiden perusteella.

Vuosiansiot muutetaan ajaksi seuraavasti: kunkin kalenterivuoden työansiot korotetaan palkkakertoimella eläkkeen alkamisvuoden tasoon, jonka jälkeen vuosiansiot jaetaan 1 047,25 eurolla (= 25 x 41,89 euroa; 41,89 euroa on TyEL:n vakuuttamisen alaraja). Euromäärä 1 047,25 vastaa palkkakertoimen arvoa yksi vuonna 2004 eli vuoden 2007 tasolla raja on 1 151,98 euroa. Näin saatu osamäärä pyöristetään alaspäin

lähimpään kokonaislukuun. Huomioon otetaan kuitenkin enintään 12 kuukautta vuotta kohti.

Työskentelyedellytys täyttyy, jos 15 kalenterivuoden työskentelystä laskettujen osamäärien summaksi tulee vähintään 60. Viidentoista vuoden työskentelyedellytyksen täyttymistä tutkittaessa joudutaan tarkastelemaan myös ennen TyEL-aikaa ollutta työskentelyä. Tämä tapahtuu niiden säännösten mukaisesti, jotka olivat voimassa työskentelyn tapahtuessa.

Näin ollen TEL-työsuhteissa työskentelyaika tutkitaan vuoden 2004 loppuun saakka työsuhteiden pituuden perusteella. Eläkkeeseen oikeuttavat LEL- ja TaEL-ansiot muutetaan ajaksi jakamalla vuosiansiot TEL-rajamäärällä ja huomioon otetaan täydet kuukaudet, enintään 12 kuukautta vuotta kohti. YEL- ja MYEL-yrityksillä tarkastellaan yritysjätoiminnan pituutta. Rinnakkaiset toiminnot otetaan työsuhteiden kestoja tarkasteltaessa huomioon vain kerran. Vuosien 2005 ja 2006 työssäoloedellytystä tutkitaan niin, että eläkkeeseen oikeuttava vuosiansio jaetaan kyseisten vuosien TEL-rajamäärällä (252,27 euroa vuonna 2007). Eläkkeeseen oikeuttavia kuukausia tulee niin monta, kuin TEL-rajamäärä sisältyy vuosipalkkaan, kuitenkin enintään 12 kuukautta vuodessa. Työskentely EU/ETA- ja sosiaaliturvasopimusmaassa otetaan tarvittaessa mukaan.

- (3) Henkilö on välittömästi osa-aikaeläkkeen alkamista edeltäneiden 18 kuukauden aikana tehnyt kokoaikatyötä vähintään 12 kuukauden ajan.

Tämä 18 kuukauden tarkastelujakso kuitenkin pitenee TyEL-aikana enintään kuudella kuukaudella eli yhteensä enintään kahteen vuoteen, jos henkilö on sairauden vuoksi saanut sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, sairausajan palkkaa liikennevakuutuslain nojalla myönnettävää ansionmenetykskorvausta tai tapaturmavakuutuslain mukaista päivärahaa. Tarkastelujakso voi pidentyä vain sillä ajalla, jolta etuutta on saatu.

- (4) Työntekijä vähentää ansiotyötään.

Työajan vähentyminen lasketaan kaikkien työeläkelakien alaisten ansiotöiden yhteenlasketun työajan perusteella. Työntekijä ei saa olla pois osa-aikatyöstä yli kuutta viikkoa yhtäjaksoisesti. Tähän kuuden viikon jaksoon ei lueta mukaan vuosilomaa eikä aikaa, jolta työntekijä saa sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa.

- (5) Työntekijän osa-aikaisten ansioiden on pienennyttävä työajan vähentymistä vastaavasti 35–70 prosenttiin vakiintuneesta ansiotasosta. Yrittäjän on puolitettava välittömästi ennen osa-aikaeläkkeen alkamista yhdenjaksoisena jatkuneen yrittäjätoiminnan työtulo. Ansioita on kuitenkin oltava vähintään kyseisen lain piiriin kuulumisen alarajan verran.
- (6) Henkilö ei saa työeläkelain perusteella omaa perus- tai rekisteröityä li-säeläkettä Suomessa tai ulkomailla.

Osa-aikaeläkkeen hakija, joka on työskennellyt myös EU-maassa tai sosiaaliturvasopimusmaassa siten, että kuuluu sen maan vakuutuksen piiriin, ei voi saada Suomen osa-aikaeläkkeen kanssa rinnakkain eläkettä ulkomailta.

- (7) Henkilölle ei ole yksityisen puolen työsuhteen päättymisen jälkeen syntynyt oikeutta julkisen puolen osa-aikaeläkkeeseen.

8.1.2 Julkinen puoli

Edellytyksenä osa-aikaeläkkeelle siirtymiselle on, että

- (1) Henkilö on iältään 58–67-vuotias.
- (2) Henkilö ei saa työeläkettä tai vastaavaa ulkomaista taikka kansainvälisen järjestön tai Euroopan yhteisöjen toimielimen palvelukseen perustuvaa etuutta. Aiemmin myönnetty osa-aikaeläke ei estä myöntämisestä julkisen puolen osa-aikaeläkettä.
- (3) Henkilöllä tulee täyttyä loppukarenssit. Loppukarenssit täyttyvät, jos henkilö on välittömästi ennen osa-aikaeläkkeen alkamista kyseisen lain piiriin kuuluvaa yhdenjaksoista kokoaikaista palvelua, jossa työansio on vähintään 1 100 euroa kuukaudessa (1 000 euroa vuoden 2004 tasossa) vähintään kuusi kuukautta. Hänellä on ennen osa-aikaeläkkeen alkamisvuotta välittömästi edeltäneiden viiden kalenterivuoden aikana VaEL:n tai KuEL:n alaisia työansioita kolmena kalenterivuonna vähintään 13 200 euroa vuodessa (12 000 euroa vuoden 2004 tasossa).

Myös sairausaika otetaan huomioon. Kuuden kuukauden karenssiajalta edellytetään katkeamatonta palvelusta. Loppukarensseja laskettaessa otetaan huomioon valtiollistamista edeltänyt kunnallinen tai yksityinen palvelus ja vaadittavissa ansioissa myös ansiot kunnallisesta tai yksityisestä palveluksesta. Edellytyksenä on, että työntekijä on valtiollistamisen yhteydessä siirretty kunnallisesta tai yksityisestä palveluksesta valtion palvelukseen.

- (4) Työaika ja -ansio on vähentynyt niin, että osa-aikatyön ansiot ovat yhteensä vähintään 35 prosenttia ja enintään 70 prosenttia ennen vähentämistä olleesta vakiintuneesta ansiosta, kuitenkin vähintään 252,27 euroa kuukaudessa vuoden 2007 tasossa. Työajan vähentyminen ei saa merkittävästi poiketa työansioissa tapahtuneesta vähenemisestä.
- (5) Henkilö ei ole yhdenjaksoisesti poissa työstä kuutta viikkoa pitempää aikaa, mihin ei lueta vuosilomaa tai muuta siihen verrattavaa aikaa eikä aikaa, jolta hän saa sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa.

8.1.3 Yrittäjä

58 vuotta täyttäneellä yrittäjällä, joka ei ole vielä täyttänyt 68 vuotta, on oikeus osa-aikaeläkkeeseen, jos:

- (1) Yrittäjä on ollut osa-aikaeläkkeen alkamista välittömästi edeltäneiden 18 kuukauden aikana kokoaikaisessa ansiotyössä vähintään 12 kuukautta.
- (2) Yrittäjällä on osa-aikaeläkkeen alkamista välittömästi edeltäneiden 15 kalenterivuoden aikana karttunut työeläkelakien mukaista eläkettä yhteensä vähintään viisi vuotta.
- (3) Yrittäjä ei saa muuta omaan työskentelyyn perustuvaa lakisääteistä eläkettä tai vastaavaa ulkomaista eläkettä.
- (4) Saadakseen YEL:n ja MYEL:n mukaisen osa-aikaeläkkeen yrittäjä lopettaa yrittäjätoimintansa kokonaan tai puolittaa välittömästi ennen osa-aikaeläkkeen alkamista olleen yhdenjaksoisen, vähintään neljä kuukautta jatkuneen yrittäjätoimintansa työtulon. Työtulo otetaan huomioon enintään osa-aikaeläkkeen alkamisvuodelta ja sitä edeltäneiltä 60 kuukauden ajalta. 60 kuukauden tarkastelujakso on sama kuin tulevan ajan eläkettä laskettaessa.

Näin ollen myös yrittäjän työtulon puolittamista tarkasteltaessa huomioon otetaan vuonna 2007 alkavissa osa-aikaeläkkeissä todellinen työtulo ja yrittäjätoiminnan kesto vuosina 2004, 2005 ja 2006 sekä yrittäjätoiminta vuonna 2007. Vuoden 2004 osalta tarkastellaan yrittäjätoiminnan todellista kestoä. Jos YEL:iin on tehty tekninen katkaisu vuonna 2004, otetaan puolitettavaa työtuloa määrättäessä huomioon vain katkaisun jälkimmäinen jakso yhdenjaksoisuusvaatimuksen vuoksi.

- (5) Osa-aikaeläkkeellä oleva yrittäjä ei saa olla poissa yhdenjaksoisesti työstä kuutta viikkoa pidempää aikaa. Tähän aikaan ei lueta vuosilo-

maa, eikä aikaa jolta osa-aikaeläkkeensaajalla on oikeus sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa.

8.2 Osa-aikaeläkkeen eläketapahtuma

Osa-aikaeläkkeeseen on oikeus, kun kaikki osa-aikaeläkkeen saamisen edellytykset täyttyvät. Usein eläketapahtuma on osa-aikatyöhön siirtymistä edeltävä päivä. Päivä voi kuitenkin olla milloin tahansa osa-aikaeläkkeen alkamista edeltävän kuukauden aikana, osa-aikaeläke alkaa aina kuukauden alusta.

8.3 Vakiintunut ansiotaso vuonna 2007 alkavissa osa-aikaeläkkeissä

Jotta osa-aikaeläke voidaan laskea, on ensin määriteltävä vakiintunut ansiotaso. Osa-aikaeläkkeen vakiintunut ansio lasketaan tarkasteluajan eli osa-aikaeläkkeen alkamisvuotta edeltäneiden viiden kalenterivuoden työansioiden ja palkattomilta ajoilta saatujen etuuskien perusteena olevien työtulojen perusteella. Se lasketaan siis yleensä samalla tavoin kuin se laskettaisiin työkyvyttömyyseläkkeessä, jos henkilö olisi tullut työkyvyttömäksi osa-aikaeläkkeen alkamispäivänä.

Siirtymäaikana (vuoteen 2009 saakka) otetaan huomioon viittä vuotta lyhyempi aika samalla tavalla kuin työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan ansioita määrättäessä. Eläkkeen alkaessa vuonna 2007 tulevan ajan ansio lasketaan vuosien 2005 ja 2006 työansioista ja etuusansioista sekä vuoden 2004 siitä eläkepalkasta, jonka perusteella tuleva aika olisi laskettu 31.12.2004.

YEL:ssä jousto alaspäin eläketapahtumaa edeltävältä vuodelta otetaan huomioon. Tässä vakiintunut ansio poikkeaa tulevan ajan laskennasta, jossa joustoja eläketapahtumaa edeltävältä vuodelta ei oteta huomioon.

Esimerkki 8.1. Työntekijän vakiintunut ansio.

TEL A: 1.2.1976–28.2.2004; eläkepalkka on 1 500 euroa kuukaudessa

TEL B: 1.3.2004–31.10.2004; eläkepalkka on 1 700 euroa kuukaudessa

2005 vuosiansio on 16 000 euroa

2006 vuosiansio on 20 000 euroa

Työntekijä siirtyy osa-aikaeläkkeelle 1.11.2007. Vakiintuneen ansion jakaja on 36. Vuoden 2004 ansiona käytetään sen työsuhteen eläkepalkkaa, johon tuleva aika olisi liitetty, jos henkilö olisi tullut työkyvyttömäksi 31.12.2004. Valittu eläkepalkka kerrotaan kahdellatoista, jotta se vastaisi yhden vuoden ansiota.

Osa-aikaeläkkeen vakiintunut ansio on

$$\frac{(1\,700 \times 12) + 16\,000 + 20\,000}{36} = 1\,566,67 \text{ euroa kuukaudessa}$$

...

8.4 Ansionalenema

Osa-aikaeläkkeen määrä lasketaan kokonaisansionalenemasta. Kokonaisansionalenema on vakiintuneen ansion ja kaikesta osa-aikaeläkkeen aikaisesta työstä saadun ansion erotus.

Ansionalenemaa laskettaessa vakiintunut ansio korotetaan palkkakertoimella vuodesta 2004 eteenpäin vastaamaan osa-aikaeläkkeen alkamishetken tasoa.

Ansioden vähentymisen täytyy pääsääntöisesti vastata työajan alenemaa. Jäljelle jäävän osa-aikaisen ansion tulee olla 35–70 prosenttia vakiintuneesta ansiotasosta. Osa-aikaisen ansion täytyy kuitenkin olla vähintään kyseisen lain alarajan suuruinen. Yrittäjän tulee osa-aikaeläkkeen saadakseen joko lopettaa yritystoimintansa kokonaan ja siirtyä muuhun työeläkelakien mukaan vakuutettavaan työhön tai puolittaa työpanoksensa ja työtulonsa. Myös yrittäjän osa-aikatyön ansion on oltava 35–70 prosenttia aiemmasta vakiintuneesta ansiotasosta. Tilanteissa, joissa yrittäjällä ei ole tarkastelujakson eikä osa-aikatyön aikana muiden työeläkelakien kuin YEL:n perusteella vakuutettavaa työskentelyä, eikä suuria työtulomuutoksia ole ennen osa-aikaeläkkeen alkamista tehty, täyttyy 35–70 prosentin raja normaalisti automaattisesti, kun yrittäjä puolittaa työtulonsa siirtyessään osa-aikaeläkkeelle.

Ansionalenemaa laskettaessa osa-aikatyön palkasta ei vähennetä työntekijän työeläkemaksua.

Esimerkki 8.2. Työntekijän ansionalenema.

Työntekijä siirtyy osa-aikaeläkkeelle 1.7.2007 ja vakiintunut ansio on 1 600 euroa kuukaudessa. Työnantajan maksama osa-aikatyön palkka on 960 euroa kuukaudessa eli 60 prosenttia vakiintuneesta ansiotasosta.

Osa-aikaeläkkeen ansionalenema on $1\,600 - 960 = 640$ euroa kuukaudessa

...

Esimerkki 8.3. Yrittäjän ansionalenema.

Yrittäjä siirtyy osa-aikaeläkkeelle vuonna 2007. Vakiintunut ansiotaso on 1 590,28 euroa kuukaudessa ja puolitettava työtulo on samoin 1 590,28 euroa kuukaudessa.

Yrittäjän ansionalenema on vakiintuneen ansiotason ja puolitetun työtulon erotus: $1\,590,28 - 795,14 = 795,14$ euroa kuukaudessa.

...

8.5 Osa-aikaeläkkeen määrä

Osa-aikaeläkkeen määrä on 50 prosenttia ansionalenemasta.

Osa-aikaeläke voi olla kuitenkin enintään 75 prosenttia eläketapahtumaan mennessä karttuneesta, LITA-vähennetystä eläkkeestä. Karttuneeseen eläkkeeseen lisätään ennen LITA-vähennystä työeläkelisä vuotta 2005 edeltävältä ajalta. Sosiaalietuudet otetaan 75 prosentin rajaa laskettaessa huomioon vain eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun. Eläketapahtuman ollessa 31.12. otetaan sosiaalietuudet huomioon koko edeltävältä vuodelta. Julkisella puolella eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden ansiot monistetaan eläketapahtumavuodelle, jos monistamisen yleiset ehdot täyttyvät (Ks. luku 3.2.1). Enimmäismäärään otetaan huomioon yksityisen ja julkisen puolen eläkkeet perusturvan mukaisina.

Myös EU/ETA-maassa ja sosiaaliturvasopimusmaissa vakuutetusta työskentelystä karttunut eläke otetaan huomioon enimmäismäärää laskettaessa. Jollei

ulkomailla karttuneesta etuudesta saada tietoa, enimmäismäärää laskettaessa voidaan ottaa huomioon sellainen teoreettinen eläke, joka henkilölle olisi karttunut, jos ulkomailla työskentely olisi tapahtunut Suomessa (LA 4/2001).

Esimerkki 8.4. Yrittäjän osa-aikaeläke.

Yrittäjä on syntynyt 1.6.1946. YEL-toiminta on alkanut 26.6.1982 ja siihen on tehty tekninen katkaisu 31.12.1997. Yrittäjä vähentää työpanostaan puoleen ja siirtyy osa-aikaeläkkeelle 1.7.2007. Eläkkeelle siirtymiseen mennessä karttunut YEL-eläke on 665,69 euroa kuukaudessa. Aikaisemmista TEL-työsuhteista karttunut eläke on 569,10 euroa ja LEL-ansioista karttunut eläke on 24,06 (vuoden 2007 tasossa).

Työtulojakso	Päiviä	Työtulo euroa/v 2007 tasossa
1.1.1998–1.1.2002	1441	22 170,03
2.1.2002–31.12.2004	1079	23 269,34
1.1.2005–30.6.2007	900	21 828,79

Puolitettavaa työtuloa laskettaessa otetaan eläketapahtumavuodelta huomioon voimassa ollut työtulo + maksimissaan viiden edellisen vuoden työtulot (60 + 11 kuukautta). Kuitenkin puolitettava työtulo lasketaan vähintään neljä kuukautta jatkuneesta YEL-suhteesta. Siirtymävaiheessa vuoden 2004 työtulona otetaan huomioon vuoden 2004 todellinen vahvistettu työtulo (keskityötulo ajalta 1.1.04–1.12.04). Puolitettavaa työtuloa määriteltäessä tarkastellaan työtuloja aikaväliltä 1.1.2004–30.6.2007. Mikäli YEL-jakso olisi ollut lyhyempi, esimerkiksi 15.6.2005–30.6.2007, laskettaisiin puolitettu työtulo vastaavasti tältä ajalta.

Puolitettava työtulo:

Vuosi	Todellinen, vahvistettu työtulo euroa/v	Päivät
2004	23 269,34	360
2005	21 828,79	360
2006	21 828,79	360
2007	21 828,79	180
Yhteensä		1260

$$\frac{(23\,269,34 \times 360 + 21\,828,79 \times 900)}{1\,260} = 22\,240,38 \text{ euroa/vuosi}$$

= 1 853,37 euroa kuukaudessa

Vakiintunut ansio:

Vakiintunut ansiotaso lasketaan eläketapahtumaa edeltävien viiden vuoden ansiotasoista (kuten tulevan ajan ansio). Vuoden 2004 ansio on 31.12.2004 vapaakirjauksen ansio kerrottuna kahdellatoista. Kun eläketapahtuma on vuonna 2007, käytetään vakiintuneen ansion laskennassa vuosien 2004, 2005 ja 2006 vahvistettuja työtuloja.

YEL-toimintaan tehtävässä vuoden 2004 vapaakirjauksessa ei pureta vuonna 1998 tehtyä teknistä katkaisua, koska siihen on yli neljä vuotta laskettuna ajankohdasta 31.12.2004. Työtulot on ilmoitettu vuoden 2007 indeksitasossa.

Vuoden 2004 työtulo:

$$\frac{(22\,170,03 \times 1441 + 23\,269,34 \times 1079)}{(1441 + 1079)} = 22\,640,73 \text{ euroa/vuosi}$$

Vuoden 2005 vahvistettu työtulo on 21 828,79 euroa/vuosi (2007 taso)

Vuoden 2006 vahvistettu työtulo on 21 828,79 euroa/vuosi (2007 taso)

$$\text{Vakiintunut ansio: } \frac{22\,640,73 + 21\,828,79 + 21\,828,79}{36}$$

= 1 841,62 euroa kuukaudessa

Ansionalenema on puolitettu työtulo vähennettynä vakiintuneesta ansiotasosta:
 $1\,841,62 - (1\,853,37/2) = 914,94$ euroa kuukaudessa.

Osa-aikaeläke on puolet ansionalenemasta: $914,94/2 = 457,47$ euroa kuukaudessa

Enimmäismäärä on $(665,69 + 569,10 + 24,06) \times 0,75 = 944,14$ euroa kuukaudessa

Puolitetun työtulon (926,69 euroa kuukaudessa) on mahdollista ansaintarajoihin (35–70 prosenttia), jotka ovat 644,56 – 1 289,13 euroa kuukaudessa.

Yrittäjän osa-aikaeläke 1.7.2007 alkaen on 457,47 euroa kuukaudessa.

...

Esimerkki 8.5. *Puolitettava työtulo, vakiintunut ansio ja osa-aikaeläkkeen määrä.*

Yrittäjätoiminta on alkanut 1.1.2003 ja se on jatkunut yhdenjaksoisesti osa-aikaeläkkeen hakemiseen asti. Yrittäjä hakee osa-aikaeläkettä 1.4.2007 alkaen. Vahvistettu työtulo on 18 800 euroa/vuosi (vuoden 2007 tasossa).

Puolitettava työtulo:

Puolitettava työtulo lasketaan yrittäjätoiminnasta vuosien 2004, 2005, 2006 ja 2007 voimassa olleiden, vahvistettujen työtulojen perusteella ajalta. Pisimmillään tarkastelujakso voi ensimmäisen kerran olla 71 kuukautta 1.11.2010.

YEL: 1.1.2003–31.3.2007

Vuosi	Työtulo euroa/v (ind. 1.100)	Työtulon voimassaolopäivät
2004	18 800,00	360
2005	18 800,00	360
2006	18 800,00	360
2007	18 800,00	90

$$\frac{18\,800 \times 1170}{1170} = 18\,800 \text{ euroa/vuosi}$$

Puolitettu työtulo:

$18\,800 \times 0,5 = 9\,400$ euroa/vuosi on edelleen yli YEL-minimin ja se mahtuu vakiintuneesta ansiotasosta laskettuun 35–70 prosentin ansaintarajoihin (548,33–1 096,67 euroa kuukaudessa), joten henkilöllä on oikeus osa-aikaeläkkeeseen.

Puolitettu työtulo on se työtulo, millä osa-aikainen yrittäjätoiminta vakuutetaan YEL:ssä.

Vakiintunut ansio:

31.12.2004 tuleva aika liittyyisi yrittäjäjaksoon, jonka työtulo on 18 800 euroa/vuosi (vuoden 2007 taso).

Vuoden 2005 työtulo on 18 800 euroa/vuosi (vuoden 2007 taso).

Vuoden 2006 työtulo on 18 800 euroa/vuosi (vuoden 2007 taso).

Vakiintunut ansio on: $\frac{18\,800 \times 3}{36} = 1\,566,67$ euroa kuukaudessa

Osa-aikaeläkkeen määrä:

Ansionalenema on vakiintuneen ansion ja puolitetun työtulon erotus:

$1\,566,67 - 783,33 = 783,34$ euroa kuukaudessa

Osa-aikaeläke on 50 prosenttia ansionalenemasta:

$783,34 \times 0,5 = 391,67$ euroa kuukaudessa

Osa-aikaeläke ei voi olla määrältään yli 75 prosenttia osa-aikaeläkkeelle siirtymiseen mennessä karttuneesta eläkkeestä. Yrittäjälle oli karttunut työeläkettä 621,23 euroa kuukaudessa ennen osa-aikaeläkkeelle siirtymistään.

Enimmäismäärä: $621,23 \times 0,75 = 462,71$ euroa kuukaudessa.

Yrittäjän osa-aikaeläke on 1.4.2007 alkaen 391,67 euroa kuukaudessa.

...

8.6 Eläkkeen karttuminen osa-aikaeläkkeen ajalta

Osa-aikaeläkkeellä olevalle karttuu eläkettä sekä osa-aikatyöstä että osa-aikaeläkkeen perusteena olevasta ansionalenemasta.

Vuonna 1946 ja sitä ennen syntyneillä osa-aikatyöstä karttuu eläkettä kuten muustakin ansiotyöstä vuoden 2004 karttumissääntöjen mukaan 1,5 prosenttia sen vuoden alkuun, jolloin henkilö täyttää 60, ja siitä eteenpäin 2,5 prosenttia vuodessa 65 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun. Osa-aikaeläkeajalta kart-

tuu eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa siitä ansionalenemasta, jonka mukaan osa-aikaeläke ensimmäisen kerran laskettiin. Ansionalenema tarkistetaan eläkettä laskettaessa palkkakertomella eläkkeen alkamisen tasoon. Osa-aikaeläkkeen ajalta karttuneet eläkkeenosat lisätään myöhemmin myönnettävään eläkkeeseen.

Vuonna 1947 ja sen jälkeen syntyneillä osa-aikatyön palkasta karttuu uutta eläkettä kuten muustakin työstä (58–62 vuoden iässä 1,9 prosenttia/v ja 63–68 vuoden iässä 4,5 prosenttia/v). Eläkkeelläoloajalta eli ns. ansionalenemasta karttumisprosentti on 0,75 prosenttia vuodessa. Eläkettä karttuu kuitenkin 1,5 prosenttia vuodessa, jos osa-aikaeläke päättyy työkyvyttömyyseläkkeeseen. Samoin ansionalenemasta karttuu 1,5 prosenttia, jos osa-aikaeläkkeen jälkeen tulee työttömyyspäiväraajakso ja sen jälkeen työttömyyseläke.

Ennen vuotta 1947 syntyneille karttuu KuEL:n ja VaEL:n mukaan eläkettä kaksi prosenttia vuodessa. Pääsääntö on, että 1947 ja sen jälkeen syntyneille karttuu 0,75 prosenttia vuodessa. Jos kuitenkin työntekijä on syntynyt 1947–1951 ja on jäänyt osa-aikaeläkkeelle ensimmäisen kerran 60 vuotta täytettyään, ansionalenemasta karttuu yksi prosentti vuodessa.

8.7 Osa-aikaeläkkeen keskeyttäminen, lakkautus ja uudelleen laskenta

Osa-aikatyön ansioiden muutokset voivat aiheuttaa osa-aikaeläkkeen uudelleen laskennan tai lakkauttamisen. Kun tutkitaan ansiomuutoksen vaikutusta eläkkeen määrään, muuttuneita ansioita verrataan eläkkeen alkaessa tai myöhemmän muutosalankohdan yhteydessä käytettyyn osa-aikatyön palkkaan. Tämä palkka tarkistetaan ennen vertailua palkkakertomella tarkasteluhetken tasoon.

Osa-aikaeläkkeen keskeytys tehdään, jos työntekijän osa-aikatyön ansio tai työstä poissaoloaika muuttuu tilapäisesti siten, etteivät osa-aikatyölle säädetty edellytykset täyty. Osa-aikaeläke voi olla keskeytettynä enintään kuusi kuukautta.

Osa-aikaeläke lakkautetaan:

- Jos osa-aikatyön ansiot eivät ole pysyneet 35–70 prosentin ansiorajoissa
- Jos eläke on ollut keskeytettynä yli kuusi kuukautta. Jotta osa-aikaeläke voisi alkaa uudestaan, on edellytysten täytyttävä ja osa-aikaeläke lasketaan vakiintunutta ansiota myöten uudestaan.

- Jos osa-aikaeläkkeen saaja on pois töistä yhdenjaksoisesti yli kuusi viikkoa (pois lukien ajat, joita ei lueta kuuteen viikkoon kuten vuosiloma).
- Eläkkeensaajan pyynnöstä heti eläkeoikeuden lakattua (työn päättyminen, kokoaikatyö jne). Lakkautettu eläke voidaan myöntää entisin perustein, jos eläkkeen saamisen edellytykset täyttyvät uudestaan ennen kuuden kuukauden kulumista; jos eläke on ollut lakanneena yli kuusi kuukautta, osa-aikaeläke myönnetään uusin perustein edellyttäen, että kaikki saamisen edellytykset täyttyvät.
- Jos eläkkeensaajalle myönnetään osa-aikaeläkkeen estävä eläke. Yksityissektorin automaattisesti vanhuuseläkkeeksi muuttuva osa-aikaeläke lakkauttaa julkisen puolen osa-aikaeläkkeen. Henkilö voi olla samaan aikaan sekä yksityiseltä puolelta että julkiselta puolelta osa-aikaeläkkeellä.

Vuonna 1946 ja sitä ennen syntyneillä yksityissektorin osa-aikaeläke muuttuu automaattisesti osa-aikaeläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi 65-vuotiaana, vaikka työntekijä jatkaisi palvelustaan. Tällöin sekä yksityissektorin työstä kertyvän että myös julkisen palveluksen karttuma putoaa 1,5 prosenttiin. Lisäksi julkisen puolen osa-aikaeläke lakkautetaan, koska yksityisen puolen vanhuuseläkkeeksi muuttunut osa-aikaeläke katsotaan estäväksi eläkkeeksi.

Uudelleen laskenta tehdään

- Jos osa-aikatyön ansion muutos on yli 10 prosenttia. Osa-aikaeläkkeen määrä lasketaan uudelleen samaa vakiintunutta ansiota käyttäen.
- Jos eläkkeensaajalle myönnetään toinen osa-aikaeläke tai ensisijainen etuus tai jos ensisijaisen etuuden määrä muuttuu

Osa-aikaeläke lasketaan uudelleen ansion muuttumiskuukautta seuraavan kuukauden tasossa ja muutettu eläke alkaa saman kuukauden alusta. Jos ansiot ovat muuttuneet kuukauden 1. päivänä, eläke maksetaan kuitenkin muutettuna jo sen kuukauden alusta.

8.8 Ammatillisen erityiseläkeiän valinneiden oikeus osa-aikaeläkkeeseen julkisella puolella

Julkisella puolella myös ammatillisen erityiseläkeiän valinneilla on mahdollisuus saada osa-aikaeläke.

Tällöin osa-aikaeläkkeen hakeminen ja ottaminen merkitsee valinnan peruuttamista, jolloin henkilö ei voi saada vanhuuseläkettä valitussa erityiseläkeiässä, vaan hän siirtyy yleisen vanhuuseläkeiän piiriin. Tämä tarkoittaa sitä, että vanhuuseläkkeelle voi jäädä joko porrastetussa henkilökohtaisessa eläkeiässä tai uuden järjestelmän mukaisesti 63 ja 68 ikävuoden välillä.

Valinnan peruuntuminen merkitsee myös sitä, että työntekijällä on oikeus varhennettuun vanhuuseläkkeeseen ja yksilölliseen varhaiseläkkeeseen valtiolla, mikäli niiden edellytykset muutoin täyttyvät. KuEL:ssa ei ole YVE-oikeutta.

8.9 Osa-aikaeläkkeen jälkeen myönnettävä eläke

8.9.1 *Vanhuuseläke osa-aikaeläkkeen jälkeen, vuonna 1946 ja sitä ennen syntyneet*

Vanhuuseläkkeelle voi jäädä 63-vuotiaana ilman varhennusvähennystä. Vanhuuseläke alkaa viimeistään 65 vuoden iän täyttämiskuukautta seuraavan kuukauden alussa. Jos henkilö jatkaa työskentelyä yli 65-vuotiaaksi, osa-aikaeläke muuttuu samansuuruiseksi vanhuuseläkkeeksi ja karttuma ansionalenemasta lakkaa, työstä karttuu uutta eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa 68 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun. Oikeus varhennettuun vanhuuseläkkeeseen vuonna 1946 tai sitä ennen syntyneellä on 60 vuoden iässä, varhennus tehdään aina 65 vuoden iästä. Lykkäyskorotus lasketaan vasta 68 vuoden iän täyttämisen jälkeen. Lykkäyskorotus on 0,4 prosenttia jokaiselta lykätyltä kuukaudelta.

Ennen vuotta 1947 syntyneille karttuu KuEL:n ja VaEL:n mukaan eläkettä kaksi prosenttia vuodessa.

8.9.2 *Vanhuuseläke osa-aikaeläkkeen jälkeen, vuonna 1947 ja sen jälkeen syntyneet*

Vanhuuseläkkeelle voi jäädä 63 ja 68 ikävuoden välillä. Jos osa-aikatyö jatkuu, eläke muuttuu osa-aikaeläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi 68 vuoden iässä. Oikeus varhennettuun vanhuuseläkkeeseen on 62 vuoden iässä ja varhennusvähennys on 0,6 prosenttia kuukaudessa 63 vuoden iästä laskettuna. Lykättynä vanhuuseläkkeen voi saada 68 vuoden iän täyttämisen jälkeen. Lykkäyskorotus on 0,4 prosenttia jokaiselta lykätyltä kuukaudelta.

Pääsääntö on, että 1947 ja sen jälkeen syntyneille karttuu 0,75 prosenttia vuodessa KuEL:n ja VaEL:n mukaan. Jos kuitenkin työntekijä on syntynyt 1947–1951 ja on jäänyt osa-aikaeläkkeelle ensimmäisen kerran 60 vuotta täytettyään, ansionalenemasta karttuu yksi prosentti vuodessa.

Esimerkki 8.6. TyEL-osa-aikaeläke ja sen jälkeinen vanhuuseläke.

Työntekijä on syntynyt 10.10.1947 ja hän jää osa-aikaeläkkeelle 1.9.2007 alkaen. Osa-aikaeläkkeen jälkeen työntekijä hakee vanhuuseläkettä 1.6.2011 alkaen. Esimerkin rahamäärät ovat vuoden 2007 tasossa.

Työntekijän osa-aikaeläke

Osa-aikaeläkkeen vakiintunut ansio on 1 566,67 euroa kuukaudessa.

Työntekijä vähentää työaikaansa siten, että työnantajan maksama osa-aikatyön palkka on 60 prosenttia vakiintuneesta ansiotasosta.

Osa-aikatyön palkka on 940,00 euroa kuukaudessa.

Ansionalenema on $1\,566,67 - 940 = 626,67$ euroa kuukaudessa.

Osa-aikaeläke on puolet ansionalenemasta $626,67 \times 0,5 = 313,34$ euroa kuukaudessa.

Osa-aikaeläkkeen alkamiseen mennessä karttunut eläke on 402 euroa kuukaudessa.

Enimmäismäärä on $402 \times 0,75 = 301,50$ euroa kuukaudessa.

Osa-aikaeläke voi olla korkeintaan enimmäismäärän suuruinen, joten henkilön osa-aikaeläke on 301,50 euroa kuukaudessa.

Työntekijän vanhuuseläke 1.6.2011 alkaen

Eläkettä karttuu osa-aikaeläkkeen ansionalenemasta 1.9.2007–31.5.2011, eli 45 kuukauden ajalta. Karttumisprosentti on 0,75.

Ansionalenema korotetaan vanhuuseläkkeen alkamisvuoden tasoon palkkakertoimella:

$$626,67 \times \frac{1,220}{1,100} = 695,03 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Eläke ansionalenemasta:

$$\frac{695,03 \times 45 \times 0,75 \%}{12} = 19,55 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Eläke työansioista:

2007

Vuoden 2007 osa-aikatyön ansio on 3 974,65 euroa. Palkkakertoimella tarkistetuista ja PTEL-vähennetyistä ansiosta karttunut eläke:

$$\frac{4\,170,20 \times 1,9 \%}{12} = 6,60 \text{ euroa kuukaudessa}$$

2008

Vuoden 2008 ansio on 12 103,24 euroa. Palkkakertoimella tarkistetuista ja PTEL-vähennetyistä ansiosta karttunut eläke:

$$\frac{12\,510,60 \times 1,9 \%}{12} = 19,81 \text{ euroa kuukaudessa}$$

2009

Vuoden 2009 ansio on 13 211,50 euroa. Palkkakertoimella tarkistetuista ja PTEL-vähennetyistä ansiosta karttunut eläke:

$$\frac{13\,214,26 \times 1,9 \%}{12} = 20,92 \text{ euroa kuukaudessa}$$

2010

63 vuoden iän täyttämisyvuosi. Ansiot on jaksotettava karttumisprosentin muutoksen takia.

Vuoden 2010 vuosiansio on 12 916,42 euroa. Vuosiansio tarkistetaan vuoden 2011 tasoon ja siihen tehdään PTEL-vähennys (12 510,60 euroa).

1,9 prosentin aika on 1.1.2010–31.10.2010, eli 10 kuukautta.

4,5 prosentin aika on 1.11.2010–31.12.2010, eli 2 kuukautta.

1,9 prosentin ansio $12\,510,60 \times \frac{10}{12} = 10\,425,50$ euroa, eläke

$$\frac{10\,425,50 \times 1,9\%}{12} = 16,51 \text{ euroa kuukaudessa}$$

4,5 prosentin ansio $12\,510,60 \times \frac{2}{12} = 2\,085,10$ euroa, eläke

$$\frac{2\,085,10 \times 4,5\%}{12} = 7,82 \text{ euroa kuukaudessa}$$

2011

PTEL-vähennetty ansio työsuhteen päättyessä on 4 700 euroa.

Karttunut eläke $\frac{4\,700 \times 4,5\%}{12} = 17,63$ euroa kuukaudessa

Vanhuuseläke osa-aikaeläkkeen jälkeen:

$$448,85 + 19,55 + 6,60 + 19,81 + 20,92 + 16,51 + 7,82 + 17,63 = 554,69 \text{ euroa kuukaudessa.}$$

...

8.9.3 Työkyvyttömyyseläke tai työttömyyseläke osa-aikaeläkkeen jälkeen

Työkyvyttömyyseläke koostuu osa-aikaeläkkeen alkamiseen mennessä karttuneesta eläkkeestä, osa-aikaeläkkeen ajalta karttuneista eläkkeenosista sekä tule-

van ajan eläkkeenosista. Eläke lasketaan samalla tavalla riippumatta henkilön syntymävuodesta.

Esimerkki 8.7. Lasketaan työkyvyttömyyseläke osa-aikaeläkkeen jälkeen esimerkissä 8.5 laskettuun yrittäjän osa-aikaeläkkeeseen.

Yrittäjä on syntynyt 17.3.1949. Hän hakee työkyvyttömyyseläkettä osa-aikaeläkkeen jälkeen vuonna 2011. Työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtuma on elokuussa 2010. Osa-aikaeläkkeen jälkeen lasketaan eläke uusin perustein. Osa-aikaeläkkeen saajalle myönnetään työkyvyttömyyseläke, jos hän tulee työkyvyttömäksi ennen kuin hän on ehtinyt täyttää 63 vuotta. Eläke osa-aikaeläkkeen jälkeen lasketaan työkyvyttömyyseläkkeenä, koska henkilö täyttää 63 vuotta vasta 2012.

Osa-aikaeläkkeen alkaessa 1.4.2007 henkilölle oli karttunut työeläkettä yhteensä 621,23 euroa kuukaudessa vuoden 2007 tasossa. Se korotetaan palkkakertoimella työkyvyttömyyseläkkeen alkamisvuodelle (2011):

$$621,23 \times \frac{1,220}{1,100} = 689,00 \text{ euroa kuukaudessa}$$

1.4.2007 jälkeen karttunut eläke

Osa-aikayrittäjäjaksolta:

Osa-aikayrittäjäjakso 1.4.2007–31.12.2009 on 33 kuukautta (työkyvyttömyyden eläketapahtuma on 17.8.2010, karttunut eläke lasketaan eläketapahtumaa edeltävään vuoden loppuun asti)

Osa-aikaisen yrittäjätoiminnan työtulo on 9 400 euroa/vuosi vuoden 2007 tasossa. Se tarkistetaan palkkakertoimella työkyvyttömyyseläkkeen alkamisvuoden tasoon:

$$9\,400 \times \frac{1,220}{1,100} = 10\,425,45 \text{ euroa/vuosi}$$

Karttunut eläke 1.4.2007–31.12.2009

2007 on vajaa vuosi, aika 1.4.2007–31.12.2007 on 270 päivää;

vajaan vuoden työtulo $\frac{10\,425,45}{360} \times 270 = 7\,819,09$ euroa/vuosi

karttunut eläke 1.4.2007–31.12.2009, karttumisprosentti on iänmukainen 1,9

$$\frac{(7\,819,09 + 10\,425,45 + 10\,425,45) \times 1,9 \%}{12} = 45,39 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Eläke osa-aikaeläkeolojaksolta:

ansionalenema 1.4.2007–31.12.2009 on 33 kuukautta.

Ansionalenema oli 783,34 euroa kuukaudessa 2007 tasossa, se tarkistetaan työkyvyttömyyseläkkeen alkamisvuoden tasoon palkkakertoimella:

$$783,34 \times \frac{1,220}{1,100} = 868,80 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Karttumisprosentti on 1,5, koska henkilö jää osa-aikaeläkkeen jälkeen työkyvyttömyyseläkkeelle

$$\frac{868,80 \times 33 \times 1,5 \%}{12} = 35,84 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Eläke tulevalta ajalta 1.1.2010–31.3.2012

tulevan ajan ansio, tarkasteluaika on 2005–2009

2005:

18 800 euroa/vuosi vuoden 2007 tasossa

= 20 850,91 euroa/vuosi vuoden 2011 tasossa

2006:

18 800 euroa/vuosi vuoden 2007 tasossa

= 20 850,91 euroa/vuosi vuoden 2011 tasossa

2007:

1.1.2007–31.3.2007, 90 päivää, työtulo on 18 800 euroa/vuosi vuoden 2007 tasossa = 20 850,91 euroa/vuosi vuoden 2011 tasossa

1.4.2007–31.12.2007, 270 päivää, työtulo on 9 400 euroa/vuosi vuoden 2007 tasossa = 10 425,45 euroa/vuosi vuoden 2011 tasossa

2007 kokonaistytötlö:

$$\frac{20\,850,91 \times 90 + 10\,425,45 \times 270}{360} = 13\,031,82 \text{ euroa/vuosi vuoden 2011 tasossa}$$

2007 ansionalenema 1.4.2007–31.12.2007, 9 kuukautta, 783,34 euroa
kuukaudessa vuoden 2007 tasossa = 868,80 euroa kuukaudessa vuoden 2011
tasossa

Ansionaleneman määrä vuonna 2007: $868,80 \times 9 = 7\,819,20$ euroa

Vuodelta 2007 tulee tulevan ajan ansion laskentaan $13\,031,82 + 7\,819,20$
= 20 851,02 euroa vuoden 2011 tasossa

2008 työtulo 10 425,45 euroa/vuosi vuoden 2011 tasossa

2008 ansionalenema; $868,80 \times 12 = 10\,425,60$ euroa

Vuodelta 2008 tulee tulevan ajan ansion laskentaan $10\,425,45 + 10\,425,25$
= 20 850,50 euroa/vuosi

2009 työtulo 10 425,45 euroa/vuosi 2011 tasossa

2009 ansionalenema $868,80 \times 12 = 10\,425,60$ euroa

Vuodelta 2009 tulee tulevan ajan ansion laskentaan $10\,425,45 + 10\,425,25$
= 20 850,50 euroa/vuosi

Tulevan ajan ansio lasketaan vuosien 2005–2009 työtuloista + ansionalenemasta
+ mahdollisesti palkattomien etuusansioden perusteella.

$$\frac{20\,850,91 + 20\,850,91 + 20\,851,02 + 20\,850,91 + 20\,850,91}{60}$$

= 1 737,58 euroa kuukaudessa

Tulevan ajan jakso on 1.1.2010–31.3.2012, eli 27 kuukautta, karttumisprosentti
on 1,3.

$$\text{Eläke tulevalta ajalta: } \frac{1\,737,58 \times 27 \times 1,3 \%}{12} = 50,82 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Työkyvyttömyyseläke osa-aikaeläkkeen jälkeen vuonna 2011 on
 $689 + 45,39 + 35,84 + 50,82 = 821,05$ euroa kuukaudessa.

Taulukko 8.1. Osa-aikaeläke yksityisellä puolella, yhteenveto.

Syntynyt 1946 tai ennen	Syntynyt 1947 tai jälkeen
<p>Oikeus osa-aikaeläkkeeseen 56–64-vuotiaana</p> <p>Vakiintunut ansio = tulevan ajan ansio, eläketapahtumavuoden ansioita ei oteta huomioon</p> <p>Eläkkeen määrä puolet ansionalenemasta</p> <p>Eläkettä karttuu osa-aikatyöstä</p> <ul style="list-style-type: none"> - ikävuosilta 56–59 1,5 prosenttia - ikävuosilta 60–64 2,5 prosenttia - eläkettä karttuu ansionalenemasta 1,5 prosenttia vuodessa <p>Oikeus vanhuuseläkkeeseen 63-vuotiaana</p> <ul style="list-style-type: none"> - ei tehdä työeläkkeiden yhteensovitusta - jos jatkaa osa-aikatyötä, eläke muuttuu 65 vuoden iässä osa-aikaeläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi. Eläkkeen rinnalla työskentelystä eläkettä karttuu 1,5 prosenttia/v 68-vuotiaaksi asti. <p>Oikeus varhennettuun vanhuuseläkkeeseen 60–62-vuotiaana</p> <ul style="list-style-type: none"> - varhennusvähennys 0,4 prosenttia/kk lasketaan 65 vuoden iästä <p>Lykätty vanhuuseläke</p> <ul style="list-style-type: none"> - korotusta ei lasketa 65–67 ikävuosilta - lykkäyskorotus 68 vuoden jälkeen 0,4 prosenttia/kk 	<p>Oikeus osa-aikaeläkkeeseen 58–67-vuotiaana</p> <p>Vakiintunut ansio = tulevan ajan ansio, eläketapahtumavuoden ansioita ei oteta huomioon</p> <p>Eläkkeen määrä puolet ansionalenemasta</p> <p>Eläkettä karttuu osa-aikatyöstä</p> <ul style="list-style-type: none"> - ikävuosilta 58–62 1,9 prosenttia - ikävuosilta 63–67 4,5 prosenttia - eläkettä karttuu ansionalenemasta 0,75 prosenttia vuodessa - työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkettä laskettaessa karttuma ansionalenemasta on 1,5 prosenttia vuodessa <p>Oikeus vanhuuseläkkeeseen 63–68-vuotiaana</p> <ul style="list-style-type: none"> - jos jatkaa osa-aikatyötä, eläke muuttuu 68 vuoden iässä osa-aikaeläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi. <p>Oikeus varhennettuun varhennettuun vanhuuseläkkeeseen 62-vuotiaana</p> <ul style="list-style-type: none"> - varhennusvähennys 0,6 prosenttia/kk lasketaan 63 vuoden iästä <p>Lykätty vanhuuseläke</p> <ul style="list-style-type: none"> - lykkäyskorotus 68 vuoden jälkeen 0,4 prosenttia/kk

9 EU/ETA-eläkkeenlaskenta

Suomen lakisääteisiin työeläkkeisiin on sovellettava EU-säännöksiä (1.1.1994 voimaan tulleen ETA-sopimuksen ja 1.1.1995 voimaan tulleen EU-sopimuksen sosiaaliturvaa koskevat säännökset) aina silloin, kun henkilö on työskennellyt Suomen lisäksi toisessa EU- tai ETA-maassa. Jatkossa EU- ja ETA-maista käytetään lyhennettä EU. *Tarkemmin eläkkeen määräytymisestä EU-säännösten mukaan kerrotaan Työeläkelakipalvelun ohjeistossa EU-eläkkeen määräytymisen.*

Kaikkia pohjoismaita koskee myös 1.9.2004 voimaan tullut pohjoismainen sosiaaliturvasopimus, jota sovelletaan EU-säännösten ohella.

Kun henkilö on työskennellyt tai toiminut yrittäjänä Suomen lisäksi toisessa EU-maassa, lasketaan eläke kahdella tavalla:

- (1) Kansallisena eläkkeenä
  - puhtaasti Suomen oman työeläkelainsäädännön mukaisesti
  - asetuksen 1408/71 mukaisena, jolloin otetaan huomioon asetuksen yhteensovittamista koskevat säännökset ja sosiaaliturvasopimukset (sosiaaliturvasopimusmaat ks. liite 15)
- (2) Pro rata -eläkkeenä, joka lasketaan teoreettisen eläkkeen avulla eli ikään kuin koko työhistoria olisi Suomessa tehtyä työtä.

Näin lasketuista eläkkeistä myönnetään suurempi.

9.1 Kansallinen eläke

Puhtaan kansallinen eläke lasketaan ottaen huomioon ainoastaan kansallinen lainsäädäntö. Asetus 1408/71 rajoittaa eläkkeiden yhteensovittamista ja yhteensovittaminen on sallittua vain tietyissä tilanteissa. Vertailussa käytettävä asetuksen 1408/71 mukainen kansallisen lain mukaan laskettava eläke tarkoittaa Suomessa sitä, että:

- työeläkkeiden yhteensovitus voidaan tehdä Suomen tulevan ajan osalta niiden EU-maiden kanssa, joiden eläkkeisiin liittyy tuleva aika,
- ensisijaisten LITA-etuuksien kanssa voidaan yhteensovitus tehdä vain osittaisena, jos toinenkin EU-maa ottaa ne huomioon omassa yhteensovituksessaan.

9.2 Teoreettinen eläke

Teoreettista eläkettä tarvitaan niin sanotun pro rata -eläkkeen laskemista varten. Teoreettinen eläke lasketaan muuten samalla tavalla kuin kansallinen eläke paitsi että myös muiden EU-maiden vakuutuskaudet rinnastetaan Suomen vakuutuskausiin. Muista EU-maista otetaan huomioon vastaavat vakuutuskaudet, jotka Suomessa vakuutettuina kartuttaisivat työeläkettä. Laskettaessa teoreettista ja pro rata -suhdetta vakuutusajat otetaan huomioon maittain täysinä kuukausina. Rinnakkaiset palvelusajat otetaan huomioon vain yhteen kertaan.

Korotettu karttuma lasketaan 1.1.2005 alkaen myös muiden EU-maiden työskentelystä seuraavan kuukauden alusta lähtien, jolloin henkilö täyttää 53 tai 63 vuotta.

Teoreettinen eläke lasketaan yhtenä kokonaisuutena Suomen kaikkien työeläkejärjestelmien osalta. Teoreettinen eläke lasketaan siten, että vapaakirjat kerrotaan yhteenlasketun EU-palvelusajan ja Suomen työeläkelakien mukaisen palvelusajan suhteella ja saatuun tulokseen lisätään mahdollinen tulevalta ajalta laskettava eläke sekä mahdollinen korotetun karttuman osuus.

Kelan eläkkeessä vanhuuseläkeikä on edelleen 65 vuotta. 1.1.2005 alkaen Kela ottaa huomioon omaa eläkettä laskeessaan työeläkkeistä sen määrän, joka henkilölle on kertynyt työstä 63 vuoden ikään mennessä. Kela käyttää oman eläkkeensä laskennassa sellaista teoreettisen eläkkeen määrää, jossa vakuutuskaudet on otettu huomioon 63 vuoden ikään saakka.

Esimerkki 9.1. Teoreettinen eläke.

Henkilö on syntynyt 11.10.1958. Hän on työskennellyt Suomessa vuosina 1982–1996 yhteensä 180 kuukautta, jolta ajalta karttuneen eläkkeen määrä on 450,00 euroa kuukaudessa vuoden 2006 tasossa.

Tämän jälkeen hän on työskennellyt Ruotsissa vuosina 1997–2005 yhteensä 108 kuukautta. Eläketapahtuma on vuonna 2006. Vakuutuskausia on yhteensä 288 kuukautta, joista Suomen vakuutuskausia on 180 kuukautta.

Kansallinen eläke:

Tarkasteluaikaan otetaan huomioon vuonna 2006 ansiot vuosilta 2004 ja 2005. Koska tarkasteluaikana on vain ansioita Ruotsista, tulevan ajan eläkkeen määrä on nolla. Kansallinen eläke on karttuneen eläkkeen suuruinen eli 450,00 euroa kuukaudessa.

Teoreettinen eläke:

Tarkasteluaikaan otetaan huomioon ansiot vuosilta 2004 ja 2005. Koska tarkasteluaikana on vain ansioita Ruotsista, tulevan ajan eläkkeen määrä on nolla.

$288/180$ kuukautta $\times$ 450,00 euroa = 720,00 euroa

...

9.3 Pro rata -eläke

Teoreettisen eläkkeen perusteella lasketaan pro rata -eläke. Se on sama suhteellinen osuus teoreettisesta eläkkeestä kuin Suomen eläkelakien mukaan eläkkeeseen oikeuttava palvelusaika on eri EU-maiden yhteenlasketusta palvelusajasta. Pro rata -eläkkeen määrä muodostuu Suomen vapaakirjoista sekä mahdollisista tulevan ajan ja korotetun karttuma-ajan pro rata -osuuksista.

***Esimerkki 9.2.** Pro rata -eläke.*

Edellisen esimerkin pro rata -eläke on

$180/288 \times 720,00$ euroa = 450,00 euroa kuukaudessa

Kansallinen eläke ja pro rata-eläke ovat yhtä suuret, joten kansallinen eläke myönnetään.

...

***Esimerkki 9.3.** EU-työkyvyttömyyseläke.*

Henkilö on syntynyt 1.12.1959. Hän on työskennellyt Suomessa vuosina 1983–2003 yhteensä 252 kuukautta, jolta ajalta karttuneen eläkkeen määrä on 510,00 euroa kuukaudessa vuoden 2010 tasossa. Eläke alkaa eläketapahtumavuonna.

Tämän jälkeen hän on työskennellyt Ruotsissa vuosina 2004–2007 yhteensä 43 kuukautta. Viimeksi hän on työskennellyt jälleen Suomessa vuosina 2007–2009 yhteensä 29 kuukautta, jolta ajalta karttuneen eläkkeen määrä on 90,00 euroa vuoden 2010 tasossa.

Työansiot palkkakertoimella tarkistettuina ja työntekijän työeläkemaksun vähentämisen jälkeen euroa/vuosi ennen eläketapahtumaa vuonna 2010:

Vuosi	Ansiot	Kk
2005	Ruotsi	12
2006	Ruotsi	12
2007	Ruotsi	7
2007	10 000	5
2008	30 000	12
2009	32 000	12

Tarkasteluajan ansiot ovat Suomessa ansaitut 72 000 euroa. Vakuutuskausia on yhteensä 324 kuukautta, joista Suomen vakuutuskausia on 281 kuukautta.

Kansallinen eläke:

Kun lasketaan kansallista eläkettä, tulevan ajan ansiot jaetaan 60:llä. Näin ollen tulevan ajan ansio on $72\,000 \text{ euroa} / 60 = 1\,200 \text{ euroa}$ kuukaudessa, josta tulevan ajan eläke on 156 kuukauden tulevan ajan jaksolla 202,80 euroa kuukaudessa.

$510,00 + 90,00 + 202,80 = 802,80 \text{ euroa}$ kuukaudessa

Teoreettinen eläke:

Kun lasketaan teoreettista ja pro rata-eläkettä, jakajana on tarkasteluajan Suomen kuukausien lukumäärä kuitenkin siten, että vajaa vuosi on 12 kuukautta. Tässä tapauksessa teoreettista eläkettä laskettaessa jakajana on siis 36. Tulevan ajan ansio lasketaan jakamalla ansiot 36:lla eli $72\,000 \text{ euroa} / 36 = 2\,000 \text{ euroa}$, josta tulevan ajan eläke on 156 kuukauden tulevan ajan jaksolla 338,00 euroa kuukaudessa.

$324/281$ kuukautta $\times$ (510,00 euroa + 90,00 euroa) + 338,00 euroa

= 1 029,81 euroa kuukaudessa

Tästä pro rata-eläke on

$281/324 \times 1\,029,81$ euroa = 893,14 euroa kuukaudessa

Pro rata -eläke on suurempi, joten se myönnetään.

...

9.4 EU-eläkkeen yhteensovitus

Vuoden 2005 lainmuutoksessa kansallisessa lainsäädännössä luovuttiin yhteensovituksesta. Jatkossa ainoastaan vähentäminen LITA-etuuksien kanssa on mahdollista. Vuoden 2005 lainmuutoksen mukaan LITA-etuus vähennetään suoraan työeläkkeestä. Näin ollen työeläkettä jää maksettavaksi, jos sen määrä on suurempi kuin LITA-etuus. Myös ulkomailta maksettavat LITA-etuudet otetaan huomioon työeläkettä vähentävänä.

Vuoden 2005 säännöksiä sovelletaan pääsääntöisesti silloin, kun vanhuuseläkkeen eläketapahtuma on vuonna 2005 tai myöhemmin tai kun työkyvyttömyys- tai perhe-eläkkeen eläketapahtuma on vuonna 2006 tai sen jälkeen.

Lisäksi yhteensovittaminen on mahdollista, jos sekä Suomi että toinen EU-maa myöntävät tulevan ajan eläkkeen. Tämä säännös tulee sovellettavaksi, jos eläketapahtuma on 2006 tai sen jälkeen. Aikaisemminkin tämä on ollut mahdollista asetuksen 1408/71 mukaan, nyt säännös on tuotu kansalliseen lainsäädäntöön.

9.5 Korotettu karttuma

Vuoden 2005 alusta eläkettä karttuu 1,9 prosenttia niistä ansioista, jotka työntekijä on ansainnut 53 ikävuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta sen kuukauden loppuun, jona hän täyttää 63 vuotta. Eläkettä puolestaan karttuu 4,5 prosenttia niistä ansioista, jotka työntekijä on ansainnut 63 ikävuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta sen kuukauden loppuun, jona hän täyttää 68 vuotta.

EU-säännökset edellyttävät muiden EU-maiden vakuutuskausien rinnastamista Suomen vakuutuskausiin. Sen vuoksi eläkkeenhakijalla on oikeus korotettuun

karttumaan, jos hän on työskennellyt työntekijänä tai yrittäjänä muussa EU-maassa Suomen korotettuun karttumaan oikeuttavan ikäisenä. Koska oikeus korotettuun karttumaan syntyy asetuksen 1408/71 perusteella, korotus lasketaan ainoastaan teoreettiseen eläkkeeseen, jonka perusteella lasketaan pro rata -eläke.

Kun korotettu karttuma lasketaan teoreettiseen eläkkeeseen ja sen perusteella laskettavaan pro rata -eläkkeeseen, voi pro rata -eläke olla suurempi kuin kansallisesti laskettu eläke. Suomessa on laskettava eläke pro rata -eläkkeenä silloinkin, kun toisesta EU-maasta ei vielä haeta vanhuuseläkettä, jos eläke näin laskettuna on suurempi.

Korotuksen osuus lasketaan teoreettiseen eläkkeeseen erillisenä lisänä. Jos työskentely Suomessa on tapahtunut ennen 1.1.2005, korotuksen osuus liitetään siihen eläkepalkkaan, johon olisi liitetty tuleva aika viimeisen Suomen työsuhteen päättyessä.

Jos työskentelyä on ollut Suomessa 1.1.2005 jälkeen, ansio, johon korotus liitetään, määritellään Suomen vuosiansioiden perusteella. Suomen työansiot 1.1.2005 alkaen jaetaan Suomen kalenterikuukausilla kuitenkin siten, että vajaa vuosi on 12 kuukautta.

Kun korotettu karttuma lasketaan työkyvyttömyyseläkkeeseen, toisen EU-maan rinnastettava työskentely otetaan huomioon enintään Suomen eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun saakka. Kun korotusta lasketaan vanhuuseläkkeeseen, rinnastettava työskentely otetaan huomioon enintään Suomen eläketapahtumakuukauden loppuun saakka.

Korotettua karttumaa laskettaessa otetaan huomioon työskentely, jolloin henkilö on ollut vakuutettuna toisessa EU-maassa. Jos toisen EU-maan vakuutuskauden luonnetta (eli onko kysymyksessä työskentely vai esimerkiksi lapsenhoidtoaika) ei saada selvitettyä, korotetussa karttumassa rinnastetaan toisen EU-maan vakuutusaika, joka on eläkettä kartuttavaa. Tällöin ei kuitenkaan rinnasteta asuin-aikaa.

9.6 Tuleva aika

9.6.1 *Tulevan ajan edellytys*

Työkyvyttömyyseläkkeisiin, joissa eläketapahtuma on 1.1.2006 tai sen jälkeen, sisältyy aina tulevan ajan eläkkeen osuus, jos sen saamisen edellytykset täyttyvät (tulevan ajan eläke). Se täyttyy, jos hakijalla on vähintään 13 823,37 euroa työansioita (12 566,70 euroa vuoden 2004 tasossa) työkyvyttömyyden alkamisvuotta edeltäneiden kymmenen kalenterivuoden ajalta. Tarvittaessa otetaan huomioon ansiot muissa EU-maissa.

Muista EU-maista ansioita ei selvitetä, jos hakemusasiakirjojen perusteella nähdään, että työskentelyä on toisessa maassa ollut ainakin yhdeltä vuodelta. Epäselvissä tapauksissa hakijalta tai toisen EU-maan vakuutuslaitokselta pyydetään selvitys ansioista.

9.6.2 *Tulevan ajan ansio EU-tilanteessa*

Tulevan ajan ansio määräytyy pääsääntöisesti eläketapahtumavuotta edeltäneiden viiden viimeisen kalenterivuoden (tarkasteluajan) ansioiden perusteella. Jotta Suomen tulevan ajan eläkettä voitaisiin laskea, on viiden vuoden tarkasteluaikana oltava Suomen eläkelakien mukaan vakuutettuja työansioita. Jos tarkasteluaikana on ansioita vain toisesta EU-maasta ja mahdollisia Suomen palkattomien aikojen etuuksia, tulevan ajan eläkkeen määrä on nolla.

Jos kysymys on nuoresta tai siirtymäaikaan sijoittuvasta eläketapahtumasta, sovelletaan näitä tilanteita koskevia erityisäännöksiä.

Kun lasketaan kansallista eläkettä, tarkasteluajan ansiot Suomessa jaetaan kyseiseen aikaan sisältyvien kuukausien (60) lukumäärällä. Jakaja on aina pääsääntöisesti 60, vaikka tarkasteluaikaan sisältyisi vuosia, jolloin henkilö on työskennellyt toisessa EU-maassa. Jos on kyse siirtymäkaudesta tai nuoresta, käytetään jakajaa, jota muutenkin vastaavalla henkilöllä sovellettaisiin.

Kun lasketaan teoreettista ja pro rata -eläkettä ja henkilöllä on tarkasteluaikana eläkettä kartuttavaa vakuutusaikaa toisessa EU-maassa, tarkasteluajan ansiot Suomessa jaetaan tarkasteluaikaan kuuluvien Suomen kuukausien lukumäärällä. Tällöin vajaa vuosi on 12 kuukautta.

Tarkastelu aikaan voi sisältyä sellaisia vuosia, jolloin henkilöllä ei ole Suomessa ansioita eikä eläkettä kartuttavia vakuutuskausia toisessa EU-maassa. Tällöin Suomen ansiot jaetaan tarkastelu aikaan kuuluvien Suomen kuukausien lukumäärällä lisättynä niillä kuukausilla, joilla Suomen kuukaudet ja muiden EU-maiden eläkettä kartuttavat vakuutuskaudet alittavat 60 kuukautta. Myös tällöin vajaa vuosi on 12 kuukautta.

Esimerkki 9.4. Korotettu karttuma.

Henkilö on syntynyt 6.1.1946. Hän on työskennellyt Suomessa vuosina 1969–2000 yhteensä 374 kuukautta, jolta ajalta karttuneen eläkkeen määrä on 730,00 euroa kuukaudessa vuoden 2009 tasossa. Vanhuuseläke alkaa 1.2.2009. Tämän jälkeen hän on työskennellyt vuosina 2000–2005 Ruotsissa 67 kuukautta, joista korotettuun karttumaan oikeuttavassa iässä 12 kuukautta. Tämän jälkeen hän on työskennellyt Suomessa vuosina 2006–2009.

Työansiot palkkakertoimella tarkistettuina ja työntekijän työeläkemaksun vähentämisen jälkeen euroa/vuosi ennen eläketapahtumaa vuonna 2009 ovat:

Vuosi	Ansiot	Kk
2006	21 600	12
2007	22 200	12
2008	22 900	12
2009	2 000	1

Työansiot Suomessa ovat yhteensä 68 700 euroa. Vuosien 2006–2009 ansaittu eläke on 108,78 euroa kuukaudessa.

Vakuutuskausia on yhteensä 478 kuukautta, joista Suomen vakuutuskausia on 411 kuukautta.

Kansallinen eläke:

730,00 euroa + 108,78 euroa = 838,78 euroa kuukaudessa

Teoreettinen eläke:

Teoreettisen eläkkeen korotetun karttuman ansioperustetta laskettaessa Suomen vuosiansiot 1.1.2005 alkaen jaetaan Suomen kalenterikuukausien lukumäärällä kuitenkin siten, että vanhuuseläkkeen eläketapahtumavuodelta otetaan huomioon ansiot vain eläketapahtumaan saakka. Näin ollen korotetun karttuman ansioperuste on $68\,700 \text{ euroa} / 37 = 1\,856,76 \text{ euroa}$.

$$\frac{478}{411} \times 838,78 + \frac{12 \times 0,4\% \times 1856,76}{12} = 982,95 \text{ euroa}$$

Tästä pro rata -eläke on $\frac{411}{478} \times 982,95 \text{ euroa} = 845,17 \text{ euroa}$ kuukaudessa

Pro rata -eläke on suurempi, joten se myönnetään.

...

9.7 EU-perhe-eläke

Leskeneläke ja lapseneläke lasketaan myös kahdella tavalla, kansallisena ja pro rata -eläkkeenä, ja niistä suurempi maksetaan. Leski ja lapsi voivat saada perhe-eläkettä niistä EU-maista, joissa edunjättäjä on työskennellyt. (A 12/04)

9.7.1 Leskeneläke

Kansallisen lain mukaista leskeneläkettä laskettaessa edunjättäjän eläke vähennysperustetta määrittäessä on joko kansallisen eläkkeen ja ulkomaan eläkkeen summa tai teoreettinen eläke. Jos LITA-vähennys tulee tehtäväksi, tällöin mukana ovat kaikkien edunsaajien eläkkeet. Leskeneläkkeen vähentämisessä otetaan huomioon lesken Suomesta saamien omien eläkkeiden lisäksi myös lesken muista EU-maista saamat omat eläkkeet. Lesken omana eläkkeenä käytetään samaa määrää sekä kansallisen että teoreettisen leskeneläkkeen vähentämisessä. Jos leski ei vielä ole eläkkeellä, vähentämisessä käytetään lesken omana eläkkeenä laskennallista eläkettä, jossa otetaan huomioon myös lesken ulkomaan työskentely.

Teoreettinen leskeneläke lasketaan edunjättäjän teoreettisesta eläkkeestä. Jos LITA-vähennys tulee tehtäväksi, tällöin mukana ovat kaikkien edunsaajien eläk-

keet. Leskeneläkkeen vähentäminen tehdään teoreettiseen leskeneläkkeeseen, josta lasketaan pro rata -leskeneläke.

9.7.2 Lapseneläke

Pääsäännön mukaan lapseneläke lasketaan sekä kansallisena että pro rata -eläkkeenä kuten leskeneläke silloin, kun edunjättäjä on kuollut 1.9.1999 tai sen jälkeen.

Jos kuitenkin edunjättäjä on työskennellyt Belgiassa, Ranskassa, Tanskassa, Isossa-Britanniassa tai Irlannissa, lapseneläke maksetaan aikaisempien sääntöjen mukaan ensisijaisesti lapsen asuinmaasta teoreettisen eläkkeen suuruisena. Jos lapsi asuu muualla kuin Suomessa ja hänellä on lapseneläkeoikeus asuinmaastaan, Suomesta voi tällöin tulla maksettavaksi erotus, jos lapsenetuudet ovat Suomessa suuremmat. Erotus lasketaan vähentämällä Suomen lapsenetuuksista asuinmaan lapsenetuudet (= erotusetuus). Suomessa otetaan erotusetuutta laskettaessa huomioon puhdas kansallinen työeläke, kansaneläkejärjestelmästä maksettava lapseneläkkeen perusmäärä sekä keskimääräinen lapsilisä.

***Esimerkki 9.5.** LITA-vähennys perhe-eläkkeestä ja vähennetystä leskeneläkkeestä.*

Edunjättäjän kuolinpäivä on 17.2.2007. Edunjättäjän eläke on 2 300 euroa kuukaudessa, josta 1 500 euroa karttunutta eläkettä ja 800 euroa tulevan ajan osuutta. Edunsaajina ovat leski ja yksi lapsi. LITA-korvaus on 800 euroa kuukaudessa.

Kansallinen eläke:

LITA-vähennys vuoden 2007 säännösten mukaisesti

Perhe-eläke:

Leski $6/12 \times 2\,300 = 1\,150$ euroa kuukaudessa

Lapsi $4/12 \times 2\,300 = 766,67$ euroa kuukaudessa

$1\,150 + 766,67 = 1\,916,67$ euroa kuukaudessa yhteensä leskelle ja lapselle

LITA-korvaus vähennettynä: $1\,916,67 - 800 = 1\,116,67$ euroa kuukaudessa

Lesken osuus: $1\,150 / 1\,916,67 \times 1\,116,67 = 670$ euroa kuukaudessa

Lapsen osuus: $766,67 / 1\,916,67 \times 1\,116,67 = 446,67$ euroa kuukaudessa

Jos LITA-vähennys tehdään erikseen leskeneläkkeestä ja lapseneläkkeestä, eläkkeiden loppusummat ovat samat.

Teoreettinen eläke:

Oletetaan, että ainoastaan Suomi vähentää työeläkkeen määrää LITA-etuuden määrällä. Vakuutusaikaa Suomessa on 10 vuotta ja toisessa EU-maassa viisi vuotta.

Lasketaan edunjättäjän teoreettinen eläke:

$15/10 \times 1\,500 + 800 = 3\,050$ euroa kuukaudessa

Lesken teoreettinen eläke:

$6/12 \times 3\,050 = 1\,525$ euroa kuukaudessa

Lapsen teoreettinen eläke:

$4/12 \times 3\,050 = 1\,016,67$ euroa kuukaudessa

Lesken pro rata -eläke:

$10/15 \times 1\,525 = 1\,016,67$ euroa kuukaudessa

Lapsen pro rata -eläke:

$10/15 \times 1\,016,67 = 677,78$ euroa kuukaudessa

Lesken ja lapsen pro rata -eläkkeet yhteensä

$1\,016,67 + 677,78 = 1\,694,45$ euroa kuukaudessa

Kansallinen eläke on suurempi, joten se myönnetään.

Uusi LITA-vähennys:

Lapsi täyttää 18 vuotta 25.8.2009. Edunjättäjän eläke tarkistettuna on 2 390,83 euroa kuukaudessa. Leskeneläke $6/12 \times 2\,390,83 = 1\,195,42$ euroa kuukaudessa.

Leskeneläkkeen vähentäminen:

Leskeneläkkeen vähentämisen peruste oletetussa vuoden 2009 palkkakerrointasossa on 751,69 euroa kuukaudessa.

Lesken oma laskennallinen eläke on 1 000 euroa kuukaudessa.

Ylite: $1\,000 - 751,69 = 248,31$ euroa kuukaudessa

Vähennetty leskeneläke: $1\,195,42 - 0,5 \times 248,31 = 1\,071,26$ euroa kuukaudessa

LITA-etuus leskelle on 550 euroa kuukaudessa

LITA-etuus vähennettynä: $1\,071,26 - 550 = 521,26$ euroa kuukaudessa

Leskeneläke 1.9.2009 alkaen 521,26 euroa kuukaudessa

EU-leskeneläkkeen vähentäminen:

Edunjättäjän teoreettinen eläke vuoden 2009 työeläkeindeksitasossa on 3 170,45 euroa kuukaudessa.

Teoreettinen leskeneläke on $6/12 \times 3\,170,45 = 1\,585,23$ euroa kuukaudessa

$1\,585,23 - 124,16 = 1\,461,07$ euroa kuukaudessa

Pro rata leskeneläke

$10/15 \times 1\,461,07 = 974,05$ euroa kuukaudessa

LITA-etuus vähennettynä: $974,05 - 550 = 424,05$ euroa kuukaudessa

Kansallinen eläke on suurempi, joten se myönnetään.

...

10 Vastuunjako

10.1 Työeläkkeiden rahoituksesta

Eläkkeiden rahoitusperiaatteiden äärimuodot ovat jakojärjestelmä ja rahastoiva järjestelmä.

Jakojärjestelmässä kunkin vuoden eläkemeno ja siihen liittyvät hoitokulut katetaan kyseisenä vuonna kerättävillä vakuutusmaksuilla. Rahastoivassa järjestelmässä kerätään vakuutusmaksuna kunakin vuonna määrä, joka keskimäärin riittää kyseisenä vuonna kattamaan eläketurvan kustantamiseen eläkkeen maksuaikana, kun korot ja kuolevuus otetaan huomioon.

Rahastoivassa järjestelmässä jokainen sukupolvi kustantaa omat eläkkeensä ja työntekijä tavallaan siirtää osan palkastaan säästöön (rahastoon) tulevaa eläkettään varten.

10.1.1 Yksityisen puolen osittain rahastoiva järjestelmä

Yksityisen puolen palkansaajalakien (TyEL, MEL) mukaisten eläkkeiden rahoituksessa sovelletaan osittain rahastoivaa tekniikkaa. Maksettava eläke voidaan periaatteessa jakaa kahteen osaan sen mukaan, miten se rahoitetaan. Osa maksettavasta eläkkeestä on rahastoitu ennakoon ja varat eläkkeen maksuun siltä osin purkautuvat rahastosta. Osa kustannetaan jakojärjestelmän mukaisesti ja varat saadaan eläkkeen maksuvuoden vakuutusmaksusta.

Yksityisen puolen palkansaajalakien mukaisia eläkkeitä on rahastoitu lain voimaantulosta lähtien yksilötasolla. Tulevaa vanhuuseläkettä rahastoidaan eläkkeen karttumishetkellä työsuhteen kestäessä (vuosittain). Työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeiden rahastointi tehdään eläkkeen alkaessa.

Työntekijän eläkelaki määrittelee kunkin eläkelajin osalta periaatteen, jonka mukaan rahastointi tehdään sekä vastuueläkelaitoksen. Yksittäisen eläkkeen ennakoon rahastoidusta osasta vastaa kukin eläkelaitos siltä osin kuin on kerännyt maksua tätä eläkettä varten rahastoon (eläkkeen rahastoitu osa). Eläkelaitos laskee vakuutusmatemaattisesti vastuuvelan määrän kunkin vakuutetun osalta, jonka tulevaa eläkettä se on ennakoon rahastoinut.

Eläkkeen rahastoidun osan ylittävä osa (eläkkeen yhteisesti kustannettava osa) kustannetaan jakojärjestelmän mukaisesti.

Merimieseläkekassa osallistuu vastuunjakoon TEL:iä vastaavalla MEL:n osuudella (= MEL:n vastuunjako-osa). MEL:n mukaisen eläkkeen vastuunjako-osan ylittävältä osin (MEL-ylite) kustantaa Merimieseläkekassa.

10.1.2 Yrittäjät

Yksityisen sektorin yrittäjäeläkelakien (YEL, MYEL) mukaiset eläkkeet kustannetaan jakojärjestelmän mukaisesti. Kunkin vuoden vakuutusmaksut hoitokuluilla vähennettynä käytetään kyseisenä vuonna maksettavan eläkemenon kustantamiseen. Valtio kustantaa eläkemenon siltä osin kuin maksut eivät siihen riitä. MYEL-eläkkeiden rahoitukseen valtio on osallistunut lain voimaantulosta lähtien ja YEL-eläkkeiden rahoitukseen vuodesta 1979 lähtien.

10.1.3 Julkinen puoli

Julkisen puolen eläkejärjestelmien rahoitus toimii pääasiassa jakojärjestelmän periaatteella. Nykyisin kuitenkin myös julkisella puolella kerätään varoja kollektiivisiin puskurirahastoihin; Kuntien eläkejärjestelmässä (KuEL) rahastointia on tehty vuodesta 1988 ja valtion eläkejärjestelmässä (VaEL) vastaavasti vuodesta 1990 alkaen.

10.1.4 Palkattomat ajat

Kustannukset eläkelaitosten maksamista, palkattomilta ajoilta karttuneista eläkkeen osista jaetaan eläkelaitosten kesken eläkelaitoksessa vakuutettujen työansioiden suhteessa.

Valtio kustantaa ”lain valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta” perusteella karttuneet eläkeosat.

10.2 Vastuunjako eläkelaitosten kesken

Yksityisen puolen eläkelaitokset ovat järjestelmän voimaantulosta saakka toimineet niin sanotun viimeisen eläkelaitoksen periaatteen mukaisesti. Eläkkeen myöntää ja maksaa kokonaisuudessaan se eläkelaitos, jossa työntekijän viimei-

nen työskentely oli vakuutettuna. Viimeinen eläkelaitos maksaa tällöin myös eläkkeen ne osat, jotka jokin muu eläkelaitos on ennakoon rahastoinut sekä ne eläkkeen osat, jotka kustannetaan jakojärjestelmän mukaisesti. Vuodesta 2004 alkaen tulivat myös julkisen puolen eläkelaitokset viimeisen eläkelaitoksen periaatteen piiriin.

Eläketurvakeskus (ETK) tekee maksetuista eläkkeistä vuosittain kustannusten selvittelyn eli vastuunjaon eläkelaitosten kesken. Vastuunjaossa ETK jakaa kustannukset eläkelaitosten kesken vuoden aikana maksetuista, jakojärjestelmän mukaisesti kustannettavista eläkkeistä ja eläkkeenosista.

Vastuunjaon yhteydessä eläkelaitokset myös perivät ne maksamansa eläkkeen osat, jotka jokin muu eläkelaitos on rahastoinut, siltä eläkelaitokselta, joka rahastoinnin on tehnyt.

Vastuunjako tehdään sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien vastuunjakoperusteiden sekä julkisen ja yksityisen puolen välisen VILRA-sopimuksen mukaisesti vuosittain kalenterivuoden aikana maksetuista eläkkeistä.

Käytännössä tämä tapahtuu siten, että eläkelaitokset antavat vuosittain ETK:lle tarkat tiedot kalenterivuoden aikana maksamistaan eläkkeistä jaoteltuina vastuunjakoa varten osiin sen mukaan, miten eläkkeen osat kustannetaan. Eläkelaitokset antavat ETK:lle myös eläkelaitoksensa vakuutettujen palkkasummiin pohjautuvat tiedot, joiden perusteella kustannukset maksetuista yhteisesti kustannettavista eläkkeistä jaetaan eläkelaitosten kesken. Näiden pohjalta ETK laskee kullekin eläkelaitokselle hyvityksen ja maksun:

- maksu koostuu eläkelaitoksen osuudesta yhteisesti kustannettavaan eläkemenuun sekä muiden eläkelaitosten maksamasta, kyseisen eläkelaitoksen vastuulla olevasta eläkemenosta
- hyvitys koostuu eläkelaitoksen maksamasta yhteisesti kustannettavasta sekä muiden vastuulla olevasta eläkemenosta.

Jos maksu on hyvitystä suurempi, eläkelaitos suorittaa erotuksen ETK:lle. Päinvastaisessa tapauksessa ETK suorittaa erotuksen eläkelaitokselle. Näin järjestettynä yhteisesti vastattavien eläkkeiden rahoitus tasaa eläkelaitosten välisiä aktiivipiirien muutoksesta johtuvia eroja.

Selvittely eläkelaitosten maksamista, palkattomilta ajoilta karttuneista eläkkeenosista tehdään ETK:ssa vuosittain eläkelaitosten antamien tietojen perusteella. Eläkelaitokset ilmoittavat ETK:lle myös tiedot maksamistaan, lapsen hoidon tai opiskelun ajalta karttuneista eläkkeen osista. Valtio hyvittää nämä maksetut eläkkeet eläkelaitoksille ETK:n kautta.

Kustannukset eläkkeistä:

- TyEL-MEL-eläkkeiden rahastoidusta osasta vastaa eläkkeen osan rahastoinut eläkelaitos
- TyEL-MEL-eläkkeiden yhteisesti kustannettavista eläkkeenosista vastaavat TyEL- ja MEL-eläkelaitokset pääperiaatteessa vakuutettujen palkkasummiin suhteessa
- MEL-ylitteestä vastaa Merimieseläkekassa
- YEL-eläkkeistä vastaavat YEL-eläkelaitokset yhteisesti
- YEL-lisäeläkkeestä vastaa vakuuttanut eläkelaitos
- MYEL-eläkkeistä vastaa Maatalousyrittäjien eläkelaitos
- KuEL-eläkkeistä vastaa Kuntien Eläkevakuutus
- VaEL-eläkkeistä vastaa Valtiokonttori
- KiEL-eläkkeistä vastaa Kirkon keskusrahasto ja
- KelaL-eläkkeistä vastaa Kansaneläkelaitos.

Palkattomilta ajoilta karttuneista eläkkeenosista vastaavat eläkelaitokset vakuutettujen ansioiden suhteessa. Lapsenhoitoajalta ja opiskeluaajalta karttuneista eläkkeenosista vastaa valtio.

10.3 Eläkkeen jakaminen osiin vastuunjakoa varten

Eläke jaetaan vastuunjakoa varten eläkelajeittain yhteisesti kustannettavaan osaan, eläkelaitoksen itsensä kustantamaan osaan, toisen eläkelaitoksen kustannettavaan osaan ja MEL-ylitteeseen (= TEL:n perusturvan ylittävä osa). Jaottelu tehdään erikseen seuraavista ryhmistä:

- TyEL:n, YEL:n perusturvan sekä MEL:n, MYEL:n, VaEL:n, KuEL:n KiEL:n ja KelaL:n mukaan karttunut osa
  - jatkuvat suoritukset

- kertosuoritukset
- kertosuoritukset EY-siirtomääristä.
- Rekisteröidyn TEL-lisäeläketurvan ja työnantajavakuutuksen mukainen osa
  - jatkuvat suoritukset
  - kertosuoritukset EY-siirtomääristä.
- Rekisteröidyn YEL-lisäeläketurvan mukainen osa
  - jatkuvat suoritukset
  - kertosuoritukset EY-siirtomääristä.
- Palkattomilta ajoilta karttunut eläke.
- Lapsenhoitoajalta ja opiskeluajalta karttunut eläke.

10.3.1 Vanhuuseläke

Vanhuuseläkettä rahastoidaan yksilökohtaisesti aktiiviaikana 18–54-vuotiaiden työntekijöiden osalta. Ennen vuotta 2005 rahastointi alkoi 23 vuoden iän täyttämisestä.

Rahastoitua eläkettä on karttunut seuraavasti:

- 1.7.1962 alkaen vuoden 1976 loppuun asti yksi prosentti kunkin vuoden ansioista.
- Vuosina 1977–1996 1,5 prosenttia kunkin vuoden ansioista.
- Vuoden 1997 alusta 0,5 prosenttia kunkin vuoden ansioista.

Edellä mainitun rahastoinnin lisäksi siirretään vanhuuseläkevastuusiin vuosittain varoja rahastointiasteen vahvistamiseksi. Vanhuuseläkkeen rahastoituihin osiin tehdään siten vuosittain tasokorotuksia. Vuodesta 2007 alkaen korotukset kohdistetaan yli 54-vuotiaiden vakuutettujen ja eläkkeensaajien rahastoituihin osiin.

Eläkelaitokset eivät eritele TyEL:n ja MEL:n mukaisten vanhuuseläkkeiden rahastoituja ja yhteisesti kustannettavia osia ilmoittaessaan ETK:lle tietoja vastuunjako varten. Vastuunjako vanhuuseläkkeiden osalta tehdään kollektiivisesti ja kukin eläkelaitos ilmoittaa sitä varten tiedot vuoden aikana maksamiensa vanhuuseläkkeiden yhteismäärästä ja lisäksi vuoden aikana maksettujen, kyseisen eläkelaitoksen vastuulla olevien vanhuuseläkkeiden yhteismäärän. Selvittely tehdään näiden tietojen pohjalta.

10.3.2 Työkyvyttömyyseläke, yksilöllinen varhaiseläke ja kuntoutustuki

Työkyvyttömyyseläke on kokonaan yhteisesti kustannettavaa, jos vakuutetun eläketapahtumavuotta edeltävän kahden kalenterivuoden aikaisten TyEL-MEL-työansioden yhteismäärä on alle 13 823,37 euroa (12 566,70 vuoden 2004 tasossa).

Muutoin työkyvyttömyyseläkkeen rahastoitu osa lasketaan työkyvyttömyyseläkkeen alkamisajankohtaa vastaavasta TyEL-MEL-eläkkeen määrästä. Kunkin TyEL-MEL-eläkelaitoksen vastuulla oleva rahastoituosa on se osuus TyEL-MEL-eläkkeestä, joka vastaa kyseisessä eläkelaitoksessa vakuutettujen eläkkeensaajien TyEL- tai MEL-ansioiden osuutta kaikista kahden vuoden aikana vakuutetuista työansioista, palkattomien aikojen etuuksien perusteena olevista ansioista, TyEL 76 §:n 4 momentin tai MEL 80 § 3 momentin mukaisista etuuksista sekä muun aiemman eläkesuhteen kuin osa-aikaeläkkeen tulevan ajan ansioista.

Esimerkki 10.1. Kuntoutustuki.

Työntekijä on syntynyt 29.1.1956. TEL-työsuhdeaika on 1.8.1980–15.3.2006. Työkyvyttömyys alkaa 16.3.2006.

Työntekijän kuntoutustuki myönnetään sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan ensisijaisuusajan jälkeen ajalle 1.4.2007–31.12.2007. Kuntoutustuki on samansuuruinen kuin toistaiseksi myönnetty työkyvyttömyyseläke. Kuntoutustuki lasketaan vuoden 2005 säännösten mukaan ja siihen lasketaan mahdollinen suojaosuus.

Vapaakirjaus

Eläkkeen perusteena oleva palkka (eläkepalkka)

Vuosi	Ansiot euroa/v	Indeksi	Ansiot v. 2004 ind. 2151	Ansiot PTEL- vähennettynä (1.1.96 alkaen)	Aika päivinä	Keskimäär. kk ansio
1995	16 150	1712	20 291,27	20 291,27	360	1 690,94
1996	16 250	1760	19 860,09	19 178,89	360	1 598,24
1997	16 300	1791	19 576,38	18 695,44	360	1 557,95
1998	17 800	1825	20 979,62	19 993,58	360	1 666,13
1999	18 000	1868	20 726,98	19 752,81	360	1 646,07
2000	19 000	1903	21 476,09	20 466,71	360	1 705,56
2001	15 200	1981	16 504,39	15 761,69	360	1 313,47
2002	18 200	2054	19 059,49	18 220,87	360	1 518,41
2003	19 400	2103	19 842,80	18 930,03	360	1 577,50
2004	20 100	2151	20 100,00	19 175,40	360	1 597,95
				190 466,69	3 600	

$$30 \times \frac{190\,466,69}{3\,600} = 1\,587,22 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Työsuhdeaika 1.8.1980 – 31.12.2004 = 24 vuotta 5 kuukautta = 293 kuukautta.

$$\text{Eläke työsuhdeajalta on } \frac{293 \times 1,5 \% \times 1\,587,22}{12} = 581,32 \text{ euroa kuukaudessa.}$$

31.12.2004 mennessä karttunut, vapaakirjattu eläke vuoden 2007 tasossa palkkakertoimella korotettuna on

$$581,32 \times \frac{1,100}{1,000} = 638,35 \text{ euroa kuukaudessa.}$$

Karttuma 1.1.2005 alkaen:

Vuosi	Ansiot euroa/v	Ansiot 2007 palkkakertoimen (1,100) tasossa	Ansiot 2007 palkkakertoimen tasossa PTEL-vähennettynä euroa/vuosi
2005	22 574,77	24 155,88	23 117,18

$$\frac{23\,117,18 \times 1,5\%}{12} = 28,90 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Työsuhteesta karttuneet eläkkeet yhteensä

$$638,35 + 28,90 = 667,25 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Tulevan ajan ansio:

Vuoden 2004 ansio 1 587,22 (indeksissä 2151) korotetaan palkkakertoimella vuoden 2007 tasoon

$$1\,587,22 \times \frac{1,100}{1,000} = 1\,745,94 \text{ euroa kuukaudessa}$$

$$12 \times 1\,745,94 = 20\,951,30 \text{ euroa/vuosi}$$

Vuosi	Ansiot
2004	20 951,30 euroa
2005	23 117,18 euroa

$$\frac{20\,951,30 + 23\,117,18}{24} = 1\,836,19 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Tuleva aika eläketapahtumavuoden alusta 63 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun

2019   01   30

2006   01   01

13 vuotta   0 kk   30 päivää = 157 kuukautta

Henkilö täyttää 50 vuotta 29.1.2006. 1,5 prosentin karttuma-aikaa on yksi kuukausi ja 1,3 prosentin 156 kuukautta.

Eläke tulevalta ajalta

$$\frac{(1 \times 1,5 \% \times 1\,836,19) + (156 \times 1,3 \% \times 1\,836,19)}{12} = 312,61 \text{ euroa kuukaudessa.}$$

Kuntoutustuki 1.4.2007 alkaen on $667,25 + 312,61 = 979,86$ euroa kuukaudessa.

TEL-suojaosuutta ei jää maksettavaksi.

Kuntoutustuen jakaminen osiin vastuunjako varten:

Työntekijällä on TEL-työsuhde, joka on ollut vakuutettuna eläkelaitoksessa A.

1.4.2007 alkava kuntoutustuki on tulevan ajan eläke ja vastuunjaon tarkasteluajan työansioden määrä yhteensä ilman työntekijän työeläkemaksun vähennystä ylittää rajan 13 823,37 euroa (vuoden 2007 tasossa), joten eläkkeessä on rahastoitua osaa. Vastuunjaon tarkastelu-aika on ajanjakso 1.1.2005–31.12.2005 ja ansioiden määrä sen ajalta ilman työntekijän työeläkemaksun vähennystä vuoden 2007 palkkakertoimen tasoisena on 24 155,88 euroa.

Kuntoutustuen rahastoitu osa on $24\,155,88 / 24\,155,88 \times 979,86 = 979,86$ euroa kuukaudessa eli kuntoutustuki on alkaessaan kokonaan rahastoitua osaa ja rahastoidusta osasta vastaa eläkelaitos A.

...

Esimerkki 10.2. TyEL-työkyvyttömyyseläke.

Työntekijä on syntynyt 30.9.1955. Työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtuma on 15.7.2007. Eläke alkaa sairauspäiväraha-kauden jälkeen vuonna 2008.

31.12.2004 mennessä karttunut eläke ja työeläkelisä lisättynä vuodelta 2005 ja 2006 karttunut työeläke on vuoden 2008 tasossa 1 200 euroa kuukaudessa.

Tulevan ajan ansio lasketaan vuosien 2004 eläkepalkasta sekä vuoden 2005 ja 2006 ansioista. Vuoden 2004 ansio on se LEL-keskipalkka, joka saadaan olettaen, että eläketapahtuma olisi sattunut 31.12.2004. LEL-keskipalkka on 1 970 euroa kuukaudessa (vuoden 2008 tasossa). Se muutetaan vuosiansioksi kertomalla kahdellatoista (12). Vuoden 2005 ansiot ovat 25 000 euroa ja vuoden 2006 ansiot 26 000 euroa. Ansiot ovat vuoden 2008 tasossa ja PTEL-vähennettynä.

Tulevan ajan ansio on:
$$\frac{(12 \times 1\,970) + 25\,000 + 26\,000}{36} = 2\,073,33 \text{ euroa kuukaudessa.}$$

Tulevan ajan jakso on eläketapahtumavuoden alusta henkilön 63 vuoden iän täyttämiskauden loppuun, 1.1.2007–30.9.2018, eli 141 kuukautta.

Eläke tulevalta ajalta: $\frac{141 \times 1,3 \% \times 2\,073,33}{12} = 316,70$ euroa kuukaudessa

TyEL-työkyvyttömyyseläke vuonna 2008 on:

$1\,200 + 316,70 = 1\,516,70$ euroa kuukaudessa.

Työkyvyttömyyseläkkeen jakaminen osiin vastuunjakoja varten:

Oletetaan, että työntekijä on LEL-töissä ennen 1.1.2007 ja työ jatkuu vuoden 2007 alusta TyEL-suhteena, joka on vakuutettuna Eterassa.

Eläke on tulevan ajan eläke ja vastuunjaon tarkasteluajan työansioden määrä yhteensä ilman työntekijän työeläkemaksun vähennystä ylittää rajan 13 986,74 euroa (2008 arvioidussa palkkakertoimen tasossa), joten eläkkeessä on rahastoitua osaa. Vastuunjaon tarkasteluaika on ajanjakso 1.1.2005–31.12.2006 ja ansiot sen ajalta ilman PTEL-vähennystä ovat $26\,205,45 + 27\,168,23 = 53\,373,68$ euroa vastaten vuoden 2008 palkkakertoimen tasoa.

Eläkkeen rahastoitu osa on $53\,373,68 / 53\,373,68 \times 1\,516,70 = 1\,516,70$ euroa kuukaudessa eli eläke on alkaessaan kokonaan rahastoitua eläkettä ja rahastoidusta osasta vastaa Etera.

...

10.3.3 Kuntoutusraha

Kuntoutusrahan rahastoitu osa on yhtä suuri kuin kuntoutusrahan perusteena olevan TyEL-MEL-työkyvyttömyyseläkkeen rahastoitu osa olisi ollut, jos kuntoutusrahan sijasta olisi myönnetty työkyvyttömyyseläke. Rahastoitu osa jakaantuu vastuueläkelaitoksille kuten työkyvyttömyyseläke.

10.3.4 Työttömyyseläke

Työttömyyseläkkeen ollessa vapaakirjaeläke se on kokonaan yhteisesti kustannettavaa.

Työttömyyseläkkeen eläketapahtuman ollessa 1.1.2007 tai sen jälkeen, oikeus tulevaan aikaan määräytyy siten kuin se määräytyisi 2004 säännösten mukaan, jos eläketapahtuma olisi 31.12.2006.

Jos työntekijällä on tulevan ajan oikeus 31.12.2006 ja

- hänellä on TyEL:n tai MEL:n mukaan vakuutettuja työansioita 31.12.2006 jälkeen vähintään 22 000 euroa (20 000 vuoden 2004 tasossa), ei työttömyyseläkkeessä ole rahastoitua osaa
- hänellä on TyEL:n tai MEL:n mukaan vakuutettuja työansioita 31.12.2006 jälkeen alle 22 000 euroa (20 000 euroa vuoden 2004 tasossa), työttömyyseläkkeen rahastoitua osa on TyEL-MEL-eläkkeen määrä sen alkaessa ja eläkkeestä vastaa se eläkelaitos, jonka vakuuttamaan työsuhteeseen tulevan ajan oikeus liittyy
- hänellä ei ole TyEL:n tai MEL:n alaista työskentelyä 31.12.2006 jälkeen, rahastoitua osa on yksityisen puolen palkansaajalakien mukaisen eläkkeen määrä sen alkaessa ja eläkkeen rahastoidusta osasta vastaa se eläkelaitos, jonka vakuuttamaan työsuhteeseen tulevan ajan oikeus liittyy.

10.3.5 Osa-aikaeläke ja perhe-eläke

TyEL:n ja MEL:n mukaiset osa-aikaeläkkeet ja perhe-eläkkeet ovat kokonaan yhteisesti kustannettavia.

10.3.6 MEL-ylite

MEL:n mukaan karttunut eläke tai eläkkeen osa jaetaan vastuunjako varten kahteen osaan, TEL:n perusturvaa vastaavaan osaan (MEL-eläkkeen vastuunjako-osa) ja sen ylittävään osaan (MEL-ylite). MEL-eläkkeen vastuunjako-osa jaetaan rahastoituu ja yhteisesti kustannettavaan osaan siten kuin edellä on kunkin eläkelajin kohdalla esitetty. MEL-ylitteen kustantaa Merimieseläkekassa.

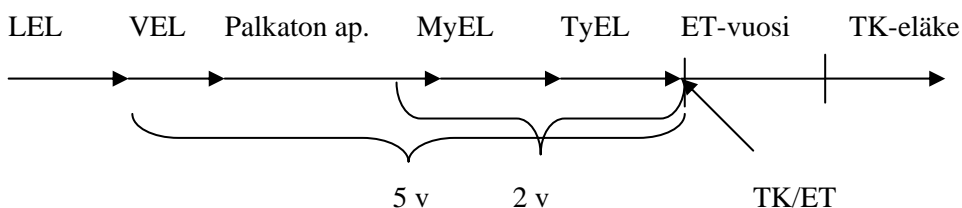
10.3.7 Rekisteröidyn TEL- ja YEL-lisäedun mukaiset eläkkeet

Rekisteröidyn TEL-lisäeläkkeen rahastoidusta osasta vastaa aina lisäeläkkeen vakuuttanut eläkelaitos. Lisäedun vakuuttanut eläkelaitos laskee rahastoidun osan määrän sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien laskuperusteiden mu-

kaisesti ja ilmoittaa sen lisäedun päätyttyä ansaintarekisteriin. Rahastoidun osan ylittävä eläkkeen osa on yhteisesti kustannettavaa eläkettä.

Rekisteröidyn YEL-lisäedun määrä kokonaisuudessaan on lisäedun vakuutaneen eläkelaitoksen vastuulla.

Esimerkki 10.3. Työkyvyttömyyseläke ja vastuunjako.

Ansaitut eläkkeet:	Euroa
LEL	500
VEL	200
Ansiopäivärahoista karttunut palkaton	50
MYEL	80
TyEL	270
Yhteensä	1 100

Tulevan ajan ansiot:	5 v. tark. jakso	2 viim. vuotta
VEL	5 000	
Ansiopäivärahoista karttunut palkaton	3 000	
MYEL	7 000	7 000
TyEL	13 000	13 000
Yhteensä	28 000	20 000

Tulevan ajan eläke (sisältää myös palkattomalta ajalta karttuneen eläkkeen)
= 500 euroa.

Tulevan ajan eläkkeen jako lakiosiin:

VEL:n osuus	$5\,000/25\,000 \times 500 = 100,00$ euroa
MYEL:n osuus	$7\,000/25\,000 \times 500 = 140,00$ euroa
TyEL:n osuus	$13\,000/25\,000 \times 500 = 260,00$ euroa

LEL-TyEL-eläkkeen rahastoidun osan jako vastuulaitoksiin:

TyEL-LEL-eläkkeen määrä = $500 + 270 + 260,00 = 1\,030,00$ euroa
TyEL:n vastuulla = $13\,000/20\,000 \times 1\,030,00 = 669,50$ euroa
Yhteisesti kustannettavaa = $1\,030,00 - 669,50 = 360,50$ euroa

Vastuu palkattomalta ajalta karttuneesta ansaitusta eläkkeestä jaetaan kaikkien työeläkelaitosten kesken vakuutettujen palkkasumman suhteessa.

Vastuunjakoa varten eläke ilmoitetaan jaettuna osiin:

	Euroa
VEL	300,00
Ansaittu ansiopäivärahoista karttunut palkaton	50,00
MYEL	220,00
TyEL:n vastuulla	669,50
TyEL-yhteisesti kustannettavaa	360,50
Yhteensä	1 600,00

11 Kertasuoritus

Eläkelaitoksella on oikeus ilman eläkkeensaajan suostumusta maksaa kertasuorituksena eläke, jos sen määrä ennen ensisijaisen etuuden vähentämistä on pienempi kuin 22 euroa (20 euroa 2004 tasossa) kuukaudessa. Tarkasteltaessa, jääkö eläke alle kertasuoritusrajan, otetaan huomioon VILMA-kokonaiseläke sekä myös rekisteröity lisäeläke.

Eläke voidaan maksaa kertasuorituksena myös silloin, kuin eläkkeen määrä on vähintään 22 euroa kuukaudessa, mutta enintään 55 euroa kuukaudessa (50 euroa vuoden 2004 tasossa) ennen ensisijaisen etuuden vähentämistä. Tällöin edellytyksenä on kuitenkin, että eläkelaitos on ilmoittanut eläkkeen maksamisesta kertasuorituksena eikä eläkkeensaaja ole sitä vastustanut eläkelaitoksen ilmoittamassa ajassa. Näitä 22 euron ja 55 euron rajoja noudatetaan, kun kertasuoritus tehdään vuoden 2007 puolella, vaikka eläke olisi myönnetty ja se alkaisi vuonna 2006.

Kertasuorituksena voi maksaa vanhuuseläkkeen, täyden työkyvyttömyyseläkkeen (myös kuntoutustuen) ja perhe-eläkkeen, joka leskeneläkkeen vähentämisen jälkeen ennen ensisijaisen etuuden vähentämistä jää kertasuoritusrajaa pienemmäksi. Kertasuorituksena ei voi maksaa osatyökyvyttömyyseläkettä ja työttömyyseläkettä.

Jos kuukausittain maksettavan vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla karttuu uutta eläkettä, liitetään se aikanaan jo maksussa olevaan eläkkeeseen, vaikka uusi karttunut eläke olisi määrältään alle kertasuoritusrajan.

11.1 Työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen myönnettävä vanhuuseläke

Jos eläkelaitos maksaa toistaiseksi myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituksena, se maksaa samalla kertasuorituksena myös työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen myönnettävän vanhuuseläkkeen. Eläkelaitos voi harkita, maksaako se työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituksena, mutta harkinnan mahdollisuutta ei ole enää vanhuuseläkkeen osalta. Nyt siis myös sellainen täysi työkyvyttömyyseläke, johon sisältyy tulevaa aikaa ja jonka eläketapahtuma on 1.1.2006 tai

sen jälkeen ja joka määrätään vuoden 2005 säännöksiin, voidaan maksaa kertasuorituksena.

11.2 Rajamäärä korotetaan palkkakertoimella

Kertasuorituksen rajamäärä korotetaan palkkakertoimella, mutta maksussa olevat eläkkeet työeläkeindeksillä. Siten on aikaisempaa suurempi mahdollisuus siihen, että eläkkeen alkaessa kertasuoritusrajan ylittänyt eläke jää myöhemmin kertasuoritusrajaa matalammaksi. Tällöin eläkelaitos voi maksaa eläkkeen kertasuorituksena, mutta laki ei sitä edellytä.

11.3 Kertasuorituksen laskeminen

Kertasuoritus lasketaan sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien perusteiden mukaan. Sosiaali- ja terveysministeriön asetus (23.12.2004/1285), jolla nämä perusteet on vahvistettu, on annettu 23.12.2004 ja se tuli voimaan 1.1.2005.

Kertasuoritus lasketaan kertomalla vuotuinen eläke eläkkeensaajan ikää vastaavalla kertoimella. Jos vuoden 2004 säännösten mukaan laskettaessa työkyvyttömyyseläke kertasuoritetaan, sovelletaan aikaisemmin vahvistettuja kertoimia. Kertoimet tarkistetaan vuonna 2009. Naisilla ja miehillä on samat kertoimet.

11.4 Kertasuorituksen laskemisen ajankohta

Kertasuoritus lasketaan yleensä kertasuorituspäätöksen jälkeiselle ajalle. Takautuvasti myönnettävä eläke maksetaan normaalisti eli kuukausieläkkeenä.

Perhe-eläkkeen kertasuoritus maksetaan kaikille kertasuoritukseen oikeutetuille edunsaajille samasta ajankohdasta.

Jos eläke maksetaan kertasuorituksena, eläkkeensaajalla ei ole enää oikeutta eläkkeeseen saman eläketapahtuman johdosta niiden työsuhteiden perusteella, joihin kertasuoritus perustui. Tästä syystä eläkelaitoksen ei tulisi maksaa eläkettä kertasuorituksena ennen kuin on todennäköistä, että eläkkeeseen ei tule enää muutoksia.

Esimerkki 11.1. Vanhuuseläkkeen kertasuoritus.

8.7.1943 syntyneelle työntekijälle myönnetään vanhuuseläke. Eläke maksetaan kuukausieläkkeen sijasta kertasuorituksena 1.10.2007 alkaen.

Eläkkeensaajan ikä 1.10.2007 on 64 vuotta 2 kuukautta, jolloin kertasuorituskerroin on 15,71 (käytetään liitteen 13 A Vanhuus- ja leskeneläkkeen kertasuoritus-kertoimia).

Vanhuuseläke on 8,71 euroa kuukaudessa, vuotuinen eläke on $12 \times 8,71 = 104,52$ euroa kuukaudessa.

Kertasuorituksen määrä on $104,52 \times 15,71 = 1\,642,01$ euroa.

...

Esimerkki 11.2. Työkyvyttömyyseläke ja vastaisen vanhuuseläkkeen kertasuoritus.

7.10.1975 syntyneen henkilön työkyvyttömyyseläke on 14,62 euroa kuukaudessa. Eläke maksetaan kertasuorituksena 1.4.2007 alkaen. Samalla kertasuorituksella maksetaan myös tuleva vanhuuseläke.

Eläkkeensaajan ikä 1.4.2007 on 31 vuotta viisi kuukautta, jolloin kertasuorituskerroin on 21,46. Tässä käytetään työkyvyttömyyseläkkeen ja vastaisen vanhuuseläkkeen kertasuorituskertoimia, jotka löytyvät liitteestä 12 B.

Työkyvyttömyyseläke on 14,62 euroa kuukaudessa, ja vuotuinen eläke on $12 \times 14,62 = 175,44$ euroa.

Kertasuorituksen määrä on $175,44 \times 21,46 = 3\,764,94$ euroa kuukaudessa.

...

12 Viivästyskorotus

Jos eläkkeen käsittely kestää eläkelaitoksessa kauemmin kuin kolme kuukautta, on eläkelaitoksen maksettava eläkkeeseen viivästyskorotus. Etuuden korotus vuotta kohden laskettuna on korkolain 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukainen. Viivästyskorotusta ei makseta, jos se jää alle 5,93 euroa vuoden 2007 tasossa (5,39 euroa vuoden 2004 tasossa). (A 22/92, A 15/95, LA 17/94, LA 2/95.)

Korotus lasketaan viivästysajan jokaiselta päivältä, ei kuitenkaan ajalta ennen kuin kolme kuukautta on kulunut sen kalenterikuukauden päättymisestä, jona etuudensaaja on esittänyt eläkelaitokselle vaatimuksensa sekä etuuden perusteita ja määrää koskevan selvityksen kuin häneltä kohtuudella voidaan vaatia.

Jos eläkehakemus on tullut vireille helmikuussa, lasketaan korotus kesäkuun ensimmäisestä päivästä alkaen. Jos eläke maksetaan kesäkuun 15. päivänä, tulee kesäkuun 1. päivää edeltäneeseen aikaan kohdistuville eläke-erille (voi olla useamman kuukauden eläke) korotus 15 päivältä. Kesäkuun eläkkeelle ei tule korotusta, koska se ei ole viivästynyt.

Eläkkeen hakija voi hakea eläkettä hyvissä ajoin ennen kuin eläke alkaa. Jos eläkkeen maksaminen alkaa samana kalenterikuukautena kuin oikeus eläkkeeseen, ei viivästyskorotusta tule maksettavaksi, vaikka käsittelyaika olisi ylittänyt kolme kuukautta.

Korotusaikaa laskettaessa katsotaan kalenterikuukauteen sisältyvän 30 päivää ja vuoteen 360 päivää.

***Esimerkki 12.1.** Viivästyskorotus.*

Eläkehakemus, jolla henkilö hakee eläkettä 1.6.2007 alkaen, on tullut vireille 15.5.2007. Henkilölle myönnetään eläke 1.6.2007 alkaen, mutta eläkepäätös viivästyy ja eläke ajalta 1.6.2007–30.11.2007 maksetaan takautuvasti 20.11.2007. Jatkuva maksu alkaa 1.12.2007. Viivästymisaika alkaa 1.9.2007, jonka perusteella takautuvalle eläkkeelle lasketaan viivästyskorotusta seuraavasti:

Eläke ajalta	Viivästymisaika	prosentti
1.6.2007–31.8.2007	1.9.2007–20.11.2007	11
1.9.2007–30.9.2007	1.10.2007–20.11.2007	11
1.10.2007–31.10.2007	1.11.2007–20.11.2007	11
1.11.2007–31.11.2007	Ei viivästynyt	-

Viivästyskorotus ajalle 1.1.–30.6.2007 on 11 prosenttia vuodessa.

...

Esimerkki 12.2. Viivästyskorotus työkyvyttömyyseläkkeeseen.

Työkyvyttömyyseläkehakemus tuli vireille 15.5.2007. Viivästymisaika alkaa 1.9.2007. Eläke myönnetään takautuvasti 1.1.2007 alkaen ja takautuvat eläke-erät maksetaan 20.11.2007. Jatkuva kuukausittainen maksu alkaa 1.12.2007. Kuukausieläke on 1 500 euroa kuukaudessa ja viivästyskorotusprosentti on 11.

Aika	1.1.2007–30.8.2007	1.9.2007–30.9.2007	1.10.2007–30.10.2007
Korotettava eläke	12 000 euroa	1 500 euroa	1 500 euroa
Viivästysaika	1.9.2007–20.11.2007	1.10.2007–20.11.2007	1.11.2007–20.11.2007
Viivästyskorotus	$0,11 \frac{80}{360} \times 12\,000$ = 293,33 e	$0,11 \frac{50}{360} \times 1\,500$ = 22,92 e	$0,11 \frac{20}{360} \times 1\,500$ = 9,17 e

Eläke ajalta 1.11.2007–30.11.2007 ei ole enää viivästynyt, koska se on maksettu saman kuukauden aikana.

Maksettava viivästyskorotus takautuvien eläkkeiden maksun yhteydessä 20.11.2007 on 325,42 euroa.

13 Lisäesimerkit

Laskentaesimerkeissä on käytetty seuraavia oletettuja indeksejä ja PTEL-vähennysprosentteja laskettaessa ansioita vuosille, joille vielä ei ole pystytty vahvistamaan indeksejä.

Vuosi	puoliväli	työeläkeindeksi	palkkakerroin PTEL alle 53 PTEL yli 53		
1995	1712				
1996	1760	1737		0,0343	
1997	1791	1754		0,045	
1998	1825	1783		0,047	
1999	1868	1812		0,047	
2000	1903	1838		0,047	
2001	1981	1912		0,045	
2002	2054	1968		0,044	
2003	2103	2002		0,046	
2004	2151	2028	1,00	0,046	
2005	2191	2047	1,028	0,046	0,058
2006	2246	2081	1,063	0,043	0,054
2007	2311	2127	1,100	0,043	0,054
2008	2341	2157	1,113	0,045	0,057
2009	2403	2203	1,149	0,046	0,058
2010	2465	2249	1,184	0,047	0,06
2011	2528	2296	1,220	0,048	0,061

Esimerkki 13.1. TEL-suojaosuus.

Työntekijä on syntynyt 15.6.1943. Hänen 1.1.1980 alkanut työsuhteensa jatkuu vanhuuseläkkeen alkamiseen 1.7.2008 saakka yhtäjaksoisena, jolloin työsuhde päättyy. Eläke lasketaan myös vuoden 2004 säännösten mukaan. Vuoden 2004 säännösten mukaan laskettaessa työsuhteen ei katsota katkenneen 31.12.2004. Vuoden 2004 vapaakirjaa ja vuoden 2004 säännösten mukaan laskettavaa eläkettä varten ansiot tarkistetaan puoliväli-indeksillä vuosien 2004 ja 2008 tasoon. 2005 säännösten mukaan eläkettä laskettaessa työansiot tarkistetaan vuoden 2008 tasoon palkkakertoimella.

Vuosi	Työansio euroa/v ansaintavuoden tasossa	Työansio euroa/v 2004 tasossa (2151) PTEL- vähennettynä	Työansio euroa/v 2008 puoliväli- indeksin tasossa (2311) PTEL- vähennettynä	Työansio euroa/v 2008 palkkakerroin- tasossa (1,113) PTEL- vähennettynä
1992	10 861,45	13 890,00	15 116,92	15 459,57
1993	10 170,38	12 960,00	14 104,77	14 424,48
1994	10 876,65	13 860,00	15 084,26	15 426,18
1995	11 787,41	14 810,00	16 118,18	16 483,53
1996	13 336,00	15 739,66	17 129,97	17 518,25
1997	14 534,64	16 670,65	18 143,19	18 554,43
1998	18 963,03	21 299,93	23 181,37	23 706,82
1999	20 250,53	22 222,49	24 185,43	24 733,64
2000	21 491,52	23 150,57	25 195,48	25 766,59
2001	22 324,80	23 149,78	25 194,63	25 765,71
2002	24 973,01	25 001,66	27 210,07	27 826,85
2003	28 469,45	27 779,76	30 233,58	30 918,88
2004	26 205,23	24 999,79	27 208,04	27 824,76
2005	28 041,27		28 223,29	28 598,99
2006	24 607,58		24 263,41	24 373,73
2007	20 159,03		19 277,16	19 255,02
2008	8 000,00		7 544,00	7 544,00

1) Eläke vuoden 2005 säännösten mukaan:

Lasketaan 2004 vapaakirja 2004 säännösten mukaan vuoden 2004 tasossa. Saatun ansaitun eläkkeen määrä korotetaan eläkkeen alkamisvuoden 2008 tasoon palkkakertoimella. Työsuhteeseen tehdään automaattinen katkaisu 31.12.1997.

Yhtäjaksoinen työsuhte

Eläkepalkka (laskentavuodet 1995–2004)

$$\frac{14\,810 + 15\,739,66 + 16\,670,65 + 21\,299,93 + 22\,222,49 + 23\,150,57 + 23\,149,78 + 25\,001,66 + 27\,779,76 + 24\,999,79}{3600} \times 30$$

= 1 790,20 euroa kuukaudessa

Eläkkeeseen oikeuttava aika ja karttuminen:

1,5 prosentin karttuma (alle 60 vuotta) 1.1.1980–31.12.2002 on 276 kuukautta

2,5 prosentin karttuma (60 täyttämivuoden alusta hetkeen 31.12.2004)
1.1.2003–31.12.2004 on 24 kuukautta

2004 vapaakirja

$$\frac{(276 \times 1,5 \% \times 1\,790,20) + (24 \times 2,5 \% \times 1\,790,20)}{12} = 707,13 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Työsuhteeseen tehdään automaattinen katkaisu 31.12.1997.

Ensimmäinen jakso on 1.1.1980–31.12.1997

Eläkepalkka, laskentavuodet 1992, 1994, 1996 ja 1997

$$\frac{13\,890 + 13\,860 + 15\,739,66 + 16\,670,65}{1440} \times 30 = 1\,253,34 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Eläke karttuu 1,5 prosentin ajalta 1.1.1980–31.12.1997, eli 216 kuukautta

Ensimmäiseltä työsuhdejaksolta karttunut eläke

$$\frac{216 \times 1,5 \% \times 1\,253,34}{12} = 338,40 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Toinen jakso on 1.1.1998–31.12.2004

Eläkepalkka (laskentavuodet 1998–2004)

$$\frac{21\,299,93 + 22\,222,49 + 23\,150,57 + 23\,149,78 + 25\,001,66 + 27\,779,76 + 24\,999,79}{2520} \times 30 \\ = 1\,995,29 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Eläkkeeseen oikeuttava aika ja karttuminen:

1,5 prosentin karttuma 1.1.1998–31.12.2002 on 60 kuukautta

2,5 prosentin karttuma 1.1.2003–31.12.2004 on 24 kuukautta

Toisesta jaksosta karttunut eläke:

$$\frac{(60 \times 1,5 \% \times 1\,995,29) + (24 \times 2,5 \% \times 1\,995,29)}{12} = 249,41 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Ensimmäisen jakson ja toisen jakson ansaitut eläkkeet yhteensä ovat $338,40 + 249,41 = 587,81$ euroa kuukaudessa. Yhtäjaksoisen työsuhteen eläke 707,13 euroa kuukaudessa on suurempi.

2004 vapaakirja korotetaan vuoden 2008 (eläkkeen alkamisvuosi) tasoon palkkakertoimella

$$707,13 \times \frac{1,113}{1,000} = 787,04 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Eläke 31.12.2004 jälkeen ansaitusta työansioista lasketaan palkkakertoimella eläkkeen myöntövuodelle tarkistetusta ja PTEL-vähennetyistä ansioista. Eläkkeen laskentakaava on $\frac{\text{karttumisprosentti} \times \text{vuosiansiot}}{12}$

Karttumisprosentti on 1,9 ajalla 1.1.2005–30.6.2006 ja ajalla 1.7.2006–30.6.2008 karttumisprosentti on 4,5.

Eläke 1,9 prosentin karttumalla

$$\frac{1,9 \% \times \left(28\,598,99 + \frac{6}{12} \times 24\,373,73 \right)}{12} = 64,58 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Eläke 4,5 prosentin karttumalla

$$\frac{4,5 \% \times \left(\frac{6}{12} \times 24\,373,73 + 19\,255,02 \times 7\,544 \right)}{12} = 146,20 \text{ euroa kuukaudessa}$$

1.1.2005 jälkeen karttunut eläke on $64,58 + 146,20 = 210,78$ euroa kuukaudessa.

2005 säännösten mukaan laskettu eläke on 2004 vapaakirja + 31.12.2004 jälkeen ansaitusta työansioista karttunut eläke on $787,04 + 210,78 = 997,82$ euroa kuukaudessa.

2) Eläke vuoden 2004 säännösten mukaan, lasketaan täysin 2004 säännösten mukaan ilman vapaakirjausta 31.12.2004.

Eläkepalkka laskentavuodet 1998–2007 (puoliväli-indeksi)

$$\frac{23\,181,37 + 24\,185,43 + 25\,195,48 + 25\,194,63 + 27\,210,07 + 30\,233,58 + 27\,208,04 + 28\,223,29 + 24\,263,41 + 19\,277,16}{3600} \times 30$$

$$= 2\,118,10 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Eläkkeeseen oikeuttava aika ja karttuminen

1,5 prosentin karttuma-aika 1.1.1980–31.12.2002 on 276 kuukautta

2,5 prosentin karttuma-aika 1.1.2003–15.6.2008 on 65 kuukautta 15 päivää

Eläke

$$\frac{(276 \times 1,5 \% \times 2\,118,10) + \left(65 \frac{15}{30} \times 2,5 \% \times 2\,118,10\right)}{12} = 1\,019,78 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Työsuhteeseen tehdään automaattinen katkaisu 31.12.1997

Ensimmäinen jakso on 1.1.1980–31.12.1997

Eläkepalkka, laskentavuodet 1992, 1994, 1996 ja 1997

$$\frac{15\,116,92 + 15\,084,26 + 17\,129,97 + 18\,143,19}{1440} \times 30 = 1\,364,05 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Eläke karttuu 1,5 prosenttia ajalta 1.1.1980–31.12.1997 eli 216 kuukautta

$$\frac{216 \times 1,5 \% \times 1\,364,05}{12} = 368,29 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Ensimmäiseltä jaksolta karttunut eläke on 368,29 euroa kuukaudessa.

Toinen jakso on 1.1.1998–15.6.2008

Eläkepalkka (laskentavuodet 1998–2007)

$$\frac{23\,181,37 + 24\,185,43 + 25\,195,48 + 25\,194,63 + 27\,210,07 + 30\,233,58 + 27\,208,04 + 28\,223,29 + 24\,263,41 + 19\,277,16}{3600} \times 30$$

= 2 118,10 euroa kuukaudessa

Eläkkeeseen oikeuttava aika ja karttuminen

1,5 prosentin karttuma-aika 1.1.1998–31.12.2002 on 60 kuukautta

2,5 prosentin karttuma-aika 1.1.2003–15.6.2008 on 65 kuukautta 15 päivää

Eläke

$$\frac{(60 \times 1,5 \% \times 2\,118,10) + \left(65 \frac{15}{30} \times 2,5 \% \times 2\,118,10\right)}{12} = 447,89 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Toiselta jaksolta karttunut eläke on 447,89 euroa kuukaudessa.

Ensimmäisen jakson ja toisen jakson ansaitut eläkkeet yhteensä ovat
 $368,29 + 447,89 = 816,18$ euroa kuukaudessa.

Yhtäjaksoisen työsuhteen eläke 1 019,78 on suurempi.

Tehdään vertailu 2004 ja 2005 säännösten mukaan laskettujen eläkkeiden kesken

2004 säännösten mukaan laskettu eläke on 1 019,78 euroa kuukaudessa

2005 säännösten mukaan laskettu eläke on 997,82 euroa kuukaudessa

2004 säännösten mukaan laskettu eläke on suurempi, joten 2005 säännösten mukaan laskettuun eläkkeeseen lisätään TEL-suojaosuus. Suojaosuus on 2004 ja 2005 säännösten mukaisesti laskettujen eläkkeiden erotus.

TEL-suojaosuus $1\,019,78 - 997,82 = 21,96$ euroa kuukaudessa

Vanhuuseläke 1.7.2008 on $997,82 + 21,96 = 1\,019,78$ euroa kuukaudessa.

...

Esimerkki 13.2. TyEL-vanhuuseläke 63-vuotiaana.

Työntekijä on syntynyt 14.7.1944. Hänen 1.1.1970 alkanut työsuhde jatkuu vanhuuseläkkeen alkamiseen 1.8.2007 saakka yhtäjaksoisena, joten eläke lasketaan myös vuoden 2004 säännösten mukaan.

vuosi	Työansio euroa/v ansaintavuoden tasossa	Työansio euroa/v 2004 taso (2151) PTEL- vähennetty	Työansio euroa/v 2007 puoliväli- taso (2311) PTEL- vähennetty	Työansio euroa/v 2007 palkkakerroin- taso (1,100) PTEL- vähennetty
1992	43 164,30	55 200,01	59 306,00	60 720,01
1993	43 632,17	55 600,00	59 735,75	61 160,00
1994	43 946,07	56 000,00	60 165,50	61 600,00
1995	44 889,26	56 400,00	60 595,26	62 040,00
1996	46 475,13	54 851,76	58 931,85	60 336,94
1997	47 626,78	54 626,00	58 689,31	60 088,60
1998	48 870,29	54 892,80	58 975,95	60 382,08
1999	50 369,13	55 274,00	59 385,50	60 801,40
2000	51 666,76	55 655,20	59 795,06	61 220,72
2001	54 152,86	56 154,00	60 330,96	61 769,40
2002	56 530,36	56 595,20	60 804,98	62 254,72
2003	58 270,01	56 858,40	61 087,75	62 544,24
2004	60 000,00	57 240,00	61 497,74	62 964,00
2005	62 237,39		61 838,63	62 733,84
2006	64 048,52		62 343,40	62 698,87
2007	36 215,48		34 631,22	34 591,45
2008			0,00	0,00

Eläke vuoden 2005 säännösten mukaan:

Lasketaan 2004 vapaakirja 2004 säännösten mukaan vuoden 2004 tasossa. Saatu ansaitun eläkkeen määrä korotetaan eläkkeen alkamisvuoden 2007 tasoon palkkakertoimella.

Eläkepalkka, laskentavuodet 1995–2004

$$\frac{56\,400 + 54\,851,76 + 54\,626 + 54\,892,80 + 55\,274 + 55\,655,20 + 56\,154 + 56\,595,20 + 56\,858,40 + 57\,240}{3600} \times 30$$

= 4 654,56 euroa kuukaudessa

Eläkkeeseen oikeuttava aikaa ja karttuminen

1,5 prosentin karttuma-aika 1.1.1970–31.12.2003 on 408 kuukautta

2,5 prosentin karttuma-aika 1.1.2004–31.12.2004 on 12 kuukautta

2004 vapaakirja:

$$\frac{(408 \times 1,5 \% \times 4\,654,56) + (12 \times 2,5 \% \times 4\,654,56)}{12} = 2\,490,19 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Työsuhteeseen tehdään automaattinen katkaisu 31.12.1998.

Ensimmäinen jakso 1.1.1970–31.12.1998

Eläkepalkka, laskentavuodet: 1993, 1994, 1996, 1997 ja 1998

$$\frac{55\,600 + 56\,000 + 54\,851,76 + 54\,626 + 54\,892,80}{1800} \times 30 = 4\,599,51 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Eläke karttuu 1,5 prosenttia ajalta 1.1.1970–31.12.1998, eli 348 kuukautta

Ensimmäiseltä jaksolta karttunut eläke

$$\frac{348 \times 1,5 \% \times 4\,599,51}{12} = 2\,000,79 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Toinen jakso on 1.1.1999–31.12.2004

Eläkepalkka (laskentavuodet 1999–2004)

$$\frac{55\,274 + 55\,655,20 + 56\,154 + 56\,595,20 + 56\,858,40 + 57\,240}{2160} \times 30$$

= 4 691,34 euroa kuukaudessa

Eläkkeeseen oikeuttavaa aika ja karttuminen:

1,5 prosentin karttuma-aika 1.1.1999–31.12.2003 on 60 kuukautta

2,5 prosentin karttuma-aika 1.1.2004–31.12.2004 on 12 kuukautta

$$\frac{(60 \times 1,5 \% \times 4\,691,34) + (12 \times 2,5 \% \times 4\,691,34)}{12} = 469,13 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Toisesta jaksosta karttunut eläke 469,13 euroa kuukaudessa.

Ensimmäisen jakson ja toisen jakson ansaitut eläkkeet yhteensä ovat
2 000,79 + 469,13 = 2 469,92 euroa kuukaudessa

Yhtäjaksoisen työsuhteen eläke 2 490,19 euroa kuukaudessa on suurempi.

2004 vapaakirja korotetaan vuoden 2007 (eläkkeen alkamisvuosi) tasoon palkka-kertoimella

$$2\,490,19 \times \frac{1,100}{1,000} = 2\,739,21 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Eläke 31.12.2004 jälkeen ansaitusta työansioista

Karttumisprosentti on 1,9 prosenttia ajalla 1.1.2005–31.7.2007.

$$\frac{(62\,733,84 + 62\,698,87 + 34\,591,45) \times 1,9 \%}{12} = 253,37 \text{ euroa kuukaudessa}$$

2005 säännösten mukaan laskettu eläke on 2004 vapaakirja + 31.12.2004 jälkeen ansaitusta työansioista karttunut eläke

$$2\,739,21 + 253,37 = 2\,992,58 \text{ euroa kuukaudessa.}$$

Työntekijällä on ollut lisäksi ollut ajalla 15.3.1970–31.12.1972 VaEL:n piiriin kuulunut palvelussuhde.

Julkinen sektori suorittaa yhteensovituksen 31.12.2004. Yhteensovitus tehdään 2004 säännösten mukaan, käyttäen modifioitua yhteensovitusrajaa. 31.12.2004 yhteensovituksessa otetaan huomioon kaikki siihen mennessä karttuneet työeläkkeet. Valtiokonttorin suorittaman yhteensovituksen jälkeen VaEL-eläke on 32,18 euroa vuoden 2007 tasossa.

Eläke 2005 säännösten mukaan yhteensä
 $2\,739,21 + 253,37 + 32,18 = 3\,024,76$ euroa kuukaudessa.

2) Eläke vuoden 2004 säännösten mukaan

Eläkepalkka (laskentavuodet 1997–2006, puoliväli-indeksi)

$$\frac{58\,689,31 + 58\,975,95 + 59\,385,50 + 59\,795,06 + 60\,330,96 + 60\,804,98 + 61\,087,75 + 61\,497,74 + 61\,838,63 + 62\,343,40}{3600} \times 30$$

= 5 039,58 euroa kuukaudessa

Eläkkeeseen oikeuttava aika ja karttuminen

1,5 prosentin karttuma-aika 1.1.1970–31.12.2003 on 408 kuukautta

2,5 prosentin karttuma-aika 1.1.2004–14.7.2007 on 42 kuukautta ja 14 päivää

Eläke

$$\frac{(408 \times 1,5 \% \times 5\,039,58) + \left(42 \frac{14}{30} \times 2,5 \% \times 5\,039,58\right)}{12} = 3\,016,05 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Työsuhteeseen tehdään automaattinen katkaisu 31.12.1998.

Ensimmäinen jakso 1.1.1970–31.12.1998

Eläkepalkka, laskentavuodet: 1993, 1994, 1996, 1997, 1998

$$\frac{59\,735,75 + 60\,165,50 + 58\,931,85 + 58\,689,31 + 58\,975,95}{1800} \times 30$$

= 4 941,64 euroa kuukaudessa

Eläke karttuu 1,5 prosenttia ajalta 1.1.1970–31.12.1998, eli 348 kk
Ensimmäiseltä jaksolta karttunut eläke

$$\frac{348 \times 1,5 \% \times 4\,941,64}{12} = 2\,149,61 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Toinen jakso on 1.1.1999–14.7.2007
Eläkepalkka (laskentavuodet 1999–2006)

$$\frac{59\,385,50 + 59\,795,06 + 60\,330,96 + 60\,804,98 + 61\,087,75 + 61\,497,74 + 61\,838,63 + 62\,343,40}{2880} \times 30$$

= 5 073,79 euroa kuukaudessa

Eläkkeeseen oikeuttavaa aika ja karttuminen:

1,5 prosentin karttuma-aika 1.1.1999–31.12.2003 on 60 kuukautta

2,5 prosentin karttuma-aika 1.1.2004–14.7.2007 on 42 kuukautta 14 päivää

Toisesta jaksosta karttunut eläke:

$$\frac{(60 \times 1,5 \% \times 5\,073,79) + \left(42 \frac{14}{30} \times 2,5 \% \times 5\,073,79\right)}{12} = 829,42 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Ensimmäisen jakson ja toisen jakson ansaitut eläkkeet yhteensä ovat

$$2\,149,61 + 829,42 = 2\,979,03 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Yhtäjaksoisen työsuhteen eläke 3 016,05 euroa kuukaudessa on suurempi.

Koska 2004 säännösten mukaan laskettaessa laskennallinen eläkeikä on 65, karttunut eläke varhennetaan. Varhennusaika on 65 vuoden iän täyttämiskuukauden lopusta eläkkeen alkamispäivään eli 1.8.2007–31.7.2009.

Varhennusvähennys on 0,4 prosenttia ja varhennusaika

1.8.2007–31.7.2009 = 24 kuukautta

Varhennusprosentti on $24 \times 0,4 = 9,6$ prosenttia

Varhennusvähennys on $3\,016,05 \times 0,096 = 289,54$ euroa kuukaudessa

Eläke 2004 säännösten mukaan on

$3\,016,05 - 289,54 = 2\,726,51$ euroa kuukaudessa

Tehdään vertailu 2004 ja 2005 sääntöjen mukaan laskettujen eläkkeiden kesken

2005 säännösten mukaan laskettu eläke on 2 992,58 euroa kuukaudessa

2004 säännösten mukaan laskettu eläke on 2 726,51 euroa kuukaudessa

Vuoden 2005 säännösten mukaan laskettu eläke on suurempi, joten TEL-suojaosuutta ei muodostu.

Vanhuuseläke 1.8.2007 alkaen on 2 992,58 (TEL/TyEL) + 31,18 (VaEL)

= 3 024,75 euroa kuukaudessa.

...

Esimerkki 13.3. Lapsenhoitoajan vaikutus tulevan ajan ansioon.

Henkilö tulee työkyvyttömäksi sinä vuonna, kun hän täyttää 35 vuotta. Tulevaa aikaa on yhteensä 339 kuukautta, josta 183 kuukautta on 1,5 prosentin karttumisaikaa ja 156 kuukautta on 1,3 prosentin karttumisaikaa.

vuosi	Tulevaan aikaan tuleva ansio (työansio ja palkattomat ajat yhteensä), eläketapahtumavuoden tasossa ja työntekijän eläkemaksuosuus vähennettynä	
2001	30 000	
2002	24 200	sisältää lapsenhoitoaikaa
2003	9 600	sisältää lapsenhoitoaikaa
2004	1 200	sisältää lapsenhoitoaikaa
2005	8 400	sisältää lapsenhoitoaikaa
2006	36 000	
2007	28 800	
2008	8 800	sisältää lapsenhoitoaikaa
2009	7 600	sisältää lapsenhoitoaikaa
2010	30 000	
et vuosi	10 000	eläketapahtumavuosi

Pääsäännön mukainen tulevan ajan ansio, tarkasteluaika on vuodet 2006, 2007, 2008, 2009 ja 2010.

$$\frac{36\,000 + 28\,800 + 8\,800 + 7\,600 + 30\,000}{60} = 1\,853,33 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Tulevan ajan eläke:

eläke 1,5 prosentin mukaan

$$\frac{1\,853,33 \times 183 \times 1,5\%}{12} = 423,95 \text{ euroa kuukaudessa}$$

eläke 1,3 prosentin mukaan

$$\frac{1\,853,33 \times 156 \times 1,3\%}{12} = 313,21 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Tulevan ajan eläke yhteensä $423,95 + 313,21 = 737,16$ euroa kuukaudessa

Lapsenhoitoajan poikkeussäännön mukainen tulevan ajan ansio voidaan laskea vuodesta 2005 alkaen enintään eläketapahtumavuotta edeltäneiden kymmenen

vuoden ajalta. Huomioon otetaan vuodet, jolloin lapsenhoitoa ei ole, eli vuodet 2006, 2007 ja 2010.

$$\frac{36\,000 + 28\,800 + 30\,000}{3 \times 12} = 2\,633,33 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Tulevan ajan eläke

eläke 1,5 prosentin mukaan

$$\frac{2\,633,33 \times 183 \times 1,5 \%}{12} = 602,37 \text{ euroa kuukaudessa}$$

eläke 1,3 prosentin mukaan

$$\frac{2\,633,33 \times 156 \times 1,3 \%}{12} = 445,03 \text{ euroa kuukaudessa}$$

Tulevan ajan eläke yhteensä $602,37 + 445,03 = 1\,047,40$ euroa kuukaudessa

Vertailu tehdään kokonaiseläkkeiden kesken.

Ansaittu eläke on 250 euroa kuukaudessa.

Erotus pääsäännön ja lapsenhoitosäännön mukaan on

$1\,047,40 - 737,16 = 310,24$ euroa kuukaudessa

$$\text{prosentuaalinen vaikutus } \frac{310,24}{987,16} \times 100 = 31,43 \%$$

Henkilön eläke lasketaan soveltaen lapsenhoitoajansäännöstä koska, sen mukainen eläke on yli 20 prosenttia suurempi kuin pääsäännön mukaan laskettu eläke. Henkilön tulevan ajan eläke on 1 047,40 euroa kuukaudessa.

...

Liitteet

Liite 1 Indeksit, palkkakerroin ja vähennyskerroin

Vuosi	Indeksiluku Työikäisen/ TEL-puoliväli- indeksi	Eläkeikäisen/ Työeläke- indeksi	Palkkakerroin	Vähennyskerroin alle 53-v.	53-v. täyttänyt
1961–62	100	100			
1963	106	106			
1964	116	116			
1965	130	130			
1966	142	142			
1967	152	152			
1968	165	165			
1969	182	182			
1970	197	197			
1971	216	216			
1972	247	247			
1973	274	274			
1974	315	315			
1975	383	383			
1976	462	462			
1977	524	524			
(1.7.1977*	544	544)			
1978	573	573			
1979	608	608			
(1.7.1979*	628	628)			
1980	665	665			
(1.7.1980*	697	697)			
1981	745	745			
(1.7.1981*	780	780)			
1982	836	836			
(1.7.1982*	866	866)			
1983	915	915			
(1.7.1983*	952	952)			
1984	1006	1006			
(1.7.1984*	1019	1019)			
1985	1088	1088			
1986	1165	1165			
1987	1225	1225			
1988	1291	1291			
1989	1387	1387			
1990	1481	1481			
1991	1595	1595			
1992	1682	1682			
1993	1688	1688			
1994	1688	1688			
1995	1712	1712			
1996	1760	1737		0,0343	
1997	1791	1754		0,045	
1998	1825	1783		0,047	
1999	1868	1812		0,047	
2000	1903	1838		0,047	
2001	1981	1912		0,045	
2002	2054	1968		0,044	
2003	2103	2002		0,046	
2004	2151	2028		0,046	
2005	2191	2047	1,028	0,046	0,058
2006	2246	2081	1,063	0,043	0,054
2007	2311	2127	1,100	0,043	0,054
2008	2363	2178	1,124	0,041	0,052
2009	2494	2286	1,192	0,043	0,054

* Indeksien ennakkotarkistus (ennakollista indeksiä on käytetty eläkkeitä myönnettäessä ja maksettaessa).

Liite 2

Lapsikorotusprosentit

YEL ja MYEL Yrittäjän syntymävuosi	Lapsikorotusprosentti yhtä lasta kohden
–1927	20
1928	19
1929	18
1930	17
1931	16
1932	15
1933	14
1934	13
1935	12
1936	11
1937	10
1938	9
1939	8
1940	7
1941	6
1942	5
1943	4
1944	3
1945	2
1946	1
1947–	–

Vähennetty leskeneläke vuonna 2007

	Edunjättäjän eläke, euroa kuukaudessa																			
	200	400	600	800	1000	1200	1400	1600	1800	2000	2200	2400	2600	2800	3000	3200	3400	3600	3800	4000
0	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100	1200	1300	1400	1500	1600	1700	1800	1900	2000
200	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100	1200	1300	1400	1500	1600	1700	1800	1900	2000
400	79	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100	1200	1300	1400	1500	1600	1700	1800	1900	2000
600	0	100	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100	1200	1300	1400	1500	1600	1700	1800	1900	2000
800	0	0	200	357	457	557	657	757	857	957	1057	1157	1257	1357	1457	1557	1657	1757	1857	1957
1000	0	0	100	257	357	457	557	657	757	857	957	1057	1157	1257	1357	1457	1557	1657	1757	1857
1200	0	0	0	157	257	357	457	557	657	757	857	957	1057	1157	1257	1357	1457	1557	1657	1757
1400	0	0	0	57	157	257	357	457	557	657	757	857	957	1057	1157	1257	1357	1457	1557	1657
1600	0	0	0	0	57	157	257	357	457	557	657	757	857	957	1057	1157	1257	1357	1457	1557
1800	0	0	0	0	0	57	157	257	357	457	557	657	757	857	957	1057	1157	1257	1357	1457
2000	0	0	0	0	0	0	57	157	257	357	457	557	657	757	857	957	1057	1157	1257	1357
2200	0	0	0	0	0	0	0	57	157	257	357	457	557	657	757	857	957	1057	1157	1257
2400	0	0	0	0	0	0	0	0	57	157	257	357	457	557	657	757	857	957	1057	1157
2600	0	0	0	0	0	0	0	0	0	57	157	257	357	457	557	657	757	857	957	1057
2800	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	57	157	257	357	457	557	657	757	857	957
3000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	57	157	257	357	457	557	657	757	857
3200	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	57	157	257	357	457	557	657	757
3400	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	57	157	257	357	457	557	657
3600	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	57	157	257	357	457	557
3800	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	57	157	257	357	457
4000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	57	157	257	357

Liite 3 Työeläkelisään oikeuttavat ja jälkikarenssiaikaa jatkavat etuudet vuoden 2004 säännösten mukaan laskettaessa

	Enimmäis- päivät/kk	Oikeus työeläke- lisään	Jatkaa jälki- karenssi- aikaa
TYÖTTÖMYYSETUUDET			
Ansioon suhteutettu työttömyyspäiväraha (työttömyysturvalaki 1290/2002), myös vähennetyt ja sovitellut päivärahat	22	X	X
Peruspäiväraha (työttömyysturvalaki 1290/2002)		-	X
Työmarkkinatuki (työttömyysturvalaki 1290/2002) enint. 500 pv		-	X
Työttömyyskorvaus (ennen 1.1.1985)		-	X
Työttömyysavustus (ennen 1.1.1985)	22	X	X
10-työsuhdeaika (ennen vuotta 2000 voimassa olleen lain mukaan) *		-	X
KUNTOUTUSETUUDET			
Kelan kuntoutusraha (laki kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista 566/2005)	25	X	X
Liikennevakuutuksen kuntoutusta koskeviin säännöksiin perustuva ansionmenetykskorvaus (mm. liikennevakuutuslaki 279/59)	30	X	X
Tapaturmavakuutuksen kuntoutusta koskeviin säännöksiin perustuva ansionmenetykskorvaus (mm. tapaturmavakuutuslaki 608/48)	30	X	X
Työeläkelakien mukainen kuntoutusraha ja -avustus	30	X	X
Sairauspäiväraha tai vastaava korvaus (sairausvakuutuslaki 1224/2004)		-	X

* eläketapahtuman sattuessa 1.1.2000 tai sen jälkeen tulevan ajan oikeus määritellään jo ensimmäisen 10-työsuhteen alkaessa.

	Enimmäis- päivät/kk	Oikeus työeläke- lisään	Jatkaa jälki- karenssi- aikaa
KOULUTUSETUUKSET			
Ammattikoulutusraha (laki koulutusrahastosta (1306/2002), peruskoululain (476/83) tai lukiolain (477/834) mukainen omaehtoista ammatillista koulutusta varten myönnetty henkilökohtainen tuki, ei myönnetä enää 1.1.2003 jälkeen)	30	X	X
Erorahan aikuiskoulutussisä omaehtoiseen Ammatilliseen koulutukseen (kuten edellä)	30	X	X
Erorahan aikuiskoulutussisä työvoimakoulutukseen (ks. ed.)		-	-
Työvoimakoulutuksen ansiotuki (laki julkisesta työvoimapalvelusta 1295/2002)	22	X	X
Työvoimakoulutuksen perustuki (laki julkisesta työvoimapalvelusta 1295/2002)		-	X
Koulutuspäivärahan ansiopäiväraha (työttömyysturvalaki 10. luku 1290/2002)	22	X	X
Koulutuspäivärahan peruspäiväraha (työttömyysturvalaki 10. luku 1290/2002)		-	X
Opintovapaa (opintovapaalaki 273/79)		-	X
Aikuiskoulutustuki (laki aikuiskoulutustuesta 1276/2000)	22	X	X

Jälkikarenssiaikaa jatkaa myös, jos henkilöllä on ollut alle 3-vuotias lapsi. Tätä lasta varten on silloin täytynyt saada jonkin aikaa äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa tai kotihoidon tukea.

Liite 4 TEL:n mukaisen eläkepalkan laskenta

1 Eläkepalkka ennen vuotta 1966

Eläkepalkka määräytyy säännöllisen työansion perusteella, luontoisedut määrätään tapaturmavakuutustaulukosta.

Työsuhteen päättymisvuoden ja sitä edeltävän kalenterivuoden ansiot lasketaan yhteen. Näin saatu ansioiden yhteismäärä jaetaan kyseiseen aikaan sisältyvien työssäolopäivien määrällä ja osamäärä kerrotaan 25:llä.

Eläkepalkkaa määrättäessä ei päättymisvuotta edeltäneen vuoden ansioihin tehdä indeksikorotusta. Eläkepalkka korotetaan eläkkeen myöntämisvuoden indeksiin.

2 Eläkepalkka vuonna 1966

Eläkepalkka määräytyy veron ennakonpidätyksen alaisen työansion perusteella, luontoisedut verotuskäytännön mukaisena.

Eläkepalkka lasketaan muuten samoin kuin ennen vuotta 1966 päättyneiden työsuhteiden kohdalla.

3 Eläkepalkka vuonna 1967

Eläkepalkka määräytyy veron ennakonpidätyksen alaisen työansion perusteella (samoin luontoisedut).

Eläkepalkka lasketaan kolmen viimeisen kalenterivuoden ansioiden perusteella. Ensin lasketaan kunkin vuoden kuukausiansiot siten, että vuosiansio jaetaan kyseisen vuoden työsuhdeajalla ja osamäärä kerrotaan 30:llä. Saadut kuukausiansiot korotetaan työsuhteen päättymisvuoden indeksiin ja niistä valitaan kaksi parasta. Eläkepalkka on kahden vuoden perusteella laskettu keskimääräinen kuukausiansio.

Jos työsuhteen alkamisvuonna ei ole työsuhdeaikaa kuutta kuukautta, jätetään alkamisvuoden ansiot eläkepalkkaa laskettaessa huomioimatta, mikäli jäljelle jää vähintään kahden kalenterivuoden ansioita.

4 Eläkepalkka 1.1.1968 alkaen

Eläkepalkka määrätään valitsemalla enintään neljästä viimeisestä kalenterivuodesta, jolloin työsuhde on jatkunut, ne kaksi kalenterivuotta, jolloin työntekijän indeksillä tarkistettujen työansioden keskimäärä kuukautta kohti on suurin. Eläkepalkka on näiden kahden vuoden aikana saatujen ansioiden keskimäärä kuukautta kohti. Jos työsuhde on jatkunut useamman kuin kahden kalenterivuoden aikana, ei sitä kalenterivuotta, jolloin työsuhde alkoi, oteta huomioon, jos työsuhde sinä kalenterivuonna ei ole jatkunut vähintään kuutta kuukautta.

5 Eläkepalkka 1.1.1979 alkaen

Eläkepalkka lasketaan neljän viimeisen työsuhdevuoden aikana saaduista työansioista kahden ansiotasoltaan keskimmäisen indeksillä tarkistetun vuoden ansioiden perusteella. Jos työsuhde on jatkunut neljänä kalenterivuotena siten, että se on työsuhteen alkamisvuonna jatkunut vähintään kuusi kuukautta, lasketaan eläkepalkka kahden ansiotasoltaan keskimmäisen vuoden perusteella. Jos taas työsuhde on neljänä kalenterivuotena jatkunut niin, että se on alkamisvuonna jatkunut alle kuusi kuukautta, jolloin sitä ei oteta huomioon, jätetään eläkepalkkaa laskettaessa huomioon ottamatta se vuosi, jolloin työansioden keskimäärä kalenterikuukautta kohden on pienin.

Silloin kun työsuhde on jatkunut kolmen kalenterivuoden aikana ja työsuhde on sen alkamisvuonna jatkunut vähintään kuusi kuukautta, jätetään huomioon ottamatta se vuosi, jolloin työansioden keskimäärä kuukautta kohti on pienin. Jos kolmen kalenterivuoden aikana jatkunut työsuhde on alkamisvuonna jatkunut alle kuusi kuukautta, eläkepalkka määrätään kahden muun työsuhdevuoden ansioiden perusteella.

1.1.1979 lainmuutos tuli voimaan asteittain. Voimaantulosäännös edellytti, että eläkepalkan laskemisessa sovelletaan vanhaa säännöstä, jos sen laskemisessa huomioon otettava paras kalenterivuosi on ennen lain voimaantuloa oleva vuosi.

6 Eläkepalkka 1.1.1980 alkaen

Eläkepalkka lasketaan muuten samalla tavalla kuin edellä 5 kohdassa, mutta 63 vuoden iän täyttämisen jälkeen ansaittuja ansioita ei oteta huomioon eläkepalkkaa määrättäessä.

7 Eläkepalkka 1.1.1994 alkaen

Eläketapahtumaan päättäneissä työsuhteissa eläketapahtumavuotta ei oteta huomioon eläkepalkkaa laskettaessa, jos työsuhde eläketapahtumavuosi mukaan lukien on jatkunut vähintään kolmen kalenterivuoden aikana. Vanhuuseläkettä laskettaessa työsuhdeaikaa seurataan eläkeiän täyttämiseen saakka.

Jos työsuhde päättyy ennen eläketapahtumaa tai eläketapahtumaan päättynyt työsuhde on jatkunut enintään kahden kalenterivuoden aikana, eläkepalkka lasketaan kohdassa 5 kuvatulla tavalla.

8 Eläkepalkka 1.1.1996 alkaen

Eläkepalkka lasketaan pääsääntöisesti enintään työsuhteen 10 viimeisen eläketapahtumavuotta tai työsuhteen päättymisvuotta edeltäneen kalenterivuoden indeksillä tarkistettujen ansioiden perusteella. Enintään kolmasosa sellaisia vuosia, jolloin ansiot ovat alle puolet kaikkien vuosien keskiarvosta, voidaan jättää pois eläkepalkan laskennasta.

Eläkepalkan laskennassa jätetään yli kolmen kalenterivuoden aikana jatkuneen työsuhteen päättymisvuosi tai eläketapahtumavuosi pois laskennasta, jollei se ole kokonainen. Työsuhde on kestänyt koko vuoden, jos se päättyy 30. tai 31.12. Vaikka työoikeudellinen työsuhde jatkuisi vuoden loppuun, työsuhde aika otetaan huomioon vain eläkeiän täyttämispäivään asti. Eläkeiän täyttämisvuosi on täysi työvuosi, jos henkilön syntymäpäivä on 30. tai 31.12.

Kolmen kalenterivuoden aikana jatkuneissa tai sitä lyhyemmissä työsuhteissa myös vajaa päättymisvuosi tai eläketapahtumavuosi otetaan mukaan laskentaan.

Indeksitarkistetuista vuosiansioista vähennetään niihin kohdistuva työntekijän työeläkemaksua vastaava osuus vuodesta 1996 lähtien.

Tämä laskentatapa on voimassa niissä työsuhteissa, jotka alkavat vuonna 1996 tai sen jälkeen. Siirtymä kautena ovat voimassa sekä uudet että vanhat laskentasäännöt, jos työsuhde jatkui yli 1.1.1996.

Eläkepalkan laskentaan ajalta ennen 1.1.1996 mukaan otettavat vuodet (valintavuodet) valitaan ennen vuotta 1996 olevien laskentasääntöjen mukaisesti. Valintavuosia ajalta ennen 1.1.1996 voi olla siten enintään neljä vuotta, vuodet 1992–1995. Näihin vanhoihin valintavuosiin lisätään vuosi kerrallaan vuoden 1995 jälkeisiä ansiovuosia. Valintavuosia voi olla enintään 10.

Valintavuosista laskentavuosiin otetaan mukaan ajalta ennen vuotta 1996 ne ansiotasoltaan kaksi keskimmäistä, joista eläkepalkka aikaisempien sääntöjen mukaan olisi laskettu. Jos ajalta ennen 1.1.1996 tulee valintavuosiin mukaan vähemmän kuin neljä vuotta, valitaan niistä laskentavuosiin mukaan tulevat vuodet aikaisempien sääntöjen mukaisesti kolmesta vuodesta kaksi parasta, kahdesta tai yhdestä vuodesta jokainen vuosi. (Tarkemmin ks. liite 5.)

9 Eläkepalkka 1.1.2005 alkaen

Vuoden 2004 säännösten mukaan laskettaessa työsuhteen päättyessä maksettava vuosilomakorvaus otetaan mukaan eläkepalkkaa laskettaessa.

Vuoden 2005 säännösten mukaan eläke määräytyy kunkin vuoden palkkaker-toimella tarkistetuista ja työntekijän työeläkemaksulla vähennetyistä ansioista sekä palkattomilta ajoilta maksettavia sosiaalietuuksien perusteena olevista ansioista.

Liite 5 TEL-eläkepalkka vuoden 2004 säännösten mukaan

Eläkepalkka lasketaan vuoden 2004 säännösten mukaan vuonna 2005 ja 2006 saaduista ansioista työttömyyseläkkeen tulevaa aikaa varten, TEL-työsuhteen suojaosuutta laskettaessa sekä suojatuille työntekijöille. Työsuhteen päättyessä maksettavaa vuosilomakorvausta ei oteta mukaan eläkepalkkaa laskettaessa vuoden 2004 loppuun. Vuoden 2004 jälkeen niissä tapauksissa, joissa eläkepalkka lasketaan vuoden 2004 säännösten mukaan, vuosilomakorvaus otetaan huomioon 1.1.2005 alkaen.

Eläkepalkan laskenta

Eläkepalkan laskenta muuttui vuoden 1996 alusta. Aikaisemmin eläkepalkka laskettiin enintään työsuhteen neljän viimeisen kalenterivuoden ansioiden perusteella (ks. liite 4). Vuodesta 1996 lähtien eläkepalkka lasketaan enintään työsuhteen 10 viimeisen eläketapahtumavuotta tai työsuhteen päättymisvuotta edeltäneen kalenterivuoden indeksillä tarkistettujen keskikuukausiansioiden perusteella. Laskenta muuttuu kuitenkin asteittain siirtymäkauden aikana, jolloin vuosina 1996–2004 eläkepalkkaa laskettaessa voimassa ovat sekä vuodesta 1996 alkaen voimassa olevat laskentasäännöt että aikaisemmat laskentasäännöt ajalta ennen vuotta 1996.

Pitkissä, yli kolmen kalenterivuoden aikana jatkuneissa työsuhteissa eläkepalkan laskentaan ei oteta eläketapahtumavuotta tai työsuhteen päättymisvuotta mukaan, mikäli se on vajaa vuosi. Työsuhde on kestänyt koko vuoden, jos se on alkanut 1.1. tai ennen ja päättyy tai eläketapahtuma sattuu 30. tai 31.12. Lyhyissä, enintään kolmen kalenterivuoden aikana jatkuneissa työsuhteissa sen sijaan otetaan myös vajaa päättymisvuosi mukaan laskentaan.

Vanhuuseläkkeeseen päättyvissä työsuhteissa eläkepalkkaa laskettaessa työsuhteen katsotaan päättyneen eläkeiän täyttämispäivänä, vaikka työsuhde ja palkan maksaminen jatkuisikin pidempään. Ansiot ositetaan eläkeiän täyttämispäivään. Vain silloin, kun henkilö täyttää vanhuuseläkeiän 30. tai 31.12, kyseisen vuoden ansiot otetaan kokonaan mukaan laskentaan.

Ansiot otetaan huomioon myös ajalta ennen 23 ikävuoden täyttämistä, jos ansiovuodet eläkepalkan laskentasääntöjen mukaisesti kuuluvat eläkepalkan laskentaan.

Enintään kolmasosa sellaisia vuosia, jolloin ansiot ovat alle puolet kaikkien valintavuosien keskiarvosta, jätetään pois eläkepalkan laskennasta.

Niitä enintään 10 vuotta, jotka valitaan eläkepalkan laskennan perusteeksi, kutsutaan valintavuosiksi. Laskentavuosia ovat sellaiset vuodet, joiden keskiarvona eläkepalkka lopulta lasketaan, kun valintavuosista on poistettu ne enintään kolmasosa valintavuosista, joina ansiot ovat alle 50 prosenttia kaikkien valintavuosien keskiarvosta. Vuosia jätetään pois järjestyksessä pienimmän ansion vuodesta alkaen seuraavan taulukon mukaisesti. (A 45/95, A 49/96.)

Taulukko. 1/3-säännön soveltaminen.

Valintavuosien lukumäärä	Poisjätettäviä vuosia enintään
1–2	0
3–5	1
6–8	2
9–10	3

Valintavuosien ansiot tarkistetaan indeksillä työsuhteen päättymisvuoden tasoon, jonka jälkeen näistä indeksitarkistetuista vuosiansioista vähennetään kyseisten vuosien työntekijän työeläkemaksuprosenttia vastaava määrä.

Kuukausitasoinen eläkepalkka lasketaan siten, että indeksillä tarkistettut, työeläkemaksulla vähennetyt laskentavuosien ansiot lasketaan yhteen, summa jaetaan näiden vuosien työsuhteipäivien (vuodessa enintään 360) yhteenlasketulla lukumäärällä ja osamäärä kerrotaan 30:llä.

Esimerkki. Eläkepalkka, kun työsuhde alkanut vuoden 1995 jälkeen.

Työsuhdeaika on 1.6.1996–15.2.2003. Ansiot on tarkistettu indeksillä työsuhteen päättymisvuoden tasoon ja niistä on tehty kyseisten vuosien työntekijän työeläkemaksua vastaava vähennys.

Valintavuosiin tulevat mukaan työsuhteen päättymisvuotta edeltäneet korkeintaan 10 kalenterivuotta, tässä tapauksessa seitsemän vuotta.

Vuosi	Ansiot euroa/v	Pv	Ansiot euroa kuukaudessa
1996	12 000	210	1 714,29
1997	13 500	360	1 125,00
1998	22 000	360	1 833,33
1999	25 500	360	2 125,00
2000	7 500	360	625,00
2001	5 000	360	416,67
2002	28 000	360	2 333,33
	113 500	2370	

50 prosentin vertailua varten on laskettava valintavuosien keskimääräinen kuukausiansio.

$$30 \times \frac{113\,500}{2370} = 1\,436,71 \text{ euroa kuukaudessa}$$

50 prosenttia keskimääräisestä kuukausiansiosta:

$$0,5 \times 1\,436,71 = 718,36 \text{ euroa kuukaudessa.}$$

Ansiot vuosilta 2000 ja 2001 ovat alle 50 prosenttia keskimääräisestä kuukausiansiosta. Seitsemästä vuodesta voidaan jättää pois enintään kaksi alle 50 prosentin vuotta, joten kumpikin näistä vuosista jätetään pois eläkepalkan laskennasta. Eläkepalkka lasketaan vuosien 1996–1999 ja 2002 ansioiden keskimääränä.

1996	12 000	210	1 714,29
1997	13 500	360	1 125,00
1998	22 000	360	1 833,33
1999	25 500	360	2 125,00
2002	28 000	360	2 333,33
	101 000	1650	

Laskentavuosien keskimääräinen kuukausiansio (eläkepalkka) on

$$30 \times \frac{101\,000}{1650} = 1\,836,36 \text{ euroa kuukaudessa.}$$

...

Siirtymäkausi

Vuoden 1996 eläkepalkan laskentamuutos tulee voimaan asteittain. Siirtymäkauna ovat voimassa sekä vuonna 1996 voimaantulleet että tätä edeltävät laskentasäännöt, jos työsuhde jatkui yli 1.1.1996 ja eläketapahtuma on ennen vuotta 2006.

Eläkepalkan laskentaan ajalta ennen 1.1.1996 mukaan otettavat vuodet (valintavuodet) valitaan ennen vuotta 1996 olevien laskentasääntöjen mukaisesti. Valintavuosia ajalta ennen 1.1.1996 voi olla enintään neljä, vuodet 1992–1995. Näihin vanhoihin valintavuosiin lisätään vuosi kerrallaan vuoden 1995 jälkeisiä ansiovuosia. Valintavuosia voi olla enintään 10.

Jos valintavuosia ajalta ennen vuotta 1996 on neljä, laskentavuosiin otetaan mukaan ne kaksi keskimmäistä, joista eläkepalkka aikaisempien sääntöjen mukaan olisi laskettu. Silloin, kun eläketapahtuma sattuu tai työsuhde päättyy 1.1.–29.12.1996, eläkepalkka lasketaan aikaisemmilla säännöillä neljästä viimeisestä vuodesta (1992–1995) kahden ansioiltaan keskimmäisen vuoden keskikaukusiansiona. Vuotta 1996 ei oteta mukaan laskentaan, koska eläketapahtumavuotta tai työsuhteen päättymisvuotta ei oteta eläkepalkan laskentaan pitkissä työsuhteissa. Kun eläketapahtuma sattuu tai yli kolmen kalenterivuoden aikana jatkunut työsuhde päättyy 30.12.1996–29.12.1997 (tai tehdään automaattinen katkaisu), valintavuosia ovat vuodet 1992–1996. Laskentavuosia ovat tällöin kaksi keskimmäistä vuotta ajalta 1992–1995 sekä vuosi 1996. Näin laskentaan tulee mukaan aina vuosi lisää siihen asti kunnes valintavuosia on 10.

Jos ajalta ennen 1.1.1996 valintavuosiin tulee mukaan vähemmän kuin neljä vuotta, valitaan niistä laskentavuosiin mukaan tulevat vuodet aikaisempien sääntöjen mukaisesti ikään kuin työsuhde olisi päättynyt vuoden 1995 lopussa: kolmesta vuodesta kaksi parasta, kahdesta tai yhdestä vuodesta jokainen vuosi. Jos työsuhde on kestänyt alle kuukauden vuoden 1995 puolella ja työsuhde jatkuu yli vuodenvaihteen, ei työsuhteen ansioita vuodelta 1995 oteta mukaan eläkepalkan laskentaan.

Valintavuosia voi olla enintään 10, joten siinä vaiheessa siirtymäkautta, kun vuoden 1995 jälkeisiä valintavuosia on seitsemän, voidaan ajalta ennen 1.1.1996 ottaa valintavuosiin mukaan enää kolme vuotta. Laskentavuosiin siltä ajalta tulevat mukaan silloin ne kaksi vuotta, joiden indeksitarkistettut ansiot ovat kor-

keimmat. Kun vuoden 1995 jälkeisiä vuosia on kahdeksan, voi ajalta ennen 1.1.1996 tulla mukaan kaksi valintavuotta, jotka ovat samalla myös laskenta-vuosia. Kun vuoden 1995 jälkeisiä vuosia on 10, ei vuosia ajalta ennen 1.1.1996 oteta enää mukaan.

Esimerkki. Eläkepalkan laskenta siirtymäkaudella

Työsuhdeaika on 1.1.1990–30.9.2001. Esimerkissä ansiot on tarkistettu indeksil-lä päättymisvuoden tasoon ja niistä on tehty työntekijän työeläkemaksu-vähennys.

Vuosi	Ansiot euroa/v	Pv	Ansiot euroa kuukaudessa
1992	21 600	360	1 800
1993	22 200	360	1 850
1994	18 000	360	1 500
1995	19 200	360	1 600
1996	22 800	360	1 900
1997	24 000	360	2 000
1998	25 200	360	2 100
1999	25 800	360	2 150
2000	27 600	360	2 300

Eläkepalkan laskentaan otetaan ajalta ennen vuotta 1996 mukaan ansioiltaan keskimmäiset vuodet 1992 ja 1995 sekä vuodesta 1996 alkaen kaikki vuo-det 1996–2000.

1992	21 600	360	1 800
1995	19 200	360	1 600
1996	22 800	360	1 900
1997	24 000	360	2 000
1998	25 200	360	2 100
1999	25 800	360	2 150
2000	27 600	360	2 300
166 200		2520	

Eläkepalkka on $30 \times \frac{166\,200}{2520} = 1\,978,57$ euroa kuukaudessa.

...

Kun siirtymäkaudella sovelletaan 1/3-sääntöä, vuotta 1996 edeltäviä valintavuosia käsitellään hieman eri tavalla kuin vuoden 1996 ja sen jälkeisiä valintavuosia. Ensin valitaan ne vuodet, joiden ansioista keskiarvo 50 prosentin rajaa varten lasketaan. Ennen vuotta 1996 otetaan vain laskentavuodet, joita voi olla enintään kaksi, kun taas vuoden 1996 ja sen jälkeiseltä ajalta otetaan kaikki valintavuodet tämän keskiarvon laskentaan. Näin valittuja vuosia kutsutaan keskiarvon laskentavuosiksi. Keskiarvon laskentavuosien lukumäärän perusteella määritellään se kolmasosa vuosia, jotka voidaan vähentää. Alle 50 prosentin vuosia voidaan vähentää kuitenkin vasta vuodesta 1996 alkaen. Ensimmäisen kerran alle 50 prosentin vuosia voi vähentää, kun eläketapahtuma sattuu tai työsuhde päättyy 30.12.1996.

Esimerkki. Alle 50 prosentin ansiovuosien vähentäminen.

Työsuhdeaika on 1.6.1980–17.2.2000. Esimerkissä ansiot on tarkistettu indeksillä työsuhteen päättymisvuoden tasoon ja niistä on tehty työntekijän työeläkemaksuvähennys.

Vuosi	Ansiot euroa/v	Pv	Ansiot euroa kuukaudessa
1992	21 600	360	1 800
1993	22 200	360	1 850
1994	18 000	360	1 500
1995	19 200	360	1 600
1996	22 800	360	1 900
1997	6 000	360	500
1998	25 200	360	2 100
1999	25 800	360	2 150

Laskentavuosiin otetaan mukaan ansioiltaan keskimmäiset vuodet 1992 ja 1995 ajalta ennen 1.1.1996. Lasketaan keskiarvon laskentavuosien ansioista keskiarvo 50 prosentin vertailua varten. Vajaata vuotta 2000 ei oteta mukaan.

Vuosi	Ansiot euroa/v	Pv	Ansiot euroa kuukaudessa
1992	21 600	360	1 800
1995	19 200	360	1 600
1996	22 800	360	1 900
1997	6 000	360	500
1998	25 200	360	2 100
1999	25 800	360	2 150
	120 600	2160	

$$30 \times \frac{120\,600}{2160} = 1\,675,00 \text{ euroa kuukaudessa}$$

50 prosentin raja: $0,5 \times 1\,675,00 = 837,50$ euroa kuukaudessa

Ansiovuosista jätetään pois vuosi 1997. Eläkepalkka lasketaan vuosien 1992 ja 1995 sekä 1996 ja 1998–1999 keskiarvona.

1992	21 600	360	1 800
1995	19 200	360	1 600
1996	22 800	360	1 900
1998	25 200	360	2 100
1999	25 800	360	2 150
	114 600	1800	

$$\text{Eläkepalkka on } 30 \times \frac{114\,600}{1800} = 1\,910 \text{ euroa kuukaudessa.}$$

...

Automaattinen katkaisu

Automaattisen katkaisun tarkoituksena on estää eläketurvan heikentyminen vanhemmalla iällä ansioiden mahdollisen alenemisen vuoksi. Automaattinen katkaisu tarkoittaa sitä, että työsuhde katkaistaan eläkkeen laskemista varten automaattisesti katkaisun edellytysten täytyttyä, vaikka työsuhde jatkuukin.

Automaattinen katkaisu tehdään aikaisintaan sen vuoden lopussa, jolloin työntekijä täyttää 54 vuotta, viimeistään kuitenkin sen vuoden lopussa, jolloin hän täyttää 62 vuotta. Lisäksi edellytetään, että työntekijän työsuhde on kestänyt

yhtäjaksoisesti vähintään 10 vuotta. Jos siis työntekijälle tulee kymmenen vuotta työsuhdeaikaa täyteen esimerkiksi 58-vuotispäivänä, katkaisu tehdään sen vuoden lopussa, jolloin työntekijä täyttää 58 vuotta. Automaattinen katkaisu on voitu tehdä kuitenkin aikaisintaan 31.12.1994.

Osa-aikaeläkkeen vakiintunut ansiotaso laskettiin ilman automaattista katkaisua ennen vuotta 2005 (A 8/98).

Katkaisun jälkeen työsuhteesta muodostuu eläkkeen laskentaa varten kaksi erillistä työsuhdejaksoa. Eläke määräytyy näistä työsuhdejaksoista kuten kahdesta erillisestä TEL-työsuhteesta. Automaattisesti katkaistusta työsuhteesta eläke lasketaan kahdella tavalla: yhtäjaksoisen työsuhteen ja katkaistujen työsuhdejaksojen palkkojen perusteella. Työsuhteesta karttunut eläke on näistä suurempi.

Eläketapahtuman yhteydessä vertaillaan yhteensovittamattomia työeläkkeitä. Vertailua varten lasketaan eläkkeet yhtäjaksoisesta työsuhteesta ja aikaisemmista vapaakirjoista sekä katkaistun työsuhteen jaksoista ja aikaisemmista vapaakirjoista. Näin lasketuista eläkkeistä valitaan suurempi.

Yhtäjaksoisen työsuhteen tulevan ajan eläkepalkkana käytetään sen omaa eläkepalkkaa ja katkaistun työsuhteen tulevan ajan eläkepalkkana jälkimmäisen jakson eläkepalkkaa. Silloin, kun jälkimmäinen jakso ei ole kestänyt kuutta kuukautta, tulevan ajan palkkana käytetään ensimmäisen jakson eläkepalkkaa.

Jos automaattinen katkaisu on tehty vuoden 1994 lopussa, eläkepalkka lasketaan katkaisuun asti ennen vuotta 1996 voimassa olleen eläkepalkan laskentäsäännön mukaan ja katkaisun jälkeen siirtymäkauden säännön mukaan. Jos automaattinen katkaisu on tehty vuoden 1995 lopussa, eläkepalkka lasketaan katkaisuun asti samoin ennen vuotta 1996 voimassa olleen eläkepalkan laskentäsäännön mukaan, mutta katkaisun jälkeen 1.1.1996 voimaan tulleiden sääntöjen mukaan.

Tekninen katkaisu

Jos työntekijä työsuhteen jatkuessa siirtyy täysiaikaisesta työstä osa-aikaiseen tai päinvastoin, työsuhde voidaan jakaa erillisiksi työsuhdejaksoiksi. Tätä kutsutaan tekniseksi katkaisuksi. Tekninen katkaisu voidaan tehdä aikaisintaan 1.1.1985 lähtien. (4/85.)

Työsuhteen teknisen katkaisun edellytyksenä on, että

- työsuhde on jatkunut ainakin kolme vuotta ennen ajankohtaa, josta katkaisu tehdään (myös automaattisen katkaisun jälkeen),
- työntekijällä on säännöllisenä pidettävä työaika, jossa on tapahtunut muutos,
- työajan muutoksen yhteydessä palkka on alentunut vähintään yhdellä neljänneksellä tai noussut yhdellä kolmanneksella aikaisemmasta,
- työajan muutos ei ole tarkoitettu tilapäiseksi.

Ainoastaan eläketapahtuma voi poistaa teknisen katkaisun silloin, kun eläketapahtuma sattuu ennen kuin kaksi vuotta on kulunut teknisestä katkaisusta. Työsuhteen päättymisellä ei ole merkitystä.

Automaattisen katkaisun edellytyksenä oleva kymmenen vuoden työsuhde-aika lasketaan teknisestä katkaisusta eteenpäin.

Poikkeuksia eläkepalkan laskentaan

Tasoituspalkka

Jos tuleva aika on liitettävä alle kuusi kuukautta jatkuneeseen TEL-työsuhteeseen, tulevan ajan eläkepalkka lasketaan tarkastelujaksolta useamman eläketapahtumaa edeltäneen työsuhteen eläkepalkkojen painotettuna keskiarvona, eli ns. tasoituspalkkana. Tarkastelujakso on jälkikarenssiaika ja sitä edeltävä vuosi eli pääsääntöisesti kaksi vuotta.

Tasoituspalkkaa laskettaessa työsuhdeaikaa otetaan huomioon tarkastelujaksolta täysinä kuukausina eläketapahtumasta taaksepäin työsuhteiden päättymisjärjestyksessä enintään 12 kuukautta. Tasoituspalkkaa laskettaessa otetaan huomioon sekä TEL:n ansiorajamäärän ylittävät että alittavat työsuhteet. Tasoituspalkkaan ei oteta mukaan 10-työsuhteita. (A 14/89, A 20/98, LA 4/98.)

Lastenhoitoaika

Jos eläkepalkan määrittämisen perusteena oleviin vuosiin sisältyy palkatonta lapsenhoitoaikaa, lasketaan eläkepalkka viimeisten sellaisten vuosien perusteella, joihin sitä ei sisälly. Eläkepalkka lasketaan kuitenkin normaalिसäännön mukaan, jos se siten muodostuu suuremmaksi. (A 26/90, A 45/95, A 23/97.)

Harkinnanvarainen eläkepalkan tarkistaminen

Vuoden 2004 säännösten mukaan eläkettä laskettaessa voi tulla sovellettavaksi harkinnanvarainen eläkepalkan tarkistaminen. Eläkepalkka voidaan siis laskea muiden kuin pääsäännön mukaisten viimeisten vuosien ansioista. Jos ansiot ovat esimerkiksi sairauden takia alentuneet merkittävästi siten, että eläkepalkka ei vastaa työntekijän vakiintunutta ansiotasoa, voidaan eläkepalkka tarkistaa eläketapahtuman yhteydessä harkinnanvaraisesti. Ansioiden alentumisella täytyy kuitenkin olla olennainen vaikutus (20 prosenttia) eläketurvaan, jotta harkinnanvaraista tarkistusta voidaan soveltaa. Harkinnanvaraisen tarkistamisen soveltamisraja on noussut asteittain vuodesta 1996 nykyiseen 20 prosenttiin. (A 7/89, A 30/93, A 45/95.)

Harkinnanvaraista eläkepalkan tarkistusta voidaan soveltaa vuorotteluvapaan vuoksi silloin, kun työsuhde päättyy työntekijästä itsestään riippumattomista syistä. Osa-aika- ja vanhuuseläkkeelle siirryttäessä eläkepalkkaan ei sovelleta harkinnanvaraista tarkistusta vuorotteluvapaan vuoksi (A 17/96, LA 3/96). Harkinnanvarainen tarkistus voi tulla kyseeseen osa-aikalisää saaneen työntekijän eläkepalkkaan (A 6/98).

Liite 6 LEL:n, TaEL:n ja TEL:n piiriin kuulumisen rajat

Vuosi	TEL-indeksi/ palkkakerroin	LEL:n alempi rajamäärä* 33,64 euroa	TaEL:n ansioraja 90,82 euroa	LEL:n ja TaEL:n** ylempi rajamäärä 134,55 euroa	TEL:n ansioraja
1962	100	33,64		134,55	
1963	106	35,66		142,62	
1964	116	39,02		156,08	
1965	130	43,73		174,92	
1966	142	47,77		191,06	30,27
1967	152	51,13		204,52	30,27
1968	165	55,50		222,01	30,27
1969	182	61,22		244,88	38,68
1970	197	66,27		265,06	42,00
1971	216	72,66		290,63	46,05
1972	247	83,08		332,34	52,66
1973	274	92,17		368,67	59,21
1974	315	105,96		423,83	66,58
1975	383	128,83		515,33	80,83
1976	462	155,41		621,62	99,25
1977	524	176,26		705,04	110,86
1978	573	192,74		770,97	121,08
1979	608	204,52		818,07	128,81
1980	665	223,69		894,76	138,89
1981	745	250,60		1 002,40	151,41
1982	836	281,21		1 124,84	166,12
1983	915	307,78		1 231,14	177,54
1984	1006	338,39		1 353,58	190,24
1985	1088	365,98		1 463,91	203,98
1986	1165	391,88	745,12	1 567,51	219,19
1987	1225	412,06	783,50	1 648,24	230,58
1988	1291	434,26	825,71	1 737,04	243,62
1989	1387	466,55	887,11	1 866,21	258,85
1990	1481	498,17	947,23	1 992,69	275,87
1991	1595	536,52	1 020,14	2 146,08	294,02
1992	1682	565,78	1 075,79	2 263,14	313,30
1993	1688	567,80	1 079,62	2 271,21	315,94
1994	1688	567,80	1 079,62	2 271,21	315,94
1995	1712	575,88	1 094,97	2 303,50	322,50
1996	1760	592,02	1 125,68	2 368,09	333,61
1997	1791	602,45	1 145,50	2 409,80	340,92
1998	1825	613,89		2 455,54	348,54
1999	1868	628,35		2 513,40	357,12
2000	1903	640,12		2 560,49	366,86
2001	1981	666,36		2 665,44	381,17
2002	2054	690,97		2 763,66	396,00
2003	2103	707,45		2 829,59	402,22
2004	2151	723,60		2 894,17	409,34
2005	1,028	743,86		2 947,99	416,76
2006	1,063	769,19		3 133,71	443,79

* TaEL:n rajana 1.1.1998 alkaen, ** TaEL:n rajana 1.1.1996 alkaen.

Liite 8 YEL:n, MYEL:n ja TyEL:n vakuuttamisen rajat

Vuosi	Indeksitaso/ Palkkakerroin	YEL	MYEL	TyEL (41,89)
1966	142			
1967	152			
1968	165			
1969	182			
1970	197	42,00	84,09	
1971	216	46,05	92,20	
1972	247	52,66	105,44	
1973	274	58,42	116,96	
1974	315	67,16	134,46	
1975	383	81,65	163,49	
1976	462	98,50	197,22	
1977	524	111,72	223,68	
1978	573	122,16	244,60	
1979	608	129,62	259,54	
1980	665	141,78	283,87	
1981	745	158,83	318,02	
1982	836	178,23	356,87	
1983	915	195,07	390,59	
1984	1006	214,47	429,43	
1985	1088	231,96	464,44	
1986	1165	248,37	497,31	
1987	1225	261,17	522,92	
1988	1291	275,24	551,09	
1989	1387	295,70	590,07	
1990	1481	315,74	632,20	
1991	1595	340,05	680,86	
1992	1682	358,60	718,00	
1993	1688	359,88	720,56	
1994	1688	359,88	2 159,25	
1995	1712	364,99	2 189,95	
1996	1760	375,23	2 251,35	
1997	1791	381,83	2 291,00	
1998	1825	389,08	2 334,50	
1999	1868	398,25	2 389,50	
2000	1903	405,71	2 434,27	
2001	1981	5 068,09*	2 534,05	
2002	2054	5 255,93	2 627,96	
2003	2103	5 381,31	2 690,66	
2004	2151	5 504,14	2 752,07	
2005	1,028	5 658,26	2 829,13	
2006	1,063	5 850,92	2 925,46	
2007	1,100	6 054,55	3 027,28	46,08*
2008	1,124	6 186,65	3 093,33	47,08*
2009	1,192	6 560,93	3 280,47	49,93*

Vuoteen 2002 asti käytettiin markkoja. Eurorajat on saatu muuntamalla markat kyseisinä vuosina euroiksi. Vuodesta 2002 alkaen lain rajamääriä sovellettiin euroina lain tasosta indeksillä tarkistettuna. Vuodesta 2004 alkaen rajamäärät on kirjattu lakiin euroina.

*Rajamäärä muuttui vuositasoiseksi.

*TyEL:n raja on kuukausitasoinen.

Liite 9 VaEL:n mukaisen eläkkeen laskennan eroja TEL:iin

VaEL-eläkkeen määräytyminen 31.12.2004 saakka

Eläkkeeseen oikeuttava aika

Palvelus ennen 1.1.1967:

- ikä palvelusaikana on ollut vähintään 21 vuotta
- palvelusaikaa ei lueta eläkeajaksi missään muussa eläkejärjestelmässä.
- jos kaikki palvelusaika on ennen 1967, eläkeoikeuden perustaksi tarvitaan yksi vähintään neljä kuukautta jatkunut palvelus, joka on päättynyt 30.6.1962 jälkeen.

Palvelus 1.1.1967 alkaen:

- työntekijä 23 vuotta täytettyään on ollut vähintään kuukauden yhdenjaksoisesti jatkuneessa palveluksessa.
- rinnakkaisista (vähintään 2 kuukautta) karttuu erilliset eläkkeet.
- alle yhden kuukauden ja/tai alle rajamäärän jäävistä palvelussuhteista karttuu eläkettä 1.1.1998 lukien.

Eläkkeen karttumat ja henkilökohtainen eläkeikä

1.1.1940–31.12.1959 syntyneet valtion työntekijät jaetaan uusiin ja vanhoihin työntekijöihin. Kaikki 1.1.1960 jälkeen syntyneet ennen 31.12.2004 ensimmäistä kertaa valtion palvelukseen tulleet ovat uusia työntekijöitä palvelussuhteen jatkuvuudesta riippumatta. Jaolla uusiin ja vanhoihin työntekijöihin on merkitystä mm. eläkeiän ja karttumisen kannalta.

Vanha edunsaaja

Työntekijä katsotaan vanhaksi edunsaajaksi, jos seuraavat edellytykset täyttyvät:

- työntekijä on ollut 31.12.1992 yhdenjaksoisessa palveluksessa ja
- palvelus jatkuu yhdenjaksoisena eläketapahtumaan saakka.

Eläkettä karttuu (koskee myös 31.12.1959 jälkeen syntyneitä, joilla yllä esitetyt ehdot täyttyvät):

- 31.12.1994 saakka 2,2 prosenttia vuodessa (11/60 prosenttia kuukaudessa)
- 1.1.1995 lukien 1,5 prosenttia vuodessa (1/8 prosenttia kuukaudessa)
- 55 vuoden täyttämiskuukautta seuraavan kuukauden alusta kaksi prosenttia vuodessa (1/6 prosenttia kuukaudessa).

Vanhan edunsaajan henkilökohtainen eläkeikä on 63–65 vuotta.

Uusi edunsaaja

- Työntekijä, joka tulee 31.12.1992 jälkeen ensimmäistä kertaa valtion eläkejärjestelmän piiriin.
- Työntekijä, jonka palvelus katkeaa yli kuukauden ajaksi ennen uuden VaEL-palveluksen alkamista (31.12.1998 jälkeen jo yhden päivän katko tekee työntekijästä uuden edunsaajan).

Eläkettä karttuu:

- 31.12.1994 saakka kaksi prosenttia vuodessa (1/6 prosenttia kuukaudessa)
- 1.1.1995 lukien 1,5 prosenttia vuodessa (1/8 prosenttia kuukaudessa)
- 60 vuoden iän täyttämivuoden alusta 2,5 prosenttia vuodessa (5/24 prosenttia kuukaudessa).

Uuden edunsaajan henkilökohtainen eläkeikä on 65 vuotta.

Eläkepalkan laskenta

- Palvelussuhdekohtainen eläkepalkan laskenta vuodesta 1987. 1.1.1987 voimassa olleesta palvelussuhteesta pohjavapaakirja, jonka eläkepalkalla lasketaan sitä ennen päätyneiden palvelussuhteiden eläkekarttumat.
- Vuonna 1940 ja sen jälkeen syntyneiden palvelussuhteet on vapaakirjautettu 31.12.2004. Vuoden 2004 vapaakirjauksessa ovat mukana vuodet 1995–2004 ja eläkepalkka lasketaan 10 vuoden säännön mukaan. Vapaakirjauksessa tehdään harkinnanvarainen palkantarkistus, jonka edellytys on, että palkan aleneman vaikutus vapaakirjan eläkepalkkaan on vähintään 7,5 prosenttia. Palkan alenemalta ei edellytetä poikkeuksellista syytä.

Liite 10 KuEL:n mukaisen eläkkeen laskennan eroja TEL:iin

Kunnallinen eläkelaki, KuEL tuli voimaan 1.8.2004. KuEL:iin siirrettiin sekä kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain (= KVTEL) että Kuntien eläkevakuutuksen eläkesäännön määräykset. KuEL ei kuitenkaan koske ennen vuotta 1940 syntyneitä, vaan heihin sovelletaan edelleen KVTEL:a ja KES:ä.

KuEL-eläkkeen määräytyminen 31.12.2004 saakka

Eläkkeeseen oikeuttava aika

- Kunkin kunnan, kuntayhtymän ja muun jäsenyhteisön palvelus on oma palvelujaksonsa. Palvelusaikojen pituutta koskevat vaatimukset eroavat TEL:stä.
- Rinnakkaisista eri jäsenyhteisöjen KuEL-palveluksista karttuu erilliset eläkkeet.
- Palkattomien jaksoiden eläkeajaksi lukemisessa on eroja TEL:iin verrattuna.
- Alle yhden kuukauden ja/tai alle rajamäärän jäävistä palvelussuhteista karttuu eläkettä 1.1.1998 lukien. Eläkeoikeutta ei kuitenkaan synny, jos 31.12.2004 mennessä karttunut eläke jää alle 1,93 euroa kuukaudessa.

Eläkkeen karttumat

- Peruseläkkeen (vapaakirjat) karttuma 2,0 prosenttia vuoden 1994 loppuun, sen jälkeen 1,5 prosenttia ja 55 vuoden täyttämisestä 2,0 prosenttia.
- Lisäeläketurva vain 31.12.1994 saakka, karttuma 0,2 prosenttia/vuosi. Lisäeläkeosuuden saaminen edellyttää yhtäjaksoista palvelussuhdetta 31.12.1992–31.12.2004 välisenä aikana ja lisäksi vuodesta 2005 alkaen vuosittaisen vähimmäisansiorajan täyttymistä tai muutoin yhtäjaksoista palvelussuhdetta henkilökohtaiseen vanhuuseläkeikään.

Eläkepalkan laskenta

- Palvelussuhdekohtainen eläkepalkan laskenta vuodesta 1989. 1.1.1989 voimassa olleesta palvelussuhteesta pohjavapaakirja, jonka eläkepalkalla laskeetaan sitä ennen päättyneiden palvelussuhteiden eläkekarttumat.

- Vuonna 1940 ja sen jälkeen syntyneiden palvelussuhteet on vapaakirjautettu 31.12.1994 ja 31.12.2004. Vuoden 1994 vapaakirjauksessa eläkepalkka on laskettu vuosien 1990–1993 ansioista kaksi keskimmäistä -periaatteella. Vuoden 2004 vapaakirjauksessa ovat mukana vuodet 1995–2004 ja eläkepalkka lasketaan 10 vuoden säännön mukaan. Sekä 1994 että 2004 vapaakirjauksessa tehdään harkinnanvarainen palkantarkistus, jonka edellytys on, että palkan aleneman vaikutus vapaakirjan eläkepalkkaan on vähintään 7,5 prosenttia. Palkan alenemalta ei edellytetä poikkeuksellista syytä.

Liite 11 Alennetun eläkeiän kertoimet

Alennetun eläkeiän kertoimet (k_w)

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön päätöksen ja työeläkelakien mukaista vähimmäis-turvaa vastaavan vapaakirjan ehtojen ja perusteiden mukaan lasketut kuukauden tarkkuudella laskettua eläkeikää vastaavat kertoimet 1.1.2005 alkaen.

Ikä- vuodet	Kuukaudet											
	0 kk	1 kk	2 kk	3 kk	4 kk	5 kk	6 kk	7 kk	8 kk	9 kk	10 kk	11 kk
-50	1,891	1,885	1,880	1,874	1,868	1,863	1,857	1,851	1,846	1,840	1,834	1,829
51	1,823	1,818	1,812	1,807	1,801	1,796	1,790	1,785	1,779	1,774	1,768	1,763
52	1,757	1,752	1,746	1,741	1,736	1,730	1,725	1,720	1,714	1,709	1,704	1,698
53	1,693	1,688	1,683	1,677	1,672	1,667	1,662	1,656	1,651	1,646	1,641	1,635
54	1,630	1,625	1,620	1,615	1,609	1,604	1,599	1,594	1,589	1,584	1,578	1,573
55	1,568	1,563	1,558	1,553	1,548	1,543	1,538	1,533	1,528	1,523	1,518	1,513
56	1,508	1,503	1,498	1,493	1,488	1,483	1,479	1,474	1,469	1,464	1,459	1,454
57	1,449	1,444	1,439	1,435	1,430	1,425	1,420	1,415	1,410	1,406	1,401	1,396
58	1,391	1,386	1,381	1,377	1,372	1,367	1,362	1,357	1,352	1,348	1,343	1,338
59	1,333	1,328	1,324	1,319	1,314	1,309	1,305	1,300	1,295	1,290	1,286	1,281
60	1,276	1,267	1,258	1,249	1,240	1,231	1,222	1,213	1,204	1,195	1,186	1,177
61	1,168	1,161	1,153	1,146	1,138	1,131	1,123	1,116	1,108	1,101	1,093	1,086
62	1,078	1,072	1,065	1,059	1,052	1,046	1,039	1,033	1,026	1,020	1,013	1,007
63	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000
64	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000
65	1,000											

Liite 12 A Vanhuus- ja leskeneläkkeen kertosuorituskertoimet

ikä	0 kk	1 kk	2 kk	3 kk	4 kk	5 kk	6 kk	7 kk	8 kk	9 kk	10 kk	11 kk
18	29,12	29,11	29,10	29,09	29,07	29,06	29,05	29,04	29,03	29,02	29,00	28,99
19	29,98	28,97	28,96	28,94	29,93	28,92	28,91	28,89	28,88	28,87	28,86	28,84
20	28,83	28,82	28,81	28,79	28,78	28,77	28,76	28,74	28,73	28,72	28,71	28,69
21	28,68	28,67	28,66	28,65	28,63	28,62	28,61	28,60	28,59	28,58	28,56	28,55
22	28,54	28,53	28,51	28,50	28,49	28,47	28,46	28,45	28,43	28,42	28,41	28,39
23	28,38	28,37	28,35	28,34	28,33	28,31	28,30	28,29	28,27	28,26	28,25	28,23
24	28,22	28,21	28,19	28,18	28,16	28,15	28,14	28,12	28,11	28,09	28,08	28,06
25	28,05	28,02	27,99	27,97	27,94	27,91	27,88	27,85	27,82	27,80	27,77	27,74
26	27,71	27,70	27,68	27,67	27,65	27,64	27,62	27,61	27,59	27,58	27,56	27,55
27	27,53	27,53	27,50	27,49	27,47	27,46	27,44	27,43	27,41	27,40	27,38	27,37
28	27,35	27,33	27,32	27,30	27,29	27,27	27,26	27,24	27,22	27,21	27,19	27,18
29	27,16	27,14	27,13	27,11	27,09	27,08	27,06	27,04	27,03	27,01	26,99	26,98
30	26,96	26,94	26,93	26,91	26,89	26,88	26,86	26,84	26,83	26,81	26,79	26,78
31	26,76	26,74	26,73	26,71	26,70	26,68	26,67	26,65	26,63	26,62	26,60	26,59
32	26,57	26,55	26,54	26,52	26,50	26,48	26,47	26,45	26,43	26,41	26,40	26,38
33	26,36	26,34	26,32	26,31	26,29	26,27	26,25	26,23	26,21	26,20	26,18	26,16
34	26,14	26,12	26,11	26,09	26,07	26,05	26,04	26,02	26,00	25,98	25,97	25,95
35	25,93	25,89	25,85	25,82	25,78	25,74	25,70	25,66	25,62	25,59	25,55	25,51
36	25,47	25,45	25,43	25,41	25,39	25,37	25,35	25,33	25,31	25,29	25,27	25,25
37	25,23	25,21	25,19	25,17	25,15	25,13	25,11	25,09	25,07	25,05	25,03	25,01
38	24,99	24,97	24,95	24,93	24,90	24,88	24,86	24,84	24,82	24,80	24,77	24,75
39	24,73	24,71	24,69	24,67	24,65	24,63	24,61	24,58	24,56	24,54	24,52	24,50
40	24,48	24,46	24,44	24,42	24,39	24,37	24,35	24,33	24,31	24,29	24,26	24,24
41	24,22	24,20	24,18	24,15	24,13	24,11	24,09	24,06	24,04	24,02	24,00	23,97
42	23,95	23,93	23,91	23,88	23,86	23,84	23,82	23,79	23,77	23,75	23,73	23,70
43	23,68	23,66	23,63	23,61	23,59	23,56	23,54	23,55	23,49	23,47	23,45	23,42
44	23,40	23,38	23,35	23,33	23,30	23,28	23,26	23,23	23,21	23,18	23,16	23,13
45	23,11	23,06	23,01	22,96	22,91	22,86	22,82	22,77	22,72	22,67	22,62	22,57
46	22,52	22,49	22,47	22,44	22,42	22,39	22,37	22,34	22,31	22,29	22,26	22,24
47	22,21	22,18	22,16	22,13	22,11	22,08	22,06	22,03	22,00	21,98	21,95	21,93
48	21,90	21,88	21,85	21,83	21,80	21,78	21,75	21,73	21,70	21,68	21,65	21,63
49	21,60	21,57	21,54	21,52	21,49	21,46	21,43	21,40	21,37	21,35	21,32	21,29
50	20,26	21,23	21,21	21,18	21,15	21,12	21,10	21,07	21,04	21,01	20,99	20,96
51	20,93	20,90	20,87	20,85	20,82	20,79	20,76	20,73	20,70	20,68	20,65	20,62
52	20,59	20,56	20,53	20,51	20,48	20,45	20,42	20,39	20,36	20,34	20,31	20,28
53	20,25	20,22	20,19	20,16	20,13	20,10	20,07	20,04	20,01	19,98	19,95	19,92
54	19,89	19,86	19,83	19,81	19,78	19,75	19,72	19,69	19,66	19,64	19,61	19,58
55	19,55	19,49	19,43	19,37	19,31	19,25	19,19	19,12	19,06	19,00	18,94	18,88
56	18,82	18,79	18,76	18,73	18,70	18,67	18,64	18,60	18,57	18,54	18,51	18,48
57	18,45	18,42	18,39	18,36	18,32	18,29	18,26	18,23	18,20	18,17	18,13	18,10
58	18,07	18,04	18,01	17,98	17,95	17,92	17,89	17,85	17,82	17,79	17,76	17,73
59	17,70	17,67	17,64	17,61	17,57	17,54	17,51	17,48	17,45	17,42	17,38	17,35
60	17,32	17,29	17,26	17,23	17,19	17,16	17,13	17,10	17,07	17,04	17,00	16,97
61	16,94	16,91	16,88	16,84	16,81	16,78	16,75	16,71	16,68	16,65	16,62	16,58
62	16,55	16,52	16,49	16,45	16,42	16,39	16,36	16,32	16,29	16,26	16,23	16,19
63	16,16	16,13	16,10	16,07	16,03	16,00	15,97	15,94	15,91	15,88	15,84	15,81
64	15,78	15,75	15,71	15,68	15,64	15,61	15,57	15,54	15,50	15,47	15,43	15,40
65	15,36	15,29	15,23	15,16	15,09	15,03	14,96	14,89	14,83	14,76	14,69	14,63
66	14,56	14,53	14,49	14,46	14,43	14,39	14,36	14,33	14,29	14,26	14,23	14,19
67	14,16	14,13	14,09	14,06	14,02	13,99	13,96	13,92	13,89	13,85	13,82	13,78
68	13,75	13,72	13,69	13,65	13,62	13,59	13,56	13,52	13,49	13,46	13,43	13,39
69	13,36	13,33	13,29	13,26	13,22	13,19	13,15	13,12	13,08	13,05	13,01	12,98
70	12,94	12,91	12,88	12,85	12,81	12,78	12,75	12,72	12,69	12,66	12,62	12,59
71	12,56	12,53	12,49	12,46	12,42	12,39	12,35	12,32	12,28	12,25	12,21	12,18
72	12,14	12,11	12,08	12,05	12,02	11,99	11,97	11,94	11,91	11,88	11,85	11,82
73	11,79	11,76	11,73	11,70	11,66	11,63	11,60	11,57	11,54	11,51	11,47	11,44
74	11,41	11,38	11,34	11,31	11,27	11,24	11,20	11,17	11,13	11,10	11,06	11,03
75	10,99	10,96	10,93	10,90	10,87	10,84	10,81	10,77	10,74	10,71	10,68	10,65
76	10,62	10,59	10,56	10,53	10,49	10,46	10,43	10,40	10,37	10,34	10,30	10,27
77	10,24	10,21	10,18	10,15	10,12	10,09	10,07	10,04	10,01	9,98	9,95	9,92
78	9,89	9,86	9,83	9,80	9,77	9,74	9,71	9,67	9,64	9,61	9,58	9,55
79	9,52	9,49	9,47	9,44	9,41	9,38	9,36	9,33	9,30	9,27	9,25	9,22
80	9,19	9,16	9,13	9,10	9,07	9,04	9,02	8,99	8,96	8,93	8,90	8,87
81	8,84	8,81	8,78	8,5	8,72	8,69	8,67	8,64	8,61	8,58	8,55	8,52
82	8,49	8,46	8,43	8,40	8,37	8,34	8,31	8,28	8,25	8,22	8,19	8,16
83	8,13	8,10	8,07	8,04	8,01	7,98	7,95	7,91	7,88	7,85	7,82	7,79
84	7,76	7,73	7,71	7,68	7,65	7,63	7,60	7,57	7,55	7,52	7,49	7,47
85–	7,44											

Liite 12 B Työkyvyttömyyseläkkeen kertasuorituskertoimet

*Työkyvyttömyys- ja vanhuuseläke kertasuoritetaan yhtä aikaa, kertasuoritusker-
toimet kuukasitasolla.*

Ikä	0 kk	1 kk	2 kk	3 kk	4 kk	5 kk	6 kk	7 kk	8 kk	9 kk	10 kk	11 kk
18	20,17	20,19	20,20	20,22	20,23	20,34	20,25	20,27	20,28	20,30	20,31	20,32
19	20,33	20,35	20,36	20,37	20,38	20,39	20,41	20,42	20,43	20,44	20,45	20,46
20	20,47	20,48	20,49	20,51	20,52	20,53	20,54	20,55	20,56	20,58	20,59	20,60
21	20,61	20,62	20,64	20,65	20,66	20,67	20,69	20,70	20,70	20,71	20,73	20,74
22	20,75	20,76	20,78	20,78	20,79	20,80	20,82	20,83	20,83	20,84	20,86	20,87
23	20,88	20,88	20,90	20,91	20,91	20,93	20,94	20,95	20,96	20,97	20,98	20,99
24	21,00	21,01	21,02	21,03	21,03	21,04	21,06	21,06	21,07	21,07	21,09	21,10
25	21,10	21,10	21,09	21,10	21,09	21,09	21,08	21,08	21,07	21,08	21,07	21,07
26	21,06	21,07	21,08	21,08	21,09	21,10	21,11	21,11	21,12	21,13	21,13	21,15
27	21,15	21,15	21,17	21,17	21,18	21,18	21,20	21,20	21,20	21,22	21,22	21,23
28	21,23	21,25	21,25	21,26	21,26	21,27	21,28	21,29	21,29	21,30	21,30	21,31
29	21,32	21,32	21,33	21,33	21,34	21,34	21,35	21,35	21,35	21,36	21,36	21,37
30	21,37	21,38	21,38	21,39	21,39	21,40	21,41	21,41	21,42	21,42	21,43	21,43
31	21,44	21,45	21,45	21,45	21,46	21,46	21,47	21,48	21,48	21,48	21,49	21,49
32	21,50	21,51	21,50	21,51	21,51	21,51	21,52	21,52	21,53	21,52	21,53	21,53
33	21,54	21,54	21,55	21,54	21,55	21,55	21,56	21,56	21,56	21,57	21,57	21,57
34	21,58	21,58	21,59	21,58	21,58	21,59	21,59	21,59	21,59	21,60	21,60	21,60
35	21,60	21,59	21,57	21,55	21,53	21,52	21,51	21,49	21,48	21,46	21,44	21,43
36	21,41	21,41	21,42	21,42	21,41	21,41	21,41	21,42	21,42	21,42	21,41	21,41
37	21,41	21,42	21,42	21,42	21,42	21,42	21,42	21,41	21,41	21,41	21,41	21,41
38	21,41	21,41	21,41	21,41	21,41	21,41	21,41	21,39	21,39	21,39	21,39	21,39
39	21,39	21,39	21,39	21,38	21,38	21,38	21,38	21,37	21,37	21,37	21,37	21,36
40	21,36	21,36	21,35	21,35	21,35	21,34	21,34	21,33	21,33	21,33	21,32	21,32
41	21,31	21,31	21,30	21,31	21,30	21,30	21,29	21,28	21,28	21,28	21,28	21,27
42	21,27	21,26	21,26	21,25	21,25	21,24	21,24	21,24	21,23	21,22	21,22	21,22
43	21,21	21,20	21,20	21,19	21,18	21,17	21,17	21,17	21,16	21,15	21,15	21,14
44	21,13	21,12	21,12	21,11	21,11	21,10	21,10	21,08	21,07	21,07	21,06	21,06
45	21,05	20,02	20,99	20,96	20,93	20,90	20,86	20,83	20,80	20,78	20,74	20,71
46	20,68	20,66	20,66	20,64	20,64	20,62	20,62	20,61	20,59	20,59	20,57	20,57
47	20,55	20,55	20,53	20,52	20,51	20,50	20,49	20,47	20,47	20,45	20,44	20,43
48	20,42	20,41	20,40	20,38	20,38	20,37	20,36	20,34	20,33	20,32	20,31	20,29
49	20,29	20,27	20,25	20,24	20,23	20,21	20,20	20,19	20,17	20,16	20,14	20,12
50	20,11	20,10	20,09	20,07	20,05	20,04	20,02	20,01	20,00	19,98	19,96	19,95
51	19,93	19,92	19,90	19,89	19,87	19,85	19,84	19,82	19,81	19,79	19,77	19,76
52	19,74	19,73	19,71	19,69	19,67	19,65	19,64	19,63	19,61	19,59	19,57	19,55
53	19,53	19,51	19,50	19,48	19,46	19,44	19,43	19,41	19,39	19,37	19,36	19,33
54	19,31	18,29	18,28	19,25	19,24	19,22	19,20	19,18	19,15	19,14	19,12	19,10
55	19,08	19,03	18,98	18,93	18,87	18,83	18,77	18,72	18,67	18,62	18,56	18,52
56	18,46	18,44	18,41	18,39	18,37	18,34	18,32	18,31	18,28	18,26	18,24	18,21
57	18,19	18,17	18,13	18,11	18,09	18,05	18,03	18,01	17,98	17,95	17,93	17,90
58	17,88	17,85	17,82	17,80	17,77	17,75	17,73	17,70	17,68	17,65	17,63	17,60
59	17,58	17,55	17,52	17,50	17,47	17,44	17,41	17,38	17,35	17,33	17,30	17,27
60	17,24	17,22	17,19	17,16	17,13	17,11	17,07	17,05	17,02	17,00	16,96	16,94
61	16,91	16,88	16,84	16,82	16,78	16,75	16,72	16,69	16,66	16,62	16,60	16,56
62	16,53	16,50	16,47	16,44	16,41	16,38	16,35	16,32	16,28	16,25	16,22	16,19

Liite 12 C Kuntoutustuen kertsuorituskertoimet

Kuntoutustuen kertsuorituskertoimet kuukausitasolla.

Ikä	0 kk	1 kk	2 kk	3 kk	4 kk	5 kk	6 kk	7 kk	8 kk	9 kk	10 kk	11 kk
18	15,75	15,76	15,76	15,76	15,76	15,76	15,76	15,77	15,77	15,77	15,77	15,77
19	15,77	15,78	15,78	15,78	15,78	15,78	15,78	15,78	15,78	15,78	15,78	15,78
20	15,78	15,78	15,78	15,78	15,78	15,78	15,78	15,78	15,78	15,78	15,78	15,78
21	15,78	15,78	15,78	15,78	15,78	15,78	15,78	15,78	15,77	15,77	15,77	15,77
22	15,77	15,77	15,77	16,76	15,76	15,76	15,76	15,76	15,75	15,75	15,75	15,75
23	15,75	15,74	15,74	15,75	15,73	15,73	15,73	15,73	15,72	15,72	15,72	15,71
24	15,71	15,71	15,70	15,70	15,69	15,69	15,69	15,68	15,68	15,67	15,67	15,67
25	15,66	15,66	15,65	15,65	15,64	15,64	15,63	15,63	15,62	15,62	15,61	15,61
26	15,60	15,60	15,59	15,58	15,58	15,57	15,57	15,56	15,55	15,55	15,54	15,54
27	15,53	15,52	15,52	15,51	15,50	15,49	15,49	15,48	15,47	15,47	15,46	15,45
28	15,44	15,44	15,43	15,42	15,41	15,40	15,40	15,39	15,38	15,37	15,36	15,35
29	15,35	15,34	15,33	15,32	15,31	15,30	15,29	15,28	15,27	15,26	15,25	15,24
30	15,23	15,22	15,21	15,20	15,19	15,18	15,17	15,16	15,15	15,14	15,13	15,12
31	15,11	15,10	15,09	15,07	15,06	15,05	15,04	15,03	15,02	15,00	14,99	14,98
32	14,97	14,96	14,94	14,93	14,92	14,90	14,89	14,88	14,87	14,85	14,84	14,83
33	14,82	14,80	14,79	14,77	14,76	14,74	14,73	14,72	14,70	14,69	14,67	14,66
34	14,65	14,63	14,62	14,60	14,58	14,57	14,55	14,54	14,52	14,51	14,49	14,48
35	14,46	14,45	14,43	14,41	14,39	14,38	14,36	14,34	14,33	14,31	14,29	14,28
36	14,26	14,24	14,23	14,21	14,19	14,17	14,15	14,14	14,12	14,10	14,08	14,06
37	14,04	14,03	14,01	13,99	13,97	13,95	13,93	13,91	13,89	13,87	13,85	13,83
38	13,81	13,79	13,77	13,75	13,73	13,71	13,69	13,66	13,64	13,62	13,60	13,58
39	13,56	13,54	13,52	13,49	13,47	13,45	13,43	13,40	13,38	13,36	13,34	13,31
40	13,29	13,27	13,24	13,22	13,20	13,17	13,15	13,12	13,10	13,08	13,05	13,03
41	13,00	12,98	12,95	12,93	12,90	12,88	12,85	12,82	12,80	12,77	12,75	12,72
42	12,70	12,67	12,64	12,61	12,59	12,56	12,53	12,51	12,48	12,45	12,42	12,40
43	12,37	12,34	12,31	12,28	12,25	12,22	12,19	12,17	12,14	12,11	12,08	12,05
44	12,02	11,99	11,96	11,93	11,90	11,87	11,84	11,80	11,77	11,74	11,71	11,68
45	11,65	11,62	11,59	11,55	11,52	11,49	11,45	11,42	11,39	11,36	11,32	11,29
46	11,26	11,22	11,19	11,15	11,12	11,08	11,05	11,02	10,98	10,95	10,91	10,88
47	10,84	10,81	10,77	10,73	10,70	10,66	10,62	10,58	10,55	10,51	10,47	10,44
48	10,40	10,36	10,32	10,28	10,25	10,21	10,17	10,13	10,09	10,05	10,01	9,97
49	9,94	9,89	9,85	9,81	9,77	9,73	9,69	9,65	9,61	9,57	9,52	9,48
50	9,44	9,40	9,36	9,31	9,27	9,23	9,18	9,14	9,10	9,05	9,01	8,97
51	8,92	8,88	8,83	8,79	8,74	8,69	8,65	8,60	8,56	8,51	8,46	8,42
52	8,37	8,33	8,28	8,23	8,18	8,13	8,08	8,04	7,99	7,94	7,89	7,84
53	7,79	7,74	7,69	7,64	7,59	7,54	7,49	7,44	7,39	7,34	7,29	7,23
54	7,18	7,13	7,08	7,02	6,97	6,92	6,86	6,81	6,75	6,70	6,65	6,59
55	6,54	6,48	6,43	6,37	6,31	6,26	6,20	6,14	6,09	6,03	5,97	5,92
56	5,85	5,80	5,74	5,68	5,62	5,56	5,50	5,45	5,39	5,33	5,27	5,21
57	5,15	5,09	5,02	4,96	4,90	4,83	4,77	4,71	4,65	4,58	4,52	4,46
58	4,40	4,33	4,26	4,20	4,13	4,07	4,00	3,93	3,87	3,80	3,74	3,67
59	3,61	3,54	3,47	3,40	3,33	3,26	3,19	3,12	3,05	2,98	2,91	2,84
60	2,77	2,70	2,63	2,55	2,48	2,41	2,33	2,26	2,19	2,12	2,04	1,97
61	1,90	1,82	1,74	1,67	1,59	1,51	1,43	1,36	1,28	1,20	1,13	1,05
62	0,97	0,89	0,81	0,73	0,65	0,57	0,49	0,41	0,32	0,24	0,16	0,08

Liite 12 D Lapseneläkkeen kertasuorituskertoimet

Lapseneläkkeen kertasuorituksen pääoma-arvot														
Lapsen ikä, kun eläkkeen pääteikä on														
18 v.	21 v.	24v.	0 kk	1 kk	2 kk	3 kk	4 kk	5 kk	6 kk	7 kk	8 kk	9 kk	10 kk	11 kk
	0		17,19	17,15	17,11	17,07	17,02	16,98	16,94	16,90	16,82	16,82	16,77	16,73
	1		16,69	16,65	16,60	16,56	16,52	16,47	16,43	16,39	16,34	16,30	16,26	16,21
	2		16,17	16,13	16,08	16,04	16,00	15,95	15,91	15,87	15,82	15,78	15,74	15,69
	0	3	15,65	15,60	15,56	15,51	15,47	15,42	15,38	15,33	15,28	15,24	15,19	15,15
	1	4	15,1	15,05	15,01	14,96	14,91	14,87	14,82	14,77	14,73	14,68	14,63	14,59
	2	5	14,54	14,49	14,44	14,40	14,35	14,30	14,25	14,20	14,15	14,11	14,06	14,01
0	3	6	13,96	13,91	13,86	13,81	13,76	13,71	13,66	13,61	13,56	13,51	13,46	13,41
1	4	7	13,36	13,31	13,26	13,21	13,16	13,11	13,06	13,00	12,95	12,90	12,85	12,8
2	5	8	12,75	12,70	12,65	12,59	12,54	12,49	12,44	12,38	12,33	12,28	12,23	12,17
3	6	9	12,12	12,07	12,01	11,96	11,90	11,85	11,79	11,74	11,68	11,63	11,57	11,52
4	7	10	11,46	11,40	11,35	11,29	11,24	11,18	11,13	11,07	11,01	10,96	10,90	10,85
5	8	11	10,79	10,73	10,68	10,62	10,56	10,50	10,45	10,39	10,33	10,27	10,22	10,16
6	9	12	10,10	10,04	9,98	9,92	9,86	9,80	9,75	9,69	9,63	9,57	9,51	9,45
7	10	13	9,39	9,33	9,27	9,21	9,15	9,09	9,03	8,96	8,90	8,84	8,78	8,72
8	11	14	8,66	8,60	8,53	8,47	8,41	8,34	8,28	8,22	8,15	8,09	8,03	7,96
9	12	15	7,90	7,84	7,77	7,71	7,64	7,58	7,51	7,45	7,38	7,32	7,25	7,19
10	13	16	7,12	7,05	6,99	6,92	6,85	6,79	6,72	6,65	6,59	6,52	6,45	6,39
11	14	17	6,32	6,25	6,18	6,12	6,05	5,98	5,91	5,84	5,77	5,71	5,64	5,57
12	15	18	5,50	5,43	5,36	5,29	5,22	5,15	5,08	5,00	4,93	4,86	4,79	4,72
13	16	19	4,64	4,58	4,50	4,43	4,36	4,28	4,21	4,14	4,06	3,99	3,92	3,84
14	17	20	3,77	3,7	3,62	3,55	3,47	3,40	3,32	3,25	3,17	3,10	3,02	2,95
15	18	21	2,87	2,79	2,72	2,64	2,56	2,48	2,41	2,33	2,25	2,17	2,10	2,02
16	19	22	1,94	1,86	1,78	1,7	1,62	1,54	1,47	1,39	1,31	1,23	1,15	1,07
17	20	23	0,99	0,91	0,83	0,74	0,66	0,58	0,5	0,41	0,33	0,25	0,17	0,08

Liite 13   Ansaintarajat eläkkeellä ollessa

Eläkemuoto	Ansioraja
Vanhuuseläke	ei rajoituksia
Varhennettu vanhuuseläke	ei rajoituksia
Täysi työkyvyttömyyseläke	enintään 40 prosenttia keskikuukausiansiosta tai eläkkeen perusteena olevasta työtulosta (tai vuoden 2004 säännösten mukaisesta eläkepalkasta tai eläkkeen perusteena olevasta työtulosta)
Osatyökyvyttömyyseläke	enintään 60 prosenttia keskikuukausiansiosta (tai vuoden 2004 säännösten mukaisesta eläkepalkasta tai eläkkeen perusteena olevasta työtulosta)
Yksilöllinen varhaiseläke	* enintään aikaisemman TEL:n alaraja 273,38 euroa kuukaudessa (vuoden 2009 tasossa) * enintään 60 prosenttia keskikuukausiansiosta (tai vuoden 2004 säännösten mukaisesta eläkepalkasta tai eläkkeen perusteena olevasta työtulosta) → osaeläke * yli 60 prosenttia keskikuukausiansiosta (tai vuoden 2004 säännösten mukaisesta eläkepalkasta tai eläkkeen perusteena olevasta työtulosta) → YVE leppäämään
Työttömyyseläke	enintään 624,15 euroa kuukaudessa (vuoden 2009 tasossa)
Osa-aikaeläke	vähintään 35 prosenttia ja enintään 70 prosenttia vakiintuneesta ansiosta, yrittäjillä YEL-työtulon pitää olla 50 prosenttia keskimääräisestä työtulosta, vähintään kuitenkin lain alarajan verran.

Liite 14 Voimassa olevat sosiaaliturvasopimukset 1.1.2007

EU:n ja ETA-maiden alueella sovelletaan sosiaaliturva-asioissa ensisijaisesti EU:n sosiaaliturva-asetuksia 1408/71 ja 574/72

	Voimaan
1. SAKSAN LIITTOTASAVALTA	1.8.1998
2. ISO-BRITANNIA JA POHJOIS-IRLANTI	1.2.1984
– Sopimuksen muutos	31.12.1992
3. SVEITSI	1.10.1986
EU-SVEITSI – SOPIMUS	1.6.2002
4. ITÄVALTA	1.7.1987
– Lisäsopimus	1.1.1994
5. ESPANJA	1.8.1987
6. KANADA	1.2.1988
– Pöytäkirja sopimuksen muuttamisesta	1.1.1997
7. QUÉBEC (sosiaaliturvasopimusjärjestely)	1.4.1988
– Sopimusjärjestelyn muutos	1.9.1998
8. LUXEMBURG	1.2.2002
9. KREIKKA	1.5.1991
10. YHDYSVALLAT	1.11.1992
11. POHJOISMAINEN SOSIAALITURVASOPIMUS	1.9.2004
12. VIRO	1.11.2006
13. ISRAEL	1.9.1999

14.	LATVIA (ei sovelleta EU-liittymisen jälkeen)	01.06.2000
15.	LIETTUA	(01.08.2001)
16.	CHILE (HE 257/1998)	01.01.2008

TULOSSA : AUSTRALIA 1.7.2009

Lisätietoa

Eläkkeen laskentaa käsitteleviä ETK:n yleiskirjeitä

- 15/64: Muutokset työeläkelakeihin ja niiden voimaantuloon liittyvät käytännölliset toimenpiteet
- 16/71: Työeläkelakien muutokset
- 25/72: Vuoden 1973 alusta voimaan tulevat työeläkelakien muutokset
- 23/80: Työeläkelakien muutoksia
- 18/81: Heinäkuun 1. päivänä 1981 voimaan tulevat työeläkelakien muutokset
- 33/81: Sairausvakuutuslain ja työeläkelakien muutoksia 1.1.1982 alkaen
- 4/85: Työsuhteen tekninen katkaisu
- 28/85: Viiden vuoden Suomessa asuminen täysitehoisen työkyvyttömyyseläkkeen edellytyksenä ja ulkomaiset eläkkeet yhteensovituksessa
- 53/85: Varhennetun ja lykätyn vanhuuseläkkeen soveltamisohjeet
- 29/86: TaEL:n mukaisen eläkkeen laskeminen
- 12/87: Sosiaali- ja terveysministeriön päätös kertasuorituksen perusteista
- A 7/89: Alaikäraja ja harkinnanvarainen palkka
- A 8/89: Ensisijaisuusaika muutettaessa osatyökyvyttömyyseläkettä täydeksi
- A 14/89: Tuleva aika ja tulevan ajan palkka
- A 8/90: Eläkepalkkaan luettavat ansiot
- A 11/90: 1.7.1990 voimaantulevat uudet perhe-eläkesäännökset
- A 26/90: Palkaton lapsenhoitoaika ja eläkkeen perusteena oleva palkka
- A 3/91: Kertasuoritus
- A 12/91: Velvoitetyön poikkeuksellinen huomioon ottaminen työeläketurvassa ja tulevaa aikaa koskevien säännösten muuttuminen
- A 23/91: Työkyvyttömyyseläkkeet -kansio
- A 27/91: MYEL:n mukaisen työtulon, vakuutusmaksun ja eläkkeen määräytymisen muutos

- A 2/92: Työntekijäin eläkemaksu
- A 3/92: MYEL:n työtulon, vakuutusmaksun ja eläkkeen määräytymisen muutos vahvistettu
- A 4/92: Tulevaa aikaa koskeva muutos 1.10.1991
- A 16/92: Työsuhteen yhdenjaksoisuus työeläkelaeissa
- A 17/92: MEL-eläkkeen laskeminen ja myöntäminen
- A 22/92: Työeläkkeiden viivästyskorotus
- A 47/92: Palkansaajien eläkemaksua koskevat lait vahvistettu
- A 51/92: Työntekijän eläkemaksua koskevat lait
- A 13/93: Työttömyysturvalain, työllisyyslain ja koulutus- ja erorahastosta annetun lain muutoksia
- A 24/93: Muutos varhennetun ja lykätyn vanhuuseläkkeen soveltamisohjeisiin
- A 29/93: Eläkkeiden yhteensovituskansio
- A 30/93: Työsuhteen automaattinen katkaisu
- A 31/93: Työeläkelisä ja työttömyyslisä
- A 33/93: Vuoden 1994 työeläkeuudistus
- A 42/93: 1.1.1994 voimaantulevia eläkkeen laskentasääntöjä
- A 43/93: Työttömyysturvalain muutoksia
- A 47/93: Pakollisen MYEL-vakuutuksen työtulon vähimmäisrajan esitetään korotettavaksi
- A 56/93: Pakollisen MYEL-vakuutuksen työtulon vähimmäisrajan korotus
- A 62/93: Merimiesten joustava eläkeikä
- A 65/93: Työntekijäin eläkemaksu
- A 70/93: ETA:n soveltaminen
- A 2/94: Työeläkkeen tulevaa aikaa koskeva muutos 1.1.1994, työttömyyseläkkeen voimaantulosäännöksen muutos ja työttömyysturvasäännösten muutoksia
- A 4/94: Työttömyyseläke
- A 21/94: Vuoden 1994 työeläkeuudistus yrittäjien kannalta
- A 27/94: Eläkeaikaisen työskentelyn vaikutus eläkkeen jatkumiseen
- A 51/94: Esitys yrittäjien oikeudesta työttömyysturvaan

- A 11/95: Yrittäjien työttömyyspäivärahaoikeus 1.1.1995 voimaantulleiden säännösten mukaan ja päivärahan vaikutus työeläkkeeseen
- A 15/95: Viivästyskorotuksen ja -koron muutos 1.5.1995 alkaen
- A 19/95: Lisäohjeita EU:n sosiaaliturvasäännösten soveltamisesta
- A 20/95: Perhe-eläke EU:n sosiaaliturvasäännösten mukaan
- A 41/95: Alennettu eläkeikä ja yhteensovitus
- A 42/95: Lyhyiden työsuhteiden ketjutus 1.1.1996 alkaen
- A 44/95: Indeksitarkistus 1.1.1996 alkaen
- A 45/95: 1.1.1996 voimaan tulevat TEL-eläkepalkan laskentasäännöt
- A 46/95: Tulevan ajan määräytyminen ja yhteensovitus 1.1.1996 alkaen
- A 47/95: Kuntoutukseen ja työkyvyttömyyseläkkeisiin tulevat muutokset
- A 50/95: TEL 11 §:n mukaisten rekisteröimiskelpoisten lisätujen kartta
- A 7/96: Osa-aikaeläke
- A 12/96: TaEL-eläkkeen laskenta 1.1.1996
- A 16/96: Työttömyysturvaa koskevia muutoksia
- A 17/96: Vuorotteluvapaa ja osa-aikalisä
- A 22/96: Työttömyyspäivärahaan esitetään muutoksia
- A 23/96: Lisäys yleiskirjeeseen A 41/95
- A 29/96: Työttömyyspäivärahaa koskevat säännökset muuttuvat vuoden 1997 alusta
- A 32/96: Työttömyysturvalain muutosten vaikutukset työttömyyseläkkeeseen
- A 48/96: Työeläke EU:n sosiaaliturvasäännösten mukaan
- A 49/96: TEL-eläkepalkan laskentasäännön voimaantulon muutos
- A 2/97: Työeläkelisä 1.1.1997 alkaen
- A 9/97: Työllisyyslaki muuttui
- A 22/97: Pitkäaikaistyöttömien omaehtoisen opiskelun tuki
- A 23/97: Lisäohjeita TEL-eläkepalkan laskentasääntöihin
- A 29/97: EU-lapseneläkkeen myöntäminen erotusetuutena
- A 30/97: Kuntoutusta koskeva soveltamisyleiskirje
- A 41/97: YEL:n ja MYEL:n 1.1.1998 voimaan tulevat muutokset sekä YEL-vakuutuksen päättäminen taannehtivasti
- A 44/97: Lyhyiden työsuhteiden vakuuttaminen

- A 45/97: TEL-eläkkeen karttuminen osakuukausista 1.1.1998 alkaen
- A 46/97: Tasa-arvon toteuttaminen rekisteröidyssä lisäeläketurvassa
- A 2/98: Osa-aikaeläkkeelle tai varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirtyvän henkilön lisäeläkkeen määrittely
- A 4/98: Työttömien omaehtoisen opiskelun tuki
Yrittäjien työttömyysturvan vähimmäistuloraja
- A 6/98: Työllistämistuilla työllistäminen, tähän rinnastettavat työllistämistavat ja työllistettyjen eläketurva
- A 7/98: Lyhyet työsuhteet ja tuleva aika 1.1.1998 alkaen
- A 8/98: Hallitus esittää muutoksia osa-aikaeläkejärjestelyihin
- A 9/98: Muutokset osa-aikaeläkejärjestelyihin vahvistettu
- A 11/98: Osa-aikaeläkettä koskevat muutokset
- A 16/98: Ikääntyneiden työttömien työllistymistä edistetään
- A 20/98: Laki ikääntyneiden työttömien työllistymisedellytysten parantamisesta
- A 22/98: Suomen ja Saksan liittotasavallan välinen uusi sosiaaliturvasopimus
- A 34/98: Hallitus esittää muutoksia LEL:n tulevan ajan palkan laskemiseen
- A 35/98: Euroopan yhteisöjen virkamiesten eläkeoikeuksien siirto
- A 1/99: Euromuuntokurssit 1.1.1999 lähtien
- A 4/99: LEL:n tulevan ajan palkan laskenta on muuttunut
- A 20/99: EU:n sosiaaliturva-asetuksen 1408/71 muutos
- A 23/99: Muutoksia työeläkelakeihin vuoden 2000 alusta
- A 26/99: Muutoksia valtion eläkelakiin vuoden 2000 alusta
- A 33/99: Hallitus esittää muutoksia luopumistukilakiin
- A 37/99: 1.1.2000 voimaantulevat työttömyyseläkettä koskevat muutokset
- A 6/2000: 1.1.2000 voimaantulevat TEL:n mukaista rekisteröityä lisäetua, alennetun eläkeiän etuuksia ja kertasuorituskertoimia koskevat muutokset
- A 7/2000: Kertasuoritus
- A 10/2000: Luopumistukijärjestelmän muutokset on vahvistettu
- A 21/2000: Aikuistuesta hallituksen esitys
- A 4/2001: Aikuiskoulutustukea koskevat säännökset voimaan

- A 11/2001: Euron käyttöönotto työeläkejärjestelmässä
Korjauksia yleiskirjeisiin A 11/2001 ja A 22/2001
- A 23/2001: Työttömyyseläke
- A 25/2001: Laki rekisteröidystä parisuhteesta
- A 31/2001: Yrittäjien eläkelakien vapautussäännökset kumotaan 1.1.2002 alkaen
- A 2/2002: Kansaneläkelain mukaiset lapsikorotukset
- A 5/2002: Luopumistukea ehdotetaan jatkettavaksi
- A 7/2002: Vuoden sääntö ehdotetaan otettavaksi lakiin
- A 9/2002: Vuoden sääntöä koskeva lainsäädäntö on vahvistettu
- A 11/2002: Suomen ja Luxemburgin uusi sosiaaliturvasopimus
- A 13/2002: Osa-aikaeläkettä ja yksilöllistä varhaiseläkettä koskevien säännösten muuttaminen sekä työttömyyseläkesäännösten tarkistaminen
- A 15/2002: Työeläkkeiden tarkistaminen kansaneläkkeen pohjaosan ja työeläkkeen yhteensovituksen vuoksi
- A 22/2002: EU–Sveitsi-sopimus
- A 24/2002: Työttömyyseläkkeen 5/15 vuoden työssäoloedellytyksen muuttaminen
- A 25/2002: Osa-aikaeläkettä ja yksilöllistä varhaiseläkettä koskevia muutoksia sekä työttömyyseläkesäännösten tarkistamista koskeva lainsäädäntö on vahvistettu
- A 28/2002: Kuntoutuslainsäädäntöä ehdotetaan muutettavaksi
- A 34/2002: Julkisten alojen osa-aikaeläkettä, yksilöllistä varhaiseläkettä ja työttömyyseläkettä koskevat muutokset
- A 37/2002: Työeläkkeiden tarkistaminen työeläkkeen ja kansaneläkkeen yhteensovittamisen johdosta
- A 38/2002: Yksityisen alan eläkeuudistuksesta on annettu hallituksen esitys
- A 47/2002: Hallitus esittää joustoa YEL-vakuuttamiseen
- A 12/2004: Perhe-eläke EU:n sosiaaliturvasäännösten mukaan
- A 20/2004: Työkyvyttömyyseläkkeet

Eläkkeen laskentaa käsitteleviä ETK:n tiedotteita

- LA 3/90: Eläkkeen karttuminen ja TEL-työsuhteen päätyminen lapsen-
hoitoaikana
- LA 2/91T: Asevelvollisen vakuuttaminen ja eläketurva
- LA 6/91T: Uuden eläkkeen karttuminen eläkkeelläoloaikana
- LA 7/91T: Velvoitetyösuhteen kesto
- LA 2/92: Tuleva aika lapsenhoitoajan perusteella
- LA 9/92: YEL:n tekninen katkaisu lesken laskennallisessa eläkkeessä
- LA 12/92: Tulevan ajan liittäminen velvoitetyöhön
- LA 13/92: Entisen puolison elatusapu leskeneläkkeessä
- LA 13/93: Takautuvalle eläkkeelle maksettava viivästyskorotus
- LA 16/93: Yrittäjäeläkkeen karttuminen varhennetulla vanhuuseläkkeellä
ollessa
- LA 5/94: Ulkomaantyön eläkepalkka
- LA 6/94: Työllistämistuilla työllistäminen, tähän rinnastettavat työllistämis-
tavat ja työllistettyjen eläketurva
- LA 8/94: Työntekijäin eläkemaksun huomioon ottaminen päivärahoissa
- LA 9/94: Eläkkeen perusteena olevat ansiot
- LA 13/94: Eläkesovitusperuste ja edunjättäjän ulkomailta saama eläke
- LA 16/94: Työnantajan työntekijälleen ottama yksilöllinen vapaaehtoinen
eläkevakuutus ja säästöhenkivakuutus eläkepalkassa
- LA 17/94: Työeläkkeen viivästyskorotusta ei peritä SOLITA-eläkkeestä
- LA 18/94: Osakeoptiot ja TEL-palkka
- LA 2/95: Viivästyskorkosäännöksen voimaantulo
- LA 3/95: Käteiset voittopalkkiot ja TEL-palkka
- LA 10/95: Velvoitetyön poikkeuksellinen huomioon ottaminen työeläke-
turvassa
- LA 19/95: Eläkkeen jatkaminen ja yhteensovituksen suorittaminen ennen
vuodenvaihdetta 1996
- LA 8/96: Työeläkkeen ja liikennevakuutuskorvauksen yhteensovitus
- LA 9/96: Eläkepalkka ulkomaantyössä. Asumiskustannusten korvaus ei
eläkepalkkaa
- LA 10/96: Seurannaislaitoksen vapaakirjan yhteensovittaminen

- LA 14/96: Työsuhteen kestäessä maksetut työttömyyspäivärahat ja tulevan ajan oikeus
- LA 18/96: Ulkomaan eläkkeen muuntaminen eläkesovituksessa
- LA 24/96: Lisäpäivillä olevan työttömyyspäiväraha ei nollaannu
- LA 16/97: Osa-aikaeläkkeen vakiintunut ansiotaso ja automaattinen katkaisu
- LA 17/97: Tulevan ajan oikeus ja 1. lisäpäivä
- LA 18/97: Uusi ennakkoperintälaki ja työeläkelait
- LA 3/98: LVL:n ja TVL:n mukainen pääomitettu korvaus ja yhteensovitus
- LA 4/98: Tasoituspalkan laskemisessa käytettävä tarkastelujakso
- LA 11/98: EU:n sosiaaliturva-asetuksen 1408/71 ja 574/72 laajentaminen
- LA 2/99: Lesken lapsi perhe-eläkkeen edunsaajana (VakOn päätös)
- LA 3/99: Palkattoman poissaolon aikaiset satunnaiset palkat ja TEL–TaEL-
rajanveto
- LA 8/99: Eläkesovituksesta johtuvan vähennyksen jakaminen kahden EU-
maan välillä (VakOn päätös)
- LA 10/99: KEKO-koulutukseen kuuluva työskentely ei tapahdu työsuhteessa
- LA 11/99: EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä koskien vakuutuskausia
- LA 16/99: Yksilöllisen varhaiseläkkeen alkamisaika
- LA 3/2000: Työttömyyseläke eläkesovituksessa
- LA 4/2000: Perhe- tai omaishoidon vaikutus tulevaan aikaan ja osa-aika-
eläkkeeseen
- LA 11/2000: Työttömyyseläkkeen myöntäminen Kelan vanhojen päivärahojen
perusteella
- LA 13/2000: Yrittäjänä toimivan lesken maksamattomien YEL-vakuutus-
maksujen vaikutus lesken laskennalliseen eläkkeeseen
- LA 1/2001: Osa-aikaeläkeongelmia
- LA 2/2001: Työeläkkeen ja liikennevakuutuskorvauksen yhteensovitus
- LA 3/2001: Leskeneläkkeen eläkesovitus EU-eläkkeissä
- LA 4/2001: Osa-aikaeläke ja ulkomaantyö
- LA 5/2001: 1. isäpäivä, 10-työsuhteet ja tulevan ajan liittäminen
- LA 1/2002: Aikuiskoulutustuen vaikutus työeläkelisään ja tulevan ajan
oikeuteen
- LA 3/2002: Osa-aikaeläkkeensaajan lomautus ja sen vaikutus eläkkeeseen

- LA 7/2002: Työttömyyseläkkeen eläketapahtuma sovellettaessa 1.8.2002 lainmuutosta 1.1.2000 työmarkkinatukea saaneisiin
- LA 8/2002: Lomautettuna irtisanotulle työntekijälle maksettu irtisanomisajan palkka ei kuulu eläkepalkkaan
- LA 10/2002: Laskentaryhmän kannanottoja ansaitun eläkkeen muuntotilanteisiin

Työeläkelakipalvelussa julkaistut ohjeistot 1.1.2005 alkaen

Elinaikakerroin

Eläkkeen karttuminen

Eläkkeen karttuminen palkattomilta ajoilta

Eläkkeen maksaminen muulle kuin eläkkeensaajalle itselleen

Eläkkeen perusteena olevat työansiot

EY-virkamiesten eläkeoikeuksien siirto

Kertasuoritus

Kuntoutus

Lisäeläketurva

Muutokset rekisteröityihin lisätuihin 1.1.2005

Osa-aikaeläke

Perhe-eläke

Perusturvan ansaitun eläkkeen muutokertoimet 1.1.2005 alkaen

TyEL-vakuuttaminen

Työeläkkeiden indeksiturva

Työkyvyttömyyseläke

Työntekijän eläkemaksu

Työttömyyseläke

Ulkomaantyö ja eläke

Vanhuuseläke

Vapaakirjaus 31.12.2004

VILMA-viimeisen eläkelaitoksen periaate

Yhteensovitus ja ensisijaisten etuuksien vähentäminen eläkkeestä

YEL-vakuuttaminen

Muita teoksia

MYEL-opas (MELA)

Työeläke (FINVA 2006)

Toimeentuloturva 2006 (Varma)

Työeläkelait 2000 (ETK)

Työeläkelait 2005 (ETK)

Työeläkelait 2007 (ETK)

Työeläkkeen laskentaopas 1994 (ETK)

Työeläkkeen laskentaopas 1996 (ETK)

Työeläkkeen laskentaopas 1998 (ETK)

Työeläkkeen laskentaopas 2000 (ETK)

Työeläkkeen laskentaopas 2002 (ETK)

Työeläkkeen laskentaopas 2005 (etk.fi)

Työeläkkeen laskentaopas 2006 (etk.fi)

Yrittäjän työtulo 2006 (ETK)

Vuoden 2007 palkkakerrointasoa (1,100) vastaavat euromäärät

Lain kohta	Alkuperäinen euromäärä (tasossa 1,000)	Vuonna 2007	Käyttötarkoitus
TyEL			
4 §	41,89	46,08	TyEL:n alaraja
66 § ja 74 §	12 566,70	13 823,37	Tulevan ajan ja palkattomien edellytys
76 § 3 mom	523,61	575,97	Vanhempainrahan vähimmäisperuste
76 § 4 mom	1 047,22	1 151,94	Perusetuudet tulevan ajan ansiossa
90 §	324,77	357,25	PE vähennyksen alaraja
90 §	649,69	714,66	PE vähennyksen yläraja
114 § 1 mom	20,00	22,00	Kertasuoritusrajat
114 § 2 mom	50,00	55,00	
115 §	5,39	5,93	Viivästyskorotus
YEL			
4 §	5 504,14	6 054,55	YEL:n alaraja
12 §	11 008,28	12 109,11	Osa-aikaeläkkeen työtuloraja
112 §	125 000,00	137 500,00	Työtulon yläraja
MYEL			
7 §	2 752,07	3 027,28	MYEL:n alaraja
16 §	1 175,30	1 292,83	Maatalousmaan perustyötuloja
	477,48	525,23	
	321,34	353,47	
	101,00	111,10	
	18,34	20,17	
17 §	45,86	50,45	Metsämaan perustyötuloja
	22,93	25,22	
	36,69	40,36	
	18,34	20,17	
	27,52	30,27	
	13,76	15,14	
20 §	22,06	24,27	Poronmistajan työtuloja
	44,11	48,52	
MEL			
65 §	16 800,00	18 480,00	MEL:n korkeampien karttumien edellytys
VaEL/KuEL			
14 §	12 000,00	13 200,00	Osa-aikaeläkkeen edellytyksiä
	1 000,00	1 100,00	
	229,34	252,27	
69 §	6 000,00	6 600,00	Ansoiden monistusraja
VEKL			
2 § ja 3 §	523,61	575,97	Etuuden karttumisen peruste
4 §	12 566,70	13 823,37	Etuuden karttumisen edellytys

Eläketurvakeskus on Suomen työeläkejärjestelmän lakisääteinen keskuselin. Sen suunnitteluosasto julkaisee Työeläkkeen laskentaopasta, johon on koottu keskeiset työeläkkeen laskentasäännöt yksityiseltä ja julkiselta puolelta. Suunnitteluosasto julkaisee myös muita käsikirjoja ja julkaisuja.

Pensionsskyddscentralen är ett lagstadgat centralorgan för Finlands arbetspensionssystem. Dess planeringsavdelning ger ut Handboken för beräkning av arbetspensioner, som innehåller de väsentliga beräkningsreglerna för arbetspensionen inom den privata och den offentliga sektorn. Planeringsavdelningen ger också ut andra handböcker och publikationer.

The Finnish Centre for Pensions is the statutory central body of the Finnish earnings-related pension scheme. Its Planning Department publishes a guidebook for the calculation of the earnings-related pension, Työeläkkeen laskentaopas, which contains the main rules for the calculation of the earnings-related pension in the private and the public sector. The Planning Department also publishes other guidebooks and publications.

ISSN 1795-9578

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Eläketurvakeskus

00065 Eläketurvakeskus
Puh. 010 7511
Faksi (09) 148 1172

Pensionsskyddscentralen

00065 Pensionsskyddscentralen
Tfn 010 7511
Fax (09) 148 1172

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 Eläketurvakeskus, Finland
Tel. +358 10 7511
Fax +358 9 148 1172

www.etk.fi

Liite 7 Työttömyyseläke eläkeuudistuksissa

<p>Työttömyyseläke 2000 säännösten mukaan</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ikä vähintään 60 vuotta - Työttömyyspäivärahoja enimmäismäärä, 500 päivää - Työhistoria 5/15 vuotta - Työtön työnhakija - Eläketapahtuma; kaikki saantiedellytykset täyttyvät - Tulevaa aikaa ei makseta työttömyyseläkkeessä, vaikka oikeus, lepäävä tuleva aika 		<p>Työttömyyseläke 1994 säännösten mukaan</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ikä vähintään 60 vuotta - Työttömyyspäivärahoja enimmäismäärä, 500 pv - Työhistoria 5/15 - 60 vk eläketapahtuma: ensimmäinen tt-pvr laskettuna 60 viikkoa taaksepäin päivärahatodistuksen allekirjoitus-päivästä - Työtön työnhakija - Tuleva aika myönnetään tt-eläkkeessä (jos oikeus) 	
<p>s. 1939–1942</p> <p>Työtön 1.1.1996 Työtön 1.1.2000</p> <ul style="list-style-type: none"> - tt-eläke 1994 säännösten mukaan - mahdollista myös työhistoria 5/20 v. - mahdollinen tuleva aika 1,5 %/v 65 v. - eläke lasketaan 2004 säännösten mukaan - vanhuuseläkeikä 65 v. <p>Työssä 1.1.1996 Työtön 1.1.2000</p> <ul style="list-style-type: none"> - tt-eläke 1994 säännösten mukaan - mahdollinen tuleva aika 1,2 ja 0,8 %/v karttumilla 65 v. - eläke lasketaan 2004 säännösten mukaan - vanhuuseläkeikä 65 v. <p>Työtön 1.1.1996 Työssä 1.1.2000</p> <ul style="list-style-type: none"> - tt-eläke 2000 säännösten mukaan - lepäävä tulevan ajan eläkkeenosa 1,5 %/v 65 v. - eläke lasketaan 2004 säännösten mukaan - vanhuuseläkeikä 65 v. <p>Työssä 1.1.1996 Työssä 1.1.2000</p> <ul style="list-style-type: none"> - tt-eläke 2000 säännösten mukaan - lepäävä tulevan ajan eläkkeenosa 0,8 %/v - jos ET 2004, eläke lasketaan 2004 säännösten mukaan - jos ET 2005 tai sen jälkeen ja henkilö on jo täyttänyt 62 v., eläke myönnetään varhentamattomana vanhuuseläkkeenä 	<p>s. 1943–1944</p> <p>Työtön 1.1.2000</p> <ul style="list-style-type: none"> - tt-eläke 1994 säännösten mukaan - mahdollista myös työhistoria 5/20 v. - mahdollinen tuleva aika 1,2 ja 0,8 %/v 65 v. - eläke lasketaan 2004 säännösten mukaan - vanhuuseläkeikä 65 v. <p>Työssä 1.1.2000</p> <ul style="list-style-type: none"> - tt-eläke 2000 säännösten mukaan - lepäävä tulevan ajan eläkkeenosa 0,8 %/v - jos ET 2005 tai ennen, eläke 2004 säännöksin ja tuleva aika 65 v. - jos ET 2006 tai jälkeen, eläke 2005 säännöksin ja tuleva aika 63 v. - tulevan ajan oikeus ja eläkepalkka 2004 säännöksin - jos saantiedellytykset täyttyvät 62 v. täytettyään, eläke myönnetään varhentamattomana vanhuuseläkkeenä 	<p>s. 1945</p> <ul style="list-style-type: none"> - tt-eläke 2000 säännösten mukaan - jos ET 2005, eläke lasketaan 2004 säännöksin ja tuleva aika 65 v. - jos ET 2006 tai jälkeen, eläke lasketaan 2005 säännöksin ja tuleva aika 63 v. - tulevan ajan oikeus ja eläkepalkka 2004 säännöksin - jos saantiedellytykset täyttyvät 62 v. täytettyään, eläke myönnetään varhentamattomana vanhuuseläkkeenä <p>Työttömyyseläke alkaa 1.1.2007 tai sen jälkeen</p> <ul style="list-style-type: none"> - tulevan ajan oikeus ja tulevan ajan eläkepalkka määräytyvät 2004 säännöksin siten kuin tt-eläkkeen ET olisi 31.12.2006 	<p>s. 1946–1949</p> <ul style="list-style-type: none"> - tt-eläke 2000 säännösten mukaan - eläke lasketaan 2005 säännöksin ja tuleva aika 63 v. - tulevan ajan oikeus ja eläkepalkka 2004 säännöksin - jos saantiedellytykset täyttyvät 62 v. täytettyään, eläke myönnetään varhentamattomana vanhuuseläkkeenä <p>Työttömyyseläke alkaa 1.1.2007 tai sen jälkeen</p> <ul style="list-style-type: none"> - tulevan ajan oikeus ja tulevan ajan eläkepalkka määräytyvät 2004 säännöksin siten kuin tt-eläkkeen ET olisi 31.12.2006